

ახალი საუნივერსიტეტი

თემთაბის და
კომუნალური
სურნალი

საქართველოს
საერთაშორისო
საერთაშორისო

№4 (70) ივლისი-აგვისტო, 2019 წელი ფასი 2 ლარი

ნომრის ავტორები

ბუთა ზუსუნიძე
& გონჯა ოზანი

1970
2019

პოეზია
დავით ჩხიკვაძე
დათო ქარაძე

კრიტიკა
ლევა კოდლაშვილი – მელანია მაცუკოვა

პროზა
ზურა ჯიშკარიანი
ნუნუ ქადაგიძე

ახალი თარგმანები
სერგეი ტიმოფევი
ელზა მორანტი
გეორგ ლუკაჩი

ყველაფერი ჩვენს წარმოებაში

**ციფრული,
ოფსეტური
გეჭღვა**

- სავიზიტო ბარათები; მოსაწვევები და მისალოცები;
- დიპლომები; სერთიფიკატები; ბროშურები; ფლაერები;
- ბუკლეტები; კატალოგები; მენიუები; კალენდრები;
- პოსტერები ბლანკები; კონვერტები;
- ბლოკნოტები; CD/DVD შეფუთვა
- ნებისმიერი სირთულის ყუთები;
- ასევე ყუთებზე ბეჭდვა;
- ყველა სირთულის კვეთები;
- ეტიკეტები და სხვა თვითნებადი
- პროდუქტები; ბილეთები;
- აფიშები, ბანერები, ვიტრინების
- და ავტომობილების გაფორმება;
- საათების ბრენდირება;
- ბეჭდვა ოქროს და ვერცხლის ფოლგაზე,
- ნატურალურ ტილოზე;
- პლასტიკური ბარათებზე ბეჭდვა;
- მაისურებზე, ჩანთებზე, კალმებზე ბეჭდვა

ქუთათელაძის 8. ტელ.: 597 39 55 87; 2 39 55 87; 2 14 12 14 innostd@gmail.com

ქრედიტი ბაზრის სავაჭრო-საინფორმაციო
მედიის განვითარების, კომუნიკაციისა და სპორტის
სამინისტროს მხარდაჭერით

ნომრის ავტორები

ბელა ჩეკურიშვილი

ელისო მებრეშვილი – ბელა ჩეკურიშვილის გზები და ლაბირინთები – 3

ბელა ჩეკურიშვილი – ლექსები – 13

ორი გერმანული რეცენზია – 17

თარგმანები თანამედროვე გერმანული პოეზიიდან – 17

გონჯა ოზმენი

ბიოგრაფია – 20

გონჯა ოზმენი: პოეტებს მართებთ, ფილტ თხეზს დაემსგავსონ! (ინტერვიუ) –
(ესაუბრა ანი კოპალიანი) – 21

გონჯა ოზმენი – ლექსები (ინგლისურიდან თარგმნა ანი კოპალიანმა) – 27

პოეზია

დავით ჩისლაძე – 31

დათო ძარღვაძე – 35

პროზა

ზურა ვიშკარიანი – განსაკუთრებული მიცვალებული – 41

ნუნო ძაბაძიძე – სიკვდილმისჯილთა ბანაკი – 45

1

2

3

პრიტიკა

ლელა კოდლაშვილი – „ეიტა“ – ორი ბავშვის ისტორია, რომელიც მთელი იტალიის ბიოგრაფიად იქცა – 55

ახალი თარგმანები

- სმარტი ტიმოფევი – ლექსები (რუსულიდან თარგმნა ნენე გიორგაძემ) – 58
- ელზა მორანტი – მოთხრობები (იტალიურიდან თარგმნა მია ტურაბელიძემ) – 63
- გოტფრედ ლუკარი – ბალზაკის გაზერალი ფილუზიები (თარგმნა ნორიკ ბადოიანმა) – 71

4

5

პროექტის ავტორი:
ვაჟა წონძალაური
საუნჯე გამომცემლობა
მთავარი რედაქტორი:
შოთა იათაშვილი

რედაქტორი-სტილისტი:
ლელა კოდლაშვილი

დიზაინი და დაკაბადონება:
ნიკა ხვედელიძე

სარედაქციო კოლეგია:
დავით ანდრიაძე
ბიბე მამბერაძე
დათო ტურაშვილი
ეკა ძვეანიშვილი
ზაზა შატრიშვილი
დავით ჩიხლაძე
ბიბე ხაღერი

ნომერზე მუშაობდნენ:
ელინო მებრეველი
ბელა ჩიკურიშვილი
ანი კობაკიანი
დავით ჩიხლაძე
დათო ძარღვა
ზურა ზეიშპარიანი
ნუნო ძაღაგიძე
ლელა კოდლაშვილი
ნენე გიორგაძე
მანია ტურაბელიძე
ნორიკ ბადოიანი

გამომცემლობა – „საუნჯე“
მის: ალ. საგაძის 32/34
ტელ: 2141214, 2395587, 2397188
ელ-ფოსტა: akhalisaunje@gmail.com
Facebook: გამომცემლობა საუნჯე/Saunje publishing <http://www.facebook.com/saunje>
www.newsaunje.ge

პელა ჩეკურიშვილის გზები და ლაბირინთები

ელისო მეტრეველი

არ მახსოვს, როდის წავიკითხე პირველად „სალომეა“. წავიკითხე და აღარასდროს დამავიწყდა: იცეკვე, სალომეა... – ვიმეორებდი ხოლმე და ყოველთვის ვამატებდი – იცეკვე, იცეკვე!.. ერთ ლექსში ჩატებული ასეთი შეუბრალებლობის და სინაზის, სიყვარულის და გამეტების, გაქცევის და შეგუების სულის შემზუთავი და ამავე დროს, დახვეწილი ერთდროულობის გამო „სალომეა“ ჩემი „მუდმივი“ ტექსტების სიაშია.

„იცეკვე, სალომეა, სწავლა თუ გინდა, ცისკრიდან მზის მიმზურამდე უნდა იცეკვო, მუსიკა გულმა უნდა უკარნახოს ფეხებს და მკლავებს, ყურით კი არა, ტანით ისმინე!“ – მახსენდება, როცა რალაცის სწავლას ვცდილობდი; „თავს ნუ ზრი, მუდამ ნინ იყურე, ზეცას ახედე...“ – მახსენდება, როცა ვიბალებოდი; „იცეკვე, სალომეა, იმ დღის მოსვლამდე კიდევ ბევრი უნდა იცეკვო!“ – მახსენდება, როცა ვერაფერს ვცვლიოდი. პელა ჩეკურიშვილის „სალომეა“ – შეიძლება გაგახსენდეს ბევრჯერ და სხვადასხვა მიზეზით.

ბელა ჩეკურიშვილი ახლა გერმანიაში ცხოვრობს, შვილთან და მეგობართან ერთად. გერმანია მისი ცხოვრების კიდევ ერთი „აპდითია“, ევროპაში სტუდენტობა ქართული განათლების გაგრძელებაც იყო და „შიშისგან“ გაქცევაც. დამათავრა ბონის რაიონში ფრიდრიხ-ვილჰელმის უნივერსიტეტის კომპარატივისტიკის მიმართულება. გერმანიაში საუნივერსიტეტო პრაქტიკის დროს თანამშრომლობდა გამოცემლობა „ვაილდე ფერლაგთან“ (Weidle Verlag). „ვაილდე ფერლაგმა“ გამოსცა ზურაბ ქარუმიძის „დაგნი ანუ სიყვარულის ნადიმი“ და აკა შორილაძის ორი – რომანი „მოგ ზაფრობა ყარაბაღში“ და „მამლუქი“. ქართულენოვანი რედაქტორი სჭირდებოდათ. პრაქტიკის დროს ის ქართული ნიგნებიც წავიკითხა და სარეკომენდაციო ანალიზი დანერვა, რომელთა დაბეჭდვაც შეიძლება გამოცემლობამ მომავალში იფიქროს. პრაქტიკის დასრულების შემდეგ მომზადებული ანალიტიკური ნაშრომი კათედრის ხელმძღვანელმა უშაღლესი ქულით შეაფასა და ასისტენტის პოზიცია

შესთავაზა, თუმცა ის უკვე ბერლინში ცხოვრობდა. ამბობს, ასეთი რამებიც ხდებაო, მაგრამ ზუსტად იცის, რაღაც შეიცვლება, დრო, როგორც ყოველთვის, მის ცხოვრებაში, ახლაც მოიტანს ცვლილებებს. მანამდე კი თარგმანებზე მუშაობს – გერმანული ნოთხების კრებულს ამზადებს ქართულ ენაზე გამოსაცემად.

საქართველოსა და გერმანიამ გამოცემული აქვს ლექსებისა და ნოველების რამდენიმე კრებული: „ან - ან“, „ღია ბარათები“, „შეკითხვად სიზოფუს“, „რანისპირა ამბები“, „წვენი ვაძლის ხეობა“, „ფეხმწიფელი“, „სამიშის ბუნის დეტექტივი“... ხშირად მონაწილეობს ბერლინის, ლაიპციგის, ფრანკფურტის და ვეროისის სხვა ქალაქებში გამართულ წიგნის ფესტივალებსა და ლიტერატურულ საღამოებში. მისი ტექსტები დაბეჭდილია სხვადასხვა ჟურნალებსა და ანთოლოგიებში. გერმანულის გარდა მისი ლექსები თარგმნილია ინგლისურ, იტალიურ, რუსულ და ფრანგულ ენებზე.

ტელეფონში ბელა ჩეკურიშვილის „სომიშვილის დეტექტივორს“ ვკითხულობ, თან მესწავრები შეკითხვებს ვკრეფ. ბერლინში ახლა დილაა, რატომც. მწერს, რომ ჯერ ყავას დალევს და მერე მოაპსუხებს. ვიცო, ჩვეულებრივი კითხვა-პასუხი არ გამოვა. ასეც ხდება - ბელა უფრო ნოველებს მწერს - თითო თავს „უსასარულო ამბიდან“.

**თავი I
სახლი გარეშე**

ვთხოვ, ჯერ რასაც ხედავს, იმაზე მომწეროს. იმის დასაწახად კი, რასაც ახლა ბელა უყურებს, არც დრო მიიღის ხელს, არც მანძილად არც „რკინის ფარად“. ბანალურია ამაზე ლაპარაკი, არა? - და მაინც, ყოველ ჯერზე, როცა ახლანდელი პროგრესითა და შესაძლებლობით ზანაღურად ესარგებლობ, გულბრძანებით მადლიერება მიპყრობს; განსაკუთრებით მაშინ, თუ რომელიმე ორიათასიანელს არ ველაპარაკები, რომლისთვისაც უფავეტობა, უნტერნეტობა, ომი და „ფარდა“ მხოლოდ სხვათაიანა ან აპოკალიფსური მომავლის სცენარი. „აპოკალიფსამოვლელიებს“ კი უცნაური აღტაცება ახასიათებთ ანშის მიმართ და მადლიერებაც ყველა იმ სხვათა და განსაცდელის გამო, რასაც გადაურჩნენ და ისწავლეს მარტოობაში, გზებზე, ქარსა და ხმებში როგორ დაიჭირონ „სახურავი“.

სად არის, რას უყურებს, სად იქნებოდა? .. ეს სახლი, ბერლინის უბანში, მოაბიტში, ჩემი მეგობრის, მათიას უნჯერის სახლია, ვიკულმტრასეს და პრედოუმტრასეს კუთხეში დგას. და ჩემი მაგიდაც იმ ოთახშია, რომელიც და ქურების გადაკვეთაზე ხედება და რადგან ოთახს ერკერი აქვს, სადაც ჩემი მაგიდა დგას, სამი მხრიდან დიდი, მაღალი ფანჯრე-

ბი მაკრავს (მეოცე საუკუნის დასაწყისის სახლი, დაბოშნილი და მერე შეკეთებული), ფსახი თანამედროვე აქვს. ინტერიერი - ოუგენდშტაილის. ფანჯრის რაფაზე ოთახის ყველაფერი და ქვები, ბუერი არაფერი, შტერული ყვავილებია; გერმანულეს უყვართ ინტერიერი მწვანე, ჩემი მომწინებელი არ არის და არც ქვევია ჩემი, მათიანი აგროვებს ამ ქვევს, ისევე, როგორც ნახატებს და ნიგუნეს.

მათიას ქართველი მხატვრების ნამუშევრებიც აქვს: კარლო კაქარავა, ჩუშჩიკა, ზურა გიკაშვილი, თემო ვეაძიძე, ნამუკა ციციხლაძე, თამაზ ვარვაროძე, ზურა აფხაზაშვილი, გოჩა ღულუღაური... ოთახის საკმაოდ ფართოა და სამი მხრიდან ნიგუნების თაროებით არის გარშემორტყმული. ორი თარი მე მკუთუთნის უკვე: ჩემი სასწავლო წიგნები და პირადად ჩემი გერმანულ-ქართული კრებულები, ანთოლოგიები და ალბომები, სადაც ჩემი ლექსები გამოქვეყნებულა. ესეც მათიასი დაწყებულია, ამ ანტოლოჟს მე მხოლოდ ალავერდის ფოტო შევმატე ფანჯრის რაფაზე და საბერძნეთიდან ჩამოტანილი პატარა ლარნაკი ათენის გამოსახულებით. და კიდევ იატაკზე ხალიჩა: ეს ხალიჩაც ქართულია, ირმებიანი და მგლებიანი, ისე გვიდევს, როგორც ხელოვნების ნიმუში, ფესს არ ვაბიჯებთ.

კარგი, ახლა გარეთ ვგაახედებ: მესამე სართულია და პირდაპირ სახლში შემოდინა ხეები. მაგრამ ამ ხეების ფიშებსა და სახელებს ნუ მომთხოვ, ქართული განათლების სისტემა დიდად არ იწუხებს თავს, ბავშვებს ხეების ფიშებზე დაკვირვება ასწავლავს. არ გიფიქრია ამაზე? გერმანულებმა ხეების ფიშები, ყვავილები, ფრინველები და მერეები ზედმინჯვით იციან. ალბომებში ეძებენ, ბუნებაში გაცლით და გამკაცრებენ ბავშვები მათზე დასაკვირვებლად. განა მარტო ფიშები, ქვეყნები და ქვეკლასებიც იციან. მე ვაზიგია ნიფელი, „ამელი ნიფელიც“, ნიფლის პარკეტიც (ცუდი პარკეტი). მაგრამ, აბა, ნიმაველი ნიფელს, ვიცნობ, რომელია? ან შენ იცნობ?

აი, გზიგარა ამ შიანი დილით ბერლინში და საქართველზე გელაპარაკებ. კი, სიამოვნებით ვიქნებოდი ახლა მანდ, უფრო უარესს ვიტყვი: რადგან ავიესტოა, ქობულეთშიც კი ვიქნებოდი! იმ ჭუჭყიან, ათას ჯურის დამსვენებლებით სავსე ქობულეთში, მათიანი რომ ტრიფოლუტებს ეძიებს და ვერ გაუგია, სად მივიწვი, რატო მივიწვი... დილიდან კი ჩემი მეგობარი ციცი ხაზოური ვენეციიდან მუხმინანება და კენესა მაქვს. კი, ვიწვი-აშიც ვიწვიბოდი, საერთოდ, ყველაგან ვიქნებოდი, ნორვეგიის ფიორდებზეც, საერთოდ, ადამიანს მუდამ იქ უნდა, სადაც არ არის. კი, ბერლინის ეს სახლი ის სახლია, სადაც ვისურვებდი, დაგებრებულყავი?.

...ქარია და ამტომაც ხმამაღლა ვყვირი / ჩემი სიტყვები ალვის ტოტებად ენთეთება / ტროტუარის დაბრეცილ კოდეს, / მაგრამ მშველელს კი არ ვეძიებ, / ანდა მინასმოწყვეტლი, მეროლავ პოეტებს კი არ მოვუხმობ / დაბუტულით თვალებით რომ მიფარავატებენ სადაც; გააღმა, / ვყვირი, რადგან მინდა, განიშნო, / რომ მოვახერხე, / შევკარი და მტკიცედ მოჭარავს საბურავის წვერცა და საბურავ მილიც, / რომ დამჭარული, ძველი სახლისგან / ავურიც კი არ დამიკარგავს. - „სახლი“.

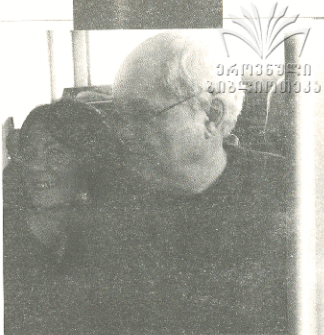
ბელა ჩეკურთშვილი ამბობს, რომ ევროპელებს უყვართ ახალი ქვეყნები და სადმე „თავისას“ თუ მიაგნებენ, მერე ბოლომდე უპრობლემოდ. ასეთი ევროპელია მათიას უნგერცი, რომელიც საქართველოში მხატვარმა გოჩა ლულუაშვილმა დაინტერესდა. ასე დაიწყო კულტურული ბიენალე „შენვედრები ფიროსმანთან“, ორ წელიწადში ერთხელ ევროპელი მხატვრები ჩამოდიოდნენ საქართველოში. ათი წელი გაგრძელდა პროექტი, 200-ზე მეტმა გერმანელმა მხატვარმა ნახა საქართველო. ბელამ მათიასი სწორედ ამ პროექტით გაიცნო, როგორც „24 საათის“ თურნალისტმა – ერთ-ერთი გამოფენის გასაშუქებლად მივიდა 2010 წელს ქარვასლაში, მერე გოეთეს ინსტიტუტში დაესწრო ლიტერატურული კითხვას.

როგორ მიდიოდა, რა შეცვალა, როგორ ცხოვრობს?..

„ეს ყველაფერი რომ დამთავრდა, მივედი გოეთემ და ენის კურსებზე ჩავეწერე. გერმანიაში წასვლა არა, დოქტორანტურაში ჩაბარება გადავწყვიტე და ენა მჭირდებოდა. მათიასთან შეხვედრამ თუ ზოგადად, იმ სიტუაციამ მომიცა ბიძგი. იცი, უცვდელ მიზეზი, რომ რაღაც ძალიან უღიბლამოდ ცხოვრობდი, ინტერვიოდან ინტერვიოზე დავყალიბდი და არ ვიზრდებოდი. შემრცხვდა და შემომინდა. პაერთოდ, შიში და სირცხვილი ძალიან ძლიერია ჩემში, თუკი რამეს ვაკეთებ, ამ ორი გრძნობის გამო.“

ჰო, მათიასისთვის მე იმ ზოგადი ქართული პროექტის ნაწილი ვიყავი, ერთხელ მითხრა კიდევ, ძალიან ბევრი პროექტი გამოიკეთებია ცხოვრებაში, შენ ყველაზე მეტად გამომართლავ (ამის ვახსენებზე ყოველთვის ვიცინი). გერმანულ ენაზე ქართული პოეტების კრებულის გამოცემა „ფიროსმანის“ პროექტის ნაწილი იყო, ზოგ აეტყობს მონაწილეობაც მქონდა მიღებული ამ ხელოვნების ბიენალეში (მაგალითად, ზეიად რატიანს, შოთა ითაშვილს, ნიკა ჯორჯაძეს, მერე უკვე მეც), დანარჩენი პოეტებიც გზადგავა გაიცნო, ზოგი დამოუკიდებლად, ზოგიც – ჩემგან და საბოლოოდ, გამოვიდა თანამედროვე ქართული პოეტების ორი გერმანულენოვანი კრებული „Aus der Ferne“ („შორიდან“) 2015 წელს, და Die Kartoffelrönte („კარტოფლის ამოღება“) 2017 წელს, სადაც 13 ავტორია შესული, მხატვრებიც დაინტერესა და პირველი კრებულს შანს შიბიმა გააფორმა ილუსტრაციებით, მეორე – დიტერ გოლჩემ. ეს ორივე ხელოვანი ძალიან დიდი ფიგურები არიან თანამედროვე გერმანულ მხატვრობაში და ნეტავ იცოდე, რა უშუალოდ, რა მოქმედებულეები არიან.

მათიასის მარტო ლიტერატურა და მხატვრობა კი არა, ყველაფერი აინტერესებს, რაც სამყაროში ხდება, მისი თაობა ასეთი, ე.წ. 68-იანები, აჯანყებულები, ცნობისმოყვარეები, დაუდგომლობები, მსოფლიოს მოდებულები. თავისუფალი ევროპა ამ თაობამ მოიტანა. გერმანიაში სასწავლებლად წამოსვლა არაფერი მოემცა, მათიასი რომ ამ შემხვედროდა. ნამდვილი კომპასია ჩემთვის, ღირებულებების, გემოვნების, უკომპრომისობის მანიშნებელი კომპასი. სიყალბეს ვერ ეგუება, ამაში ვგავართ. ათას ადგილს მივყავარ და მიმიღღის,

მათიას უნგერთან ერთად

აი, მე რომ ენერგია აღარ მაქვს და მეზარება, ის აქეთ მამუნაობს და ეს იცი, ზოგჯერ რა ექსტრემულია? (როგორ, პარიშიში ჩახვიდე და სამივე სასაფლაო არ მოიპოვი?) ანდა, ორი საათი ბორმის დაჭრა-მოხარშვას რომ მიაკვდები და ქაშის არ დაგაცლის, უცებ ნაიკითხავს ინტერნეტი, რომ პოლ ნიზონია ჩამოსული ბერლინში და ლეზუნგს მართავს და რა დროს ქაშაა, ბელიკო, სადაღ ნახავ ცოცხალ პოლ ნიზონს, 80 წლისაა კაცი, ჩაიცივო, გავიცივო და შენ აზრზეც არა ხარ, ვინ არის პოლ ნიზონი, მას კი, ახლა მაგდალასთან მიჰყავებარ, მიდი, ნიგზეც ნაწინინო. უფრო უარესი კიდევ გზიდადი ვილაცხვს დაურეკავს, ჩქარა, აქა და აქ. ესა და ეს ლეზუნგია, გამოცენაა. შეგუდრია, ჩაიცივო, ნამოდიო... მათიასთან ცხოვრება მოთხოვნები ვულკანთან ცხოვრებას ჰგავს. არც თვითონ ისვენებს, არც შენ ვასვენებს... 70 წლისაა, სახსრები სტიკია, სიარული უჭირს და ადგება და მაინც ნაგვიკანს კუმბა, რომ კუმას სიბილა სადღაც იჯდა, ის ადგილი ნახო, ანდა რაღაცაზე გატყევის, იქ რა გინდა, იმ კორპორაციის მუშაობაში, იმ ტურისტებით გადაჭედული ადგილებზე და ეს საშინელება არის, მაგალითად, ვეწეცია...

„შიში – ერთადერთი სიმყარეა, რასაც ვეყრდნობი, რაც ციცი, რომ მარადიულად აღსარებას, არ შეიცვლება, რაზეც დგას ძალაურება მრისხანება და სუსტთა თემბაც... / ორსახაა შენი შიშიც, ორმაგად და ორგზის ნაკვეთი, ერთი მხრიდან თუ ვერ მოგავნო,

მეორედან მაინც მოგძებნის და თავისწილად არასოდეს არ მიგატოვებს. არ გემწიხოდეს." – „ორპირობა“.

ახგავი III მინოსის ლაბირინთში

ბელა ჩეკურიშვილის ცხოვრებაში, ისე, როგორც მის ლექსებში, ბევრი გზაა. ოდესღაც ნაკითხია, რომ გზაზე მიმავალს „სამყაროებსმარება“; ისწავლა, თუ არ გაჩერდება, დრო მისთვისაც იმუშავებს გამოსცადა, რომ არსებობს ნიშნები, ძალას რომ მოგცემს და გზაზე არ ნაიქცევი. მერე კი შეძლებ, შიში და სიმაძრველე თავგადასავლად აქცეო, თავგადასავალი – ტექსტებად, ლექსებად თუ ნოველებად, ამბებად იმის შესახებ, როგორია ნასვლა „ერთი გზის ბილეთით“ და როგორია „მოლოდინი“, „ორპირობა“ და „მორჩილება“, როგორია „უსასრულო ამბავი“... საქართველოში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე, უცხო ენათა ინსტიტუტში გერმანისტიკის ფაკულტეტზე, ოსუ ხელოვნებათმცოდნეობის ფაკულტეტზე და თბილისის გოეთეს ინსტიტუტში. 1998 წლიდან მუშაობს სხვადასხვა გამოცემაში ჟურნალისტად.

როგორი იყო გზა, დანიშნულების ადგილი, როგორი იყო თვითონ?.

„გერმანიაში სტუდენტობა ჩემი ქართული დოქტორანტურის გავრძელებაა, აი, იმ „შიშის“, ზრიყვად რომ არ მოკვდე, შერცხეწილი, სამყაროს უნახავი... ამას ახლაც, ანმეომოს ვამბობ, თუცა არ ვიცი, ადვილ თუ არა დისერტაციას. დღეს ამის აზრს ვეღარ ვხედავ და მიჩვენებ, დროს მივივად და საკითხის მოგვარება. დაკვირვებელი ვარ, დრო ბევრ რამეს აგვარებს, მენ უნდა იარო, მინ იარო და აკეთო, ეძებო. ნამოსვლა რომ დაეიჩმე, სადღაც ამოვიკითხე გოეთეს ნათქვამი: გადით გზაზე და დაინახებო, მთელი სამყარო დაიძვრება თქვენ დასახმარებლადო. ამან გამამხსენია, თუცა დღეს ვამბობ: რომ მცოდნოდა, რა სირთულეები მელოდა, სახლიდან ფეხს არ გამოეგდამოდი-მეთოი.“

გერმანულ ენაზე სწავლა, როცა ეს ენა არ იცი, მიმოტარების მოთვნიერებას ჰვადდა და მოვითვნიერე-მეთოი, დღესაც ვერ ვიტყვი, ვერ ისევე მინოსის ლაბირინთში დაგვბრვირ და აღრიალებული მიმოტარებ ფეხდაფეხ მომდევ. არადაუნას არ შევხვედრივარო, არც ძაფი მოუცა ჩემთვის, მაგრამ გერმანიაში ჩემი ჩამოსვლა, ეს უკვე ნიშანი იყო, თუკი ნიშნების

გვერია. რომ იცოდე, რა დროში გამზადდა საბუთები, რამდენი წერილობანი იყო გასაკეთებელი და რამდენი ადამიანი ჩაება ამ წერილობანების მოგვარებაში, რამდენმა გამოქვეყნდა წერილი, სულ უცნობებმაც კი. ვის სად მიჰქონდა და მოჰქონდა ჩემს საბუთები, ღმერთო, მერე იმ ყველა ადამიანის მრცხენოდა, სწავლა რომ დაეჩვენე! და შუა გზაში თუ არ მივატოვე, სწორედ ამ სირცხვილის გამო.

როგორი ვიყავი მაშინ? როგორი და ახალგაზრდა – თავქარიანი და აბურღული. ძალიან დიდი გმირობაა საჭირო, სიმაზრულე რომ აღიარო, არა? ჩემს ცხოვრებაში ყველაფერი მართლა 20 წლის დაგვიანებით ხდება. ოცი წლის წინ უნდა შემეცნო, შესწავლა და დამეგობებინა სამყარო ჩემში. რაღაც ასაკი გამოვტოვე. გარდამაავალი – ჩამოვედი და ერთ ნელში დავებრდი. რამდენიმე თვეში ჩემი სათვალის ნომერი 2 ერთ-თეულთ გაიზარდა, მოვიმატე ნონაში და დამეწყო თმის ცვენა, დამეკარგა ძილი, გავხედე დეპრესიული, ნერვული. მაქვს პანიკა ათას რამეზე. მაგრამ ეს ყველაფერი რა კარგი მასალა მწერლისთვის, არა? როგორც მათიასი იტყვოდა, ლალატი რომ არ იყო, ლიტერატურაზე არ იარსებებდა. ჰოდა, დავეცი და დავწერე პირველი მთაბეჭდილებები ერთ ნივანად და „რაინი-სპირა ამბები“ დავარტე. და კიდევ რამდენი მაქვს დასაწერი, ლექსებს არ ვამბობ, პროზად, ამბებად.

„ერთი გზის ბილეთით ნავედი / ამბობის, ხმაურის, ქედლის გარეშე, არც წყარო ნამიბილწავს, არც ხიდი დამიწეავს, / უსიტველი ნავედი, / ისევე უბრალოდ, როგორც ნივანდანი მითიან გმირები / ქვე ანდა ზე სკუნთში / და მუდამ იცანს, ეს მათი ხედვრია და კითხვებს არ სვამენ...“ – „I. მენაშული – ერთი გზის ბილეთით“.

თავი IV ბანახლავის რეჟიმი

ბელა ამბობს, რომ ის, ვისაც საბჭოთა კავშირში უცხოვრია, ბოლომდე საბჭოთა ადამიანად რჩება. თუცა მერე შეგიძლია გააპროტესტო და შეცვალო ყველაფერი ის, რასაც ვაზრდილი თვალსაჩინო, მეტალიტეტი, ან ახალი გარემო მოგთხოვს. ცვლიდა და იცვლებოდა თვითონაც. ანერვედა, ამეწებდა, აპროტესტებდა და ეს ყოველთვის ცუდი გამოცდილება არ იყო. ფიქრობს, რომ ყველა ადამიანი, როცა იზრდება, რალეასისთვის ბრძოლას იწყებს, თავისუფლებაში გაზრდილიც და დიქტატურის დროსაც, მაგრამ განსხვავება მათ შორის ისაა, რას აპროტესტებს, რაში დებს ძალებს, ენერჯის, რისკენ მიდის.

რა დაანარია, როგორ ამუწებს, რა გამოადგა? „წარმოიდგინე, რამდენი რამის შეცვლა დასჭირდა ჩემს თაობას, რამდენი აძლიეთო, რამდენჯერ გადაწყობა-გადმოწყობა, მხოლოდ იმის გასაგებად. ვინ ვართ, სად ვდგავართ, საიდან უნდა დაეიწყო, საით ნაეიღეთ, რა გვინდა პირდაპირ ჩვენ და რა გვევლინება. ეს ხომ სულ სხვადასხვა შეკითხვაა, არა? ჯერ მარტო ის ემბრა, ერთ დღესაც მთელი რიგი პროფესიები რომ უსარგებლო გახდა, მთელ რიგ საკითხებში რომ არიფები, ანაპროფესიონალები აღმოჩნდნენ. 90-იანელთა

საბინე შიდნერთან ერთად

თაობას, ფაქტობრივად, მოუწია, საკუთარი თავი დაენგრია და ახალი აემუნებინა. ჩვენ ხომ სულ სხვა მოთხოვნებით გვიზარდეთ, სხვა უნარებ-თვისებებით, ბიჭბიც და გოგონაც, ეს კიდევ ცალკე თემაა.

სკოლა იყო და კონსერვის მოხუფულ ქილაში ჯდობას ჰგავდა, უნივერსიტეტი იყო და არ ვიცო, რა მიიღეს სხეებმა, მაგრამ მე იმ 90-იანებში იქ არც ვახათლება მიმიღია, არც პრაფესია. სტუდენტობისას რაც ნამდვილად ვიხსენებ, ეს იყო არსებულის გამაროტესტება. და თუ სტუდენტობისას შეძენილი უნარების სიას ჩამოვწერო, ეს გამოცდილება დადებით გრაფაში მოხვდება. იცო, ჩვენ ხშირად სწორედ ამ გამოცდილებას ვთვლით უარყოფითად, მიგვაჩინია, რომ ისეთ ქვეყანაში უნდა გვეცხოვრა, სადაც არც სამართლებრივ აქტივობა დაგჭირდებოდა, არც რეკლამები, არც გაფიცვები და მიშმილობები, მაგრამ რეალურად რომ ისაა, სად დავიბადეთ და როგორ უნდა გვკურნა ჩვენი თავი გვეჩინას? ყველა თაობას ხომ თავისი ტვირთი და ვალი აქვს. ჩვენი თაობის ეს აღმოჩნდა.

ომზე ვერ ვილაპარაკებ, როცა ჩემი მეგობარი ფურნალი-ისტები აფხაზეთში მიღობდნენ მასალების ჩამოსატანად, მე პატარა შვილი მყავდა და ოჯახური ამბებით ისე ვიყავი დასტრეხილი, გააზრებაც ვერ მივასწარი, უკვე ნაგებული იყო ის ომი. ეს შვილიც, თბილისის სამოქალაქო ომის დროს გაჩნდა (თუ გინდა, პუტჩი დაეარქვათ, რა შნიშვნელობა აქვს), შიშის და სიცივის გამო რვათვიანი გავაჩინე და ნარმოდგენა არ ქმლანდა, როგორ უნდა გამეზარდა იმ ჩაბნელებულ და გაყინულ ქალაქში მე თეთრომ ზალდა ეს ორჯილოგრამიანი არსება. მაგრამ ყველა ის საკითხი, რასაც ჩვენ, მაშინდელი სტუდენტები, ქუჩაში გამოვყავდით, ჩვენი გასამართლებლებს და გასაფიცო იყო, ამას ახლაც ასე ვუცხურებ.

ჯერაც საბჭოთა უნივერსიტეტს რა უნდა მოეცა ისეთი, რაც მე არასაბჭოთა ქვეყანაში გამოიადგებოდა? ახლა რასაც

ვაკვირდები, ეს იყო უპირობო ავტორიტეტი და მორჩილება ლექტორების მიმართ. **სტუდენტული** შემომდგარი იყო კათოდრაზე და **სტუდენტული** ში იმას ცდილობდა, შთაბეჭდილება მოეხდინა სტუდენტებზე. რატომღაც თვლიდნენ, რომ ყველა ის საგანი, რასაც გავდიოდით, კი არ უნდა ესახლებინათ, დედის მუცლიდან უნდა გვეცოდნოდა 17-18 წლის დღეებში. ჩვენს დროს ჩაბნელება და გაიყინა უნივერსიტეტი, სიცივის თავი დაეანებოთ, საღამოს ფაკულტეტზე რომ იარაღიანები შეიქრნენ და სტუდენტებს ტყავის ქურთუკები და პალტოები გაიადეს, ის დრო შეიძლება ედემტურ სტუდენტურ სწავლად ჩაითვალოს? ანდა, ქუჩებში რომ იარაღიანები ფეხსაცმელებს გვხდიდნენ და ჩანთებს გვართმევდნენ?

მე ვამბობ, რომ ძალიან ბევრი დრო დაგვარგვ. ეს ჩემი პირადი აღქმაა. ვიდრე ვინს მოვეგე, ვიდრე სულაც ფურნალისტობა დაეწყო, ვიდრე განვლილის თუ ანაშენის ანალიზი შევქედი, ბევრი წელი გავიდა. ვიცი, ამ განდევნა-გამდნეობის რეჟიმით ცხოვრება-საც თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარე აქვს, მაგრამ სულ მოჭიმული თოკით რომ იარ, ეს ცალკე გაზიანება. ანა მარგველაშვილი ამბობდა ამ რამდენიმე დღის წინ, ალექსანდრის მეშინობა, ჩვენი თაობას გონებაში ისეთი დარტყმები მიიღო და კიდევ ისეთს იღებს, ერთხელაც ჩაქრებაო. ამ დროს მე ვუბნებოდი, ინგლისურის კურსს ვაკეთებ-მეთქი და ისიც თავს მიუნებდა, კი, კი, ეგ მეც ვასაკეთებელი მაქვსო. ჰოდა, ჩვენი თაობის წინაშე უნდა: მუდმივი ამდევითი რეჟიმში ცხოვრება“.

„გზაც გაიშალა, / მე შენი ზღაპრის პერსონაჟი ვარ, / ახალი გზების უძველესი, მცირე ნაწილი... / ნითვის კაბა მაცვია, / და მხარზე ნითვისი პეპულო მახს / საკულუცოდ, სამრევნისად, საარაგისოდ... / მივდექა ვაშლს და სულ უფრო შორს მივყვები წილასრს, / წყაროს თებნას და წყაროსპირას მოდარავე ვცდელმშაპის კიბლს რომ მამარებოს...“ - ელვა

თაზი V ცნობრება შრახეზში

შარშან რომანის წერა დაიწყო, გერმანიაში მცხოვრებ სამ ქართველ ქალზე უნდა ვთქვათ. მერე იტალიაში იმოგზაურა და კომპიუტერი მოიპარეს, ჩველადერი მას გაჰყვა, სამი ქალის ამბავიც, ვაშლი და უკვე იტალიაში უნდა შემუშავა, მერე ჩემს ცხოვრებაში სევდიანი ამ-

19. INTERNATIONALES
LITERATURFESTIVAL
REMEN

ბრემენის საერთაშორისო პოეტურ ფესტივალზე

ბენი მოხდა და იმ სამი ქალის ისტორიები ველარც ალვადგინე, ველარც გაგაგრძელო. მიუზერუნდუ-ბი, ალბაი, ვე ისეთი ქალები არიან, რას მომასვენებენ! მოუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე ნაზარზე პროზა უფრო „დაფასებულია“ ვიდრე ლირიკა, ფიქრობს, რომ პოეზიას თავისი ფასი არ დაუკარგავს და არც დაკარგავს. უზარალოდ, ძნელია პოეზიით ცხოვრება, კრებულების გაყიდვით გერმანიაშიც ვერაფერს ცხოვრობს, ვერც პროზით, მაინცდამაინც, თუკი ბესტსელერი არ არისო. ყველა მწერალი სადაც მუშაობს, ანდა სტიპენდიიდან სტიპენდიამდე გააქვს როგორც თაფლი. და სათქმელსაც გააჩნია, ის, რასაც „რანინსპირა ამბები“ წერდა, პროზის გარეშე ვერ იტყვოდა. საერთოდ, წერა მისთვის თურმაც არ არის, უფრო ჩვევაა, აზრების და ემოციების გაზიარების მძაფრი მოთხოვნაა.

რა უნდოდა, როგორ დანიყო, რა დაიფურა?..

„ამ ამბავს ძალიან ხშირად ვეყვი ბოლო დროს: როგორ მიგვაჩვია მამამ წერას, რამე ახალ წიგნს რომ ნაწიკითხავდი, ანდა სადმე ანაღვავებდა (ბიწრად დეყავადით ატეო-იქით), მერე გვთხოვდა, შთაბეჭდილება დაგვეწერა. ადრეულ ასაკში ეს ისეთი სისასტეე იყო, სულ ტირილ-ზუსუნით ვწერდი მე და ჩემი და (ტირილით მე ვტიროდი, ნანა ზუსუნებდა). იმ დროს დაწერილი რაღაცები დიდხანს ჰქონდა ნანას შენახული, მაგალითად, ჩემი შთაბეჭდილება „დედა, მამა, რვა ბავშვი და ხა-ბარგო მანქანა“ რომ ნაწიკითხე, ანდა „ლურს-მანა“ და გეტოები. ერთხელ, „დედოფალი მარ-გოს“ ნაკითხვის შემდეგ, ავდექი და მთელი ის

ჩემი განცდები გავლესე. სხვანაირად იმას რა მომპყროვლდა, სამინელბა ტრიალებს იმ რომანში! მერე მახსოვს, ფილმ „ბა-ში-აშუკი“ ენახეთ, ისიც გავლესე. რასაკვირველია, დედასავე არცერთი არ ვარგოდა, მაგრამ თავი კი დამაინტერესებდა. ბაში ბაში გავიზარდე. თუმცა უარესი მოხდა, ანა ფრანკის დღე-ღერი ჩავივივარდა ხელში. მე-ნ კლასში ვიყავი, ავიღე სქელკლანი საერთო რვეული, ჩავაქარი იქ ჩემი ფოტოსურათი (წიგნში ხომ ანა ფრანკის ფოტოა) და დაეინყე წერა.

მეორე შემთხვევითი უკვე სტუდენტობისას წამოიწვია, გილგამეშიანი რომ ნაწიკითხე, იქიდან ავიტაცე: „გილგამეშ ფრეც, ქვაზე ამოკვეთე ყოველივე განცდილი!“ ხომ მაგარი დედახა? პათეტკია, მაგრამ უნდაც ხომ უნდა შემოვიბაძოს, ხომ არ შეიძლება სულ საპროსპროში გარწმუნებდნენ, რომ შლილი ხარ და ცოდვილი, რომ მიწველი მოხვედი და მიწველი უნდა ნახვიდე და არაფერი შენ არ გეუფუნის ამ მისცემქმთ-ში! არადა, სიტყვა რომ ღმერთთა მეტყველისთვის, ამის თუ არ გჯერა, ვერც დაწერ და ვერც რამეს შექმნი, ა-პ-პა, არსებობა მოახერხო. ბიელი ჩემი ცხოვრება ლიტერატურული ფორმა-ბით არის ალბეტქლი, თუ დადებითად და თუ უარყოფითად. არ დაიფურებ, ამირანის ზღაპარმაც კი განსაზღვრა ჩემი ცხოვრება. გახსოვს, ყამარი რომ ქმარება ამირანს ქაჯთა ბატონის დამარცხებამი და მამა რომ დაუბძებეს: „უფურე, კამბა ქალასა, ქმარი არჩია მამასა. ქმარი ხეს ასხამს ფოთლად, მამას ვინ მისცემს სანყალსა?“ ურითობის განწყევტის რომ არასდროს შემეძინებია, ამის მიზეზი ვე იყო: „ქმარი ხეს ასხამს ფოთლად“. შენ იცინე და, კი გამომვიდა ფემინისტური მტ-რეუვა და მსტერევა.

მამაჩემს უნდოდა, რომ ჟურნალისტი გამოევსოლეყავი, მე ათასი რამე მინდოდა, ოდონდ ჟურნალისტიკა არა, რატომ ვა-პროტესტებდი, არ ვიცი, მგონი, მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს მშობლების სურველი იყო. ბოლოს ხომ მაინც ჟურნალისტიკაში ამოვიყავი თავი, არა? ქეთე ბელის ორნამა იყო. ამ პროფესიაში ნალო ჩემი ყველა ემოცია, ნერვები, დასაწერი ამბებიც და სიტყვებიც (სიტყვის ჩარმი ვარ-მეთუ, ადრე ვამბობდი). როგორ მქალდა, ამის ასხანც კი შეუძლებელია, რესპონდენტთან რომ შესაბამისებლად დეყავადი, გულში ვლოკვლობდი, უარი მითხრას-მეთუ, ანდა უკვე ინტერვიუზე მიმავალი ვამბობდი, ნეტავ საბოლო და ამომცხედი! და ასეთი თანწყობები შევიძინე, რამაც უკვე აქ, გერმანიაში გადამარჩინა: ახალი ინფორმაცია უმოკლეს დროში გაიანზო, გადაარჩიო, დალაგო, ფორმას მისცე... ნარიინდგინე, ახალგაზროსება რამხელა ინფორმაცია მოიოდა, რა ფაზი და ზათუი იყო ჩემს გონებასა და ფსიქიკა-ში. ეს ყველაფერი დღის ბოლოს უწებურად იღებდა ჩანანერის ფორმას. რასაკვირველია, ყველა მომხდარი ამბიდან ნოველა ვერ გამოვიღოდა, არც ყველა შემთხვევის განზოგადება იქნებოდა შესაძლებელი. იქ აღწერილი ამბებიც სწორსაზოვნად დოკუმენტური ხომ არ არის, ნაწერება. ამდენ რამეს ლექსად როგორ ვიტყვიდი, ისედაც, რაც ნაწიდი, ლექსებსა აქაურ ამბებზე მეტად უკან დარჩენილ ამბებსა და ადამიანებზე ვწერ. საკუთარ ქვეყანასთან დისტანციამ საერთოდ შემიცვალა დამოკიდებულება ნარსულთან, ხედავც და აღქმაც შეიცვალა, ეს

ყოველთვის ასე ხდება. მე აქ ახალი ცხოვრება კი არ დაიწყე, მანდ რაც მოხდა, ის ჩამოვიტანე და გავამძაფრე”.

„ეს შორს მიწაველი მზეა, / ჩემი მარად აღმოსავლური ქალაქის თავზე / წარის ციხეს რომ გადმოხედავს, / ვიდრე მთის ნეკრებს გაუფრთხილეს და მე ამ ფერს ვაგამანეით მოვირგებ ტანზე / რადგან ასე უფრო ძველი ვიქნები ჩასაყლაკად / (ილაღად ვერ დავიღვებები), / უფრო რთული – დასამტკრევეად / (ძალისხმევადა იქნებ არც ვლირდე), / უფრო სახაიათაბლო – გასასრესად / (ურტყამ, ურტყამ და ფეხებს მაინც ასავსავებს)...“ – „მენაწული“.

თავი VI დაცულ სამყაროში

რით განსხვავდება ევროპული ლიტერატურული პროცესი, რა განასხვავებს ევროპულ ავტორებს – როგორც ბელა ჩუკურიშვილი ამბობს, ლიტერატურის განვითარება, ავტორების ხელშეწყობა დიდწილად ქვეყნის ეკონომიკასა და პრიორიტეტებზე დამოკიდებული და საქართველოსგან განსხვავებით, დიდ, ძლიერ ქვეყანას მეტ საშუალება აქვს, ლიტერატურაზე იზრუნოს, გახსნას ლიტერატურული სახლები, დაანესოს სტიპენდიები, დაფინანსოს კონკურსები და პრემიები. და კიდევ დაცულობის განცდა, რაც ავტორს დიდ თავისუფლებასაც აძლევს, ექსპერიმენტებისა და ახლის ძიების მეტ შესაძლებლობას.

როგორ მონაწილეობს, ვინ იწვევს, როგორ თანამშრომლობს?..

„ეს ყველაფერი ხშირად კულტურის სამინისტროდან კი არ ფინანსდება, არამედ ადგილობრივი რეგიონის, ქალაქის, რომელიც ორგანიზაციის თუ კერძო ინიციატივის მხრიდან. საქართველოში ყველაფერზე კულტურის და სამინისტროს შევხებით, იმიტომ, რომ თავკომბალასავით ყველაფერი ცენტრშია... განსხვავება იცი, უფრო რა ქმნის? დაცულობის გრძნობა. იმის გააზრება, რომ ქვეყანა ზრუნავს შენზე. თანამედროვე გერმანულ ავტორებს ასეთი ქვეყანა მოშობლებს აუშუქებს, ახდა თვითონ იყვნენ ამ შენების პროცესში ჩართულები. ჩვენ არც გვერგო და ვერც თვითონ ავამენით ვერაფერი, ჩვენ ექსტრემალური ქვეყანა ვართ, საბჭოთა წარსულის მესხიერებით და ამ ყველაფრის მასობრივად გააზრებაზე ვერცერთმა ინსტიტუტმა ვერ იმუშავა, ვერ დაეარკვით ვერაფერს საკუთარი სახელი, ისევე მოთებას და ლეგენდებში ჩაერჩით.“

იცი, კიდევ რა მოუხდება თვალში გერმანიამ? არსებობს პატარა-პატარა გავრთიანებები, რომელიმე პატარა ქალაქში ანდა სოფელში და გაიხედავ და ეს პანანკინტელა გავრთიანება იმხელა ფესტივალს წამოიკიდებს ზურგზე. ისეთი სიყვარულით, მონდომებით, გონივრული გათვლითა და ხელისხმების და ლიტერატურული სახლებით, თუკი სადმე, რომელიმე მხატვარს ან მწერალს უხედავია, ყველაფერ რაღაც მხედავი სახლი დგას და მთელი წლის განმავლობაში აწყობენ მწერლებთან შეხვედრებს, მუსიკალურ საღამოებს თუ გამოვენებს. თან ჰორნორასაც გიხდები, იქ რომ ჩაზევდე. ძალიან ბევრმა ასეთმა ხელისხმების სახლმა მიმინვია უკვე და მომავალი წლისთვის მინერვეები უკვე დაიწყეს.

მე ხშირად დავდივარ სხვების ლიტერატურულ საღამოებზე კიოლნშიც, ბერლინშიც, ბერლინთან ახლოსაც, ჯავაუჯუჯ სადგომებშიც შიკ ემონანლიობ. ამ 6 წლის განმავლობაში ძალიან ბევრ ავტორს შევხედი, პირადად გაეცანი, მერე ზოგის ლექსების თარგმანც დაივიწყე. ძალიან მრავალფეროვანია და როგორც ხდება ხოლმე, ბევრი კარგით და კიდევ უფრო მეტი ცუდით. საინტერესოა თანამედროვე გერმანული ლექსის თემატკასა და სტრუქტურაზე დაკვირვება. უამრავი მიმართულებაა, უამრავი ექსპერიმენტი, სულ ახალ და ახალ გამოთავის საშუალებებს და მედიებს ეძებენ. სხვათა შორის, კონსერვატორიკ ბუერაი, ყველას ყველაფერი კი არ მოსწონს, ახდა ყველას ყველაფერი კი არ ესმის, არის ერთი გამსჯე და მოქება-მოთქმა, მაგრამ ესეც ხომ ძალიან ბუნებრივია? ღმერთმა სუ ქნას, პირიქით იყოს, ყველას ყველაფერი ესმოდეს და ჯარისკაცებივით ყველა ერთ მწკრივში იდგეს.

იცი, კიდევ რა არის თვალმისაცემი? როგორ თანამშრომლობენ ერთმანეთთან ხელისხმების გაღწერები და მწერლები, ასევე კერძო სამატივარი ატვლიები, ფოტოსტუდიები და მწერლები. უამრავი პოეზიის საღამო და ლიტერატურული კითხვა ნებობა გამოიფენებზე, ატვლიები და ფოტოსტუდიები თვეში ერთხელ ორგანიზებას უშეგებენ პოეზიის თუ მუსიკალურ საღამოებს. ასეთი ურთიერთთანამშრომლობა ისეთ საინტერესო ტანდემებს უნის მერე, როგორც არის ალბომები და ლიტერატურული ჟურნალები. მეც კი არაერთ ასეთ ალბომსა და ჟურნალში მოხვდი უკვე. მაგალითად, ფურნალთ Common Sense, ანდა Body & Soul, ანდა ხელისხმების სახლ Desiree-ს კატალოგ „გაზმი“ (Unterwegs).

ფურნალში Body & Soul ჩემს ლექსებზე ილუსტრაციები მხატვარმა ცოკე ფოსკულმა შექმნა. გამოცემულ პენდრიკ ლირსს კი ეს ილუსტრაციები იძენდა მოენონა, გადაწყვიტა, ლექსები და ილუსტრაციები ცალკე კრებულად გამოეცა, თანაც უზრალო ილუსტრაციები კი არა, გრაფიურები ჩადეს. ასე შექმნა ე.წ. არტბუქი Picknick am Berg. და ხდება უკუპროცესიც: ხელისხმების სახლ Desiree-ს მიერ გამოცემულ წარმოდგენილ ნამუშევრებზე მეც შევქმნი ლექსები. და ეს ძალიან ბუნებრივად მოხდა, იმდენად ინტენსიური იყო შიავაჭდილება. ეს ლექსები ერთ ციკლად შევქმნე მომავალი ნიგნოსი, მხატვრებისადმი მიძღვნი.

თანამშრომლობის კიდევ ერთი მაგალითია პოეტური ტექსტის მუსიკალური ინტერპრეტა-

ცია. კომპოზიტორმა და მომღერალმა ნესტან ბაგრატიონ-დავითაშვილმა, რომელიც ბერ-ლიონში ცხოვრობს, ჩემს ლექსზე „I don't believe“ სასიმღერო კომპოზიცია შექმნა. ნესტანთან ერთად ორჯერ გამოვედი სხვადასხვა სცენაზე და ვერასოდეს ვიფიქრებდი, თუკი შეიძლებოდა მუსიკოსმა და ჩემს შორის ამგვარი ტან-დემი შენდგარიყო.

„ეს ის შაჰრიან ჩვენს პაპისპაპებს სიზმარშიც რომ ამ აძინებდა. / პაპებს – გზებზე ადევნიებდა, / მამებს – თვალწინ უფლოვედ და და ჩინს აცლიდა, / და როგორც იქნა, ჩვენ გვერგო და ჩასასუნთქად კი არა მარტო, / ან ხელების საუნებად და ზუსტების გასაშვებად, / ჩვენ უკვე ამ შაჰრიანს ნაწილი ვართ, / წინაპრების ახდენილი ოცნება ვართ, / რეპრეზენტატიული თავსწინაობა ბანაკები ვართ, / ვადასაბუთო საზღვრები ვართ, / თავისუფალი პაპობრტები ვართ...“ – „რემონტაჟი საბაჟოდან“.

თავი VII ძალიანის ბრძოლაში

როცა ქალებზე ვეკითხები, მწერს, რომ ამ თემას აქტუალობა არასოდეს დაუკარგავს დაცე ვერობაში, ერთ განმანათი და ოდესღაც არსებული ქალთა უღელტეხილისათვის ბრძოლა დღემდე გრძელდება. მისალწევი, მოსაპოვებელი და ბრძოლის მიზეზი კვლავ ბევრია, თუმცა საქართველოსგან განსხვავებით იქ გაცილებით მაღალია სოლიდარობა და ერთმანეთის მხარდევნა. როგორც ბელა ამბოზს, მიუნხენში ყოველწლიურად იმართება პოეტ ქალთა ინტერნაციონალური ფესტივალი. ასეთი ფესტივალი ბევრი არ არის, მაგრამ არსებობს სხვადასხვა გაერთიანება და პროექტი, რომლებიც სხვადასხვა თაობისა და ქვეყნის ქალ ავტორებს ერთობლივ საქმიანობას სთავაზობენ. და ეს ხდება იმიტომ, რომ საზოგადოება დღემდე ყოფს ლიტერატურას „წვეულებრივ“ და „ქალთა“ ლიტერატურად. როცა ქალ მწერალს ისეთივე შრომა უწევს, როგორც კაცს, იმისათვის რომ თავი იჩინოს და იმის ენერჯიაც დარჩეს, რომ რაღაც შექმნას, ეს „რალაც“ ავტორის სქესის მიხედვით არ უნდა ფასდებოდეს.

ვინ იბრძვის, როგორ იქმნება, ვინ გამოხატავს?..

„თუნდაც ბოლო წლების MeToo-დებატებმა ხომ ცხადი გახადა, რამხელა ფარული პრობლემებია საზოგადოებაში. ეერ დაიჯერებ, როგორი მოქმედებს იქ ქალები ერთმანეთის

მხარდასაჭერად, თუ საზოგადოებრივ დონეზე და თუ შემოქმედებით. და რომ უფიქრდები, მიზეზი რა არის? ანტიფემინის, რომ მათ ყველა ის უფლება (მუშაობის, სასწრაფო, სწავლის, არჩევნებში მონაწილეობის და ა.შ.), რაც ჩვენ დღეს ბუნებრივად ბოძებული გვგონია, ბრძოლით მოიპოვეს, და ამ ბრძოლაში ერთმანეთი სხვაანაირად გაიხურეს, დადასესა.

მიუნხენში პოეტ ქალთა ინტერნაციონალური ფესტივალი „შამროკი“ (Schamrock) 2012 წლიდან იმართება, რომელიც ლიტერატურული საღამოების გარდა, მთელი წლის მანძილზე უძველეს ლინისიძებს აერთიანებს, ფილმებით, ვიდეოპროექტებით, დასკუთხა-ნიალოგებით. ან ფესტივალის დაარსების მიზეზი გახდა ის ფაქტი, რომ ქალი ავტორები ძალიან მცირედ იყვნენ წარმოდგენილი საერთაშორისო ფესტივალზე, რომ დღემდე იყრდნობა ლიტერატურა „ჩვეულებრივ“ და „ქალთა“ ლიტერატურად, და სხვათა შორის, დღეს ქალ ავტორებს მამაკაც კოლეგებზე მეტად, საზოგადოებასთან აქვთ პრობლემები. ამ ფესტივალზე გასულ წელს მე და ეკა ქვეანივილმა მივიღო მონაწილეობა. იცო, რა იყო თვალწინსაყვი და შთამბეჭდავი? გულწრფელობა. რომ ქალები გულახდილად საუბრობდნენ სხვადასხვა საკითხზე და კი არ ექსპლუცობდნენ, არამედ, საკუთარ პოზიციას გამოხატავდნენ.

ლიტერატურულმა პორტალმა Fixpoetry, რომელიც ყოველდღიურად განახლებადი ინტერნეტრანალია და მასში გერმანულენოვანი და გერმანულად თარგმნილი ასეულობით პოეტთა გავრთიანებული, შარშან წამოიწყო პროექტი: „ქალთა ხელით“ (Von Frauenhand) და ერთი თვის განმავლობაში ყოველდღე აქვეყნებდა მსოფლიო ქალთა შემოქმედებას. ქალებს შეეძლოთ საკუთარი პოეზია შერეული მედიით წარმოეხატათ. მე ჩემი ლექსის „მანანის ფაფა“ ქართულ ხელნაწერს ნათელა გრიგალაშვილის ვოტო დადურით და კოლფა გაეკეთა. სხვათა შორის, ეს კოლფა, საუკეთესო ხუთეულიში მოხვდა.

თუმცა, მეორე მხრივ, არსებობს ქალთა ექსტრემული, ე.წ. გენდერული მოძრაობა, რომლებიც მაგალითად, მოითხოვენ, რომ მთელ რიგ სიტყვებში ერთდროულად გამოისახოს ორივე სქესი, მამრობითიც და მდედრობითიც. გერმანულ, მოგეხსენებათ, სამ გრამატიკულ სქესს ასხვავებს (ქართული ენა რა განონასწორებულია ამ საკითხში!) ამ ორი წლის წინ უნივერსიტეტში უკვე ვეცისრეს, რომ წერის დროს გააგვეთვალისწინებინა ეს მომენტი.

შარშან გენდერულმა მოძრაობამ მიაღწია იმას, რომ ბერლინის ერთ-ერთი სასწავლებლის კედლიდან იოგენ გარმინგერის ულამაზეს ლექსს „Avenidas“ გადავკითხე, როგორც ქალებისთვის შურაჯცემყოფელი ტექსტი. (იი, ეს ტექსტა: „ხეივანი / ხეივანი და ვვავილები / ვვავილები / ვვავილები და ქალები / ხეივანი ხეივანი და ქალები / ხეივანი და ვვავილები და ქალები და მათი მეტრფე.“) ლიტერატურათმცოდნეებმა ვერფერი გააწყვეს, მათი არგუმენტები პოეზიაზე საკმარისი არ აღმოჩნდა.

„შენ შემხვდავ და იტყვი: / გონიერ ქალს მენამული ტანსაცმელი აღარ შეუძვირის, / გოუმრლოებს იმიჯს და სტატუსს, / რად ექვს ჯავშანს? იყავი ღია, როგორც მდინარე / და მიმღები – როგორც სარეკავილები, / გაახილვ თვალები

ფართოდ, / შემოუღვი ახალი ფერი, / მოიშორე წიხაც და დრო-
საც, / გაბაღე მკლავი, / შემოიცივი ყრელი სამოსი, / გაზაფხუ-
ლობით გაგახარებთ ყველა ყვავილი, / და შეგიღებავს ტურნებს
კიდევ ბევრი სასმელი, / რად ხარ ანუ შეკუმშული ლოკოკინის
ნიფარისათვის? / გაშალე ფეხები, / თამამად, ფართოდ, მწყე-
ბრად, / გადააბიჯე... - "შენამულა".

თავი VIII გაღარგნა ტექსტებში

ბოლო ექვს წელიწადში ოთხი კრებული გამოსცა – ორი გერმანულად და ორი ქართულად. კიდევ ერთი, ლექსების კრებუ-
ლი აქვს მზად ქართულ ენაზე გამოსაცემად და გაისად უკვე ამ ქართული ვერსიის გერმანულ თარგმანზე ინტებს მუშაობას
კლავი კველიშვილთან ერთად, რომელიც აწარუდის გაკეთებ-
ში ეხმარება. 2013 წელს, როცა გერმანიაში ჩავდი, ლექსორე-
ბი ბოლდაუს მიხედვით, საქართველოს შესახებ რომ არაფერი
იცოდნენო. დიდი ცვლილება მის თვალში მოხდა: საქართველო
– ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე, დღეს საქართველოს ხსენე-
ბაზე აღარ ეუბნებიან: აჰ, სტალინი, ქართველი იყო, არა? სტალი-
ნი მათ ცნობიერებაში ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობამ ჩაანაცვ-
ლა. ამ საოცარი ცვლილების მოწმე თავად ვარო, ამჟამის პულა
ჩეკურიშვილი.

რას თარგმნის, როგორ გაიცენს, რას გამოსცემს?..

„ჟურნალისტობა უცნაურად გაჩვენებს შენი სახელის თუ
წინერის ნაბეჭდი სახით დანახვას და რამე განსაკუთრებული
აღარ ხდება, სადმე ჟურნალში ლექსს რომ გამოაქვეყნებ, ანდა
ამ შესწავლას ნიგანად რომ აკინძავ, რეალურად, არც გერ-
მანულ ანთოლოგიაში ჩემი ლექსების დანახვა გამკვირვებია და
გამსარებაია, ეს ხომ ჩემს გერმანიაში ყოფნას დაემთხვა და ის-
ეთი სტრუქტურა მქონდა ამ ახალ ცხოვრების გამო, ვერც ვავიან-
ურ, რა ხდებოდა. 2015 წელს ქართული პოეზიის ორი კრებული
გამოვიდა გერმანულ ენაზე, ერთი, ანთოლოგიის პრინციპით
დალაგებული პოპ ფერლაგმა გამოსცა (Pop Verlag), „Ich aber
will dem Kaukasus zu...“, რომელიც ხალხურ პოეზიასთან ერთად
აერთიანებდა პოეტებს მე-11 საუკუნიდან დღემდე და მეორე
კრებული, თანამედროვე ექვსი პოეტი, გამომცემლობა
„კორნუსის პრესში“ (Corvins Presse Berlin) გამოვიდა. რადგან
ეს ორივე კრებული დამოუკიდებლად მომზადდა სხვადასხვა
დროსა და ადგილზე, ჩემი ლექსები იორიგინალზე შეიქმნა (და არა
მხოლოდ ჩემი).

ერთ დღეს ნორბერტ შუმელტი მუხუბნება, რომ გამომცე-
მლობა „ვუნდერპორნი“ (Verlag das Wunderhorn) ქართული
პოეზიით დაინტერესდა, რომ ჩემი ლექსი „სიზიდეს“ ძალიან
მოეწონათ და ნორბერტს მკითხეს რჩევა, ნორბერტმა კი თამ-
ამად გამიჩინა რეკომენდაცია. შოდა, თუ რამე ვაქვს გერმან-
ულად თარგმნილი, ერთად შევლინ და მომივიცი – მუხუბნება
ნორბერტს, ვაზაფხულია, ბერლინის პოეზიის სახლში რაღაც
ლინისტიკა იყო და იქიანდ ყველანი მივდივართ იტალიელებში
პიეტის საქმელად. კარგმა ამბავმაც რომ შეიძლება გული ისევე
გაგბიეთოს, როგორც ცუდმა, არა? აი, მაშინ დამემართა, რომ

გავეჩრდი და ევლები: ეგ წიგნი რომ გამოე-
იდეს, მერე რაღა უნდა ექნა, აღზაბო დავხვე-
თვალე და მოვეყვებ? ნორბერტი მკვიდრად მკვი-
რდობს: კი არ უნდა მოვეყვებ, მერე უნდა შეჩე-
რე წიგნი დანერო! სხვაჯილო პათეტიკა, არა?
მაგრამ ავტორისთვის მაინც როგორ ბევრს
წიწნავს ამგვარი ნაბეჭდი!

კრებული Wir, die Apfelbäume („ჩვენ, ვაშლის
ხეები“) იმავე ზაფხულს გამოვიდა და ისე, რომ
სიკვდილი ვერ მოვასწარი, ორ წელიწადში უკან
მიპყვა მეორე კრებული Barfuß („ფეხმომხველი“).
მეორე კრებულს, თან ასე მოკლე დროში, თავში
როგორ გავიღვებდი, მაგრამ ერთი წლის თავ-
ზე, რაღაც საღამოზე „კლავ ვერლაგის“ (Klav
Verlag) გამომცემელმა იორგ ბეკენმა მკითხა:
„შენი „ვაშლის ხეები“ ნაეკითხე და ჩვენთვის
როდის დანერ ლექსებს?“ იორგ ბეკენს მაშინ
გამოვეცხლე პუნინა ზურაბ რთველიაშვილის
ლექსები, კოტე ჯანდიერის „გლობალიზაცია“
და ლუკა ბაქანიძის რომანზე მუშაობდა. ძალიან
დაბნეული წამოვედი, მათიას ეკეითებოდი,
ამას ჩემი კრებულის გამოცემა მართლა უნდა,
თუ ასე ხუმრობს-მეთქი. მაგრამ ვიდრე თან-
ხელს ვეცხვიდი, ჯერ „ვუნდერპორნს“ მივწერე.
პასუხი მოვიდა დაუყოვნებლივ, საომოვნებით
გამოვეცხე მენს მეორე კრებულსო. ამ განზუ-
ბულზე კი, ლაიპციგში მანფრედ მეტცხელმა და
მე უკვე მესამეზე მოულოაბრებელი. გამოდის,
რომ ჯერჯერობით სიკვდილი უნდა გადავი-
ფიქრო, არა?

და ეს ყველაფერი არ იქნებოდა, ქართუ-
ლი ლიტერატურა გერმანულ საგამომცემლო
ფორუმში რომ არ მოხვედრილიყო, რაც ფრანკ-
ურტის წიგნის ბაზრობაზე მასწაბილი ქვეყ-
ნის სტატუსმა განსაზღვრა. საერთოდ, ერთი
ავტორი მარტო ვერაფერს გაანწყობს, როცა
საქმე ნაკლებად ცნობილი ქვეყნის კიდევ
უფრო ნაკლებად ცნობილ ლიტერატურას ეხ-
ება. ქართული ლიტერატურა ჯერაც აღმო-
სარჩენია გერმანიაში და ევროპაშიც, საქორა,
რომ მუდმივად ითარგმნებოდნენ ქართველი
ავტორები და მათი წიგნები ბევრ ქვეყანაში
გამოდიოდეს, საქორა ავტორები პირადად
ესაუბრობოდნენ მკითხველს, ბევრი ლიტერა-
ტურული საღამოა საქორა, და საელრობები და
უტხოვითი მცხოვრებ ქართულ დისკორებთან
კი არა, რეალურ მკითხველთან, წიგნის მალა-
ზიებში, პატარა-პატარა ქალაქებში. ის, რაც
ფრანკფურტის ბაზრობისთვის გაკეთდა, ერთი
წევითა, ქართულმა მხარემ ძალიან ბევრი უნდა
იძუშაოს კიდევ. ქართული პოეზია ძალიან სარ-
ტერესოა და მგრანობიარე, კი პოეზია სწორად

უნდა გავიტანოთ და მივანოდოთ მკითხველს. ჩემი ნარმატივა მხოლოდ იმან განაპირობა, რომ აქ ვარ, ადვილზე ხებდები მკითხველსაც და გამომცემელსაც.

ჩემთვის მართლა ძალიან დიდი პატივი იყო ევროპული ახალგაზრდული მოეზის ანთოლოგიაში მოხვედრა (Grand Tour, Reisen durch die junge Lyrik Europas). ქართული პოეზია ამ უზარმაზარ ანთოლოგიაში მია საინფილის, შალვა ბაკურაძის, შვიად რატიანის, პაატა შამუგიას და ჩემი ლექსებით არის წარმოდგენილი. 2017 წლის გერმანული პოეზიის წლიურ კრებულში (Jahrbuch der Lyrik 2017) თარგმანების განყოფილებაში ჩემი ლექსიც შეიტანეს. ძალიან საინტერესო იყო, რომ ლექსი „სიზიფუს“ შეირჩა კიდევ ერთი კრებულში: „ანტიკური სამყაროში გატაცება – ახალი ამბები ბერძნული მითების გარშემო (Einführung in die Antike – Neue Geschichten um griechische Mythen). ხომ ანდენი მიხევეა და გამოხმარება მეტეს, მაგრამ მაინც ვაოცებას იწყებს, როცა აეთ შეთავაზებას ვიღებ. ვიჯერებ, რომ ვიღაცები ლექსებს მართლა კითხოლობენ, რომ პოეზია აინტერესებთ.

აქამდე ჩემი ორივე კრებულის პოეტურ თარგმანზე ნორბურტ ჰუმელტმა იმუშავა, მესამეზეც იქნება თუ არა თანახმა, არ ვიცი. ესეც ძალიან მისიონერულია, უცნობ ქვეყანაში უცნობ პოეტს ვინ წარგადგენს. ნორბურტი ძალიან საინტერესო ავტორია თანამედროვე გერმანულ პოეზიაში და ძალიან ნიუანსობრივი მთარგმნელი. როცა გამოცემულს „ჟამლის ხეების“ წარუსკრიბტი გაუგზავნა, პროექტის ავტორმა პანს ტილმა, თავდაც პოეტმა და მთარგმნელობითი სახელისთვის ხელმძღვანელმა ასეთი რამ მოსწერა: „ახლა დავასრულე ლექსების კითხვა და აღტაცებისგან ფეხზე

წამოვდექი, ეს რა საოცარი შრომა გასწია, და ეს რა საოცარი პოეტი აღმოგვაჩინეს!“ – არ ვაქარბებ, ნორბურტიც ასე ადვილად, ჯერ მუილი დამოკობარი, მერე დამიწყე ქვეყნივე!

მარშან თანამედროვე გერმანული პოეტების კრებულშიც კეთება გადაწყვიტე. 14 ავტორი შევარჩიე და თარგმნა დავინახე. ჯერ შეირჩევა იყო ძალიან რთული საქმე, იმდენად მრავალფეროვანია, იმდენი კულტურული კონტექსტია თანამედროვე პოეზიაში, იმდენად უცნაურია მათი ენახთან დამოკიდებულება. ბერეს ვერც კი გავეკარე, არ ვიცოდი, ქართულად როგორ შეიძლებოდა მათი გადმოტანა. არ მინდა, თარგმანი თარგმანად დარჩეს და ქართველმა მკითხველმა მარეხი აიჭროს. ეს ერთგვარი სამადლობლო უკუსტია ჩემგან, იმ ყურადღებისა და სიყვარულისთვის, რაც გერმანიაში მივიღე. ავტორები სხვადასხვა თაობიდან შევარჩიე, ყველა მათგანი სამწერლო სწივებში ცნობილი და აღიარებულია. შეეცადა, ერთგვარი სპექტრი შემიქმნა. ვნახით, რა გამოევა. ზოგიერთი მათგანი გზადაგზა კიდევ გამოკვეყნე ჩვენს ლიტერატურულ გამოცემებში“.

„შე ნავედი და ქალაქი გამოვიცვალე, / ნავედი და ქვეყანა გამოვიცვალე, / სხვა ენაზე აელაპარაკდი, / სხვა ცა მხურავს ქუთუთოებზე, / და ბგერებიც სულ სხვაგვარად ლაგაძებიან, / როცა მოვეზობი. / მეგონა, აი, გავთავისუფლდი, / აი, მდობს ვარ, / წარსულისგან საიმედოდ გადამაღული, / და შენი ხსოვნა ველარ მომწვდება, / მაგრამ სახელება, / სადაც, შემთხვევით გაგონილმა სახელმა, / ჩემი სიმწიფე მუცყვევის ნაჯახით მოხსიბა / და იმ ფიზიხს გროვად აქცია, / დღეს-ხვალ ისევ მწველ ცეცხლად რომ აბრიალდება.“ – „სახელი“.

შეღა ჩელოპოეზის როცა კითხოლობ, შეიძლება კიდევ გაგახსენდეს – „ქარი ვარ და ქარისა ვაშობო, დამსხვერვისას, ხმებისას, გზისას...“ „ორპირი ვარ – მიოვლის ხანჯალისი, ჩინური აბრეშუმივით, ვენეციური მინასავით...“ „მეორეო, სად არის ჩემი სახლი!“ „მინი სად არის ჩემი სახლი?“ – ვეკითხები ყველა ხმაძალა...“ – ამბები და თავდასავლები, შემწვარი ვაშლის სუნი რომ ასდით, სიტყვებიდან ამოვარდნილი ქუხილით და მსხვერპლი რომ გაყურებ, საყრდენს რომ გაცლიან და თან გზაზე გაყენებენ... თითქოს სკიერი გასხენი და ყველა ხსოვნა, მითი და შიში გააცოცხლე – „არ გვიწოდეს!“

ბელა
ჩეკურაშვილი

სულთა გრაძილა

სიკვდილს ებრძვის,
ვიმეორებთ თავდაჯერებით,
კლინიკაში გადაცივვანეთ
და სიკვდილს ებრძვის.
ადრე იტყოდნენ: „სულთამობრძავია“,
ფიქრობდნენ, რომ ეს ავადმყოფის სული ებრძვის
შავეთს, სიბნელეს.
მაგრამ იქნება წასასვლელად იბრძოდეს სული,
იქნებ დარჩენა კი არადა, გაქცევა უნდა,
საკუთარ სხეულს აუჯანყდა,
რომელიც აქეთ, სამწუთოაქენ ებლაუჭება?
ეს სხეულს სჯერა, რომ სამწუთო აქეთ არის, დედამისაზე,
მეც ასე მჯერა
და შეეყრებ სასუნთქ აპარატს,
მამაჩემის ნამებს რომ ითვლის,
ეცახი ექიმს, გამარკვიოს, დამაიმედოს,
რომ ორთაბრძოლა აქეთ დარჩენით დასრულდება,
მაგრამ ან ჩვენ და ან ექიმმა
ვიციტ განა, რა უნდათ სულელებ?
რა აბსოვთ,
ან რა გადმოჰყვით იქიდან აქეთ?
იქნებ და არც რა
და მამაჩემიც სწორედ ახლა ცდილობს გაიგოს,
ფიქრობს, აი, დრო მოვიდა,
ვადაჭრას ყველა ვალდებულება,
სიყვარულის სახელით რომ აჰკიდეს და
ხან დედის სახეს ატარებდა, ჩანაც ნიღბების.
აღბათ ცელიც ამისათვის ხდება საჭირო,
რომ გადაგვისვას განვიდოდ მკლავებზე
ამ სულიელ შვილებს,
სასუნთქ აპარატს გამწარებით რომ ვებლაუჭებით.

გიხარია,
რომ მატარებელი ასე ქტარია
და ერთ დღეში
გადივილის მინდვრებს, ტბებს, ქალაქს,
გადაკვეთს ქვეყნებს,
გიხარია,
აი, მალე ჩემთან ჩამოვივალ,
მომიყვები,
რა თავბრუდამხვევი იყო შენი მოგზაურობა,
რამდენია ნახვა მოასწარი,
რომ ბედს მიენდე
და როგორც ეს აკრძალულმა ხმებმა იციან,
მოულოდნელი ადგილები შემოგატარეს.

გეჭქარება დაბრუნება, გინდა მიაპო,
ხალხზე,
ქუჩებზე,
კაფეებზე, სასტუმროებზე,
მაგრამ ყველა გზა ახლა მხოლოდ ხაზებად გახსოვს,
შენს თვალში კვლავაც უცნაურად რომ იწილება,
ზოლოს კი მხოლოდ ფერები გრჩება,
სავარაუდოდ, ხეებს რომ ჰქონდა,
ან იქნებ მზეზე განათებულ სახურავებს
ქუჩისპირა მაღალ საბუღებზე,
სადგურის ნაკითხვაც რომ ვერ მოახერხებ,
ისე ანრაფად ჩაუქროლა მატარებელმა.

ჩემოდანს ვილაგებ,
 20 კილო უნდა იყოს და არცერთი გრამით ზედმეტი,
 მაშინ იქნებ, ჩექმა დაეტოვო,
 ზამთრამდე თითქმის ორი თვეა, მერე უკვე რამეს ვიყიდი,
 სიმინდის ფქვილს კი, მუჭა-მუჭა მივიყოლიე,
 როგორც დედაჩემის ხელების სითბოს, როგორც მისი თვალების მზებებს,
 ეს ჩურჩხელებიც უნდა წავიღო,
 ათივეს თავისი სახელი აქვს
 და თითოეულს თითო ქართველი ელოდება,
 როგორც ზამთრის ღამეებში ლიცლიცა სანთელს,
 შო, ღვთისმშობლის ხატიც მძინეა,
 მაგრამ მაშიდა უგზავნის ნინოს და ვერც ჩარჩოს ვერ შემოვაცლი,
 ღვინო? არ მინდა სამი ბოთლი,
 არც ეს ჟაკეტი, რა შემატეებს,
 ამ წიგნებსაც ონლაინ ვნახავ,
 დათვი კი მიმაქვს,
 ეს ნახერხით გამოტენილი, მძიმე დათვი,
 მოგლეჯილი თავი რომ ნოთელი ძაფით მიმიკერა მარინემ
 და მერე უკვე აღარც ბლაოდა,
 მეზობლის გოგოს კი ძველებურად ეშინოდა,
 ეს დათვი მჭირდება,
 რალაცამ ხომ უნდა შემახსენოს ის უზრუნველი დღეები,
 ზაფხულის პაპანაქებაში, იატაკზე გაფენილ ფარდაგებზე
 რომ ვინეძით კახეთში
 სამივე და-ძმა
 და მარინე გათელას იწყებდა: „ჩიტი აფრინდა“...

პერლინი

*„ჩვენ ამ ქალაქში ჩამოსვლა დაგვაგვიანდა“ (ნატო)
 „ბერლინი ის ქალაქია, სადაც წასასვლელად
 მიზეზი არ გჭირდება“ (ნორბერტი)*

ბერლინი რომ შეგიყვარდეს, ნუთუ უნდა იქ დაიბადო?
 ქალაქი ეს ხან ქალია და ხანაც შენი ოცნების ბიჭი
 და სულერთია, მათ ზაფხულში იცნობდი
 თუ სტუდენტობისას საღმე, სკვერში გადაიყარე,
 სიყვარულს განა ახაკი აქვს?
 სიყვარულისგან განა ვინმე ითხოვს ახსნას, რატომ დაინყო?
 ზოგი ეძებს და იმედი არასოდეს არ ენურება,
 ზოგი ერთადერთს ელოდება,
 ზოგს კი იმხელა გული აქვს, რომ ყველაფერი ერთად ეტყევა:
 ქალკო და ბიჭიც, გრაფიკით მოხატული დიდი კედლები,
 პარკის სიმწვანე, იქვე კაფე, იქვე მდინარე.
 მე კი მიყვარს,
 როცა თოვს და როცა ღამეა,
 ფანჯრის გადაღმა ლამპიონი ენთოს და იმ ფიფქების მძივებს,
 ოქროსფერი შუქის ჭავლზე გავყურებდე და თან ვითვლიდე.

ამ დროს ვიცი, მიმა ზის გვერდით, ზის და მისმენს
და უხარია, უხარია, ჩემი ნათქვამი ათასი და ათი ათასი.

ქალაქი რომ შეგიყვარდეს, ნუთუ უნდა ცმანვილი იყო?
სიყვარულს განა ასაკი აქვს?
და შეკითხვებიც თავისით ქრება,
თუკი გაქვს სახლი და გისმენენ,
როცა ეუჩის ლამპიონის ოქროსფერ ქაღალზე,
შენს ფერად ამბებს უსასრულო მძივებად ითვლი.

რაინის თავზე

ვხედავ, მიქრის ქალი ხიდისკენ
ველოსიპედით,
რაინის თავზე,
ალბონია.
მისი ლურჯი სანჯიშარი აფრასავით იშლება და
ფრთას უსწორებს ხიდის მოაჯირს,
ერთგულად რომ მისდევს გვერდით და მიაცილებს,
ვიდრე ისევ მყარ მიწაზე გადავიდოდეს.

ქალმა იცის, მოაჯირი თვალს არ ამორებს,
არც განზე იწევს, არც რიკულებს გაუშვებს სადმე,
მყარად უფირავს სამკუთხა პილონს
და მის ქროლვას 691 მეტრის მანძილზე გაჰყურებს.

მიქრის ქალი სვერინის ხიდზე
ყოველდღე
მავრამ არასდროს გადაკვეთს ცერად,
არც ტროტუარის ნაწილიდან არ გადაუხევეს.
ამაზე უკვე მოაჯირი ზრუნავს, და ამით
უსარგებლო ფიქრებისგან
კიდევ ერთხელ მათავისუფლებს.

სათვალე

(ბირტე სევა მეტცდორფს)

დაბადებისას ყველა ბავშვი ერთნაირია –
ამბობს სახლში დაბრუნებული
და ნამოზრდილ შვილს ლოყებზე ვკოცნი.
ის კი გიმზერს
და ვერ ბედება
ეს დათვის თავი შენს მხრებზე მხოლოდ საკარნავალო ნიღაბია,
თუ მისი სათვალეიდან მოჩანს ასე,
როგორც ის თავაზიანი მეზობელი,
დილით, საყიდლებზე მიმავალი რომ გცხალმებათ
და რატომღაც ირმის თავით დაიარება.
ეს სათვალე შენ ჩამოუტანე და აი, უკვე რამდენი დღეა,
აღარ იშორებს...

ვამომცემლობა „ვუნდერპორნმა“ ჩვენთვის ნაკლებად ცნობილი ქართველი ავტორის, ბელა ჩეკურიშვილის ლექსების კრებული ფრანკოფურტის ბაზრობისათვის გამოსცა, სადაც საქართველო მასპინძელი ქვეყნის სტატუსით იყო წარმოდგენილი. დრო სწორედაც რომ კარგი იყო გამოსაცემად, მაგრამ ეს ცხელი-ცხელი კრებული „ფეხშიშველი“, კიდევ უფრო უკეთესია.

ბელა ჩეკურიშვილი 1974 წელს დაიბადა საქართველოს ერთ-ერთ კუთხეში, კახეთში და ვერ კიდევ რამდენიმე წლის წინ თბილისში ცხოვრობდა, ვიდრე გერმანიაში საცხოვრებლად ჩამოვიდოდა. „ფეხშიშველი“ მისი მეორე პოეტური კრებულაა გერმანულ ენაზე და ტოპოგრაფიულად და სულიერად გერმანიასა და კავკასიაში მიღებარე ქვეყანას მოიცავს.

წაგებაც და გამარჯვებაც ალბათ ნებისმიერი ემიგრაციის ნაწილია, ისევე, როგორც მოგონებების მოძილება და წარსულის გამოძახილი, ყოველ ახალგაზოგულს რომ თან სდევს. ასე ბელა ჩეკურიშვილის შემთხვევაში, რომელიც კრებულში „ფეხშიშველი“ კარს უღებს ძველ ემოციებს და მძიხვ ნოსტალგიური კონტრასტების გარეშე, საქართველოში დარჩენილ ცხოვრებას თავის ლექსებში აღწერს.

აქ არის საუბარი „ძველ ბაღზეც“ და „შეყვარებულთა მიწაზეც“, მოგონებების ნისლეში

გახვეულ ბავშვობაზეც ერთ საბჭოთა ქვეყანაში, მოთხოვნა-ლია ამბები ფოტოალბომების დახმარებით და ისმის კითხვა: „რა ვიცე, მამაჩემზე?“ და აქვეა მოგონებები მწარე განმარებისა და მსაფრი გრძნობების შესახებ, იმ პერიოდიდან, როცა საბჭოთა კავშირი დაიხსნა და საქართველომ თავისუფლება მოიპოვა.

მაგრამ მხოლოდ წარსულის თემატიკით ვერ გამოიხვევდა ეს კრებული ჩვენს აღფრთოვანებას. ბელა ჩეკურიშვილი, ამავედროულად, მოპოვებულ სიახლეებსაც განიხილავს, დაკარგულის საპირისპიროდ რომ დგანან.

და მაინც, „ფეხშიშველი“ ბირველ რიგში ის ნივთია, რომელიც ბელა ჩეკურიშვილი, სრულიად გააზრებულად, დაინტერესებულ მკითხველს საქართველოში მიუძღვება. რადგან, არაფერს შეუძლია ქვეყანა ისე გაგაცნოს იქ ნაუსაყველად, როგორც კარგ ლექსებს, რადგან პოეზიას სემიოტიკური ნიშნების სრულყოფილი შეცნობა და მისი ტრანსპორტირება ხელსაძრავია.

ბელა ჩეკურიშვილი კრებულით „ფეხშიშველი“ შთამბეჭდავი და ბრწყინვალე ნაწარმოები შექმნა, რომელსაც ვიმედოვნებთ, რომ მალე სხვა კრებულებაც მოჰყვება. რატომ? იმიტომ რომ ბელა ჩეკურიშვილის მართლაც აქვს თავისი სათქმელი.

რეცენზიის ავტორი მათიას ელერი (Matthias Ehler)
WDR (დასავლეთ გერმანიის ტელევიზია)
გადაცემის გასვლის დრო 19.10.2018. 13:49
<https://www1.wdr.de/radio/wdr5/sendungen/buecher/aktuelle-lyrik/lohnausfall-100.html>

მოგონებებში ფეხშიშველი მოსიარულე ბელა ჩეკურიშვილის ქართული პოეზია

ბელა ჩეკურიშვილის მოგონებების წინაშე კრძალვა არა აქვს – თავის პოეტურ კრებულში „ფეხშიშველი“ ის თამამად იქცევა სასიყვარულო, ოჯახურ თუ ემიგრაციულ ამბებში, მოურიდებლად აცოცხლებს მივიწყებულ ეპიზოდებს და იმასაც, რასაც მოგონებები ინეგვიან.

კრებული 2018 წელს გამომცემლობა „ვუნდერპორნმა“ გამოსცა, როცა საქართველო ფრანკოფურტის წიგნის ბაზრობაზე მასპინძელი ქვეყნის სტატუსით წარდგა. ლექსების პოეტური თარგმანი ბერლინელ პოეტს, ნორბერტ ჰუმელტს ეკუთვნის, რომელიც მან ლიკა

კველიშვილის ბნკარედული თარგმანის მიხედვით გააკეთა.

„...ასე ხდება,
როცა სხვაგან ხარ,
როცა გადათქვამ ყავლგადასულ
გრძნობას და აზრებს,
ვერ შეეპარავად გამოჩნდები, მერე გადახვალ
ერთხელ დადგენილ წესებს და სასლურებს“...

(ძველი ბაღი)

კრებულში ორი მძლავრი ნაკადი იკვეთება: მოგონებები და სიყვარული. მოგონებები სიყვარულზე და სიყვარული

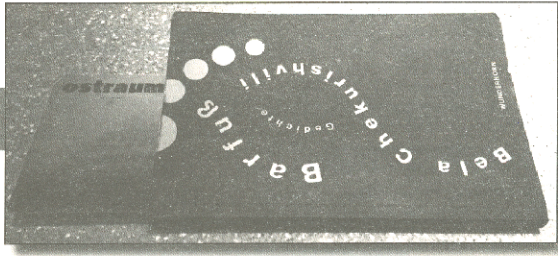
მოგონებებში, დაიწყებული სიყვარული, საყვარელი მოგონებები – საფუძვლიანად იკვლევს ჩეკურიშვილი მათ შორის ურთიერთკავშირებსა და დამოკიდებულებებს. მასთან გახსენება დაიწყების საპირისპიროდ დგას. ამ სიტყვას ოთხჯერ იმეორებს ლექსში „ფოტოალბომი“, ვიდრე დაიწყების წინაშე აბოლოო კამიტულაციას გამოაცხადებდეს.

ვცდილობთ, მუდამ ონლაინ დავრჩეთ, თუნდ სიტყვეც არ ვთქვათ, წაგრძნობი ვანათოთ“.

„აღარ მახსოვს, რატომ იყო იმ ღამეს სველი ქალაქის ასფალტი“...
 „აღარ მახსოვს, რატომ გაერბოდით სახლებიდან“...
 „არ მახსოვს, რატომ გვეცევა მოკლენელიანი მაისურები“...
 „არც ის მახსოვს, რატომ გვექაბდნენ ლტოლვილებს საკუთარ ქვეყანაში“...
 „დაბავიწყდა და სვობის ყველაფერი ისევ ფოტოალბომებში დავაბრუნეთ, ვიდრე ძველმანების ბაზრობაზე გავიჭინდეთ, იქნებ ვინმე მაღლიანია ბელს გააყოლოს“...
 (ფოტოალბომი)

ჩეკურიშვილის ლექსები ძალასა და აქტუალურობას ანმყოფთან კავშირით იძენენ. ლექსი „რემორტაჟი აეროპორტის საბაჟოდან“ საქართველოს მოქალაქეების ვიზალიბერალიზაციის საკითხს ეძღვნება შენგენის ქვეყნებში; ლექსში „საკაიმ-ინტენსივი“ ნაწევნებია, როგორც ვერცვლის ვირტუალური სახსოვე რეალურ მონატრებას. კრებულით „ფეხშიშველი“ ჩეკურიშვილმა მართლაც მოახერხა, პოეტთა ძველი რიტუალი გაეცოცხლებინა:

ოსტრაუმში საკუთარ გულსა და თირკმელებზე გამოსცადა: ეს ლექსების კრებული გერმანიიდან, რუსეთის გავლით, ტაჯიკეთამდე საიმედო თანატანკ ზაფერი იყო.

პირადი მოგონებების გარდა, ლექსებში საერთო მოგონებებიც მრავლადაა. შვილები გონებადამზინდული, მოხუცი მამის ადგილას წარმოიდგენენ თავს და ერთმანეთს ეკითხებიან, რა იცან საკუთარი მამის შესახებ. სივრცობლივად დამორებული შეყვარებული წყვილი კი ოდესღაც ერთადგოფნის მოგონებებით ცხოვრობს. ბელა ჩეკურიშვილს არ ეძინია შეცხოს ერთგვარ არაპოეტურ სურათებს, 21-ე საუკუნის საგნებს. მესინვერი თუ კოკა-კოლას თვისახური ლექსებში შემოდან, როგორც შორეული ურთიერთობების მაკავშირებელი რგოლები, ანდა – ახალგაზრდული ოცნებების აღმნიშვნელები.

„ესეც ხომ ძველი რიტუალია, მარცვალ-მარცვალ რომ იკინდება და სიტყვებით თიამაშება“.
 (პერფორმანსი)

ონას ბენდიკტი, ფურნალი
 „ოსტრაუმი“, 7 სექტემბერი, 2018 წელი.
<https://ostrauM.com/2018/09/07/barfuss-durch-die-erinnerung-georgische-dichtung-von-bela-chekurishvili/>

ერთმანეთს უკვე სოციალური ქსელებიდან მთქურებუარით, ვირტუალურ სამყაროში გაბნეულენი

დურს გრუნბაინი

ზოგჯერ ლაინის ძელიც კმარა
 თვალი რომ მოჰკრა
 და ტკივილმა ააბრიალოს
 ყველა უარი და დანაკარგი,
 ცხოვრებაში რაც კი გეონია.
 და ხედები, აი, კიდევ ცოტაც და
 მენი დრო ნავა.
 გაბარჯულია ყველა შანსი, ყველა აგნისი,
 „ბოლო დასხმა“ – ამბობს მიმტანი
 და ხელახოცებს ერთად აგროვებს.
 არადა, ბევრი რამ მისაღწევად იოლიც ჩანდა,
 ახლა კი, აი, ფასდაკლებაა,
 სინათლე გაკრთა საქმეებს შორის,
 სამოგზაურო გეგმების და კბილის ექიმის,
 უკანასკნელი ზეიმის წინ
 და სჯობს, დროულად შეუკვეთო.
 გამოქვეყნებულ განცხადებებს კი ეტყობა,
 რომ საქმე ებება მონატრებას,
 თმის ფერს, ტუჩებს.
 დაწყებულია არსებობის მეორე ფაზა:
 ატონალური მუსიკის ფლერის,
 თუნდ სურს აქამდე არც გაეგონოს.
 ვიბრაცია კი საათობრივ მაინც მატულობს,
 გსურს და ეფლობი. თუმც არც ისე ღრმად.
 ნატრობ, ნეტავი,
 კვლავაც სუფთა ფურცელი იყო.

გაფუჭებული თევზი

არ შეგეშინდეს, თუ პურის ქერქებს
 და კარტოფილის ნაფცქენს გადაყრი
 და ბუნკერში

ნახევარი ღუსინი გაფუჭებული
 თევზის (სკუმბრიას) გაფშეკლ კუდებს,
 გაძევაზეულ

თვალის გუგებს, გაფატრულ მუცლებს
 აღმოაჩენ, არ შეგეშინდეს, არა
 ეს მხერა არაფერს ამბობს, აპატიე...

მცველი

ზინა კლანი

ნეონის შუქი ჩვენს თავზე სავეც
 მეგონა მთვარე, შენი ხელი მექირა წყნარად
 და მეგონე მიუსაფარი

ერჩებოდი ასე მუდამ მდუმარი, რადგან ქალადღის
 ქალი ვიყავი, ვზრუნავდი ძილი გქონოდა ტბილი,
 თუმცა კი შენს თავს მართმევედა ხშირად.

და როცა დიდხანს ვრჩებოდი ფხიზლად, მე ვიყვარებდი
 საკუთარ ჩრდილსაც, შენთვის რომ ასე
 უცნობად დარჩა, თუმცა კი შენი ეჭირა მაჯა.

ხელჩაკიდებულს მინდოდა ყოფნა, თუნდაც ნეონის
 შუქი ჩვენს თავზე არ ყოფილიყო მთვარის სინათლე,
 და არაფერს, რაც ირგვლივ გვექონდა, ერქვა სიმართლე.

კერტინე პენელი

ჩაბნელებული ფანჯრების უკან
კორპუსებში სხედან ბებრები,
მათი ჯიშის შესაფერი თავის დაჭერით,
და თვალეზად გადაქცეულან.

სახლის წინ, ჩემი შვილიშვილი
სათამაშო მოედანზე ქანაობს, ცეკვავს
ზევით მოფრენილ შემოდგომის ფოთოლთა შორის,
მღერის და იწნავს მეთვის ასულის სადარ დალაღებს.

ღარაბები ეშვება ზათით,
სარდაფიდან ბოლო, მეშვიდე სართულამდე.
შშობლების ხმები: ის მტერი ბავშვი
ჯერაც არ მოსულა! რა არაშადაა! რა
გინდა გაანყო -

ცვივა ნაპერწკლები,
სახლის სახურავზე კაუჭს აჭედებდა
მეზოვე.

და რამ მომიყვანა
მე აქ ხელმეორედ?
ჭრწოლა რა ყოფილა, ეს უკვე ეციც.

აზთარი უწყვეტად უპლის წრეს

პატარა ღემი
ახე როგორ მიცრუებს იმედს?
ვხედავ, ზემოთკენ რაღაც მოძრაობს,
მგონი, რომ
ჯერაც ცოცხალი არის.

დოლის გვერდ

დგანან ცხენები დოლის შემდეგ
თავლაში მარტო და დროდადრო

სულ ტენებით ენევათ სევდა
და ექიმი ამბობს, კი ვხედავ,
ჯერ არ არის ბალახი მწვანე,
მაგრამ თავლაში
პატარა თიკანს თუ მოიყვანენ -
მოკიკინე, კუნტრუმა თიკანს,
ყირაზე რომ გადადის ცქვიტად,
ისევე ასწვენენ ცხენები ლამებს
ზევით, ზევით,
თითქმის ყურებთან.

კვანძი

ამ ლამით თუკი რომელიმე ჩვენგანი გარეთ
თავს დაკარგავს, თავს დაკარგავს
მასთან მეორეც და გადაიხვევს
ქუჩას ხელზე ლენტვივით, თანაც

მაგრად, წრიულად. ამ ლამით არც ერთს
ერთმანეთი არ დაგვეთმობა, არ გაუშვებთ
ასე ადვილად. მიჭირავს ქუჩა,
თვალს არ გაცილებ, რამეს ფეხი არ ნამოჰკრა,

არ გადავარდე, სადმე იქით,
სულ სხვა ნაპირას.

GONCA ÖZMEN

დაიბადა ბურდურში, თურქეთში 1982 წელს. სწავლობდა ინგლისურ ენას და ლიტერატურას სტამბოლის უნივერსიტეტში, 2008 წელს მაგისტრის, 2016 წელს კი მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი მიიღო. მისი პირველი ლექსი 1997 წელს დაიბეჭდა, 1999 წელს კი პოეტმა ალი რიზა ერთანის პოეზიის ჟილდო მიიღო. მისმა პირველმა პოეტურმა კრებულმა *Kuytumda* („ჩემს კუთხეში“, 2000) მიიღო ორპონ ბურატ არიბურნუს პოეზიის პრემია, 2003 წელს კი გონჯამ სტამბოლის უნივერსიტეტის ბერნა მორანის პრემია მიიღო.

მისი მეორე კრებული *Belki Sessiz* („შესაძლოა ჩუმად“) 2008 წელს გამოიცა, ხოლო 2017 წელს მონიკა კარბემ გერმანულად თარგმნა. რჩეული ლექსების კრებული *The Sea Within* („შინგავანი ზღვა“) ინგლისურად, ჯორჯ მესოს თარგმანით, 2011 წელს გამოიცა.

გონჯა არის ლიტერატურული ფურნალის *Çevrimdışı Istanbul* ერთ-ერთი რედაქტორი და ბურსა ნილუფერის საერთაშორისო პოეზიის ფესტივალისა და ყოველწლიური ინგლისურენოვანი ფურნალის „თურქული პოეზია დღეს“ (გამომცემლობა *Red Hand Books*) მრჩეველთა საბჭოს წევრი. იგი ასევე როდოსის „სამი ზღვის მწერლების“ და „მთარგმნელთა საბჭოს“ წევრია.

ბოჯა ოჯმენი:

პოეტებს მართებთ, ჯიუტ თხებს დაემსგავსონ!

(ესაუბრა ანი კობალიანი)

ანი კობალიანი: ანატოლიიდან ყოფილბარ, ჩემი შთაბეჭდილებით, იქ გასაოცრად გულთიად ადამიანები ცხოვრობენ. რა იყო ბავშვობაში ისეთი, რამაც ყველაზე მეტად ასაზრდოვა შენი პოეზია?

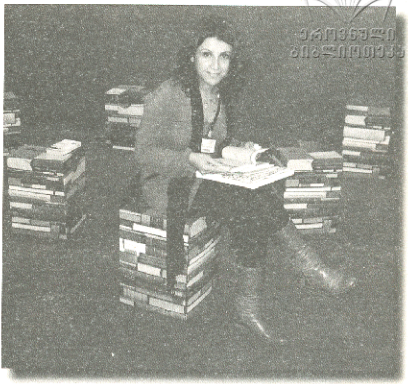
გონავ ოჯმენი: დიან, თურქეთის საშრეთით, ხმელთაშუა ზღვისპირა რეგიონში, ბურდურის მახლობელ პატარა ქალაქ ტუფენიში დაიბადე, სადაც დაახლოებით 10.000 ადამიანი ცხოვრობს. შთაბეჭდილი მდიდარი ბავშვობა მქონდა – მგონია, გამომართლა, რომ დიდ, თანამედროვე ქალაქში არ გაზრდილიყარ, სადაც ბუნებისაგან მოწყვეტილი ბავშვების ცხოვრება საკუთარი საბუნებისა და უფრო ხშირად – ოთახებით შემოფარგვლებია. მე კი ბუნებაში ვიზრდებოდი, ქუჩებში საათობით ვიამაშობდე „ადამილობანას“, ლამაზობითაც კი. საფრთხე არსაიდან გემეძუტებოდა – მთელი ქუჩა ჩვენი სახლი, ჩვენი ოთახი იყო. ადამიანები ერთმანეთს იცნობდნენ, მეზობლებს ნათესავებდად აღვიქვამდით. ჩვენს ოჯახს ორი უზარმაზარი ზალი ჰქონდა, ხეები, ყვავილები, ბევრი ცხოველი გვყავდა და კიდევ უფრო მეტი – მგობარნი. მუდმივ გარეთ ვიყავით – დაიბრუნდით, შინაურ ცხოველებს ვუფვლიდით, ზოსტინულს თავს დავტყობავდით, ხილს ვკრეფდით და ძროხებს ენვლიდით. ქათამები, თებები, ძროხები, ცხვრები და კურდღლები მეზარა და მათზე ვზრუნავდი. შალად მივბეძე ჩადლული ჩვენი სახლი ტბის ახლოს იდგა. მე და ჩემი მეგობრები იმ მთებზე მივძვრებოდით, მერე მდელაზე ჩამოვსდებოდით და ერთმანეთს სტადასტვა ამბავს ვუყვებოდით. ჩემი დიდი ბებია შესანიშნავ ზღაპრებს მოამბობდა – მიუხედავად იმისა, რომ წერა-კითხვა არ იცოდა, სხარტ გონება და შემოქმედებითი აზროვნება ჰქონდა. ბუნებას საუცხოოდა იცნობდა, რაკილა მთებში, კარვებში იყო გაზრდილი. მწყემსი იყო და გაგიყვებით უყვარდა ცხვრები და თხები. საოცარი პოეტებით თობობა შეეძლო, საათობით მიყვებოდა ერთი ფრინველის შესახებ, რომელიც თავიდან ბოლომდე მისი ნარმოსახების ნაყოფი იყო – და ამავს დაუჯერებელი წერილობანებით ამკობდა. ფაქტების სიზუსტე დიდად არ ანალვლებდა – ჩემი აზრით, სწორედ ამიტომაც იყო პოეტი. მეტაფორულ, ფიგურალურ ენას იყენებდა. ყველაფერმა ამან მომცა საშუალება, ბუნებას დავკვირვებოდი, რომელიც ბავშვობაშივე მეცცა მასწავლებლად – შთანამგონებდა და შემოქმედებითი ენურგიას მაძლევდა. შემოძლია ჩვენს თავს პაიდი¹ ვსურთო, ანატოლიელი პაიდი. ასე რომ, ჩემი პოეზიის უპირველესი შთანამგონებელი,

ანუ როგორც შენ თქვი, „მასაზრდიებელი“ – ბუნებაა. ის ჩემთვის ერთი დიდი მეტაფორაა და მისი ზეგავლენა ჩემს ლექსებში აშკარად. ლენის სტრუქტურის მნიშვნელობის იროსხა იგვეა, რომ ფთოლის ან ხის სადუმულოს ჩასწვდი, ჩემი წინაპრები მომთაბარენი იყვენ და მეც ვეფედები მთებზე – ვეტიდები თავისუფლებაზე და ვეტიდები თხებზე! ასე მგონია, რომ ჩემში შვეი, ჯიუტი ნერვი ცხოვრობს. სიჯიუტე, ნიზანარაფულობა საიდან მომწველოვანი თვისება პოეტობისთვის, ამის გარეშე შეუძლებელია საკუთარი უნიკალური, თვითმყოფადი ნმა შეერთო ლიტერატურის, პოეზიის ტრადიციებს. კიდევ ერთი მთავარების წყარო, ანუ „ასაზრდი“ წგანებია. მამაჩემი ფილოსოფიას ასწავლის და იწყიათად თუ შემხედრია მასავით კარგ მკითხველი. დაივირდ სახლში, სადაც დიდი და გვირგვინი შენარქული ბიბლიოთეკა გვქონდა. ვთლდ, რომ ეს ბიბლიოთეკა იღბლის საწუქარი იყო. დედასერთა ვარ – დობას, ძობას და მეგობრობასაც მთოლად ნივები მიწვევდი. გავიფიქრო მიყვარდა ისინი – განსხვავებულ სამყაროსს, დიდებულ თავგადასავლებს, ათასგვარ ადამიანებს მაცნობდნენ – ყველაფერს, რასაც ჩემ გარშემო ვერ ვხედავდი. საათობით ვკითხობდი – არც ჭამა მახსოვდა, არც – სმა და არც – ძილი. შემოძლია, ახლაც დავიბრბობასი, რომ ძალიან კარგი მკითხველი ვარ – უფრო კი ვცდილობ, კარგი მკითხველი ვიყო. სამწინხარად, არცთუ ისე ცოტა მწერალა ცუდი მკითხველი და ამას მათი ნაწერებიდან ვხედავ. ბევრი კითხვის გარეშე შეუძლებელია კარგად წერა. პოეტი მარტო პოეზიას კი არა, მცენიერებას, ისტორიას, ფილოსოფიას, სოციოლოგიას, ფსიქოლოგიას, მითოლოგიას, არტიტექტურას, კინოს, თეატრს, მთავრობასა და სკულპტურას უნდა იცნობდეს. პოეტს იმტელექტუალი უნდა იყოს, ბევრს კითხულობდეს და მთოლად დექსის კი არა, ქანდაკებია, მუზიონს, ახალ ლექსინერო მიღწევის განხილვაც შეეძლოს. სამყაროში ყველაფერი ერთმანეთთანა დაკავშირებული და პოეტიც უნდა ეცადოს, თავისი

¹ შეიცარიელი მწერლის, ჯოანა სპირის საბავშვო წიგნების მთავარი პერსონაჟი, გოგონა, რომელიც ბაბუსთან ერთად შეიცვარის ალბუმში ცხოვრობს და ბუნების შესაბამისად.

სამყაროს საზღვრები, თვალსაწიერი გაიფართოოს, მრავალფეროვანი ცოდნა მიიღოს. ხანდახან ლექსის წერისას საჭიროა დაივიწყო ის, რაც უკვე იცი და მიიწი, სწრაფი ცოდნისაკენ უპირველესია. ლექსის წერაზე არანაკლებ რთულია ლექსის სწორად წაკითხვა. წერაცა და კითხვაც დიდ ძალისხმევას მოითხოვს, შემოქმედებით იმპულსს და ღრმა განათლებას. ნამდვილად სწელია ლექსის გაგება, ის მხოლოდ მათ უძებნის თავის ნამდვილ არსს, ვინც მის მოსახელთებლად, მის სიღრმეებში ჩასახვლელად ძალას არ იშურებს. პოეზიას სამყაროს სვდომის განსხვავებული სტრატეგია აქვს, სრულიად სხვაგვარი ლოგიკა. ის არ სცნობს ურყევ დებულებებს. ლექსის არსს ეფრასოდეს ჩასახვება მკითხველი, რომელსაც ყური არა აქვს შეჩვეული პოეზიისადვის, არ იცის, განვითარების როგორი გზა გაიარა კონკრეტულმა მინდინარობამ, ანდა არ შეუძლია მეტაფორის ესთეტიკით ტვინობა, არ აქვს მუსიკალური სმენა და ნარმოსახვა. ამასთანავე, თითოეული ნამკითხველი, მეტად თუ ნაკლებად, პოულობს მხოლოდ მისთვის გასაგებ აზრს (თუ უაზრობას) ლექსში თავისი ლიტერატურული განათლებიდან თუ ზოგადად, მსოფლმხედველობის მიხედვით. უოლეს სტივენსი ამბობდა: „პოეტის სიტყვები ქმნის სამყაროს, რომელიც უმანტიკურობად არც იარსებებდა“. მეც იმავეს ვცდილობ. წერის იმპულსი მეტად ჩახლართული რამაა და არც ქმნის პროცესის დაწინაურებით აღწერა შეაძლებელი. მაგრამ „სიტყვები, სიტყვები, რომლებიც...“ ჩვენ არავფიქრებია, გარდა სიტყვებისა. და მიიწი, ვერაღ არსებობს სიტყვები, რომლებსაც ერთ სტრიქონში გვერდგვერდ არააღივს უარებათი. ენის სხველი კიდევ არსებობს გამოსახვის გამოუყენებელი საშუალებები. მეც ვცდილობ, რომ თურქული ენის გამოყენებითი საზღვრები ჩემი პოეზიის საშუალებით ვეგაფართოვო. ახვე მეფერა, რომ პოეზიას შეუძლია ჩანაცვლოს, გარდასახოს და გააღამაშოს ჩვენთვის უსიამო ყოველდღიურობა. გარემოცველი ფიზიკური სამყარო ჩემთვის ისაა, რაც სიტყვებზე უნდა გარდავქმნა. სამყარო ყოველთვის ელის ახალ მნიშვნელობას, ახალ პერსპექტივებს, ახალ კავშირებს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, პოეზიის სამყაროს შეცვლა შეუძლია. დიხა, მე გულწრფელად მწანა ამის. დაემატებდი, რომ ლექსი თანამედროვეც არის და მუდმივიც, თავის და ყველა სხვა დროსთან თავებდა.

ა. კ. როდეცა შენი პირველი ნიგანი გამოიცა, მხოლოდ 18 წლის იყავი და ამას ჯილდოების წილამ მოჰყვა. როგორ შეცვალა ამაღ შენი ცხოვრება:

კეთილ ზღაპარს ჰკავდა თუ ცოტა დაიბნე?

გ. ო.: ძალიან ახალგაზრდა, სულ რაღაც 15 წლის იყავი, როდესაც 1997 წელს ჩემი ლექსი დაიბეჭდა ავტორიტეტულ თურქულ ლიტერატურულ გაზეთ „ფარლიში“. „ფარლიში“ ყველაზე ძველი თურქული ლიტერატურული გამოცემაა, წელს მისი მწე ობილი აღვიწინეთ. ლექსი იაზარ ნაბი ნაირის სახელობის პრიზი ურგო, რომელიც იმ ახალგაზრდა პოეტებმა და პროზაიკოსებმა გადაეცათ, რომლებმაც 1997 წელს სურადღება მიიციეს. 1999 წელს აღი რიზა ერთიან სახელობის ჯილდო მომცეს. ჩემი პირველი პოეტური კრებული Kuyumda („ჩემს კუნჭულში“) 2000 წელს დაიბეჭდა და ორჯან მურატ არიბურნუს სახელობის პოეტური პრიზი მიენიჭა. 2003-ში სტამბულის უნივერსიტეტმა დამაჯილდოვა ზერინა მორანის სახელობის პრიზით პოეზიაში. 2005-ში ასევე მომცეს ჰომეროსის სახელობის პრიზი ლიტერატურულ კრიტიკაში, ესასთვის, რომელმაც თურქი პოეტის, ედიფ ეანსვეერის შემოქმედებას განვიხილა. ედიფ გარდა პოეზიისა, ჩემი ახალგაზრდული ასაკი და სექსიც იქცევადა ყურადღებას. ასეთი აღიარება არცთუ ხშირია თურქული პოეზიის ისტორიაში, განსაკუთრებით, ელი პოეტისა. ეს გაძლევს შემართებას წერა გასაგრძელებლად და გარდა ამისა, ერთგვარად საკუთარი თავის პატივისცემის, ზედნიერების, დაფასებულობის შერჩინება გნაძლევს, თუმცა ასევე გემატება მასუხისნგებლობაც, რომელსაც ერთგვარ მზამედ შემაჯავბარ. სულ უფრო უკეთ და უკეთ უნდა წერო, ამავდროულად, ამ ყველაფერს ასეთ ასაკში შეუძლია არასრულდასრულების კომპლექსიც აგვიდოს. უსახლოა, ამავე მიზეზით ჩემი მეორე ნიგანი Belki Sessiz („ედე ჩემი“) მხოლოდ რვა წლის შემდეგ (2008) დაბეჭდა ერთ-ერთმა ნამეყინმა გამომცემლობამ. მე მართლაც დიდხანს ვმუშაობდი მასზე და დაჟინებით ვებეჭდი

ლექსებს. დაუსრულებლად ვკითხულობდი მათ, ვცვლიდი სიტყვებს, ვამატებდი, მთელ სტრიქონებს უშლიდი და ფორმებით, ქლერადობითა და დისკურსით ეთანამშობდი. ეს წიგნი უმარადოდ კი არ დავერე, შევეჭმინე. შენობასათი აფურ-აფურ ავატე. მან არაერთი პოეტისა და მწიფსწვლილგანი კრიტიკოსის ქება დაიმსახურა. ჩემი მეორე წიგნის შესახებ 20-ზე მეტი გამოხმაურება დაიბრუნა. ამან კი მეტიც აღიარება მომიტანა, ძალია შემწავტა, რომ წერა გაემტკიცებოდა. 1997 წლიდან ვებრ და ვაქვეყნებ ჩემს ტექსტებას ლიტერატურულ პრესაში. სულ მალე დაიბეჭდება ჩემი წინა ორი წიგნის მეექვსე გამოცემები. შავეს ნიგებები ინგლისურ და გერმანულ ენებზე. აი, ეს არის ნამდვილი ჯილდო ჩემთვის. მინდა ვთხრობა, რომ რეპუტაცია ნაკლებად მადარდებს. ჩემი პოეზიის, ჩემი სიტყვის თვალსაზრისი ვაზრდა და გაფართოება მსურს. გადამწყვეტია, რომ შენს შემოქმედებას სათულებება გააჩნდეს. ყველა აბალი ლექსითა თუ წიგნით საკუთარი ღირსება უნდა დაიცვა, მხოლოდ ამას აქვს მნიშვნელობა. ჯილდოს ძალიან დიდი ძალია აქვს, როცა ახალგაზრდა ხარ – ასე საბულებება გეცდევება შენი ხმა კრიტიკელთა უმეტესობას მიანდენიო – ესაა და ე.ა. პოეზია კონსო ბილიკია და პოეტებს მართოდ ვუოტე სხვებს დემისგავსონ. დაუღალავად უნდა იზრომონ წინაშეთვისი.

ა. კ.: **მასხოსე, 2014 წელს ცნობილმა თურქმა უფლებამოსიულმა მითხრა, რომ თურქეთში ფემინიციის საოცრად მაღალი მაჩვენებელია. რას ნიშნავს ქვეყანაში, სადაც ქალთა უფლებები არცთუ კარგადაა დაცულია, იყო გავლენიანი, აღიარებული, საკუთარი ხმის მქონე ქალი? უოქვამო სხვა ქალებს, რომ მათ ეხმარებო?**

გ.ო.: ამ საკითხზე რომ ამომწურავად ვაპასუხო, მთელი გვერდების გაცეხება მომიხვეს. მასზე მოკლედ საუბარი ძალიან ძნელია. უნდა მიმოვიხილო თურქეთის ისტორია, სოციალური და პოლიტიკური ვითარება წარსულსა და აწმყისში, ტრადიციები და კანონები, იდეოლოგია, რომელსაც ოჯახური ურთიერთობები ეფუძნება, რელიგიისა და პატრიარქატის ბორკილები, მასკულიზმის პრობლემები, ცენზურა – ეს ყველაფერი, როგორც იცი, ურთიერთკავშირშია. ასე რომ, მხოლოდ იმ ნაშრომებით შემოვიფარებლები, რომლებიც ამ საკითხს მიეფუძნება. სტამბულის უნივერსიტეტში ინგლისურ ენაზე და ლიტერატურას ვსწავლობდი. ჩემს მამაკაცსტრო ნაშრომს ეწოდებოდა «ქვეყნების სამფრთხი ჩამება მეცნარაზე საუკუნის პოეზიაში», ხოლო სადოქტორო დისერტაცია: «შატლი, ნიკოლსი, დავი, კრეტიტორ-ფორონდა: მამობითი სექსის კუბიანტი მხატვრების მიერ ქალის სხეულის ასახვის რემოდიუქციი აფერასტიკული პოეზიის მიერ» (2016). ორივე ნაშრომის თეორიული ნაწილი ეფუძნება სხეულის პოლიტიკასა და ფემინიზმის თეორიას. ვწერდი, თუ როგორ აისახება ქალი, მისი სხეული, დედობა, მდგრადობითი სექსის ხელოვანები. დიდ ვალში ვარ ჩემი კათედრის შესახებში ფემინისტი პროფესორებისა და იმ მრავალი ფემინისტი მწერლისა თუ პოეტის წინაშე, რომლებიც შთაბეჭდილებდნენ მეც და შთაგონებდა იქცნენ ჩემი პოეზიისათვისაც. როგორც ქალს, ყოველთვის ეს მაძლევს ამბოხების ძალას, და სურვილს, რომ საფუძველი ჩაუყარო ცვლილებებს ჩემს კულტურაში და დარწმუნებული ვარ, ეს ენერჯია ჩემს მკითხველებსაც გადაეცემათ. მაგალითად, მას

მერე, რაც მთავრობამ აბორტის კანონი შეცვალა და ქალის ეს უფლება მკაცრად აკრძალა, ამის შესახებ პოეტური ენა დავეწერე ჩემს წიგნში რომის გამოცეცნების შემდეგ, უმარადოდ მეტყველებდი იმ მიზეზზე ჩემი სექსის მკითხველებისათვის – ზოგიერთი მათგანი საკუთარ გამოცდილებაში მიზარებდა, ზოგი მაღლობს მიხდებოდა, რომ მის ტყვეობზე, ბრძოლაზე, სიროულებზე ხმამაღლა ვილაპარაკე, ზოგმა ეს ესე სხვაგვარად ნავივთა სადისკუსიო სერვიუმში და საზოგადოების სამსჯავროზე გამოიტანა, ასე რომ, ლიტერატურული ხმის მიწვდენა, იდეებისა და გამოცდილების გაზიარება, ჩემი აზრით, ძალიან მნიშვნელოვანია. ამ პატარა-პატარა, ნაგრამ მძლავრი ნაბიჯება დიდი და რადიკალური ცვლილებების გამონვევა შეუძლია, რაკილა მგონია, რომ სიტყვას უფრო მეტი ძალია და სიბარე აქვს, ვიდრე ნებისმიერ დანას, ხანჯალს თუ თოვს.

ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ცვლილება, რომელიც თურქულმა მთავრობამ 1980-იანი წლების შემდეგ განიცადა, ქალი ავტორების ზრდაა, როგორც რადიკალიზირებული, ასევე ხარისხის თვალსაზრისით. მათ შეუძლიათ თავისუფლად (!) წერონ თავიანთი სხეულების, გროტიკული ფანტაზიების, ხორციელი სურვილებისა და იმედგაცრუებების შესახებ, გამხვავებით მათგან, ვისი ლექსებიც ვერ კიდევ განვიდინა მასკულიზური იდეოლოგიის გავლენას და ტრადიციით გამპრობებულ პატრიარქალურ დისკურსს ქნისა. ნოუხელოვან იმისა, რომ, ჩემი აზრით, პოეტი ანდროგინული ბულები უნდა იყოს, რათა იოლად მოიგოს ქალის, მამაკაცის, ბავშვის, მეცნარის, საგნისა თუ ცხოველის როლი, ეს ახალი მძლავრი დისკურსი ქალი პოეტებისა ძალიან სულისშემწერლად და შთაბეჭედავია. მით უმეტეს, თუ გათვალისწინებთ ქალის მდგომარეობას ჩემს კულტურაში. მაგრამ ჩვენ კიდევ გვჭირდება მეტი სისხლი სიტყვებში – მეტი გამბედაობა, ამაზიხა. გამოწვევა ეწერება და შენარტობა. მე მარტოვალა დედა ვარ და გოგონა მყავს – ყველაფერ ამას, უიწრეველს ყოვლისა, მისთვის ვაკეთებ და შენებ – ყველა მისი თურქი თანატოლისთვის. იაბი ულტებს მოზავალა იმპახურბენ და უნდა შეეძლოთ, თავიანთ ნებაზე იყავილო!

ა. კ.: **საქართველოში თურქი პროზაიკოსები საკმაოდ პოპულარულები არიან: ორჰან ფაშუქი, ელფე შაჰინი... აი, პოეტების შესახებ კი ცოტაა მამო თუ ვიცი. ამას პატრიოტი მიზეზი აქვს: პოეზიის ელიტურობა, ამ დარგში მთარგმნელთა სიმცირე. მე მჯერა, რომ პოეზიას ყველა ეთოვასა და სიერცემი შეუძლია თავის გადარჩენა, მაგრამ**

კონკრეტულად როგორ წარმოვიდგინათ თანამედროვეობაში პოეზიის როლი?

გ. ო.: დიარ, რომანი მსოფლიოში ყველაზე უფრო პოპულარული ფანარია. ჩვენც შეგვიძლია იმაყვას თქმა - ცოტა რამ თუ ვიცით თანამედროვე ტარტულ პოეზიაზე. სწორედ ამიტომაც ვფიქრობთ მეტი ისეთი ფესტივალი, როგორიც თქვენ გაპარატი, მეტი მთარგმნელი, ვორკშოპი, ესე და კომუნიკაცია.

მინდა თურქული პოეზია გაულმრფელად დაინტერესებულ მკითხველს ფორჩიო გაეცნოს რამდენიმე პოეტს, რომლებიც თარგმნიან ინგლისურად, მათ სხენდას კი, ვინც ჯერ ინგლისურად არ თარგმნიდა, ალბათ, ახრი არა აქვს. თანამედროვე პოეზიის ერთ-ერთი პიონერი, ნაზიმ ქემალე, გამორჩეული თავისი ბოზოქარი ცხოვრებით, ნატოფი ლირიზმით და პოლიტიკური ლექსებით. მისი სახელი დიდი ხანია თურქეთის სახელგერბს გასცემს. მთელ მსოფლიოში შყავს მკითხველი. 1930-იანი წლების ახალი ჰოდერნისტული ტალღის საუკეთესო პოეტები არიან ორპან ველი („კორინთი ბუქსი“, 1971); შენგინე ლუზ პრესი, 1989), ოქტაი რიფათი (როზიბეეი პრესი, 1993, ანელი, 2007), მელიქ ჯეფევი ანდაი („ჯეორინიმი ბუქსი“ 1974; „კარიოტიკი ბუქსი“, 1980), რომელიც ესწრაფოდა პოეზიიდან აღმოფხვრა ყველა სიყალბე და პირობითობა და ეწერა მათგანათვის“. ჯემალ სურეა (ინდიანას უნივერსიტეტის თურქული ლიტერატურის სერია, 2010), ეჯე იაჰანი („სან ენდ მუნ პრესი“, 1997), ედიფ ქანსევერი („სტალინიზმი პაუზი“, 2009); ილჰან ბერიკ, რომელიც „მეორე ტალღის“ პოეტურ მოძრაობას მიეკუთვნება და უზარმაზარი ზეგაღვიწი მთავანია თურქულ პოეტურ ტრადიციებზე. ფაზილ შუსუნ დაალარაჯ („უნივერსიტოი ფე პიტაბურე პრესი“, 1969), რომელმაც, შეიძლება ითქვას, რომ თავისი სკოლა შექმნა, შეგვიძლია ასევე ნაიკითხოთ ლეფ მულერი („პოუეტრი პირლენდ“, 1998) და სხვები. ანთოლოგიების ნაცვლად გირჩევთ ნაიკითხოთ საავტორო კრებულები, თქმავთ კი მათი რაოდენობა საკმაოდ მცირეა. აქვე მინდა მიდღერება გამოგზავტო თურქული ენიდან პოეზიის მთარგმნელების მიმართ.

რაც შეეხება კითხვის მეორე ნაწილს, ჩემთვის მწერლობა გზისტენციალური ამბოხია. ჩემი აზრით, პოეტია ის, ვინც მუწერებლად ცდილობს მიადონოს მიულეველს, ადვილად აღუწერელი და გასაქვრიტოს განუქვრეტელი“ (პ. სიკსუ). შემოქმედებით პროცესი თავისი არსით წარბოსახეთი ხეტიალია ლეფიუნების და

ენის ლაბირინთებში. პოეზია საშუალებას გვაძლევს დგინახოთ იმის მიღმა, რასაც ვხედავთ და ვისმენთ. ის ატყობს შიქში თვალს ანიჭებს, სტიმილს აძლევს. ჩემი თვალთახედვით ნერსის სურვილი, უპირველეს ყოვლისა, მომდინარეობს სხეულებთან დალაპარაკების, საერთოს მონახვისა და სათქმელის გაზიარების მოთხოვნისგან. მინდა, მკითხველთან კავშირი დავამყარო, ჩემს შემოქმედებით პრიცესში ჩაერთო, გაძლიერო, რომ ლექსის ნაწილად იქცეს. ასე რომ, უფრო მეტად ვაძლავ, ვიდრე ეთხზე, სტრიქონებს შორის ცოცხლად ადგობებს ვტოვებ, სადაც მკითხველი თავის ლექსს ჩანერგს. მინდა, რომ ეს მდუმარე მონაკეებები ჩვენი თანამშრომლობის ადგილად იქცეს. ლექსი უსასრულოდ იბადება ბელახლი მკითხველთა აღქმის შემყოფით. ყოველი ნაკითხვისას ხელახლა იწერება. სულ რამდენიმე სიტყვა გავეს ინისთვის, რომ მკითხველს აძლერი რამ აგრანთონი: სისხადვის სიღრმე და ძალი... სიტყვების დაფარული მნიშვნელობა... ვირჯინია ეულუი ამბობდა: არაფერია მითლიანი, თუკი მე არ ვწერ... არაფერია ზორცეხსმული, როცა მე არ ვწერ“. ასე რომ პოეზია ეხმარება „გაძლიანებაში“ ამ ფრაგმენტულ თანამედროვე სამყაროს. პოეზია „ხორცეს ასხამს“ თანამედროვე ირელურ, სახტეკ სამყაროს. პოეზიას არ შეუძლია სამყაროს შეეგლა - ეს მარიალია - ის ვერ შეწყვეტს იმებს, ვერ დაემარება ლტოლილებს, ბოლს ვერ მოუღებს ძალიანობას, მაგრამ მას შეუძლია შევკალოს ინდივიდობი, რაც იმას ნიშნავს, რომ მას შეუძლია მწავრელები გადაახვიოს ჩავგროს, რაც ძალიან დიდი და მნიშვნელოვანი ამბავია!

ა. კ.: შენს პოეზიაში ხშირია თურქული ზალხური სიმღერებისა და კლასიკური ლიტერატურის რეფლექსია, ამავდროულად, თანამედროვე დასავლური პოეზიის გავლენაც იგრანობა. როგორ ახერხებ ძველს და ახლს, „მშობლიურისა“ და „უცხოის“ შეთანხმებას?

გ. ო.: ნადლობა კითხვისათვის, მაგრამ პასუხის გაცემა მიჭირს! როგორ? არ ვიცი. ალბათ ეს ძირითადად ჩემს საუნივერსიტეო განათლებას უკავშირდება. კარგად ვიცნობ ანგლო-საქსონურ, ინგლისურ პოეზიას. ვერ ვიტყვი, რომ ეს პოეზია მინცდამინც „უცხო“ არის ჩემთვის. როგორც უკვე გითხარი, ვეცდები, კარგი მკითხველი ვყოფ და მთელი მსოფლიოს თანამედროვე პოეზიას ვცნობი - როგორც დასავლურის, ასევე - აღმოსავლურს. უკვე მრავალი წელია, რაც პოეზიის საერთაშორისო ფესტივლებში, მთარგმნელობით ვორკშოპებში, დისკუსიებში ვიღებ მონაწილეობას, თავადც ჩართული ვარ საერთაშორისო ღონისძიებებში ორგანიზებაში. ასე რომ, ძალიან ახლო ურთიერთობა მაქვს როგორც ჩემს თანამემამულე, ისე სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენელ პოეტებთან. პოეზიას ფორგმნი კიდეც და ვფიქრობ, ესეც ნებმარება. მაგრამ მთავარი მიზეზი ის არის, რომ ვწერ იმას, რის ნაკითხვასაც თავადვე ვისურვებდი. გარდა ამისა, მწამს პოლიფონური ხელოვნების - შენ შეავაზე ჩემი პოეტური კრედი - დიარ, მართლაც ვცდილობ „დეელია და ახლის, „მშობლიურისა“ და „უცხოის“ შეთანხმებას“.

ა. კ.: შენს პოეზიაში სექსუალობას დიდი ადგილი უჭირავს. პოლიტიკური საკითხები, სოციალური პრობლემები, ომი და გენოციდიც კი სექსუალურ პრიზმაშია გატარებული. ეს სათქმელისადმი ყურადღების მიპყრობის ეფექტური გზა თუ

იმის გამოხატულება, რომ ადამიანები ხანდახან ფიზიოლოგიურ დონეზე აღვიძებენ სამყაროსულ რყევებს?

გ. ო. თავის ნიშნში „ორმაგი ცეცხლი“ ნიქსიკელი პოეტი, კრიტიკოსი და ესეისტი ოტვიტო მასი იკვლევს საზღვარს სიყვარულს; სექსსა და ერის შორის და ეროტიკის განმარტებას, როგორც ადამიანის სექსუალურობას, რომელიც ხარმოსახეად უპირობოდება. სწორედ ეს არის ის, რაც ჩემს ინტერესს იწვევს. თავისუფლების და შემოქმედებითი, საღვთისწული, წარმოსახვითი რეალობის შექმნის ხელაღწევისმიერი გზები. გენდერული როლები, იდენტობა, სექსუალობა/ერთობისი და სხეულის პოლიტიკა არის ის სფეროები, რაც ჩემს ინტერესს იწვევს.

ჩემს ლექსებში ვცდილობ ადვილად გენდერული მიზნობრივად, უფრო უსუსტად კი ის, თუ როგორ აბრკოლებს ადამიანთა ურთიერთობებს იერარქიასა და უთანასწორობასზე დამყარებული გენდერული სტრუქტურა. სექსუალობა, როგორც სხეულის თვითდენტოფიციაციისა და სოციალური ნორმების გადაკვეთის ნერტილი, იქცა ძირითად ამბულანდად, რომელიც მამრის დომინანტობას და მდედრის დაქვემდებარებას განაპირობებს.

ხელოვნებაში სექსთა აღწერის პოლიტიკა პირდაპირ ასახავს, თუ როგორ გამოიყენება პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ნორმები ფემინიზმის, ქალისა თუ ჰომოსექსუალობის სხეულის განსჯისათვის. უიტივი ჩადევი აღნიშნავს, რომ: „აღდგენა 1970-იან წლებში ფემინისტმა მხატვრებმა, კრიტიკოსებმა და სტორიოთეებმა დაიწყეს იმის გამოკვლევება, რომ შეინსტრუქციული ხელოვნება ღამის მუდმივად უფლებებულად ქალს. მათ გადაადგინეს ხელოვნების მსკლდონური ფილოსოფიის ყალბი ფასეულობები, რომლებიც მამაკაცების მიერ იყო შექმნილი და რომლებიც ქალი მამაკაცის ერთ-ერთი საკუთრებად და მოხმარების საგნად გარდაქმნა.“ თანამედროვე ბოტეკი ელბანი, ჩემი ჩათვლით, თავიანთ ნაწარმოებებში ასე-ღებურ წინაარსს დებენ, ვგვიყვებ აყენებენ და ცვლიან იმ შაბლონებს, რომელთა საშუალებითაც შეინსტრუქციული კულტურის პროდუქტები ქალი არის წარმოდგენილი. თუნცადა ძალადუღება განსაზღვრისა, თუ რა არის „ადვილებული“, „მესამიშნაი“ თუ „მალაღმალტურული“. კვლავ იმ ინსტრუქციების ხელშია, რომლებსაც უმეტესწილად ნამაკაცი მართავენ. ჩვენ ცდილობთ ვიპოვოთ გამოსავალი და დავუბრუნებთ ხელოვნებისა და ისტორიის მიერ ჩამოყალიბებულ მსკლდონურ ნორმებს. სწორედ ამიტომაც იქცა სექსუალობა ჩემი პოეზიის მძლავრ აპატეტად.

ა. კ. შვეპმანნი, რომ ადამიანთა საკუთარ სახელების სიმპოლიზება შენი შემოქმედების საციფიკური მასსიათებელია. საიდი ქუთრი მამაკაცის განზოგადებული სახეა, მუსტაფა ზოგადია. შემიძლება ითქვას, რომ ინსპირაციის სხვა წყაროებს შორის (პირადი ურთიერთობები, მოგზაურობა და ა.შ.) ადამიანთა სახელებიც გივლდებენ ლექსის დაწერის სურვილს?

გ. ო. ყველა ამგვარი ლექსი თავმოყრილია ერთ-ერთ თავში ჩემი მომდევნო ნიშნისა, რომელიც შემიძენ თვეში, 2019 წლის სექტემბერში დაიბეჭდა – წინა პერიოდის ჩემს პოეზიის მსკლდონურ არაფერი ახასიათებს. მითხველი იპოვის არა შროლოდ მამაკაცთა სახელებს, როგორცაა მემქნე (თურქი ჯარისკაცების განზოგადებული სახელი), მუსტაფა, საიდი, არამედ ქალიც – გამზე, ზეინაღი. საკუთარ სახელებს მეტწილად ვიყენებ

ყვერადობაზე ორიენტირებულ ლექსებში და მათ რიტმს მესახსნელად და გახასილოებლიდ ვირჩევ. ეს საბავშვო ლექსებით ინსპირირებული და სტრიქონები მათიველს ბავშვობის დროსაა და მეტყველების ასოციაციას უღვიძებს. ისინი ზეპირმეტყველებისა და კოლექტიური მისიერების ნაწილიცაა. სწორედ ამგვარი ბავშვური ვედრანობით ვსურ იძებნე, ძალადობაზე, სოციალურ-ულტაზე, სექსუალურ თუ პოლიტიკურ დამცირებაზე – კაცობრიობის ხელო მხარზე ბავშვის საყვაროდან, რომელიც თავის ძველ არებას, მაგრამ ძალადობის, სხევის დამცირებისაკენ მიწნარების ნიშნებსაც ამტკიცებს. პოეზიის დახმარებითაა ენის საზღვრებს არ სცნობდეს, თანამის მნიშვნელობებით და ლექსის მეტი აბსტრაქტულობა შესძინოს. მაგრამ ამავედროულად, როდესაც საკუთარ სახელს ურთავს ლექსში, აბსტრაქტულ, მეტაფორულ ლექსს უფრო კონკრეტულს ხდი, ლექსს უფრო უახლოვებ მითხველს. ვახსენებ ედგარ ალან პოს „ახანბელ ლი“ – წარმოადგინე, რამდენი მეტონიმული აიგივებს თავს ანახელ ლისთან, როდესაც ამ ლექსს კითხვობს. ერთი ჩემი მითხველი, რომელსაც პოეზიის საღამოზე შეხვედნი, მიხედავს ახლოვდა და მითხრა: „ამაღლობთ, რომ ჩემზე ლექსი დაწერილი ეს ლექსი („მემეტზეა“ საუბარი) ჩემზეა!“ რაკილა მემქნე იქცა.

ა. კ. გარდა იმისა, რომ პოეტი ხარ, პერფორმერის ნიჭიც გაქვს. როდესაც უცნობი აუდიტორიის წინაშე ლექსს კითხვობ, როგორ გრძნობ თავს? აკვირდები მსმენელთა რეაქციას თუ თავდაჯერებული ხარ?

გ. ო. შექებისთვის გმადლობ. რასაკვირველია, პროფესიონალ პერფორმერს ვერ ვუწოდებ საკუთარ თავს, მაგრამ მიყვარს სცენაზე დგომა და მიყურებულების ყურადღე ჩემი მიხედილ მემდებლით ლექსის, სიმღერის ანდა საბავშვო კულტების მიწვდენა, მიყვარს, როდესაც მუსიკოსებთან ერთად ვასრულებ რამე გამსაკუთრებულს. ვგიჟდები იმ მულეარებისა და აღფრთოვანების შეგრძობაზე, რომლებსაც საკუთარი ლექსების სცენაზე კითხვის დროს ვაწვივდი. მიყვარს ადამიანებზე დაკვირვება და ხშირად მიწოდებ მას მერე ვწყვეტ, რომელი ლექსი ნავიციობ, რაც აუდიტორიას გადავავლებ თვალს და ადგილია ატმოსფეროსა თუ ჩემ წინ მსხლმომ ადამიანებთა განცრობას შევიგრძნობ. უმეტესწილად ძალიან ბედნიერი ვარ, როდესაც მსმენელთა რეაქციას ვხედავ – როდესაც ჩაიტირებენ, ანდა ახარხარდებიან. ეს მხიარულება, სიცოლი ძალიან მრავალბოთმეული, პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან რევოლუციურია. პოეტს შეუძლია რევოლუცი-

ურად გარდაქმნას მკითხველი – თუკი ლექსის კითხვის დროს მან ჩაიტანა, ეს ნიშნავს, რომ ლექსმა ნამდვილად იმეორებდა მასზე და მის გარშემოებს შეეხო. როდესაც აუდიტორიას ამგვარ რეაქციას ვაჩვენებ, ჩემს პოეზიის საღამოს წარმატებულად ვთვლი.

ა. კ. მომიწევნა, რომ როდესაც თბილისის საერთაშორისო ლიტერატურულ ფესტივალზე შენი ლექსების ქართულ თარგმანებს ვკითხულობდი, ძალიან დღვალად – ალბათ უცნაური შეგარგნება, როცა უცხო ადამიანი წარადგინებ შენს ლექსებს, რომლებიც უკვე ბოლომდე აღარცაა შენი. რა არის ის ერთი, რაც ყველაზე მეტად გინდა, რომ შენი პოეზიის მთარგმნელებმა შეინარჩუნონ?

გ. ო. არა, არ ვეღვალავი – წარწოდებნაც კი არ მინდა ამ თარგმანების შესახებ, რადგან სამწუხაროდ, ქართულ ასოებს ვერც კი ვცნობ. თარგმანსა და თარგმანმცოდნეობას ჩემს აკადემიურ კარიერაში თავისა ადგილი ატებს, ჩემი კვლევის ერთ-ერთი სფეროა. რამდენიმე უზენესიტეტში ვკითხულობდი ლექციებს თარგმანმცოდნეობაზე და ძირითადად ვიკვლევდი იმას, თუ რამდენად რადიკალური (ვფიქროვებთ) გამოხვევა შეუძლია თარგმანს. ამდენად ვიცი, რომ ლექსის თარგმნა ერთი ენიდან მეორეზე მხოლოდ კონკრეტული სიტყვების შესაბამისობით შეუძლია არაა. ის მოითხოვს კულტურის, ისტორიის, პოლიტიკის, ფართის და კონტექსტის ცოდნას. ვინ თარგმნის და ვის ტექსტს თარგმნიან ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია. თარგმნა პოლიტიკური ქმედებაა. ლექსის თარგმნა პოლიტიკურ განზომილებაში ხდება. თარგმანის პოლიტიკაზე ზემოქმედების ახდენს კულტურული წინასწარგანწყობა, ერთგვარი ცენზურა, რომელსაც განაპირობებს ქვეყნის, ფესტივალის, გამომცემლობის, უწრწინაოსა თუ თავად მთარგმნელის თავისებური მახასიათებლები. პოეტური თარგმანის ამოცანა სამიზე მეტეტეტის მინარსობრივი შრის ინტერპრტირებაა, შემდეგ ეს ინტერპრტირება უდემონსტრირება უნდა ვადმოიცვას სამიზე უნაზე და ამისთანად, შეიცვალს ლექსი, რომელსაც მკითხველი საამოვნებით წაიკითხავს, როგორც თანამედროვედ ლიტერატურულ ტექსტს. ეს ყველაფერი სინამდვილეში ძალიან ძნელი შესარქველებელია. პოეტურ თარგმანს ბევრი სორთული ახლავს. თუკი მთარგმნელს აქვს საშუალება, რომ პოეტთან ერთად იმუშაოს, უმეტესად, შესანიშნავ შედეგს იღებენ. ვინაიდან მთარგმნელი ტექსტიდან გადახვევას თავიდან ვერ აორიღებს, თუ რას მიახლოს უპირატესობა, ეს მის თავსატეხად იქცევა ხოლმე.

რასაკერძეულია, არ უნდა დაეიყნო, რომ თარგმანს ძირითადი დანიშნულება კულტურათმშობრისი კომუნიკაციაა. მთარგმნელი თარგმანს უნდა გრძობდეს ქართულს ქართულსა. თუ ასე არ მოხდა, შეიძლება, მისამეცნიერულ სტრუქტურულ შედეგს მოიტანოს. პოეზიის მთარგმნელი ძალიან კარგად უნდა ერკვეოდეს კულტუროლოგიურ განსხვავებებში, არ უნდა ანიჭებდეს უზირავტესობას რომელიმე კულტურას და კრიტიკულად უნდა უდავებოდეს ტექსტს, რადგან თარგმნა იგივე წიგნის ნაკითხვაა. გაიატრი სპირაკი თავის წიგნში „თარგმანის პოლიტიკა“ ანტიკურს, რომ თარგმნა კითხვის ყველაზე ინტიმური სახეობაა. როდესაც ვთარგმნი, მე ტექსტს ვხედავ. პოპულაროლოგიის სფეროშია მიხედვით, უფრო ძლიერ ერებს თარგმანის მეშვეობით შეუძლიათ ენითა და კულტურით მანიპულირება დაზავრულ ქვეყნებზე. სპირაკის თქმით, ამგვარ სიტუაციაში თარგმანი პოლიტიკურ ძალაუფლებას იძენს და საუბედურად, თარგმანის პოლიტიკა იმართება ინგლისური და სხვა „შეგებონი“ ნების მიერ. ეს ნების, როგორც წესი, ცოცხალი კოლონიზატორებს ეკუთვნის. პოპულაროლოგიურ კონტექსტში თარგმანი გააზრებულია გამოიყენება პოლიტიკური მიზნებისთვის, რომელთა შორისაა დასავლურის და, უფრო ზოგადად, შეგებონიური იდეების და კულტურების თავს მოხვევა ფინანსურად დამოკიდებულ, კოლონიზებულ ქვეყნებზე. თუ ამას ვდენდრის პოლიტიკის თვალსაზრისით შეივადვით, ძალაუფლების მქონე სხვის შეუძლია ნაკლებად პროვოცირებულ სქესის, ანუ მდევრობითი სქესის მანიპულირება ენის მეშვეობით. სპირაკის თანახმად, მთარგმნელმა უნდა შეეძლოს „ტექსტის სიყვარულისა და სისხელოვის“ სიტყვა, რათა არ დაკარგოს სამიზე მეტეტეტ გამოიყენებულ მეტაფორები და სხვა უარგონად მნიშვნელოვანი ინფორმაცია. ანუ მთარგმნელის მთავარი ამოცანაა გამარტოვოს სასიყვარულო ურთიერთობა ირიგინალსა და მის აწრდებს (თარგმნის) შორის. მე მას ვთვანბმებ, ჩემი აზრით, ესა იგივე იდენტობაა და თარგმანი გეხმარება გლობალური აღქმის პრიზმაში გაეგარტოვო სხვადასხვა იდენტობა. ადამიანს შეუძლია გაიფართოოს საზღვრები თარგმანის მეშვეობით, რადგან მისი ნყალობით გარედან ბედებს საკუთარ იდენტობას. თარგმანი გეხმარება სხვის არსს საკუთარივე ჩაეხვეთ. ამგვარად, მე დიდ პატივს ვცემ მთარგმნელებს. მათ ვარებ ჩემი სათქმული ვერ გაუღვრებოდა. ასე რომ, მადლობა შენ, ანი, როგორც ჩემი ლექსების თარგმნის, ისე – ამ ინტერპრტირებას.

ა. კ. პოეტის გარდა, შენ რედაქტორიც ხარ. როგორ ლიტერატურა გამოსცემ ყველაზე დიდი სამომავლო? როგორი ლიტერატურა მოსწონს გონებებს?

გ. ო. დაბს, უკვე ძალიან დიდი ხანია, რაც სხვადასხვა ფერნალის სარედაქციო კოლეჯის წევრი ვარ და ეს ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანი საქმიანობაა. მიყვარს იმ ტექსტების დაბეჭდვა, რომლებიც სრულად ახლებური, მოკისმიტვერელია და ათასნარი კითხვის ახლავს. თუკი კითხვების დასას იწყებ, ეს იმას ნიშნავს, რომ ტექსტმა უწინარი მესამე თვლი აგებოდა და ის უნდა დაიხვედოს. მაგრამ ნამდვილ წარმატებას კი, რასაკერძეულია, ენის ფლობა განაპირობებს. სიტყვები, სიტყვები... ეს არის ერთადერთი, რაც პოეტებსა და მწერლებს გეგეაწინაა! როგორც ვიტყვნიტყვით აღნიშნავა: „ჩემი ენის საზღვრები ჩემი სამყაროს საზღვრებია“.

საიდი ამბობს – რევოლუცია. მე თმა კეფაზე მაქვს ახვეული.
 საიდა და მე პირები გვაქვს ნახევრადლია. ბგერებს ვისრუტავთ და ბგერებს გავცემთ.
 გულწრფელად გვჯერა სუმირასი. მე თმა კუდივით მაქვს გამოსკვნილი.

თუ ვინმე მხარზე მიცქუდება, საიდი გვერდზე არასდროს გასწევს. მიეფერება „ჩემო ბეკეა“.
 თუ ვინმე მხარზე მომეყუდება, მე არასოდეს ვინწევი გვერდზე.
 Jar ű Evin. Jar ű Evin.

ნეტავ შემეძლოს ვიპოვო წყალი. ვიპოვო წყალი, რომ დავიბანო,
 ეს თმა ასეთი გადატყეპნილი. ასეთი მრუმე. ასე სათუთი.

მეფერებიან „ჩემო ბეკეა“. მეც ვეფერები „ჩემო ბეკეა.“

როდესაც ვინმე მიუბნება, თავს შეგნირავო, შიშით ვკანკალბობ.
 როდესაც შიშს ვგრძნობ, მთელ ჩემს ტანში ზარები რეკენ.
 როდესაც შიშს ვგრძნობ, წყვილდებიან ბლავილით თხები.

საიდი ამბობს გენოციდიო. მე თმა კუდივით მაქვს გამოსკვნილი.
 საიდა და მე პირები გვაქვს ნახევრადლია. სიკვდილს ვისრუტავთ და სიკვდილს გავცემთ.
 გულწრფელად გვჯერა სულეიმანის. მე თმა კუდივით მაქვს გამოსკვნილი.

ნეტავ შემეძლოს ვიპოვო ცაცი, ვიპოვო ცაცი, რომ უორგულეებს
 ჩემს თმას სულ ასე კუდად გამოსკვნილს, ასეთ უენოს, ასე სხივამქერალს.

სპილენძის სათლი

ყველა შორს ცხოვრობდა, მე კი ყვირილით მოუხსმობდი,
 ჩემამდე ყველას ჰყავდა სხვა ქალი,

მე ვიყავი ჯოუტი, ტლანქი სპილენძის სათლი, აქეთ-იქით ვეხეტებოდი,
 მოუხეშავი ვჩანდი სხვების სილალის ფონზე.

თქვენ, ვინ ჩემში ქარებად აღიძარით,
 თქვენ, ვინც ცის გონებაშ გარდმოგავლინათ,
 ის, რაც თქვენგან უნდა მიმელო, გადავისურვე.

თუ გინდათ, თქვით, რომ ხის ფულუროებში დაცეხებებოდი,
 ყველა ბურქთან ბედი სულ უფრო მიმავდებოდა,

როგორ არ ვცაფე, მაგრამ მაინც ვერ მივაგენი სასწაულს,
 თქვენ რომ ყოველდღე ზედავთ,
 ჩემ გარდა, ყველა სრულყოფილია.

გიყურებთ, როგორც ბავშვი, რომელმაც წაიბორძიკა,
 სამყარო საფლობი ტალახია,
 ვერ ავფრინდი, ვერ ავფრინდი.

სებასტიან რა შემიძლია გითხრა იმ თოვლზე ამ მთების კალთებს რომ შეზღვევნია შენ არ იღვიძებ ყოველ დილით ძვლებდამსხვრეული როცა განძრევის ძალაც აღარ შენ ვერასოდეს იმზობიარებ ჰოდა არც იცი რას ნიშნავს როცა შუაზე სკდები როგორც საზამთრო ამ ბრონეულში შენ ვერ შეიცნობ ამ ჯადოსნობას როცა ბარგს კრეფ და ეზიზნები საკუთარ მუცელს რომ ნამსხვრეცებად ჩამოიშალო.

სებასტიან იყო დრო ჩემში მობინადრე წითელი მხეცი განუწყვეტელი ყმუოდა ღამით ორივეს გამო ორივეს გამო ორივეს გამო თუკი ორივეს ერთი კაცი შეგვიყვარდება ვარდი იხარებს ამ სიყვარულზე მოდი მოვახტეთ ლურჯ ავტობუსებს ნაივით სადმე და გაგილალოთ მოდი ეუსმინით ტკივილის ჰანგებს მოდი მათ ნაყოფს გაუღოთ გემო „სუთო ოდესმე დაინახავს სატრფოს თვალზე როგორ უმნეოდ ვასკდები კედლებს“

ერთხელ მიყვარდა ერთი მარტორქა ერთხელ ვიგრძენი რომ მიყურებდა ერთხელაც წელში გუნდა გამეჩრა ერთხელ მის გამო ცეცხლი მეკიდა ერთხელ გავეშუდი

სებასტიან შენზე რას მეტყვი – შედეგისხარ ოდესმე შენს გულს?

მუსტაფა

ფორთოხალს კანი გავაცალე, მუსტაფა,
ჩემს სანოლთან მიგიჩინე ბინა.

შეხედე, ეს სანოლი სამარცხავით ვიწროა,
ციცაბოა უფსკრულივით, რომელშიც აღმოვიჩნდი.

„მეფივე ხმალი, თხელი სისხლი, ნაზი სიკვდილი“ –
ეს წყევლა თავად გამოვიგონე.

პარამ-პარამ-პა ყველა კაცში ერთი ქალია,
შავთვალეზაა ის, ვინც ჩემში დაგვლავს ახლა,
ისიც, მუსტაფა, ჩემს სახელს რომ აღარ ახსენებს.

თუ ეგონებათ, რომ ეს ლექსიც სიყვარულზეა, დაე, ეგონოთ,
ფართობ მათი ქოლგის კალთები,
არასოდეს დასველდებიან

ეს ცეპი უნდა ჩამოიქცნენ, უნდა დაგვემზონ,
ადამიანთა უფსკრულზე მათი უფსკერიობა
გრილად შემინახე, მუსტაფა,
გრილად შემინახე,
სიცოცხლეშია სამყაროს არსი,
რომელიც შეილებს შორს დარჩენილ სახლში აბრუნებს.

თუთიანი

წამომყვე თუთიანში
შორს მოკვდათა სამყოფლისგან

იქ გასწავლი მდუნარებას
ხეთა დარდის ყურისგდებას

იქ გაკოცებ დამნუხრებულს
სადაც მინას მწუხრი ფარავს

გადმოლაზე ეგ მინდორი
წამომყვე თუთიანში
ბალახებში

გაგაგონებ ქარიშხლის ხმას
და ქარიშხლის ღმერთის გრგვინვას

და დიდი ხნის მერეც ისევ
ამ წყაროსთან ჩამოვგვდები
შენს ლოდინში

გადმოლაზე ეგ მინდორი
მოდი უფრო ახლოს მოდი
გამომყვე თუთის სურნელს

მე გაჩვენებ ქიანჭველებს.

შენი ხალაგი სასტიკი იყო

სწორედ აქ მედო შენი ტუჩები
სწორედ აქ, შენი ცივი ტუჩები

ამდენი წყლის შროშანას
ამდენი მოკირწყლული ქუჩის
ამდენი შავფრთება გედის მიუხედავად
უხვდებოდი მთელი დედამინის არარაობას

ამდენი ფიჭვის ტყის
ამდენი დამტვრეული ბილიკის
მთელი ამ ყოვლისმომცველი სიმწვანის მიუხედავად
ვხვდავდი მხოლოდ სულ სხვა მხარეს საღამოხანის
შენი სხეულის იდუმალ ენას

სწორედ აქ, ცხედრად გადაქცეულმა
შენ დამტყერილი ყვაილი დადე
ბავშვის საფლაგზე ჩემს კანში რომ ამოითბარა

ვისყვარულობდით მოტიტვლებულ ქვის სახურავზე
ოფლში ცურავდი და სასტიკი ხელები უკონდა.

ცხვირსასწონი

ერთხელ ზად ყურძინად ვიქეცი შენთვის
 წვნიანად, ტკბილი მარცვლებით საცხედ,

რაკი სამყაროს მკლავები ვერ შემოვანდინე
 მოცტრიალდი და შევიცვარე ჩემი სირცხვილი

ვიდრე შენ ლამეს მიმსუბუქებდი
 მე ვგავდი ჰიჯაკს, უთო რომ არ მიჰკარებია.

ყლორტებს ვიყრიდი და ნაყოფით ვიხუნძლებოდი
 ბოლოსა და ბოლოს, შენს სხეულში ამოვიზარდე.

ერთხელაც შენთვის ძილის სუნი დამფარფატებდა
 ვიქეცი იმად, ვინც ყოველთვის გავირყვდებოდა
 სამყარო იყო მეგობარი, ერთი ჩვენგანი.
 შენ კი წელშიც არ მოიხარე, რომ შეგეძმნია.

ერთი დრო არვის შერჩება ხოლმე
 შენ აცრემლდი და ჩამოგინძმინდეს

მე ცხვირსახოცად გადავიქეცი
 კუთხეში მანდა შენი ვენზელი.

თარგმნა ანი კობალიანმა

დავით ჩიხლაძე

ამოსავლეთის ტაძარი

ადრე ყველა ძველ ტაძარს ჰქონდა საკუთარი აბანო. შემდეგ წავედით სოფელ არადეთში, ქარელის რაიონია, ცოტა შორსაა, 100კმ თბილისიდან. ვნახეთ მარტო მინდვრები, თუმცა გზაზე ხალხი ამბობდა, იქით არისო.

ვერაფერი ვიპოვეთ, მხოლოდ მინდვრები იყო, ძროხები და მათთან ერთად პატარა ძაღლი.

შემდეგ ერთი გლეხი კაცი ჩავვიჯდა მანქანაში, ყოველდღე იქ მივდივართ პურის საქმელადო.

გამიკვირდა, იქ რატომ ჭამენ პურს, იმ ცარიელ ადგილას, თუმცა, ლამაზი ადგილია.

მივედით, ისეე მინდვრები, სხვა არაფერი. ერთი გატყეხილი ქვევრი იდო და რაღაც ქვა.

აი, ეს არის, აქ მოვდივართ ხოლმე საქმელადო. ტაძრები სად არის მეთქი და აღარ არის, ადრე იყოო.

ამ გლეხი კაცის ამხანაგებმა ჭაობში პატარა თევზები დაიჭირეს, შეწვეს, თქვენც მოდითო, გეპატიჟებდნენ. არ გაეჩურდით და წამოვედით. ვერ მოვისვენე, გზაში ქალები შეგეხვდნენ, იმათაც ვკითხე.

მაშინ სკოლაში დავდიოდი და ძალიან ადრე იყო ეგო. ტაძარი სად არის მეთქი?

ისეე მინამ დაფარა, არავინ მიაქციაო ჟურადლება. აი, ასეთი მოულოდნელობა დაგვატყდა თავს. ცეცხლის კვალი ჩანდა, ეტყობა – საკურთხევლის. გარეთ პატარა ეზო იყო.

როცა ქუჩაში მოვდივარ და ვხედავ, რომ მორბის 11-12 წლის გოგონა, ის კი არ მორბის, აუცილებლად მოხტის.

როცა ვინმე ცდილობს, ვთქვათ, შეცვალოს ცეკვა შაბათით, ეს დაუსჯელად არ ჩაუვლის. შაბათობა უნდა მოვანყოთ ერთი საათით, ცეკვა კი ორი საათით.

ბევრ ქარხანაში ვყოფილვარ და ჩემთვის ახალგაზრდობას შემოუჩივლია: «ცეკვას გვიკრძალებენ. ახლა არ შინდა ცეკვა, მაგრამ ხანდახან მაინც...»

როცა ქუჩაში მოვდივარ და ვხედავ, რომ მორბის 11-12 წლის გოგონა, ის კი არ მორბის, აუცილებლად მოხტის.

განჩნდა საცუდეურები, რომ ჩენი ახალგაზრდობა უფრო თავშეუკაცებელია სქესობრივი თვალსაზრისით, ვიდრე ეს წინათ იყო. მართლაც, თუ ახალგაზრდობა მეტწილად საიმოგენებას შილოდ სქესობრივ ურთიერთობებში ეძებს, ეს ნიშნავს, რომ ახალგაზრდობას მეტისმეტად ვლლით, ეს ნიშნავს, რომ იგი უკვე დაიღალა, რომ გონებრივი გადაღლა აიძულებს მას, დაისვენოს გონების მუმოაობისგან.

როცა ქუჩაში მოვდივარ და ვხედავ, რომ მორბის 11-12 წლის გოგონა, ის კი არ მორბის, აუცილებლად მოხტის.

თითქოს შეიძლებოდეს ათჯერ შეერთო ცოლი და ათჯერ მიატოუო. კიდევ არა უშავს რა, თუ ხდება ასე: «დავმორდიო, როგორც ზღვაში ხომალდი». მაგრამ ცხოვრებაში ასე არ ხდება. ერთი მიდის, მეორე კი – იტანჯება... როცა კაცი ფერობს: «დღეს შევირთავ, ხვალ გავყვრები», ამას ეწოდება წერილბურჟუაზიული ინდივიდუალიზმი.

როცა ქუჩაში მოვდივარ და ვხედავ, რომ მორბის 11-12 წლის გოგონა, ის კი არ მორბის, აუცილებლად მოხტის.

რას ნიშნავს იყო შემოქმედი? რა განსხვავება ხელოსანსა და შემოქმედს შორის? ისეთივე, როგორც მხატვარსა და უბრალო ფერმწერს შორის. აიღეთ, მაგალითად, ეს დახატული ხატები. ყველა ერთმანეთს შავს, ვერც ერთ ხატზე ვერ ნახავთ ცოცხალ სახეა...

როცა ქუჩაში მოვდივარ და ვხედავ, რომ მორბის 11-12 წლის გოგონა, ის კი არ მორბის, აუცილებლად მოხტის.

რომელი ღაპლი?

შოთა იათაშვილს

თუ მე ვფიქრობ, რომელი დაგლიო: «ბორჯომი» თუ «საირმე», როცა ვიცი, რომ «ბორჯომი» მიყვარს, მაგრამ არ მიხდება, ხოლო «საირმე» მიხდება, მაგრამ არ მიყვარს, ასეთ შემთხვევაში თავისთავად იგულისხმება, რომ ჩემს ხელთაა როგორც «ბორჯომი», ისე «საირმე».

თუ მე ერთ-ერთი არა მაქვს, არჩევანიც გამოიციხულობა.

მამასადამე, უნდა არსებობდეს მოქმედების თავისუფლება, რომ ვილაპარაკოთ არჩევანის თავისუფლებაზე.

მაგრამ სადაც არაა მოქმედების თავისუფლება, იქ არჩევანის თავისუფლება კი არ ირღვევა, არამედ არჩევანი კარგავს ყოველგვარ აზრს.

როგორი იქნებოდა არჩევანი, მოტივები ერთნაირი ძალის რომ იყვნენ? ლოგიკურად თუ იმპულსურად ვიმსჯელებთ, არჩევანი შეუძლებელია.

არჩევანის თავისუფლებას ხელს უშლის მოდერების დროის უქონლობაც.

არჩევანის თავისუფლებას ბევრად უშლის ხელს მოულოდნელი და ძლიერი აღგზნებები, აფექტები.

ვეკითხები საკუთარ თავს, ხშირად სხვებსაც, თუ რატომ არსებობს ადამიანი, რა მიზანი აქვს მის ცხოვრებას, რა ამოძრავებს კაცობრიობას, რა უასი აქვს სიცოცხლეს და ა. შ და ა. შ.

ადამიანის შინაგანი, სუბიექტური სამყაროს შესწავლის ერთადერთი საშუალებაა მისი პრაქტიკული მოქმედება. ადამიანის სინდისის სფერო არ არის ისეთი შეუვლი და კარნაქელი ციხე-სიმაგრე, როგორც ეს შეიძლება ერთი შეხედვით გვეჩვენოს. ადამიანის საქმეები, მისი სისტემატური და მეთოდური მოქმედების სურათი საკპარსია იმისათვის, რომ მივხედეთ მისი სინდისის შინაგან მდგომარეობას.

ლაპარაკია ცხოველზე, იარაღის მკეთებელ ცხოველზე, ე. ი. ადამიანი უპირველეს ყოვლისა ცხოველია და, კერძოდ, ისეთი ცხოველი, რომელიც განსხვავებით სხვა ცხოველებისაგან იარაღს – და მის უმაღლეს ფორმას, ენას – აკეთებს.

მართალია სუბიექტს წყლის დაღვეა უნდა, და ერთგვარი ყოყმანის შემდეგ იგი სვამს კიდევ წყალს. მაგრამ, ნამდვილად, წყლის სმის აქტს მისი წყურვილი კი არ იწვევს, როგორც მხოლოდ წყურვილი; არა, იგი მხოლოდ მას შემდეგ მიმართავს ამ აქტს – სვამს წყალს – როცა აგონდება, რომ მინერალური წყალი სასარგებლოა. რომ ეს არა, წყურვილი წყურვილად დარჩებოდა, და სუბიექტი წყალზე უარს იტყვიდა. ასე რომ, საქმე ის კი არაა, დაღვეს სუბიექტი წყალს თუ არა, როდესაც მას სწყურია, არამედ საქმე ისაა, თუ რით არის ეს აქტი გამოწვეული.

რისთვის არსებობს ადამიანი, რისთვის იბრძვის, რისთვის შრომობს, რა აზრი აქვს მის ცხოვრებას და მოღვაწეობას? რა არის ბედნიერება? რაში მდგომარეობს ბედნიერება?

ბედნიერება სიამოვნებასა და ნეტარებაში მდგომარეობს. რა იწვევს სიამოვნებასა და ნეტარებას? ადამიანის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება. ადამიანი ცოცხალი არსებაა. მას უპირველეს ყოვლისა ესაჭიროება კვება.

ადამიანს აქვს გემოვნების გრძნობა, ესთეტიკური, ემოციური დატკობის მოთხოვნილება, რაც ორგანიულად უკავშირდება მის ყოველგვარ ბიოლოგიურ მოთხოვნილებებს. განსაკუთრებით მჭიდროა გემოვნების კავშირი ისეთ სასიცოცხლო ბიოლოგიურ მოთხოვნილებასთან, როგორცაა სქესობრივი ცხოვრებისა და გამრავლების მოთხოვნილება.

აქ ლაპარაკია არა იმაზე, რომ ყველა თავისი გემოვნებით ქორწინდება, არამედ მხოლოდ იმაზე, რომ მოწონების საწყისი საფუძველი გემოვნების მიზნობრივი დაკმაყოფილება მანაც უნდა იყოს, იმ გემოვნების, რომელიც აქვს სუბიექტს მოწონების აქტის მომენტში და არა ადრე ან გვიან. მაგრამ აქ ცალმხრივი არჩევა არაფერს არ ნიშნავს. მთავარია მეთრე მხარეზე აირჩიოს.

სქესობრივი ცხოვრების შიშველი ბიოლოგიური მისწრაფება არასოდეს არაა თვითკმარის საფუძველი. იგი მოთხოვნილებას განაპირობებს და არა არჩევანის კონკრეტულობას. არჩევანს უნდა განსაზღვრავდეს გემოვნების ფაქტორი, თუ არჩევანი თავისუფალია და იგი განსაზღვრული არაა ეკონომიური, მორალური, რელიგიური და პოლიტიკური ფაქტორებით.

ესთეტიკური, ემოციონალური მოთხოვნილება იმდენად ძლიერი და ინტენსიურია, რომ ადამიანი არ კმაყოფილდება სასმელ-საჭმელის, ტანსაცმლის, ბინის, საპირისპირო სქესის და გარემომცველი ბუნების მშვენიერებით და ჰუმანის ხელოვნურ მშვენიერებას, ხელოვნურ სილამაზეს – მუსიკის, ცეკვის, მხატვრობის, მწერლობის, სანახაობისა და სხვათა საბით.

ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს რწმენის მოთხოვნილება, ყოველივე იმის რწმენის, რაც განუხორციელებელი იდეალია, მაგალითად, სულის უკვდავება და საიქიო ცხოვრება.

საყოველთაო, მთარული მნიშვნელობით, ბედნიერებად მიიჩნევა სიამოვნებისა და ნეტარების უმაღლესი ინტენსიობა, მაქსიმალური სიამოვნებისა და ნეტარების მდგომარეობა.

მეტაფიზიკური გონებისათვის, ცბადა, ძნელი მოსანელებელია განსხვავებულთა და დაპირისპირებულთა ერთიანობისა და იგივეობის კანონზომიერება.

როცა ვეძებო, რომელი დავლიო: „პორჯომი“ თუ „საირმე“, როცა ვიცი, რომ „პორჯომი“ მიყვარს, მაგრამ არ მიხდება, ხოლო „საირმე“ მიხდება, მაგრამ არ მიყვარს, როგორი იქნებოდა არჩევანი, მოტივები ერთნაირი ძალის რომ იყვნენ?

კონდიციონერი

გადართვა, საჭირო დაფიქსირება ტემპერატურის რეჟიმი, რათა ხელი შეუწყოს კეთილდღეობას და დასვენებას თქვენს სახლში. შეხედე, თუ სად დგას იგი. დაინახო კონდიციონერი. გააკონტროლო სიტუაცია, რომელიც ხდება სახიფათოდ ფეთქებადი. ნებისმიერი პრობლემა კონდიციონერის მუშაობაში, განადგურებული, გატყევილი კონდიციონერი – ეს არის პრობლემების ნიშანი, კინკლაობების, დაბრკოლებების საქმეებში.

ბალანსა

გიმნასტი გინეკოლოგია
მბრუნავი
მბრუნავი კუნთი

ბრუნვა ნრძში
მბრუნავი კარი

მორევი ვიბრაციული აბაზანა
ნაწილი განაყოფი გაყოფილი
კანტონებად მიეცი
ჩანაწერი სოფელი დასახლება

კოლონია სააღყო პარკი
მშვენიერი ხედი რომელიც უნდა გაიხრწნას

გაუმართაობა შეფერხება
მბრუნავი
სპირალზე ბრუნვა
პროპელერი ქაფურით გაუღენთილი.

რადიოკაბიულნი ნარჩანები...

რა ენართება ლექსის იდეას,
 წამით რომ გაკრთა?
 რა ენართება სიტყვებს, წინადადებებს,
 რომლებსაც ან არ გამოვიდა ლექსი?
 თითქოს შექმნილი აზრის მონიშვნა –
 სწრაფად ჩაწერე უბის წიგნაკში,
 მერე მშვიდად დაამატე სხვა ბევრი სიტყვა,
 ბევრჯერ გადაე და დაუბრუნდი,
 მაგრამ ვერაფრით მიეცი ძალა,
 ვერ გააცოცხლე,
 არ გადაიქცა ტექსტი ტექსტურად!
 არადა, თითქოს ნამდვილი პოეზია იყო
 დელფინების გამოჩენა ნაპირთან ახლოს,
 სადღაც ტიტუტების გასწვრივ,
 როცა დაგვანახეს შავი ზურგები,
 იალქნებით კოხტა ფარფლები,
 გამოაფხიზლეს მოთენთილი ზღვის სანაპირო,
 ემოციის ტალღა დაგვატყუეს ადამიანებს,
 გაახარეს ბავშვები და ქალები,
 კაცებს დელფინებზე ლაპარაკის მიზეზი მოგვეცეს,
 რომ ინტელექტით ტოლს არ გვიადვენ...
 მერე შეარხიეს ის თავიანთი ფარულ-იალქნები,
 რკალებად გაკრთინეს ხელის ზედაპირზე
 და ცურვა-ფრენით კვლავ მიაშურეს ღია ზღვის სიღრმეს,
 ადამიანებს დაგვიტოვეს ის სიხარული
 ზღვისკენ ყურებას რომ ახლავს მუდამ...

ასევე თითქოს პოეზია იყო ნამდვილი
 ზამთარში,
 როცა ბუნებიდან გამქრალია მყვირალა ფერები,
 როცა „ლურჯი ცა“ შირობითად თუ არის ლურჯი,
 როცა მზე მთვარეს ევიბრუნება სუსტი ნათებით, –
 ინდუსი ბიჭის ამოსვლა ჩვენს მარშუტკაში,
 მალაღისა და ძალიან თხელის,
 თავზე დადგმული მზესავით ჩაღმით
 რომელსაც ჰქვია თურმე „დასტარი“.
 ეცვა ფერადად:
 ნითელი შარფი, მწვანე ქურთუკი, თეთრი შარვალი
 და ასე ჭრელი ჩაჯდა ჩვენ შორის,
 მიგვიჩივებდა წაე ქურთუკებში გახეულლები,
 ქურთუკისფერი ფიჭობიდან გამოგვარკვია,
 თითქოს გაგვათბო ჩვენს ცივ ფიჭობში შეკეტილები,
 ბიჭმა, რომელიც ჩაღმით მგავდა ყვითელ ზაფრანას.
 მან გვაზიარა სამხრეთულ სიტყვას პირქუშ ამინდში
 და მოგვიტანა ინდოეთის მწველი ზაფხული –

კიპლინგისა და თავორის სამყარო,
გული გაგვითბო შუა ზამთარში...

თითქოს პოეზია იყო ნამდვილი,
მანანალების ცხოვრება სასაფლაოზე,
სადაც მიწურში, ღობის ახლოს, თითქმის კიდებზე,
მკვდრების გვერდიგვერდ, უშნო ქოხმასხი:
ქვები ეხურათ მიცვალებულებს,
ცოცხლებს – თუნუქის ფურცლები და ტოლის ნახევი,
ცხოვრობდნენ ასე, ვერ ტოვებდნენ ძველ სასაფლაოს,
როგორც მკვდრები ვერ ტოვებენ ღრმა სამაროვნებს.
დარაჯმა მითხრა:
ასე იქნება, ვიდრე პირში სული ედგებათ,
აქ დარჩებიან, იცხოვრებენ – სასაფლაოზე,
მაგრამ როგორც კი ფერს იცვლიან, წაელენ იმქვეყნად
სასაფლაოზე მათ არაფერს არ გააჩერებთ,
ძველ სასაფლაოს ვერ შეავსებს ქოხმასხის ხალხი,
აქ სულ სხვა ხალხი დასაფლავდება...

ასევე თითქოს პოეზია იყო ნამდვილი
მერცხლების ძირს დაცემული სველი ბუდეები,
გაბმული კივილი უბედური წყვილების,
მინის გროვებს რომ დასტიროდნენ სასონარკვეთით,
მერე იწყებდნენ ისევ შენებას ტალახითა და ხმელი ბალახით,
მაგრამ ეს შრომაც მთავრდებოდა ძირს დანარცხებით,
რადგან ვილაც ბრძენს აივნის ქვრზე
ხე შეეცვალა თურმე პლასტმასით,
და ეს პლასტმასი – უფორებო, გლუვი, სლიპინა
ველარ იჭერდა სველი ტალახით ნაშენ ბუდეებს.
პროგრესის გამო, ქიმიის და ფიზიკის გამო,
ვერ იშენებდნენ მერცხლები ბუდეს,
ვერ დებდნენ კვერცხებს,
ბარტყებს ვერ ჩეკდნენ,
და გაზაფხულის მომყვან ფრინველებს
უსაშველო ამბავი სჭირდათ...

თითქოს პოეზია იყო ეს ყველაფერი,
თითქოს შევძელი წამის მონიშვნა –
სწრაფად ჩაეწერე,
მერე მშვიდად დავამატე სხვა ბევრი სიტყვა,
ბევრჯერ გადავდე და დაუბრუნდი,
მაგრამ ვერაფრით მივეცი ძალა,
ვერ გავაცოცხლე –
არ გადაიქცა ტექსტი ტექსტურად
და მეც ვიკითხე,
რა ემართება ლექსის იდეას,
ნამით რომ გაკრთა?
რა ემართებათ სიტყვებს, წინადადეგებს,
რომლებიცგანაც არ გამოვიდა ლექსი,
რა საშველია!
სანაგვე ყუთი?

Recycle Bin-ში შეიძლება მიუჭინო მართლაც ადგილი და არ გამოუტყდეს საკუთარ თავს, რომ გეგულება ღესტორე ფუნქცია. ბოლოს იქაც შლი, არ ტოვებ არსად, მაგრამ საშეული მაინც არ არის, არ გაუწყდება ღეცის იდეა, არ გაუწყდება არც ერთი სიტყვა და როგორც მკელებლი რადიაცია, მთელი ცხოვრება გინამლავს სხეულს, რადგან ეერდანერილი ღეცის ნარჩენი, როგორც ურანი ან რადიუმი ათასწლოვანი ნახევარდაშლის პერიოდებით, არასდროს ქრება, სულ ზემოქმედებს..

ქარცვა

ვიტრინაში გამოდგმულ მანეკენს ეცვა ნაცრისფერი პულოვერი, ნაქსოვი თხელი ბამბის ძაფებით. ამ პულოვერში ცოცხალსა შგავდა, ოქსფორდის სტუდენტს ანდა გოლფის უზადო ვარსკვლავს. აღმოჩნდა, რომ ერთადერთი ცალი პქონიათ, ჩემი ზონა, ის, რომელიც მანეკენს ეცვა. არ მომეწონა, როცა მითხრეს: „უნდა გავხადოთ“, მეტად შეეწეხდი მაშინ, როცა შეუდგინე საქმეს: ჯერ ერთი ხელი მოახზახნეს, მერე – მეორე, თავი ზურგს უკან გადაუგდეს, ისე გახადეს. მერე დაკეცეს, ანგარიში ნარმომიდგინეს, ჩამიდგეს ყუთში, კელავ მოდითო, მიმიპატიუეს. კარში გასვლის წინ ვიტრინისაკენ გამექცა თვალი და დანაშაუვად ვიგრძენი თავი: იდგა შიშველი, გაძარცვული და ხეიბარი, უნაოყო, გლუვი სხეულით მკედარსაც კი შგავდა, მაგრამ წარწერამ – „გაყიდული საქონელი უკან არ მიიღება“ მიბიძგა ზურგში. მინ რომ დაებრუნდი, გადავიცივი და ჩემს თავს გკითხვე: „აბა, მიხდება?“ კითხვა არ იყო რიტორიკული, ითხოვდა პასუხს: „სცმოდა მანეკენს!“ სარკის წინ მდგომმა ვალიარე ჩემი შეცდომა, დანაშაულის ალბათ ტოლფასი!

საბავაღყოფი რიგორც ეღაფი

პირველ დღეს ჯერ ისევ არჩევ ერთმანეთისგან: კაცებს და ქალებს, ახალგაზრდებს – მოხუცებისგან... ისიც გაღულებს, ვის როგორი აღნაგობა აქვს,

როგორი – თმა, როგორი – კანი,
როგორ აცვიათ და რას ამზობენ.
გრცხვენია, როცა ტანსაცმელს გზდიან,
როცა კითხვებს გისვამენ ფიზიოლოგიურს,
და ფიქრობ, რომ გაგიმართლა,
რადგან გამზადებს ჭარმაგი ქალი – მორიგე მედა,
და იმედი გაქვს: როცა საწმე კათეტერის ჩადგამდე მივა,
ისევ ეს ქალი იქნება გვერდით
და არა ის, შენზე ბევრად ახალგაზრდა, ექთანი გოგო.
ჯერ ისევ გაღელვებს, როგორ გამოიყურები,
ჯერ ისევ გგონია, რომ სხეებიც ემოციურად აღგიქვამენ.
ეს ილუზია, მუდამ თანმდევი, ერება უკვალოდ ნარკოზის შემდეგ,
როცა გაჭრილი შენი სხეული ტკივილს გრძნობს მხოლოდ,
როცა ობობის ქსელში გაბმულ ბუზს ჰგავხარ –
ზონდებით, წვეთოვნებით, კათეტერებით...
წყალსაც ვერ ყლაპავ, გული გერევს
და თითქოს ადამი იყო, ვინც ხის ნაყოფი ამოანთხია,
ალარ გრცხვენია!
ალარ გაღელვებს, რომ კათეტერის გასასწორებლად
საბანს გზდის სწორედ ის ნორჩი მედა,
აქ შემოსვლისას რომ შეამჩნიე.
რა შეიძლება იყოს უფრო არასეთეტური, ვიდრე ავადმყოფის გენიტალია?!
შენ თვითონ გიკვირს, ასეთი რომ გაქვს!
მაგრამ ადამი, უკან ბაღში დაბრუნებული, გიყურებს სირცხვილს,
კარგად ჩადგმული კათეტერიც მალე გვერის შეგებას,
თუმცა ღამით ისევ ცუდად ხარ,
ხშირად იღვიძებ, რადგან სხეული გინყობს გამოცდას,
ის გემართება, რაც პროფესორ ჩელენჯერის ხელში დინოზავრის ფაშვს,
გაზით რომ გაბერა და დირიჟებლად გადააქცია,
ოღონდ შენ ვერ მიფრინავ, ლოგინზე ხარ მიჯაჭვული და ღამის გასკდე,
დილით კი ექთანს, პასუხად კითხვის – „აბა, როგორ ხარ?“ –
„ყვეები, რაც გჭირს.
„არ მოგერიდოს, ეს უნდა შეძლო“ –
გარიგებს და ღიმილს გიტოვებს.
მერე, როცა მოსაკითხად ბრუნდება,
ეუბნები, რომ გათავისუფლდი და ისიც გაქვს,
გისხნის, რომ ყველაფერი შენით უნდა ქნა, ისე ვერ გაგანერს.
და ამ დროიდან შენი წუთები, საათები, შენი გონება
ივსება ფიქრით ფიზიოლოგიური ფუნქციის აღდგენაზე
და ვახსენდება დიდი ლანდაუ –
ტროცკის სენია – ლევ დავითის ძე,
თეორიული ფიზიკის ერთ-ერთი მამა და მისი კომა მრავალდღიანი,
ანტიბიოტიკებით მომსპარი კაცის
მოულოდნელი დეფექტის მუდმივი შიში,
როგორ დაურჩა უკან, ნარსულში დიდი ფიქრები
სამყაროს ყველა საიდუმლოს ამხანელს და გამგებს,
როგორ წაიღო მისი აზრები ტუალეტზე ფიქრმა,
და შენც, როცა დილით შემოსულ იმ მედას ხედავ,
ბავშვის ხანგრძლივ მიაზარებ, რომ იმოქმედე!
და ისიც გეტყვის: დიდებულია!
მერე, საავადმყოფოს დატოვების წინ,

გრძელ ჩამონათვალს გადმოგვივს მშვიდად –
რა შეიძლება და გვერძალები:
„შემწვარი არა, მოხარშული მხოლოდ და მხოლოდ!
ბოსტნეულიც ოდენ თურმული დამუშავებით,
ხილიდან მხოლოდ ვაშლი გეჭმება!“ –
გუბუნება და გეჭვენება, რომ შაცდურად გიღიბის
ლამაზი, ახალგაზრდა ქალი, შენი ექთანის,
მოხდენილ სხეულს რომ უფერავს თხელი ხალათი
და ვაშლზე ფიქრით ტოვებ პოსამიტალს,
ერთი კბეჩა და ისევ კაცი ხარ –
ადამიანი!

მწველების ზრუნვა ერთმანეთზე

„მწველები კედებიან ადრე“ –
კარგი სათაური იქნებოდა მოთხრობისათვის,
რომლის ახალგაზრდა პერსონაჟები
ვერ მიალენდნენ ღრმა სიბერედს,
ვერ გამოცდიდნენ ნელა კვდომის უბედურებას,
რამე ისეთს ჩაიდენდნენ არარაციონალურს,
როგორც ომში წასვლა.
მონევას ხომ იმ ასაკში იწყებ,
როცა სიკვდილი დაუფერებელ რამედ მოჩანს,
როგორც ღვინო ღამიანობაში,
როგორც მშვილობა ომის დროს,
მაგრამ შირველივე ღერს,
როგორც პირველ გასროლას,
შეჰყავებარ სხვა სამყაროში...
„მონევა კვავს“ – აწერია აფხაზურ „რინას“,
აფხაზმა მეგობარმა გაგრიდან რომ ჩამომიტანა,
როგორც ადრე ჩამოჰქონდა „ამრა“, „კოსმოი“,
ადრე ანუ ძალიან ბევრი, ბევრი წლის წინათ,
როცა ერთად ვენეოდიო ხან „აქ“ და ხან – „იქ“,
როცა ზღვიდან ამოსულები
ჯერ მხოლოდ წყალში გასვრილ ხელებს ვერ ვიმშრალებდით
და სველი ტუჩებით ვიღებდით ღერებს,
უშკიდებდით და ცხელ ქვიშაზე მიწოლილები
ამონასუნთქებს მივმართავდით ზღვისკენ ან ცისკენ,
სადაც კვამლი სილაფვარდეს ღრუბლად ეკვროდა,
თოლიები კი ჩრდილს აფენდნენ ჩვენს სველ სხეულებს
და სხეულებიც – დასათვლელი თხელი ნეკნები,
ისე შრებოდნენ, როგორც შრება მზეზე თამბაქო
და მერე როცა ზღვანასვამი კვლავ ვენეოდიო,
ათას შეერთედ ვრწმუნდებოდით,
რომ სხვა გემო აქვს ცურვის მერე მშვიდად მონევას,
ისევე როგორც სხვა გემო აქვს ნაპარავ ღერებს
ან დატოვებულს, ძმურად გაყოფილს...
და ასე ღერ-ღერ გადავდიოთ სხვა სამყაროში,
სადაც სხვა კვამლმა დაგვენა თვალები
და ერთმანეთსაც ისე დავძორდით,

რომ მხოლოდ ტყევისა თუ მივანედენდით.
...ვიდრე აქ იყო, მის სიგარეტს ვენედიოთ
და ვიხსენებდით ერთად ჩაკლულ სულ პირველ ღერებს,
სხვა დრო რომ იყო და არ გვექონდა სხვა საფიქრალი
მზეზე ნოლის და მონევის გარდა,
არც პილზებს ვთვლიდით და არც – მოკლელებს,
მხოლოდ ღერები გვაღლეებდა გახსნილ კოლოფში...
„მონევა კლავს“ – ანერია აფხაზურ კოლოფს, ჩემთან რომ დარჩა,
მან კი ნაილო აქ ნაყიდი „მწველები კედებიან ადრე“
დიდი ხნის მკედრები გაეფრთხილდით ასე ერთმანეთს...

ბოლო წვეთაშვი

მზეს რომ არ დაგვენი, მაისურით შევედი ზღვაში.
მერე ნაპირზე გამოსულმა კარგად გაეწურე,
ისე ძლიერად, რომ ნაკერებმა რღვევა დაიწყეს.
ამ ხმამ ძაფისამ გამახსენა მე აფხაზეთი –
შავი ზღვის პირას დარჩენილი ჩვენი ბავშვობა,
წყლიდან ამოსვლა სველი შორტებით
და ნაიკების ნურეა-გრეხვა ბოლო წვეთამდე,
ოღონდ ეგ იყო, მარტოკაცი ვერ განურავდი,
ვინმესთან ერთად წყვილში უნდა დამდგარიყავი,
აქეთ-იქიდან ჩაგველოთ ხელი
და რიგრიგობით გეტყობოდათ, როგორც ცეკვისას,
სველი შორტი რომ დაგეტყობათ, როგორც ბანარი,
დაგრეხილი კი გასაწურად შექვენსკენ გეჭამათ.
საჭირო იყო დიდი ძალა და მოხერხება,
რომ სველ თითებით დაგვეფირა სველი ნაჭერი,
სხვა შემთხვევაში გასხლტებოდა ტილი ნაგრები
და მთელი შრომა იქვე წყალში ჩაგეყრებოდა.
ასეც ზღებოდა, ხშირად ხელი გაგეშვებოდა
და მერე იყო დამნაშავეს დევნა ხუშრობით,
გამათრანება სველი ტრუსით ანდა შორტებით...
ჰოდა, თუ გვახსოვს ზღვისპირელი ის ჩვენი ძმები,
ვინც განურავაში გულმოდგინედ გვეხმარებოდნენ?
საით წავდნენ? ვინ არიან? რა ბედსა სდიეს?
როგორ მოხდა, რომ სამუდამოდ გაეშვივით ხელი
ჯერ სველ ტანსაცმელს, მერე ერთმანეთს?
როგორ მოხდა, რომ შორტების მსგავსად
ბოლო წვეთამდე გამოეწურეთ ის ჩვენი ძმობა?

განსაკუთრებული მიცვალებული

(demo ნაწყვეტი ნოველიდან „დეტექტივი შეცდომა და სინათლის ქალაქები“)

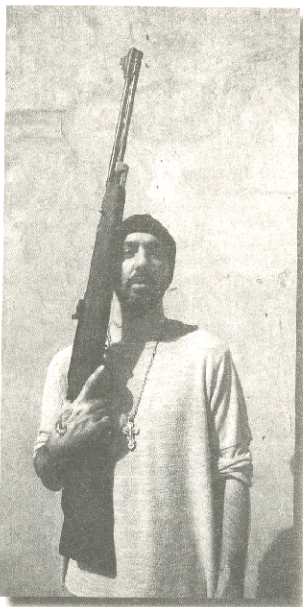
ზურა ჯიშკარიანი

შოლოდ ნეონის ჯვარი ბეჭუტავდა თოვლივით თეთარ კედელზე, იაფფასიანი სასტუმროს აბრასავით და მოიასამინაფროდ ლიცლიცებდა მონიკას ფრთებზე – მის ბუმბულებს იფლნარევი სუნამოს, სექსის და შორეული, დაკარგული სამოთხის აურნელი დაკრავდა. შეცდომას უყვარდა მისი ხარბად შესუნთქვა ძილის წინ – გარდა იმისა, რომ ანგელოზების ფრთებს დანაშაულებელი ეფექტი იქვთ და შინიშუმანდე დაწყაუთ ატხადნიაკის სიმპტომები, შემთხვევითი პარტნიორების მუდმივი ცვლის მელანქოლია სასიცოცხლოდ საჭირო იყო შეცდომასთვის, განსაკუთრებით რებეკას – მისი ყველაზე ხანგრძლივი და მტკივნეული მიჯაჭვულობის – შემდეგ.

ხან ის ტოვებდა სხვებს, ხან სხვები ტოვებდნენ მას – პარტნიორების გადაგდება მოსულა, განსაკუთრებით, როცა მალე აპოკალიფსია.

ახლადმერვეულ სითბოხთან განშორების სევდა აბალანსებდა მასში გამპირებისთვის დამახასიათებელ ველურ, ბნელ და აგრესიულ ბუნებას და თან რალაცნაირად კვებავდა მას. შოლოდ ღრმა ემპათიისა და მელანქოლიის მქონე ადამიანებს შეუძლიათ ნამდვილად შემზარავი საქციელების ჩადენა, იმიტომ რომ ისინი ამში ყველა ინსტინქტისა და ემოციის ძალას დებენ, შემზარავი საქციელების გარეშე კი თანამედროვე ტიფლისში ერთ დღესაც ვერ გაძლებს ადამიანი.

სევდა – როგორც სამყაროსა და ადამიანების მიმართ ემპათიის ინსტრუმენტი და სევდა – როგორც მელანქოლია, რეფლექსირება იმაზე, რომ არ იშოვე ნაცსაყუდელო, არ გაჩერდი არსად, თუნდაც იქ, სადაც ყველაზე მეტად სურდათ შენი ყოფნა, შუად იყვნენ შენთან გაეყოთ საკუთარი ემოციებისა და სიკვდილამდე დარჩენილი დროის ათასწუთეულები. სხვა ტიპის სევდა ეხებოდა თვითგვემას ეგოიზმისთვის: რომ კიდევ ერთი არსება დატოვე მარტო – ამ უზარმაზარ, ქალღურ სამყაროში, სადაც მარტო ყოფნა – ერთ-ერთი ყველაზე საზიფათო და ღამაზი, შესაბამისად – ყოვლისმომ-

ცველი და ფაქიოდეური გამოცდილება. ყველა არ მუშაობდა ვადიტატორის ეს გრძობა, ამიტომ არსებობენ ეს სამეცობროები, რუხები, კავები, კლუბები, შეჯვარებულები, და ახსვარა სხვა ანკლები - სიმარტოვის შიშითა და პერსპექტივებით დაზაფრული ადამიანები ცვილოენ, ახლოს იყენენ ერთმანეთთან. რატომღაც მათ ჰგონიათ, რომ სიკედლის დროა არ იქნებოდნ მარტო, თუ გარემო ბეერი ხალხი იქნება.

დეტექტივი კი არ უნდა იყოს მშობული არავის და არაფერს, სიმარტოვე მისი ძალაც და ამ ძალის გამოცდაცაა.

დაბურულ ფანჯრებს იქით ისე იყ ნეიმდა, როგორც წვიდა ერთი წლის წინ, და კიდევ ერთი წლის წინ და როგორც წვიდა მანძინ, როცა ის ჯერ კიდევ იყო ბავები და რაგატკებით ხსნიდა პოლიციური დრონებს „კორმუსებით ქალაქის“ სხვა ველურ ბაგშეგთან ერთად. განსხვავება ის იყო, რომ ეხლა წვიმდა უფრო ინტენსიურად, ვიდრე მაშინ, თითქოს ასაკის მატებასთან ერთად ოდებლაც ითა ცა სულ უფრო იგებოდა მაგი ღრუბლებით და ალბათ სადღაც უპატრონო ძალები იხრჩობოდნენ წვიმისაგან წარმოქმნილ გადებებში, სადაც ხანდახან ტანკერებიდან გადმოღვრილი ბენზინი ისხებოდა და იმღებდა ფერადი, ალბატო ჩურაქტალებივით, ხანდახან კი უცხო გამგელულის სიხელი დეგრება დანებით ჩნებოდა. დამის სიმზავის შერეოდნებში. ეს გუბები მუდმივად არის სავცე ათასი ნივთიერებით, სავნით, ზოგჯერ მათში მოტეტრევე მკვდარი ადამიანებითაც კი. არსებობენ მთეუზებებიც, ვინც ჩამტარებული ასვალტის გაუბებში აგროფებენ ურბანულ ჯანქს ხელხაკეთი რკინის ანკესებით, აბრებენ ჯარიმო, ორგანოებით ვაჭრობის ცენტრებში, იუზებებში და ასე კვებავენ თავიანთ ღარიბ ოჯახებს, სადაც რატომღაც ყოველთვის ბეერი ბავშვია და ცოტა სიხარული.

ოთახის მეორე კუთხეში, ლიანებსა და სხვა მცენარეებში ჩადული ეკრანი ანითო და შეცდომამ ძილბურანში დამენათევი მორიგე ნათელმზილეელის ხმა გაიგო:

- გამოსაბებაზე დეტექტივი შეცდომა. დეტექტივი შეცდომა. სასწრაფო გამოძახება ანგლოზობუნდში. პირველი ხარისხის მკვლელობა, ჩვენი ადვოკატი და კრიმინალური გადანახლებლის ალგორითმის მიხედვით შემზიხვევის ადგილზე თქვენ უნდა გამოცხადდეთ. როგორც პროგრამა აჩვენებს, საქმის არსი

პირდაპირ კავშირშია თქვენი პირად და პროფესიონალურ ინტერესებთან, გამოცდილებასთან და პროფილთან.

„გარდა ამისა, ძვირფასო“ - უკვე ნაკლებ რთვადღურ ტონზე გადავიდა ნათელმზილეელი დემონსტრაციულად „შენს დოსეს ნამდვილად არ აწყენდა განახლება... მადლობა მერე გადახიხადე. ვიტყვითაც საქმის დეტალები.“

შეცდომამ მშის ამოლებაც ვერ მოასწრო მოვლენების გასაპროტესტებლად, რომ მის სიზმრებში, სადაც ის ხედავდა უზარმაზარ კოლოსებს ლავკარადგის მთიბრობებიდან - საქმის დეტალები შემოიჭრნენ: სწრაფად დატროლებული კალიდოსაკოშიდან გამოსახა უცნაური, ხალიჩებიანი ოთახი ანგლოზობუნის მეტ-ნაკლებად პრივილეგიებული უზნიდან, ძალადობისა და მკვლელობის შერეობა, როგორც ფანჯრა გემო პირში, საგარაულო შოტივების სია, რომელიც სიზმარში მოივლიდევ ცესალების ფაღად ამოცურდა.

იმწამსვე ჩაირთა მინაგანი ბოლოდგორი ნაშრომი და კრიმინალის სცენასთან მისაველი ნარბრუტების ყველაზე მოკლე ვარიანტები სატელიტთან გადაღებული ფოტოებით.

დეტექტივმა ერთი გაიზიარა და შემდეგ რამდენიმე წამში დაძლიდა და აწყობილი კალასიკოვიტე ნაშრომად ფეხურთხანს გაშემა, რომ აიცარიელის ნედიტაცია შექარულბინა, მაგრამ მონიკას ფრთების სურნელმა დაარღვია მისი მცდელობა. მონიკას ჯერ კიდევ ეჩინა, საბანგადამწერალს თავისივე ფრთები უნდა გადაფარებული მიშველა ტანზე და რატომღაც მინარე, იძახდა სახელებს ქალაქების, სადაც შეცდომა არასოდეს ყოფილა. არანაგლოზები ვერსადრის ჩანვდებოდა ანგლოზური სიზმრების ღოკაში. მან ბოლოჯერ გახედა მის მსგავს ღამის სეკელსა და განშორების მელანქოლიით საესემ ფრთილად გაიხურა გაღულუნებული, თბილი ოთახის კარი და უსაარული წვიმის სველ სიცვიეში გავიდა.

მკვდრის თვალები ბრილიანტებივით ირგვლავდნენ უზარმაზარ გატებით მთვარეს. ვარდებს დაფერის რაფაზე უყურებდა დეტექტივი, როცა მისი აზრები სახლთან 30 მეტრში მიმავალ მატარებლის ექომ გაყოლა. ანეთ მატარებლებს ყოველთვის გადააქეთ სუსტად განათებული საპროტიქალაქებიდან სინათლის ელავში იარაღითა და ნარკოტიკებით დატენილი ვაგონები შემობრუნებისთვის - ერთგვარი ყოველთფორი საშუქარი სახელმწიფოსგან - მე შკონი მე დარნა გულუთყვილო ადამიანი, ვისაც გონია, რომ რეკოლუცია თავისით ფინანსდება. არალეტელიური მთვარის ყვაილეები, ტრეფიკინგის მსხვერპლი გენტივურად გამოყვანილი სექსუალური თოჯინები და რეპერეკიტიბიდან მიგროვებული ანგლოზები მორწყინავი კლუბებისა და ბორდელიებისთვის, მიკრობიოტური ბომბები დერმბაკერების სექტისთვის, რომლებიც დიდი ტბის იქით ცხოვრობენ მუტანტებს შორის, თაყვანს რომ სცემენ ჩამოვარდნილ მეტეორებს - სწორედ აქ ქადაგებენ ე.წ. „შინარეები“, რომლებიც სინოდია მიერ ტერორისტული ორგანიზაციად არიან გამოცხადებულები, რომ რეალობა ბრძაჰას სიზმარია, რომლისგანაც მან უნდა გამოიღვიოს ან მინარეთა დაჭინებული მედიტაციებით, ან

არნახული ტერორისტული აქტებისა და აფეთქებების შედეგად, თორემ მის სიზმრებს ბოლო არ უქნას და ყოველი საყვდილის შემდეგ ჩვენ ვიღვიძებთ ახალი სიზმრის ახალ დაკორაყვიბინ და სამუდამოდ ჩარჩენილები ვართ მისი დაედებული გონების მიერ წარმოქმნილ ილუზიებში...

შეცდომად სწრაფად მოსწყვიტა აზრები მიმაჯად მატარებელს, რომ ფიქრებით ოთახში დარჩენილიყო.

მხოლოდ ანგელოზების შემზარავი კვილი ისმოდა ექოუბად - გარინდებულ სამეზობლოში. და გარეუბნის შემინებულ მაცხოვრებლები ინერდუნენ რომბს, ურჩქაყენენ ნათესავებს, ეფერებოდნენ ბავშვებს და ამწმეგებდნენ საექტებს კარებზე - სამყარო ხომ დიდია და სახიფათო, განსაკუთრებით ასეთ ღამებში.

შეცდომამ უკვე იცოდა, რომ სანამ ოთახს ათვალიერებს - ტიფლისის ხალვისა და სინოდის უშიშროების სახლებში უჩუქრად გროვებოდა სექცანაზე, რეზერვაციებში კი სავარაუდოდ რამდენიმე რადიკალი უკვე გეგმავდა საბასუხო ტერაქტის მოწახაზებას - ყველაზე ცუდი დროა, რომ აზრები აგროოს.

ღრმა ჩასუნთქვა-ამოსუნთქვა, ტვინის გადაყვანა ტეტა-ტალუებზე.

„შითანი დასახლდა აღმოსავლეთ ტიფლისში; კიდევ ერთი მსხვერპლი. ამჯერად მოკლულია ავტორიტეტული მალაჩჩინოსანი: უკვე მეორე მეკვარი ანგელოზი ამ კვირაში.“ - სწრდნენ გახეტობი. დეტექტივი პირველივე წინადადებაზე მიხვდა, რომ მისი ცხოვრება სახელმწიფო ინტრიგებისა და ბინძური გამოძიების ფანრში გადადიოდა. მაგრამ ხარაკორის ნომლოდენი საბურკის მოლოდინით შეხვდა ამ ამბავს. ხარაკორის დეტექტივებს პირველივე კურსზე ასწავლიან.

პირველი მსხვერპლი ხილვების უბანში იპოვეს. ეს იყო დადგასული, ფრთაშოკრილი ანგელოზი - ფრთების მოყრა გველაზე დიდი შეურაცხყოფა ანგელოზისთვის და მხოლოდ გაუგონარი დანაშაულისათვის თუ განირაგვენ მას ასეთი სასჯელისთვის. შეცდომამ ეს საკუთარი გამოცდილებით იცის - შოგონებულ რუბეკას მესამებ ვერ კიდევ ცოცხალია მის ელექტროულ გულში.

თუმცა პირველი მსხვერპლი არაფრით იყო გამოჩრქული, რომ მისთვის ასეთი „პატივი დაედოთ“ და ფრთები მოეჭრაო. სიღირსის წღვარს ქვევით მყოფი, შორიგე განარკობანებული ანგელოზი. ასეთები ტონა ყრია ხილვების უბნის მოტვლებსა და ბორდელებში. რატომ ასეთი ხმაშალაღი მესიჯი მისი მკვლელებისაგან?

მეორე მსხვერპლი კი ცნობილი თეოლოგი და ანგელოზთა უფლებების მკაცრი დამცველია. შეიძლება ითქვას, რუსექტაბელური კი, რამდენადც შესაძლოა იყო რუსექტაბელური, როცა ხარ მკვდარი, თან ასეთი წყაღანალებული გეტოდაწ.

ერთი შეხედვით, მკვლელობებს არაფერი ქონდათ საერთო ერთმანეთთან, მაგრამ დეტექტივი შეცდომა ძვლის ტვინის იმპლანტანტი გრომბობა რალაც კავშირს - გადმოუკვამელს არისტოტელეს ლოგაით, მაგრამ ადეკატურს მისი

ძვლის ტვინის ეკანტურ კომბინაციებთან. და ვამბირულ ადლისთან.

- ძალადობის არანაირი კვალს მარჩენის მქონე ნება. სავარაუდოდ მსხვერპლი და მკვლელი იცნობდნენ ერთმანეთს და მან თავისი ნებით გაუფლო კარი მოძალადეს - ჩაილულდულია უბნის ინსპექტორმა, რომელიც დეტექტივის შემოსასვლელში დახვდა და ისე ადგენდა ოქმს, როგორც მოწყენილი მოსუტები აესებენ კროსკორდებს იაფდასიანი გუჯეთებიდან და კითხვა: „ხომ არ გახსოვს, რა გვია კორპუსების ქსალაქის მათვის კოდექს? 11 ასოსგან შედგება... ბესპირიდები? თუ რალაც მსგავსი“.

- უკიდევანობა - უბასუხა შეცდომამ და წამით ისე რუბეკა გაასწავნდა.

მკედარი ანგელოზი ცაში იყურებოდა, თითქოს არ მომკვდარა და მღუმარედ ისმენს დეტექტივისა და უბნის ინსპექტორის საუბარს. შინდისფერი ტოკით გამოჩნობილს ნელში ეტარა გრქელი ვერგამენტი.

- მოახდინეთ იდენტიფიცირება?

- იდენტიფიცირებულია მკედარი ანგელოზი, დანარჩენი არაა ჩემი საქმე - ამრეხით გახედა უბნის შორიგე ინსპექტორმა გარდაცვლელს და ნელა შეაგო გადახასხულ კროსკორდში დარჩენილი ინკარინელის კიდევ რამდენიმე უფრა.

დეტექტივმა სახე ახლოს მიიტანა ანგელოზთან, ერთსანს უყურა და ირასული თანბაქუს მძიმე ნაპასი სახეში შეაბოლა.

- ეს ბინძური ანგელოზები. პრობლეების მეტი არაფერი მოაქვთ - სცადა დილოვის დაქტრა შორიგემ.

დეტექტივმა ოთახი შთათვალიერა - იესოს ხატები ნეონის ჩარჩოებში ავსებდნენ მთელ კედელს უზარმაზარი ხალჩის გარშემო. ხალჩაზე ამოქარგული იყო ციმცუმი და დოქების მსხვერვა. მის თავზე კი იდგა დიდი ბუარცაბა, მაცხოვრის გუგებში ჩაინსტალირებული ვიდეოთვალის სულმინადომი მშერთი უჭურებდა დეტექტივ შეცდომას.

ანგელოზის გვერდით, მოქცარი სანუშო მავიდაზე გადაშლილი იყო დიონისე არეოპაგელის წიგნი ლუთენიერი წვედიადის შესანებ, მესამე გამოცემა. იქვე, წათელი და მწვანე შუქებით ბუჭუჭავდენი ტრანზისტორის მინიატურული ნაოებები.

ტრანზისტორები ანგელოზების საკომუნიკაციო მოწყობილობაა, ერთგვარი სახლის ტელეფონი - სიგნალები, რომლებსაც მის თავზე დაყენებული მატარა ანტენა უწევებს,

რთული გასამიჯნობა უშიშროების სამსახურებისათვის, რამდენადაც ახალი თაობის ტრანსისტორიული კონტაქტები იყენებენ ინფორმაციის გადასაცემად – რაც ნიშნავს, რომ ანგელოზებს შეუძლიათ დარეკონ ნარსულზე.

ისმის ტელეფონის ზარი, თქვენ იღებთ ყურნის და იქნადა გესაუბრებათ თქვენივე თავი – ოღონდ ახლო მიმავლიდან. რა თქმა უნდა ნარსულში დარეკვის დისტანცია აქაი-მუმ 5-7 წუთია, მაგრამ ამ 5 წუთში ნებისმიერ ანგელოზს შეუძლია მოსალოდნელი საფრთხის შესახებ შეატყობინოს როგორც საკუთარ თავს, ასევე მის ახლობელს.

ძირითადად, ნარსულში დარეკვის ღიმ-ღტი დღეში 10-15 წუთს არ სცდება ხოლმე, მაგრამ ციფერბლატი 45 წუთს აჩვენებდა. ერთი დღის განმავლობაში როგორც ჩანს, სიტუაცია დრამატულად და სწრაფად ვითარდებოდა და გარდაცვლილი სუბიექტი ციდილობდა, რაღაც მნიშვნელოვანი ინსტრუქციები გადაეცა საკუთარი თავისთვის.

შეცდომა იქვე, იატაკზე, თავისი მიგრაციული, იეროგლიფებით მოხატული ჩემოდანი გახსნა, ინსტრუმენტაროშიდან ასევე ევრცხლისფერი სპექტრომეტრი ამოიღო და მკვდარი თუოლოგის ოდნე მზურთვ ნიშნს გადააბარა. სპექტრომეტრი მკრთალ იხსანისფერ ნათებსას იჭერდა – ეს იმ მკვდრების ფერია, რომლებსაც სიკვდილთან ერთად რაღაც მნიშვნელოვანი საიდუმლო მიაქვთ.

– თუ შეიძლება, მარტო დამტოვეთ – მიმართა შეცდომამ უზნის ინსპექტორს, ისე რომ არც გაუხედავს მისკენ. მანაც ზანტი და უკმაყოფილო მიძრაობით ანა მიიმე ტრანკი, დახურა ოქმის ფურცელი და ოთახიდან გაიქცა.

კრიმინალის სცენაზე მდგარს ყველაზე მეტად აურის შერძნება ჭირდება. დროსა და სივრცეში იმ მომენტის გამოჭერა, როცა კრიმინალი მოხდა. სასწავლებელი შეცდომას ეუბნებოდნენ, რომ ადგილზე დატრიალებული ემოციები ნ საათის განმავლობაში გუბდებამ შემთხვევის ადგილას, მაგრამ წლების განმავლობაში შეცდომამ გამოიმუშავა სპეციალური ყნოსვა, რომლითაც ის მრავალი წლის წინ ჩადენილ ქცევებსაც გრძნობდა ხოლმე, როგორც რაღაც ბელთი მოუხლებელ მკვრინებას ჰაერში. ამიტომ არ უყვარდა მის წვეულებებზე სიარულიც – ნებისმიერ ადამიანს საკუთარი საიდუმლო ზრახვების სურნელი დაკარავს.

მკვდარი თუოლოგის ოთახში კი გაურკვეველი ამოცანების ნილი იდგა – ასეთი ნილი ნებისმიერ დეტექტივს მინიმუმ საათით ჩაადევს ტრანსში. შეცდომამ სპექტრომეტრი ისევ ინსტრუმენტაროში ჩააბრუნა.

კორიდორში ფეხის ნაბიჯების ხმა გაისმა. ასეთი მტკიცე ნაბიჯებით მხოლოდ რეინკარნაციული პოლიცია ან ხინოღის პირადი გამოძიება გამოირჩევა. დეტექტივმა ინსტინქტურად წაართვა ხელიდან მიცვალბუნებს ვრძელი პერგამენტი, ფოტო გადაუღო მას და გადაძლილი ნუნის გვერდებს და ტრანზისტორის მონაცემები სასწრაფოდ გადაიწერა ძულის ტყინის იმპლანტზე. გადაწერას 100% ზუსტად მაიმნ დაეწერა, როცა ოთახის კარები რეინკარნაციულმა პოლიციამ შეამტვრია, მიუხედავად იმისა, რომ კარები ისედაც ღია იყო. რას იზამ, ეგეთია ძალოვანი სტრუქტურების სტალი.

– ადგილზე გამქმდით, სამეე ხინოღის უწულო დეტექტივებარებაში გადადილი!

დეტექტივმა ხელები აწია და გაშეშდა, მას მალალი, ეგზოსკელეტონში ჩაცმული მამაკაცი მოუხლოვდა:

– კისარი მათე-ურნუნუო, რეინკარნაციული პოლიცია: დაასახელეთ თქვენი ვინაობა და ვის მიერ მოხდა თქვენი გამოძახება დანიშნულების ადგილზე?

– დეტექტივი შეცდომა აპოკალიფსის განყოფილებიდან, საიდენტიფიკაციო მუდონი №23,002, ავატარის მოლოდინში. გამოძახება რეგულარული მველოდობის ალტერკადიო მოვიდა. რა არის ასეთი განსაკუთრებული ამ მკვდარ ანგელოზში, რამდენადაც მისით რეინკარნაციული ინტერესდება?

– მკვდრის განსაკუთრებულობას ჩვენ ვადგეთ, თქვენი საქმე ეს არაა. თუ შეიძლება მოგვანოდეთ ალტერკადის პარამეტრები, პირადი კოდი და გამოძიებების ისტორია. თქვენი აქ არაფერი გესაქმებათ – რანგი ვერ გეკარავთ.

– ანუ მიცვალბუნელი მართლა ასეთი განსაკუთრებულია?

– გახედა შეცდომამ პირლი ანგელოზის გვაძს.

– რა საშუაოები იყო ჩატარებული ჩვენს მოსვლამდე, დეტექტივი?

– ხოო, ოუმორი და რეინკპოლი არ შეგობობენ... მხოლოდ ნიშმის სპექტრალური ანალიზი ჩატარდა, აქ ჩანს რომ...

– მოტიანთე ანალიზი, ჩვენ თავად შეეხედაეთ... – უხედა მიმართა რეინკპოლის თანამშრომელმა დეტექტივს.

– ინსტრუმენტაროში...

– ამ წამიდან გამოძიებას რეინკარნაციული განყოფილება უძღვება, ინსტრუმენტაროში ჩენისან დარჩება, განყოფილებაში მისჯლისთანავე რაპორტს დაწერთ და ახალი ინსტრუმენტაროისუნი მიიღებთ. გასაგებია? ეხლა კი გათხოეთ დაგტოვოთ.

დეტექტივმა მხოლოდ წამით გადახედა მკვდარი ანგელოზის ღიად დარჩენილ თავლებს, რომლებშიც სუსტად ირეკლებოდა ტრანზისტორის მბუზბავი სინთალები და რადიოაქტური წვიმა ფანდრებს გატოვ, შავ ცაში, საითაც თავლები მინიშნებსასეთი იყურებოდნენ.

ეს ღამე ამ მიცვალბუნელის ღია მირიდან ამოდიოდა.

სიკვდილმისჯილთა ბანაკი

ნუნუ ქადაგიძე

- სიკვდილი მოგისაჯეს.
- რისთვის, რა დამიშავებია...
- თავად უნდა მოგებენებოდეს ყველაზე უკეთ.

- მე უდანამაულო ვარ!
- დარწმუნებული ხარ?
- ეჭვიც არ შეპარება. მე არაფერი ჩამიდენია ისეთი, რასაც შეიძლება დანამაული ეწოდოს. მსგავსიც კი არაფერი მაგონდება.
- ოქროპირმა ცოტა ხნით ჩემად მიყურა.
- აი, აქ გმართებს კარგად დაფიქრება, - მითხრა ბოლოს, - კარგად დაფიქრება და არა ზურედლე. შეცდომის უფლება არ გვაქვს.
- რაზე უნდა ვიფიქროვ?
- საკუთარ დანამაულზე...
- გითხარი, არაფერი დამიშავებია-მეთქი, - ავეუბნებდი ხნას.
- ოქროპირმა ყურისც არ ათიოვა ჩემს ყურადღებას.

- ...აქ არავინ მოგიწყობს დაკითხვას, - მშვიდად აგრძელებდა იგი, - აქ დანამაულს სულ სხვა მეთოდებით ეძებენ. გზადაგზა ყოველთვის დაწერილობით გაეცნობი. პირველი ნაბიჯი ამ მიმართულებით შენს გონებაზე გადაის. კარგად უნდა დაფიქრდე, უნდა მიჩხრიკ-მიჩხრიკო საკუთარი მესხიერება. იცნებ ნიავენი შენს დაფინჯებულ დანამაულს.

- ბბა, რა დამაბიწებდა, რაინე ისეთი რომ ჩამეღინა...

- ეს კი გეშლება, - ოქროპირის ხმა საზეიმოდ აიღწერდა, რაც ყოველთვის იმას ნიშნავს, რომ საფარვეტბოდ საყურადღებო რამის თქმას აპირებს, - გეშლება და მერე როგორ ძალიან მწარედ. ადამიანის ყოწება დადადა საეჭვო რამაა, ხომ მართალია? დიას, იგი ბევრი რამითაა საეჭვო, ოღონდ ამწუთას მხოლოდ ერთ-ერთი მათგანზე ვამახვილებ ჭურჭლებს; იგი (გონება) ხანდახან ყაირათიანი დიასპალიისივით იქცევა, ინებას იმას, რაც მისთვის სახარებელია. რაც არ სჭირდება, გადაყრის ხოლმე. აქედან გამომდინარე, შენი ტვინის უფრუდებშიც იქნება რაინე მივინჯებული და გადაყრილი.

ოქროპირმა თავი დამიკრა და ოთახიდან

უკანმოუხედავად გავიდა. ყურადღება არ მიამქცია ჩემს აღმოფრთხილას და გულსწარმობას, ნიაღვრებით რომ დავატყებ თავზე. კარი მძიმე ჩჩაკუნით მიიხურა მის უკან. უღონოდ ჩამოვჯექი ჩემს ნარზე, აზრდავც არ მომსულია, მომესივნა კარის სახელური. დარწმუნებული ვიყავი, დაკეტული იქნებოდა. თურმე ღია იყო...

***

აი ასე, მე სიკვდილმისჯილი ვარ...
თუ წარმოიდგენს ვინმე, ეს რას ნიშნავს, თანაც ეს ჯერ კიდევ როცა ყველაფერი, თუმცა, ალბათ, არც ისე უმნიშვნელო (!) რამაა... მე არ ვიცი საკუთარი დანამაული, აი, ესაა თავი და თავი.
გეფიქრებ, ნამდვილად ასეა, თავის დაცვენას არ ცვდილობ. ნამდვილად, ნამდვილად არ მახსოვს. არ ვიცი, ვერც კი წარმომიდგენია.

ცხადია, სიკვდილმისჯილთა საქანში ცეცხოვრობ, აბა, სხვას რას ველოდი? აქ ჩენამდე სიკვდილმისჯილი ცხოვრობდა. მის მიმართ უკვე აღასრულეს განაჩენი, ახლა ჩემი ვეროა. მერე სხვა დაიკალებს ჩემს ადგილს და ასე, დაუსრულებლად. ემ, მოვლემებს წინ ვუსწრებ, ალბათ, გამიძინებდა ნათლად და გასაგებად აღვზნო ყოველივე... „აღბათ“ კი არა, ნაღდად ასე იქნება, ჩემს დღეში მყოფ ადამიანს აღმის უნარი რომ სრულიად ეცვალებს. შესაძლია, სწორედ ის გამოპრჩეს მხედველობიდან, რაც ყველაზე უმთავრესია და გეზის მინცემი. თუნდაც ცხვირით დავეფიქრო იმ უმთავრესს, ვერ დავინახავ, ვერ შევიგრძნობ. ამ დროს კი სულაც არაა გამოპრჩესული, სრულიად უმნიშვნელო, მეორეხარისხოვანი ამბებზე გაგანაბილო ყურადღება. ჩემგან ეს სურავის გაუკვირება, ეს მოალოდნელობაა. ამიტომ გეცდები, სიტყვა დიდად არ გავაგრძელო. აღვზნო მხოლოდ იმას, რაც ძალაუბრებურად შემიძლია ჩემი ყურადღების არეალში, რასაც გვერდს ვერ ავევლო.

აბა, ერთი მითხარით, რა მნიშვნელობა აქვს, მდიდრულ დარბაზში ისვენებ თუ ხმელ ნარზე გძინავს, როცა სასიკვდილო განაჩენს გამოგიტანენ. ხომ იმნამსვე ეკარება ფასი ყველაფერს, მთელი სამყარო ხომ ერთბაშად უფერულდება ამ სულის გამოთოვნი სიტყვის წინაშე. ამიტომ სურავის მითხიხავს, კეთილმოწყობილი იყო თუ არა ჩემი საკანი, ფუფუნებით ცხოვრობდა თუ სტეული მიკენესიდა ათასწიერი სატანჯველისგან, რაც ციხის ბნელ ჯურღმულებს ახასიათებს. ჩემს სახლს ყოველთვის ნარს ვფრთხობ, თუნდაც გდვის ბუმბულო შევიწიოს. ჩემს ოთახსაც ერთი სახელი, საკანი ჰქვია, თუნდაც მეფის დარბაზივით იყოს განუწინა-გამიშვებინებელი.

ისე კი, თითქოს ჩემი ჩვეულებრივი ცხოვრებით ცეცხოვრობ. ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მყენებება, ანუ ასე წარმოუდგება

ჩემს აღქმას, რომელიც, ცხადია, შეცვლილი იქნება ჩემი მდგომარეობიდან გამომდინარე. რა კარგად იქნებოდა ყველაფერი, რომ არა ეს სამხილი განაჩენი... იგი ცეცხლოვანი ნიშანივით ანთა ჩემს თავზე. სხვა დანარჩენი, ყველაფერი, რითაც ვსულდგმულობდი, გასუქვრეტელ წყვილადმი ჩაიძირა. დიხს, სასიკვდილო განაჩენი, ეს ცეცხლოვანი ჩირაღდათია, რომელიც ბნელეთში ფანტაზს ანიჭებს, ვერც ათობს და ვერც ანათებს რაიმეს. აი, ესაა სულ, რაც ვარ, მეტი არაფერი...

***

მე იგი ზედამხედველი მეგობარია, როგორც ჩვეულებრივ ცნებში. ბუნებრივად, ზედამხედველები აქ საერთოდ არ არიან. აქედან ვერაფერს გაიტყვევა, არ ყოჩაღიც უნდა იყოს (ამაზე მოგვიანებით ვიტყვი). ოქროპირი ზოგჯერაცაა, ანუ შუამავალია უზუნაქს სამსჯავროსა და სიკვდილმსიჯილს შორის. ეს მსუქნობარი სახელი მე შევარქვი. რაც გასურდეს, ის დამიძახებო, აქ მითხარა, როცა ეკითხე, რა გქვია-მეთქი. ეს შენი ერთ-ერთი უფლებათაგანია, აქაურობის მინაგანაწესით გამსაზღვრული.

— ოქროპირს დაგვიბანებ, — ვუთხარი მაშინვე. — ჯერ ერთი, მომხრის ეს მშვენიერი, მზისფერი ლიონია, ოქროს რომ ეძახიან. თანაც მინდა, შეგხან გავიფირო ის ოქროს სიტყვა — თავისუფლება.

— ეს უკვე შენზეა დამოკიდებული, — ნიბთრა ოქროპირმა. იგი იმთავითვე მინაურულად, „შენობით“ მომმართავდა. არც მე დაქრჩინილვარ ვალში... ასე რომ, მინდა, გავიფირო ეს ოქროს სიტყვა, — თავისუფლება. მე უდნამაშული ვარ. ვერაფრით შეგირეგებვარ იმ უსახელებს განაჩენის, ასე უცერემონიოდ რომ დამატეტეს თავს. ჯერჯერობით არჩევანი არ მაქვს, ოქროპირის სამბოძლო სიტყვას უნდა მივდიო. ვნახით, რა გამოვა აქედან. ადამიანი ხომ ისედაც ფურისთივისაა გაჩენილი. სანამ პირში სული გვიდგას, თავი უღამ მუშაობს. ფიქრები ჩვენ არ გვემორჩილებიან, მუდამ სადღაც მიიღვებიან აწყვეტილი ბედაურებივით. პოდა, აი, საქმეც გამოუნდათ ამ ბედაურებს, მიუშვით ადვილი, მივყვით და შოგზირიკით საკუთარი ტკუა-გონება, ამოგყარით მოგონებათა სკიფი, იქნებ რაიმე ვნახოთ ხელნასაჭიდი.

მაგრამ რამდენიც ვარ უწიროც და ვეძიე, ვერავითარი დანაშაული ვერ აღმოვაჩინე საკუთარ თავში. თუნდაც რაიმე დანაშაულისხარის ვიქცეოთ, — მიაჩნება მხოლოდ არ არის. არა და არა ანდა, თუ მაინც არის რაიმე, მხოლოდ და მხოლოდ რაღაც ნერლიმანები, გახსენებადაც რომ არ ღირს. ერთი რამ კი ცხადად დავინახე: მართალი ყოფილა ოქროპირი, როდესაც ჩვენი გონების ქირვეულობაზე ამახვილებდა ყურადღებას. აღმოჩნდა, რომ ბევრად ადვილად ვიხსენებთ ისეთ შემთხვევებს, როდესაც ვახერხებთ, ვიყოთ ვაგუაცებო, ტკეიანებო, დამახუბო... მაგრამ აი, როცა საქმე სხვაინარადაა, როცა დიდად არ გვესალაზუნებ, საკუთარი თავის ბილგი, გონება როგორღაც ვიუტობს, თითქოს გვეუბნება: „კარგი ერთი, მეტი საქმე არა გაქვს? ძლივს მოვხერხებ მავაზე ნაცრის მიყრა, შენი კი თავიდან ჩრჩხილს ამკარებ...“ პო, მართალი ყოფილა ოქროპირი, მაგრამ მაინც რამდენიც უნდა ჩხრიკო, იმდენიც არაფერი. ამისთანა ნერლიმანებს ყველა მოძღვარი მუწუნდობს თავის მრევლს. მით

უმეტეს, სასიკვდილო განაჩენი ძალზე შორსაა მისგან.

***

ოქროპირი მალე ისევ მესტუმრა, თან მომხრელიო ჩანთა მოიყოლა.

— ბეგრ ვიფიქრე... — დავიწყე მე. — გიცი, ვიცი. სათუნელადაც არ ღირს, ხომ? — თვალი გამისწორა და უშაპურად გაიცინა, სათუნელს ხომ მიგისვდიო, — შენი ფიქრები-სგან, სიმართლე გითხრა, ბეგრს არაფერს ვუღელი. თუმცა რაღაც გარკვეული როლი მავანაც შეესალა. ასე ვთქვათ, ნიდაგი მოანაზადა შემდგომი ამბებისთვის.

მან ჩანათა ვახხხა, წიგნები აშალაღა და მაგიდაზე დანერო. უკლებრივ ვეგლა უნდა ნაკითხობი, მიიხრა.

წიგნებისთვის მცხელა? სასიკვდილო განაჩენი და წიგნები...

— ანას ვერ გაეძევი, — მიიხრა გადაწყვეტილად ოქროპირმა, — წიგნების კითხვა თვითონ შენს ინტერესებში შედის. უკვე გითხარი ერთხელ და კიდევ შეგახსენებ: დაკითხვას არავინ მოგიწყობს, დანაშაულის მისაგნებად სულ სხვა მეთოდები გვაქვს, წიგნების კითხვა ერთ-ერთი მათგანია, დიხს, წიგნები ფსადაულობდ სამსაზურს გვიწვევენ დანაშაულის ძიების საქმეში. დიდი ყურადღებით უნდა ნაკითხო კოველი მათგანი, ნაკითხულიდან შეგარბო ისეთი დანაშაული, რომლის ჩადენაც შეგეძლო მსგავს პირობებში... ისეთი წიგნი არ არსებობს, სადაც რაიმე ნორმიდან გადადარაზე, ანუ, რაც იგეგვა, დანაშაულზე არ იყოს ლაპარაკი. უამისოდ ხომ არაფერი მოხდება, ამბავს ვერ შეთხვას, მოვლენებს ვერ განავითარებ... ამგვარად, შეარჩევ შენთვის მისაღებ დანაშაულობებს, შეადგებ მათგან ნუსხას და ბოლოში ხელსაც მოაწერ. ამას გარდა, ფილემსაც უნდა უყურო, — ოქროპირმა ტყვეუბორზე მითითა, რომელიც მანამდე არც კი შემომჩვენია, — აქაც იმავს გაიმორებ, შეარჩევ შესაფერის დანაშაულებებს. პერიოდულ პრესაც არ უნდა გამოგჩერე ყურადღებიდან, იქ დანაშაულისათვის კრილოსანი შეგხედება ყოველდღე. მერე შენ მიერ შედგენილ ნუსხას შუადრებზე წველივც უზნაიესი სამსჯავროს განკარგულებაშია. იქ ჩამოთვლილია ყოველდღიური დანაშაულები, რაც კი ადამის მოგმას ჩაუდგინა გაჩენის დღიდან. შენი საკუთარი დანაშაულები სწორედ იქ იქნეს თავს, ამ სახით ნარედგინება უზუნაქს სამსჯავროს.

- უზენაესმა სამსჯავრომ მე უკვე გამომიტანა განაჩენი. გამოდის, რომ თითქოს იცის შენი დანაშაული. ამ დროს მე მაიძულებს მის მოქმედს. სრული უაზრობაა... - შევეცდამთუ

- დიას, უზენაესმა სამსჯავრომ იცის შენი დანაშაული, - რბილად შემესიტყვება ოქროპირი, - მაგრამ ამით არ ემაყოფილებს. გაძლევს იმას, თვითონ იბოვო.

- როგორ უნდა ვიპოვო, რაც არ არსებობს?
- ნუ ვეუბრები, - ხმა გაუმკაცრდა ოქროპირს, - უნდა ეძებო საკუთარი დანაშაული. ყველანაირ ყველა მიმართულებით უნდა ჩაუსაფრდე მას, ბოლოს და ბოლოს, აუცილებლად იპოვო, ეს გარდაუვალია, მაგრამ აქ ეს არა მითავარი. მუნ ხომ თვით უზენაეს სამსჯავროს უნევ სამსახურს, მის მხარდამხარ მიივლებ გზას დანაშაულთა ლაბირინთებში. სხვა საკითხი, თვითონ მას სჭირდება თუ არა შენი სამსახური. შენი ძიების გზა მის გვერდით თუ არა, სადმე მის მასლობლად მაინც მიგიჩინეს ადგილს, ასე ვთქვათ, გამაღლებს. შენ უზენაეს სამსჯავროს თანამოსაგრე ხდები. აი, ესაა თავიდათავე.

ცხდავდა, ყველა გზა მოჭრილი მიქონდა. სათქმელი ვეღარ მოვიძიე. ერთი ისღა ნაველულულუე, მემშინია, თავს რაიმე არ მომახვიონ-მოქოქი.

- ეს გამორიცხვება. შენ უნდა იცნო შენი დანაშაული. დანაშაულმაც უნდა გიცნოს შენ. აქ ორმხრივი ურთიერთგაგებაა საჭირო. ვერაფერ ვერაფერს დაგმამებს, თუ თავად არ აღიარე ყველაფერი. თანაც უხიზვოდ, დაუნანებლად...

***

რა შქვია ყველაფერ ამას, იძულება, ნებაყოფლობა თუ ორივე ერთად? არ ვიცი, არ ვიცი... ყოველ შემთხვევაში, არც ახლა მაქვს არწმუნა.

ისინი არ ენდობიან ჩემს გონებას. არც მე ვენდობი მხივდამხინც... იქნებ ნივთებმა უშველოს საქმის, მაგიდაზე გორენად დაბავებულმა. რა გინდა, სულთ და გული, აქ რომ არ იყოს. ყველაფერია, დამწყებელი გულმურყვილი იგავით, დამთავრებული - საოცრად ჩახლართული თავგადასვლით. მეც ვკითხვობ, სება რაღა დამრჩენია. ვიგებ მთისა და ბარის ამბებს, ვეცნობ დანაშაულთა ქარტეხილებს და... აი, ნამდვილი აღმოჩენა, ასე მგონია, სულ ერთია და იმავე ნივთს ვკითხვობ, დიას, ასეა, სულ ერთი და იგივე, ერთი და იგივე, მოუქდავად იმისა, რომ თითქოს სულ სხვადასხვანაირი ამბებს ვეცნობ სხვადასხვა დროსა და სივრცე-

ში. კარგი, ცუდი, თეთრი, შავი, ცოდვილი, უცოდველი ყველაფერ ერთნაირ ფერბულში ჩაბმულან და ერთსა და იმავეს (აი, ესეც შეცვლილი აღქმის შედეგი) საცეკვაო ილიტებს ანუ... ერთი მხრივან შეხედავ - თეთრი, მეორეხვან შეხედავ - შავი და ყოველდენ ამას არ უჩანს დახასრული.

მაინც ასე რამ დაამგვანა ყველა ეს აშბავი ერთმანეთს, მუხედავად იმისა, რომ თითქოს სულ სხვადასხვა საკითხს ეტეზან და თითქოს სხვადასხვა კუთხით აზუუტებენ მათ. უნინ ვერც კი წარმოშედგინა, თუ შეიძლება იმ ზომამდე ერთმანეთის მსგავსნი, ლამის ერთმანეთის განმეორებანი მოილოცებენ ეს ნივთები, მიუხედავად მათი ეთიმოდ და ილიტგეგონებისა და ყოველთვის, რასაც უნდა ვკითხვობიდე, პრესის ყველაზე იაფფასიანი, უხამსი გამონაგონის ჩაფლეთ, ერთი და იგივე უმთავრესი დვრცობა ილანდება ყოველ მათგანში; ესაა ბიბლიური მითი ედლის ეურდობაზე. ყველა დანარჩენი მისი განხილუბანია, თითქოსდა უფრევის დაყოფა ხდებოდაც, უთვალავი განმეორებანი ყოველ მხარეს მიკლავებთან მისგან. მოვლენათა ძაფი სწორედ ამ განმეორებათაგან იქმნება. მე უნდა მოვეცე ამ კლავნილ ძაფს, ვეძებო ჩემი ადგილი ამ უსასრულო განმეორებათა ჯაჭვში, ანუ ვეძებო ჩემი დანაშაული, ეს ერთი და იგივეა... და მე ისე ვფართხალენ ამ განმეორებათა ქაოსში, როგორც ბადემო გაბმული თევზი.

იგივე ითქმის, ცხადია, ფილმებზეც. აქ კიდევ უფრო ამკარაა ეს უცვლელი კანონზომიერება, განმეორებათა უსასრულო ჩანჭურები ჩაივლიან თვეენ თვალნი. ყველა სიუჟეტი, ყოველნაირი ამბავი, თვზარდამცემი თუ გულისამაჩუყებელი, ერთსა და იმავე მოცევილ ამბავს ატრიალებს, იძვნიად მოცევილს, რომ ასე მგონია, ანგავსან შექმულ, უსარგებლო ნივთს შევეურებდე. ნივთს, რომელიც დიდი ხანია არავის აღიარაფერში არგია, რაც უნდა გააფერდავ და აპარფევილო შექმის შეხლისსომეჭრელი კონებთ.

ისე, უნდა ვივარა, ერთგვარად გამართო ამ საქმნიანბან, - დრო ხომ გადის... ვკითხენ, ვუყურე, გავცენანი ყველაფერს, რამაც ამ საკამში შემოილაღნია. ამოვარცე დანაშაულთა მთელი კრიალისანი, რომელთა ჩაღვლას შევეულებდი შესაფერის გარემოებებში, ანუ რომლებიც ჩემთვის მისაღებად ჩათვალენ. ჩამოვანივნიე ნუსხა, მოვანერე ხელი და წარუვადინე ოქროპირი.

დახედა, მერე მე შემომხედა, კიდევ რაღაც აკლიაო.
- რაზე ამბობ?
- სისხლი უნდა დაანვეთო ხელის მოწერის გვერდით.
- აუცილებელია?
- ნამდვილად აუცილებელია. ისევ შენთვისაა საჭირო. ხელმოწერის მიმსგავსება შეიძლება, სისხლის წვეთს კი ვერავის შეგიცვლის. იგი ყოველთვის ეჭვმიტანლად დადასტურებს, რომ ეს ნამდვილად შენ მიერ არჩეულ დანაშაულთა ნუსხაა. ვერც დაუშვებენ ვინმე რაიმეს, ვერც გამოაკლბენ.

მეც დაუბნეთ სისხლის წვეთი ხელმოწერის გვერდით და უცხად ისე მომეჩვენა, თითქოს რომელიღაც სულ პანია ცდომილი აღიანდა იმ წყაფაბში, რომელშიც ასამდე ვიყავი ჩადირული ხასიკველი განაჩენის სახელობით. ხასიკველი განაჩენი, ეს ცეცხლოვანი ჩირაღდანი, ახლა უკვე სულ მთლიანად განუ-

ჭერეტელ ბნელეთში არ ფანტავს თავის სხივებს. მისი ნათების რალაც ნაწილი ამ ერთი ბუნო ცდომილს ეგონება. ძალზე სუსტად, უღონოდ, მაგრამ წაიჭრ უწვდენს იქიმდე... დანაშაულია ცდომილი, შორეული, პანია, ლამის მთლად ჩაძირული ბნელეთში; მაგრამ მისი ერთი მხარე ოდნავ აღნაშულა ამ აბეჭდული ჩირალდინგან.

***

მეგონა, უკვე ყველაფერი გაირკვეოდა; შესაძლებელ დანაშაულია ნუსხა, სისხლანი ბუღმონჯრა, ყოველივე შზადაა. ალბათ, მალერსებურ და მეტყვიან, რომელია ჩემი დანაშაული ამათ შორის. თავის მართლება და ამისათვის მე არ მესწავლება, ოღონდ ვერ გავიგო, რას მასობრებენ.

საეპოზი ნარ? ამას ნამდვილად არ მთვოლოდი, აჯარობა ჩემთვის მოულოდნელობათა ნამდვილი ჩანჩქერია, ყოველ წამს რომ ვანწყები... ოქროპირმა წიგნების ახალი დასტა დამხვავა.

- იკითხე, - მითხრა ლაკონურად, - უყურე, - მიათათა ტელევიზორი - გაეცანი, - ჟურნალ-გაზეთებისკენ მიმანიშნა, - და ახალი ნუსხა შეადგინე შესაძლებელ დანაშაულთაგან.

ანაშე მე, როგორც იტყვიან, ავხტი და დავხტი. არა და არა! მეყოლე, რაც ვიკითხე. ამ... ამ საშინელუბებსაც ვუყურე, აღარ მინდა.

ოქროპირმა ყურიც არ შეიბერტყა ჩემს აღმფითებაზე.

- შენ ახლა იმ მსახიბის ჰგავარა, რომელმაც შეასრულა თავისი როლი და მკურნებელთა ტაშისგანაა ელოდება.

- რა შუამია აქ მსახიბი? - შევხვი მე.

- ასეა, ასე. კეკულუბო იმ დანაშაულებს, რომლებიც რაც შეიძლება, მოხდენილად მორჩე ტაშე ვის ეკუთვნის, თუ იცი? ხომ არ გგონია, ამით ვინმეს თვალსუბ აუბამ?

- კი, მაგრამ, სანამ უნდა გაგრძელდეს ასე...

- სანამ არ იპოვი საკუთარ დანაშაულს, - მომესმა კარგად ნაცნობი, მერამდენეყვერ მოსმენილი ფრაზა, რომელსაც კარგა მორბილი ახანა-განმარტებაც მოაყვია, - არის დანაშაული, რომელსაც დღეს არ ჩაიდენ, მაგრამ ხვალ, პირიქით, გარდაუვალი გახდება შენთვის და სულ ადვილად, უბრალო რამედ მოგეცნება. ამას ყველაფერს დრო განაზღვრავს, ამიტომ დროის ფაქტორს ვერ გამოვირიცხავთ. ისიც საფირო. დრო ერთ-ერთი უმთავრესი განზომილებაა და აუცილებლად უნდა გაეწიოს ანგარიში.

რალა მეთემოდა, ასეც ხდება; დღეს ჩაეიდენთ ისეთ რამეს, რასაც გუშინ სიზმრადაც ვერ წარმოვიდგენდით. ხვალ კიდევ... და ასე შემდეგ დაუსრულებლად.

***

ისევე შევუდევი ამ მომაბეზრებელ საქმიანობას; ეკითხულობ წიგნებს. ვეცნობი ახალ უფრანალ-გაზეთებს, ვუყურებ ფილმებს და ნაირ-ნაირ, ყოვლად უთავბოლო, უაზრო გადაცემებს. მეტი აღარ შემიძლია, გულს მეყრება ერთი და იმავე ამბის ამდენი გადამდერეგობი. თუ ოდნავ მაინც რაიმე საინტერესოდ მეჩვენება, ისევე ჩემი ყბადღებული დანაშაულის ძიება. ვფიქრობ (თითქმის კრიზორგან ვსწამდე), შენმეორე თუ არა ჩამედიობა ესა თუ ის დანაშაული. თუ ჩაეიდენდა, რა შედეგი შეიძლება-

და ამას მოჰყოლოდა. ეს ხომ უკვე შემთავსებრი გარემოებებზე იგნებოდა დამოკიდებული. შეიძლება ჩამედიონა უსაბინდოს... დანაშაულსა და მერე მთელი სიცოცხლე არხებდა ჩემს ცხოველს... არა ახლა ფილმის კი მიმელო იძისთვის, მაგრამ თუ გარემოებები საპირისპირო მხარეს შეტრიალდებოდა, მაშინ უკვე მზარედ დამსჯიდნენ იმავე დანაშაულისთვის. აქ შესაძლებელ ვარიაციათა ისეთი კორიანტელია, ჩემზე ბევრად შევიანსაც დაუბნებს თავება.

დანაშაულია თუ არა დანაშაული?

სასაფულის ღირსია თუ, პირიქით, მადლობა უნდა ვუთხრათ?

ამ რებუაში ემპაიკ კისერს მოგტებს, მაგრამ ამ აბეჯარ რტუსთან შეფლებაც სანატრელი ვამბობია, რამეთუ არ ვიცი საკუთარი დანაშაული. აი, ესაა უმთავრესი, რომლის დავიწყებაც ერთი წამითაც არ შეიძლება. არც მგონიყვება. როგორც უნდა დავყვინთო დანაშაულთა ამ ქოსში, მე მუდამ ხელშეუხებელი ვრჩები, დანაშაული აბილსაც ვერ მეკარება. თუკი მაინც დანაშაულს შემეძლო რაიმეს ჩადენა, ესაა მხოლოდ და მხოლოდ შესაძლებელ დანაშაულთა სია და მეტი არაფერი. ჩემი დანაშაული, როგორც ასეთი, არ არსებობს. ვერც ვერავინ გაბედავს მისთვის მსჯავრის გამოტანას, რამდენადაც რეალობასთან არაფერი აქვს საერთო.

მეც უკვე მერამდენეყვერ, სათვალავიც კი ამერია, ვადგენ ამ შესაძლებლობათა, ანუ უსხეული დანაშაულთა ნუსხას, ვანვთავებ სისხლს ზღმონერის გვერდით და ვახვედრებ ოქროპირს.

და ამ დროს, სისხლს დანვთავებისას, სიერტეში მუდამ აილანდება ის პანია შორეული ცდომილი, საბედად დანაშაული რომ შეკია... უფრო ზუსტად, მე თვითონ უწოდებ ასე. ჩირალდინდით მოვიზავებ სასიკვდილო განაჩენი და ბნელეთში ჩაძირული პანია ცდომილი საოცარი სიხადით წარმოვადგება ხომდე ჩემს თვალს ამ დროს. იგი კვლავინდებურად ოდნავ, სულ ოდნავ აღნაშულა ერთ მხარეს, ისეც ისე გამოიყურება, როგორც პირველი ნუსხის შედეგინისა. შენდგომმა ხელმონერებმა, ანუ სისხლის ნვეთებმა, სინათლე ვერღარ შემემატა მის, ვეღარ უწვდინა ახალი სიბივი.

ამან ცალკე თავსატეხი გამოიჩინა, თითქოს ძველი მაკლდა... რატომ არის ის პანია ცდომილი ისე უსაყრება, რატომ ვეღარ შემატა მას სინათლის სიბივი შემდგომმა დანაშაულთა ნუსხებმა და სისხლიანმა ხელმონერებმა, რატომ ვერც ერთმა ვერ მიანდენია მას სინათლის სიბივი, იმ ერთადღერის, პირველის გარდა...

ეს ყველაფერი ხომ თითქოს მხოლოდ

ჩემს წარმოსახვაში იყო, წყევიადში ჩაძირული ცდომილი და მისი ოდნავ აღანძული მხარე, მაგრამ მე, ჩემი შეცვლილი აღქმადან გამომდინარე, მთელი სერაიზულობით ჩაუკერძავდი მას. ვიფიქრე, ვიფიქრე და რომ ვეღარაფერი გავანსე, ისევ ოქროპირს გავუზიარე ყველაფერი. ვუამბე იმ პანაც (ცდომილის შესახებ, აებედითად რომ აღანძულა ერთ მხარეს. გამოუთქვი ჩენი გაკერვება იმის გამო, რომ შეუდგომში სისხლიანმა ხელმოწერებმა ოდნავი სინათლეც ვერ შემატეს მას. მისი ცალი მხარე კვლავინდებურად ოდნავ, სულ ოდნავ არის აღანძული. უზუსტად ისე, როგორც სულ პირველი წესის ხელმოწერას ვიბოძე.

- ეს რა გამოდის? - შემოთუბთით ვეკითხებოდი ოქროპირს, - რატომ ვერა და ვერ ნათდება ის პანა ცდომილი? შენთვისე ვითობის ამას ვერ მივანერე, პირიქით, მგონი, აქ რაღაც კანონზომიერება იჩენს თავს. იმას ხომ არ მიანიშნებს ოდნავ აღანძული პანა ცდომილი, რომ სულერთია, მხოლოდ ერთ დანაშაულს ჩიოდნ თუ ყველას ერთად?

- ეს შენი დანაშაულების ცდომილია, - მითხრა ოქროპირმა. უნდა ითქვას, რომ მთელი სერიოზულობით მოეკიდა ჩემს ვარაუდებს, - სინათლის მისი მოფანაც შენი საქმეა. აქ სხვა ვერ დაგეხმარება. ამ გზაზე ყველა მარტოა, შენც მარტო ხარ. შენ, მხოლოდ შენ უნდა შეძლო, უნდა გამოითქუო იგი სინელიდან.

***

- იქნებ თავიდანვე გეტყვიათ, რას მიზნავლებთ, - ეუთხარი ერთხელ ოქროპირს დანაშაულის ძიებით გაბეზრებულმა.

- აი, ეს კი არ შეიძლება, - გადაჭრით მითხრა მან, - ადამიანის გონება ძალზე საეჭვო ქმნილებაა ცხლავთ, როგორც არაერთხელ აღვნიშნეთ კაცულ. სულ ადვილად შეიძლება რაიმე აიკვიატოს და მერე თვითონვე დაიჯეროს. იგი საკუთარი წარმოდგენების მოზა ხედავს ხოლმე. თვითთავაგონება ერთ-ერთი მისი უმთავრესი თვისებათაგანია.

- თუ არ ჩამოედნია რაიმე, იმას როგორ შეთავაზებთ თავს, საკუთარი თავის მტერი ხომ არა ვარ?...

- გეგონოსი - დამცინივად გაიკინა ოქროპირმა, - შენ არც კი იცი, რამდენად ღრმად არის ადამიანი გამყდარი დანაშაულის ცნება. როგორღაც მთელი არსებით მიიღვების კიდვე მისკენ. ახლა რომ ბრალდებით აჭრელებული ფურცელი ავიფორილიმ ცხვირისნი, შენი ტყინის ყოველი უჯრედი მაშინვე ერთხმად შორთავს

ლაღადს, ეს ნამდვილად მე ჩავიდინეო. არა, ასევე გზა აქ არ გამოგადგება, იგი საეჭვოზე მეტია. შენ უნდა გაცნო ყველი შესაძლებელ დანაშაულს, ანუ ბოლოდღე უნდა შეისახლხორკო დანაშაულთა სამართალ და მერე მათ შორის საკუთარ დანაშაულს ამოიცნო. დანიჯერე: ეს ყველაზე საიმედო, ნაცადი გზაა.

***

ერთხელ ოქროპირმა ფრიად გაცვეთილი იგავი მიამბო, თუმცა, ჩემი აზრით, საკმაოდ საინტერესოდ განავითარა სათქმელი.

- უნდა ითქვას, რომ დანაშაული არის დროში მომხდარი რაიმე მოუღვინის შედეგი, იგი, როგორც ნებისმიერი სხვა მოვლენა, ერთი საერთო საბელით - გამოცდილებით შეიძლება მოგზაუროს. განოცდილება, თავის მხრივ, დროში აცდენილი ორი მოვლენის ურთიერთშედეგებაა. ვთქვათ, ორი ადამიანი ქაობიან გზებზე მიდის. ერთმა დაასწრო მეორეს, უფრო ადრე გაიარა ის გზები, ამოსივარა ლაფში და ამის შესახებ გააფრთხილა მეორე. იმანაც დაუჯერა, გვერდი აუარა ქაობს და, რა თქმა უნდა, სუფთა დარწმ. მეორე მადღერია პირველის, ლაფში ამოავრას რომ გადაარჩინა და თითქმის ყოველივე რიგზეა, მაგრამ ერთი რამ მაინც უნდა ითქვას: მეორის სისუფთავე იმ ქაობისმიერი გამოცდილების შედეგია. მისად ტუ არ გინდა, ქაობის ღაჯა რაღაც სახით მაინც ცეცხლზეა გან, ანუ ნილი უდევს მასში.

- სამეფლო აღარ ყოფილა, - ვთქვი მე, - ვგვლანი ერთხანად ვართ ქაობის ღაჯში ამოხერხლები.

- ცხადია, - მაშინვე დამეთანხმა, - მაგრამ საქმე ისაა, ვინ როგორ ცდილობს ამ ღაჯის ჩამონმენდას.

- ახერხებენ კია?

- ყოველ შემთხვევაში, ცდა მაინც საეჭვარია.

***

- დანაშაული რომ არ იყოს, არც უდანიშაულობა იქნებოდა, - ვუთხარე ოქროპირს. როგორც ხედავთ, მეც შეეახსენე ძველთაქმელეს იგავთაგან რაღაც, - ისინი ერთმანეთს განსაზღვრავენ, უერთმანეთოდ არსებობა არ მუშაულობათ. ვიცი, ვიცი, მეტყვი: დრო მუდამ სიმართლია მხარეზეა, ოღონდ ესაა, სიმართლისა, ანუ, რაც იგავია, უდანიშაულობის რკალი ხშირად შორს ვასცდება ადამიანის ცხოვრებისეულ რკალს. მათი განწყენილობა დროსა და სივრცეში ძალზე იძვიათად ემთხვევა ერთმანეთსო. ზედავე? ნინასმარ ვიცი შენი პასუხი, მაგრამ ვი-მოკრებ, მინც უაზრო საქმედ მერევენება დანაშაულის მიება. ისინი ერთხანად დაფიქრებულნი არიან ერთმანეთისაგან.

- რა უაზროც უნდა გეჩვენებოდეს, მაინც უნდა ექო საკუთარი დანაშაული...

***

და აი, დადავლე ღირსესანისმნავი, სხვახანო, ქემმარ-იტად გამორჩეული სხვა დღესთაგან; მგონი, საშველი დაადგა ჩემს ძიებას, ოქროპირმა ყველგებულ პერგამენტივით დახვეული უსტარი ამოაბრძანა ჩანათბულს.

- აქ არის ყველა დანაშაული, რაც კი ადამის მოდგმას ჩაუდენია განენის დღიდან, - მანიშნა უსტარზე, - უზუნავს-

მა საშუალებით მას შეუდარა ყველა შენ მიერ ხელმოწერილი ნუსხა. ყველა ის დანაშაული, რომელიც შეიძლება ჩაგედინა, ჯვრით არის აღნიშნული.

მან უსტარია გაბოლა და... ვი ამ მოსწრებას; ეს უფრემ-სი ნუსხა, ჩამონათგაღა უქელბლიე ყველა დანაშაულის, რაც კი აღმთაინის ძემ შეიძლება ჩაიდინოს, ერთიანად ჯვრებით იყო აჭრელებული. ერთიც არ იყო დარჩენილი ჯვრის გარეშე, თუნდაც სულ უზნარალო ან თუნდაც უმიძიეს და უსაზარლესი, სათქმელადაც რომ ძნელია.

- ამაზე ხელს როგორ მოვაგებო? - ვთქვი გავგებულმა.

პასუხად ოქროპირმა ჩემ მიერ სისხლით ხელმოწერილი ნუსხები დამიწყო წინ. თვითონვე დარწმუნდი, ჩემი თუ არ გჯერაო. იცე დაუმატა, ხელს აღარ უსწავლიო და საენის კარი გახსურა. იცე ჩაუწამავედი უფრემს უსტარის და ჩემთვის კარგად ნაცნობი მკვლე ნუსხა დაწერილებით შეეუდარე უსტარზე აღნიშნულ ჩამონათგალს. როგორც ყოველთვის, ახლაც მართალი აღმოჩნდა ოქროპირი; ყველა დანაშაული ჩემი იყო. სისხლიანი ხელმოწერა უტყუარულად ადასტურებდა ამას.

ვერც კი ავინერთ, რა ზღერა მომგვარა ამან. თავქუდ-მოგლეჯილი ვეცი კარს და ოქროპირს გამოვუდეგი, ალბათ, გაგვივადებოდი, ახლა რომ არ მეჩანა. კიდევ კარგი, ეზოში დავეჩიე.

- მე ჩაივიდნი ეს ყველაფერი? - მივეარდი ოქროპირს, - რანაირად, როგორ... ამისთვის ხომ ერთი სიტოცხლე არაა საკმარისი, სხვაზე რომ არაფერი ვთქვით.

- შეგეკლო ჩაგედინა, - რძილად შეგიხსტყვა ოქროპირი. ამ სიტყვებმა ცვიე წყალივით იმოქმედა ჩემზე, წამში გამოვცხიხილდი. ჰო, მართლაც ხომ შესაძლებელ დანაშაულთა ნუსხაა და მეტი არაფერი. როგორც ჩანს, ერთმანეთში ამერია შესაძლებელი და ნამდვილი. ეს იმიტომ, რომ ასეთ უსაზარლეს დანაშაულთა ჩადენის წარმოადგენამაც კი ლამის ჭკუაზე გადამიყვანა, ერთიანად ამიწინა თავვაზა.

- ცხადია, აქ ყველა შენი არაა, - გონს მოსვლა მაცალა და კვლავ გაგვრბნლა ოქროპირმა, - მაგრამ იენებ ჭაობის იგავიც გაგკესხენებია.

მართლაც, ჭაობის იგავი რამ დამავინწყა, ვიფიქრებ მაგაზე... უკვე საბოლოოდ დავშევიდნი და უცხად აღმოვჩინე, რომ ეზოში ვდგავი. ამან ძილანი გამოიოცა, რადგან არ მახსოვდა, როგორ და როდის გამოვდიე სიკვდილმისჯილთა საკნიდან.

- კარი ვინ გამიღო? - ვითოხე სრულიად დაბნეულმა.

- კარი სულ მუდამ ღია იყო, - ასეთი გახლდათ პასუხი ამ კითხვაზე.

***

სიკვდილმისჯილთა საკანი და ღია კარი! ძნელი წარმოსადგენია, არა?

მაგრამ აქ, სადაც მე ვიმყოფები, ყველაფერი როგორღაც სხვანაირადაა. უკვე კარგად ვიცი ეს, მაგრამ ხანდახან მაინც მავინწყდება, განსაკუთრებით მაშინ, როცა აღლებული ვარ არაღაცის გამო.

ვერც ის შევითხვა რად ღირს, მე რომ ოქროპირს დავუხსვი იმ ღირსშესანიშნავ დღეს:

- აქამდე რატომ არ მოხხარი, თუ კარი ღია იყო?

როგორც ხედავთ, ძველი, მოცვეთილი სამყაროს ჭეშმარიტი პირმშობა.

ოქროპირმა კი არც აცხვია, არც ახეულა, მაშინვე შემომავდა თითქოს წინასწარ შემზადებული პასუხი (ალბათ, ელოდა კიდევ ამ შეკითხვას), რაიმე საფიქრალი შენც ხომ უნდა დაგეჭოვოთ.

თითქოს საფიქრალი მკლდექს! მაგრამ, როგორც ჩანს, ყუცოტავებთა და კიდევ მიმატებენ. მოგვიანებით ოქროპირმა ერთხელაც გაისინლა ღია კარის ამბავი, როცა იქნებოდა, აუცილებლად მიავებდით, მოხხრა. საინტერესო ის იყო, როგორ მოხდებოდა ეს.

- განა მასხავაც აქვს რაიმე მნიშვნელობა? - ვკითხე მე.

- ყველაფერს აქვს მნიშვნელობა და არაფერი არცაა შეფასების გარეშე.

ჰო, ასე. ამ ბანაკში წერილობით არ არსებობს. ყველაფერი აღნუსხულია, აწიონილია, შეფასებული. თანაც ყველა კარი ღია, მაგრამ ვერსად გაიქცევი.

ცოტა არ იყო, უცნაურად და სახაცილოდაც კი მეჩვენება ამ ბანაკის მკვიდრთა მდგომარეობა.

მოდე და ნუ გაგიკვირდება; ამხელა ბანაკში, ლამის მთელ ქალაქს რომ უტოლდება, ვცხივრობთ ამდენი სიკვდილმისჯილი და არც ერთმა არ ვიცით საკულთარი დანაშაული. არ ვიციით, რისთვის მოგვსახვეს ეს უკიდურესი განაჩენი.

მაინც უცნაურია, ყველას ერთად როგორ დაგვივიწყდა?

ვერც მარტო ის ფაქტი რად ღირს, რომ მხოლოდ სიკვდილმისჯილები არიან ამ ბანაკში, გამონაკლისი არ არსებობს, ისეთი არავინ გავიწყვია, თავი დაეღწია სასიკვდილო განაჩენისთვის.

ერთი შეხედვით თითქოს ჩვეულებრივ ქალაქს ჰგავს აქაურობა. ქუჩები, სახლები, ეზოები მკარით მისდევენ ერთმანეთს. ასე გეგონება, იმ ქალაქში დაბოჯებდე, სადაც დაბადე და გაიზარდე. ადამიანებიც ნამდვილად არაფრით არიან რაიმეთი განსაკუთრებულნი, ყოველ შემთხვევაში, ერთი შეხედვით ასე ჩანს, არც მათი საქმიანობა გუცვლთ თვალში, თავიანთ ყოველდღიურ ფუსფუსს მისცემიან.

მიუხედავად იმისა, რომ ასე მშვიდია და ჩვეულებრივი აქაურობა, მაინც ყველაფრით იგრძნობა, რომ სიკვდილმისჯილთა ბანაკში ვიმყოფები.

სიკვდილმისჯილი! – ეს სიტყვა კედლებზე არ წერია, მაგრამ ყველგან, ყველაფერში იკითხება, შემხვედრთა გამოხედვაში, მიხრა-მიხრბაში, თვით ტანისმარსაც.

თვით ის წარადგინა მოულოდნელ წარწერაც, გართობასა და გახალსებებს რომ შიპირდება ყველას, ამ სიტყვას დაღადებს თავისდა უწებურად.

არ ვიცი, იქნებ ჩემი შეცვლილი აღქმის ბრალი იყოს, მაგრამ მე, საითაც უნდა გავიხედო, ყველგან ამ აბეღივით განაჩენს ვანსდები.

შეხვედით ერთი, კარგად შეხუდედით ამ სახეებს, გვერდით ყველ ჩაგვივლიან ბანაქის ეზოში საარულიასა. ყველგან ერთი და იგივე სურათია, – დადამჭილ-დადაგრული შუბლები, რაღაც ნაირი მღეროე სიბრელით მოსილი თვალები, გარეული ნადირის მინაგვირი ჩასაფრებული იერი. „ახ, ნეტავი კი მამოვინა, ნეტავი, ვოცოდე, სად არის!“ – აი, ეს სიტყვები იკითხება ყოველ მათგანში. რას დაეძებენ ასე გამწაროვლ (ცხადია, საკუთარ დანაშაულს. იქნებ როგორმე იპოვონ; იქნებ მიაგნონ ისეთ დანაშაულს, რომელსაც მოხერხებულად მოორგებენ ტანზე ძვილი, ცაცვეთილი სამოსივით და იქნებ გაეტყვენ იმ უკიდურეს განაჩენს, უწინაესნა რომ მოუსაჯა ყოველ მათგანს.

„მე ისეთი არაფერი ჩამიხდენია, სიკვდილს რომ ვიშასხებებდი!“ – მთელი ხმით გაჟყვირიან მათი თვალები. განგაში, ეჭვი, მრისხანება შეწყობილ ქოროსავით ხშიანებს მათში. ოღონდ ერთი სცადე, ნაშთი შეაჩერე რომელიმე მათგანი და ჰკითხე, რისთვის გვყიან-თქო, მეტი არც არაფერი უნდათ; მამხივე მოხსნიან გუდას თავს, მოგვიფებიან მთისას, ბარისას, გაიხანებენ მეველს, დაუმატებენ ახალს. მართლაც კარგი გაძლება უნდა. არადა, უნდა მოვუსმინო, ეს ახლა ერთ-ერთი დედალბათავანია ჩემთვის. ოქროპირის სიტყვები – „იპოვი, უფურე, უსმინე“ – ახლა უკვე დავმატა: „ესაუბრე“. მეც ესაუბრობ სოლმე, სულერთია, ვისთან, ვინც როგორ შემხვედბა. მე ჩემსა ვიტყვი, ის – თავისი. მე მის ადგელას წარმოუდგენ თავს გონებით, ის კიდევ ჩემს ადგელას და ასეთნიორად, შთაბეჭდილებათა გაცვლით, იქნებ ვიპოვო ჩვენი-ჩვენი დანაშაული.

თითქოს ყველანი ერთ დღეში ვართ, მაგრამ რაღაც პატარა განახლებებში მაინც მოიძებნება ამ ძიებათა გზებზე. ოქროპირმა გამამოყვანე, ნიგნების კითხვას ყველა ერთნაირი ხალისიც არ ეკვიდებოა, მაგრამ აი, ფილმებს ყველა სიანოვნებით უყურებს, პრესას ყველა ეცნობა უკლებლივ, ჭორობს ხომ მათი მოგო-

ნილიაო... ჩვენი საუბრები ასე მოსათლა ოქროპირმა... ახლანად, დანაშაულს მაინც ყველა ეცება, ყველა ჩაუღულღო ამ საქმიანობაში, თანაც ისეთი მოხდომილობა და გახეყვებულება რომ მათი შემეყურე ვფიქრობ, ეს საქმე რომ არ გემყობებოდნენ შეხვედ სხვა რა უნდა ეკეთებინათ-მეტი.

რა საქმიანობის ხალხს არ შეხედები ამ ბანაქში, ჭრულა აქაურობა, ხალიაც ჭრულია. სანამ ცოცხლები ვართ, ყველაფერი გვეჭირდება, ჩვეულებრივი ქალაქის მცხოვრებლთა მსგავსად. ზოგი რაიმე ერთ საქმეს ზეჭივდება, ზოგი კურდღელივით დახტის ერთ საქმიდან მეორეზე... სხვათა შორის, მეც ამათ რიცხვში ვარ, ბევრნაირი საქმე მოვსინჯე, გული ვერაფერზე შევაჩერე...

– ალბათ, აქ ჯალათებიც იქნებიან – გამოიძებნე ვარაუდო ოქროპირთან საუბრებისა. აქაურობაში მცხად მოხდალბრნივი სიჭრულე ნადვლივად იძლევა სადუძელებს, ასე რომ შევიტრა. ოქროპირმა ვერ ყური მოვიყრუა, მოვავანებთ კი მიასუსა.

– ჯალათები? – სიტყვა გააგრძელა მან, – აბა ასეთი რამ აქ რა საჭიროა, თვითონვე არიან ერთმანეთის ჯალათები...

***

ამ წყულუ განმეორებებს ვერც საკნის კედლებს მიღმა დავაღწიე თავი, თუმცა ცოცხალმა საუბრებმა გარკვეულნილად გამართო და განახალა კიდევ. უზუალად ადამიანის-მაც მოსმენილ სიტყვის მაინც სულ სხვა ძალა და ხიზლი აქვა, მაგრამ გავიდა სულ ცოტა ხანი და ისინიც ლამის ტყუპის-ცალებივით დაემსგავსნენ ერთმანეთს. ყველა რაღაც გულზე მიტრულ ლათივებს გიყვება, რომლებიც ორი ფერის ძაღვისად – თეთრისა და შავისგან არის საქსივი. თეთრი ფერი თავისთვის აქეთ შემონახული, სხვებისთვის მხოლოდ შავი ფერი ემეტებათ-ამასთან, ვერც ჩემი დანაშაულის ძიებას უზებელა რაზე ანდენმა ლათივებმა. როგორც ვატყობ, არც მე ვარ დიდად სახარებელი; მათთვის ამ მხრივ. დანაშაულებათა ცდომილი ნინანდებურად შეყვითადშია ჩაიძრული და ახლაც სულ ოდნავ აღანბულა, ზუსტად ისე, როგორც მამნი, როცა სულ პირველად ვიხილე იგი.

***

ერთნელ ვალავანს მივადექი ბანაქში სეირნობისა. გოცუნული შექერდი. მსგავსი დაბრკობება ალარ შემეხედრია მას შემდეგ, რაც ჩემი საკნის კარი ღია დავიფულე.

ნეტავ გაზზავებული ხომ არაა ჩემი წარმოდგენა აქაურობის შეუვალავზე? თუ სადმე წინააღმდეგობა არსებობს, ჩანს, მისი დაძლევაც შეიძლება. როცა იქნება, ამ ვალავანს ვადამ-ლახვიც გამირწდება, მე თუ არა, ვინც სხვა, ჩემზე უფრო ყოჩაღი და ალილიანი.

ახლა კი გაუწყვეთ ამ ვალავანს, ვნახოთ, სად მიგვიყვანს. მივყვი, მივყვი და... ვალავანიც დასრულდა. თანაც როგორ... ვერც კი იფიქრებ, ისე უზადრუკად: თანდათან დად-აბლდა, რღვევაც დაატყუო. ბოლოს, სულ მთლად განტყდა, ნიდავგის ქვა-ლორღს შეერია.

ვადავანებე, რაღაც მანძილთ დავპოვდი და მივიხედ-მოვიხედე, ჩემ ირვტლავ ისევ ისე იყო ყოველივე, ისევ სიკვდილმისჯილთა ბანაქში ვიყავი.

აქაც იგივე მზე დამყურებდა თავზე, ჩემი ძველი მეგობარი. დაბა, მზე ჩემი ძველი მეგობარია. უნინაც დამინახავს, მაგრამ დამინახავს და ჩემი არაფერი. ახლა კი გალავნის ვადმოდნა მზეს რაღაც ცვლილება შევამჩნიე. - მოუსყიდავი მსაჯულთა მიყურებდა აქნა აქედან ვერ გაიქცევი, - თითქოს მანიშნებდა იგი, - არც კი იფიქრო. მე ვარ შენი ყოველი ნაბიჯის დარაჯი. შენლებ ჩემვან გაქცევას?"

ცხადია, ვერ შეუძლებ. აბა რანაირად მოხერხდება იმ ბანაკიდან გაქცევა, რომელსაც ასეთი ყოვლისმზილიველი თვალი დაატრიალებს თავზე?

ჯობს იცოდეთ, როგორ ჰგავიართ ერთმანეთს! - ამას ეუბნები გულში ყოველ შემხვედრს, - რაღაცნაირი მღვრიე სიმბოლე ჩაფენილა ყოველი თქვენგანის თვალებში, რომელმაც ლამის ერთმანეთის ასლებად გაქციათ. სარკეში ჩახედვა აიღარ გჭირდებათ. ერთმანეთს შეხედეთ, ეს სულელია საკვირისა. თუმცა რა გასაკვირია, გამუდმებით დანაშაულზე ფიქრი და ძიება ვის არ დაუმძიმებს სულა და გულს, რაც მერე გამოხედვაშიც ცხადდება?

ბოლოს მაინც შევამჩნიე რაღაც განსხვავება ერთ აქაურთაგანს. ის ნამდვილად არ ჰგავდა სხვებს. უპირველეს ყოვლისა, იმ სიმბოლემ გამაოცა, სახეზე რომ უფინა. თვალებიც სრულიად ლუწოა და გამჭორვალე ჰქონდა. მათში არც კი ჭყანებდა ის მღვრიე სიხნგლე, აესულთა აწრდილივით რომ თან ახლდა ყოველ აქაურს.

- გახარეს საკუთარი დანაშაული? - მაზინვე საქმეზე გადაკვიდე მე.

- გუბინდელ დღესებით, - იყო პასუხი.

- მოწი? მაინც რა დააძვე? სიკვდილი რისთვის მოგიაჯღეს?

- გაშლის ქურდობისთვის.

ცოტა ხანს უხმოდ შეფყურებდი. არც ის იღებდა ხმას, მიამიტად მემომყურებდა.

- შეტისმეტად მკაცრი სასჯელი ხომ არ არის ეს შენთვის? - ეკითხე ბოლოს.

- არა! - მითხრა მტკიცედ, - ეს ჩემზე კარგად უზენაესმა სამსჯავრომ იცის.

ამას რომ ამბობდა, მთელ სახეზე შუი დაეფინა. ჩემს დღეში არ მენახა ვინც ასე გაბივიხნებულყო.

ვილაც დამეფახა და ამან გამომიფიხნა. თურმე კარგა ხანს ვყოფილვარ ერთ ადგილას გამუმბუღივით დარჭობილი. აღარსად წანდა გასსივსნებულ თვალებს მქონე დანაშაუვი, ირგვლივ კელავ ბუცივით მოციქულენი რიალებდნენ.

რა იქნება, მეც რომ ვაშლის ქურდობა დავიბრალო?

შეონი, მართლა ისე აჯობებს. უარს ვამბობ ყველა იმ დანაშაულზე, რომელზეც სასაბოთ მომანიშნის ხელი. მხოლოდ ამ ერთადერთს, ვაშლის ქურდობას ვაღიარებ. მართალია, სასჯელი ამისთვისაც იგივეა, მაგრამ აღარ დაკეძებ, მთავარია, მეც ასეთი მშვიდი ნათელი მომიფიხნოს...

ასეც მოვიქციე. როდესაც კელავ მეფხვი ოქროპირს, ვაშლის ქურდობა დავიბრალებ. დავიბრალებ მთელი მოსდომებით, სიფიცხით, გულზე მჯილის დარჭვით.

არასოდეს მენახა ოქროპირის სახეზე ის გამომეტყველება, რომელიც ჩემს აღიარებას მოჰყავ: შემბრალებ, დამტუქსავი და

თან დამცინივით, ოღონდ უბოროტად, თითქოს ბავშვის ცელქობან შევაცხუნაო.

- შენ გინდა იმასი დამაზრუნო, ურესილი თითონი ოტსკრებნაც არ გგვრავს? სულ ეს იყო, რაც მითხრა და განაწინობა კიდევ მინასთან, ვერაფერი ვთქვი საბასხობად.

***

სადღა არ არიან ჩარჩები... აქაც არიან, სიკვდილიმსჯილთა ბანაკში. ხომ წარმოვიდგენიათ, რა სახანავი უნდა იყოს. სამსჯედლო განაჩენი მასაც დამდასავით აკერია შუბლზე (სქ ყველანი ამ დღეში ვართ და ესანაღვთი ამოცნობას), ის კიდევ მთელი სხეულით ინსანუება. პირს დათავილული ღმილი უხევს, დახეილ თვალებს ატურუნებს, შენი ქორნი, ესა და ეს იყიდ, ამაზე უმჯობესი არადა არაფერიო.

ერთი რამ უნდა ითქვას: ამ ბანაკში ყველა ცდილობს ცოტა მნით მიიხვ დაივიწყოს, რომ სიკვდილიმსჯილია. მეტ-ნაკლებად ყველა აზრებუბას მას, ყველაზე უკეთ ჩარჩებს გამოსდით. ისეთი თავდაჯერებული იური აქვთ, ისე იქცევიან, თითქოს თვით მარადისობის ყოველ მუშედლოთ და, ალბათ, უკვე განადლებულნიც აქეთი.

ყველაზე უკეთ ოქროს ჩარჩება გამართეს. თავი მოყურით მადლ, მასიურ კედლებს, რომელზეც საათის უზარმაზარი ციფერბლატია დამაგრებული. აოქროს იფიცი და გაყვიდი! - ყურიან მთელი მნით და გერ ამწევენ იმ ოქროს წუთებს, თვალსა და ხელს შუა რომ უსხლტებათ, თუმიცა საათი ხშირ-ხშირად შეასუნებთ მათ ამის შესახებ თანაბარზომიერი მელოდოური რეკითი. ოქროს წუთები, წამის მეთათადმადე დათედლი, უტყირფავსი მუთები მიხედვენი ერთმანეთს. მიქრინ, მიქრინ შეუშერებლად, კაცმა არ იცის, სათიკენ, მარადისობის რომელ ოქრენს ერთიან. მიქრინ საბუდამოდ, დუბრუნებლად. ესერი კი: - აოქროს ვიდი!"

არა, ამას ვერ გაუძღვებ, სიკვდილიმსჯილით ბანაკში ისინი მეტისმეტად ავბედათად გამოიყურებიან.

***

მსებდეიო ერთი კარგად მუხედეთ! ქუბრია, აბა რა? თავფხიანიად გამოხეველა მრავალწრნიან რბილენებთან გარსში, გამოსველა და ყინრად იყურება. ალბათ, შკონია, ეს გარსი დიო ფარავს განაჩენისგან, ამ ბანაკის მკაცრით რომ გვაფეს თავზე.

თუმც ვფიქრობ, მთლად დარწმუნებული არ უნდა იყოს აბაში. სიმფრთხაღვე ეტყობა. ნამდვილი ლოკოკინას სიმფრთხაღვე. ამკარად

დგრობს, რომ ეს გარსია ამ საქონათვის საკმარისი არაა, მაგრამ არა ქნას, სხვანაირად არ შეუძლია. იხვევება და იხვევს თავ-პირზე წიარ-წიარ წრეებს და მხოლოდ ერთ რამეზე ოცნებობს, ოღონდ ნუ შეგებებიან, ოღონდ ნუ შეინახებენ. აბა სხვა რაზე შეიძლება ჭებრამა იოცნებონ?

და რა საოცაროდ უნდა ყოფს, ჭებრიც ეძებს საკუთარ დანაშაულს. ისე, ყოველი შემთხვევისათვის, რა იცის, რაში გამოადგება. თუ სხვები ეძებენ, მანაც უნდა ეიოს და ამ დროს მეტად მრისხანე, მოქუფრულ იერს იღებს. ასე რომ, ახალმღამებულზე თუ შეგხვდეთ, შესაძლოა, შეგამინოთ კიდევ.

ბღენძიბზეც ვთქვით ორიოდ სიტყვა. რას ებღენძიბინა საკუთარ ხასიყვდილო განაჩენს, არ ვიცი! იმათზე მოგახსენებ, კიდეც რომ ჩაძირულან და სხვა ყველაფერი დაუინკებიათ ამქვეყნად. ეს შეიძლება ცოტა სხვანაირად ითქვას: მათ უკანალი მოუმეორეს საკუთარ განაჩენს, არ ვიცი! ბნენ დარდი არ გვაქვს.

მერე რა გამოვიდა? მათ შებოლნეს საკუთარი ალასკანები, ანუ ისევ საკუთარ თავს მოუმეორა უცხალი ამ ბღენძიაობით. რაც შეეხება მათი ამქვეყნად მოვლინების წუთებს, ხელი არ მიუწვდებოთ, თორემ არც მის შებოლნევაზე იტყვოდნენ უარს.

საკოდავი ბღენძიბი! - ორმაგი და ბინძური სიყვდილით მოკლეს საკუთარი თავი, შესგავსი სიბრძევე გაგონილა?!

***

ერთხელ ოქროპირმა მკითხა, დავიჯერო, ერთი საინტერესო წერილი მაისც არ მივლიათ?

- რომელ წერილებზე ამბობ? - ვკითხე გაკვირებულმა.

- ჩვეულებრივ წერილებზე. მეგონა, უკვე იცოდეს ეს.

თურმე აქ მიმოწერის მიტელი ქსელი ყოფილა გაბმული. ალბათ, ოქროპირს დაავიწყდა ესეთა ეს ჩემთვის, ანდა იქნებ მითხრა კიდევ, მაგრამ მე ყურადღება არ მივაქციე... წერილები კი, იცოცხლე, დახვებულა. ჩანს, სიკვდილმისჯილნი უფროარ მიწერ-მიწერა, ანუ, ასე ვთქვათ, ერთმანეთისათვის ხმის მინუდენა. «ცოცხალი ხარ? კარგი. ნუ ცოცხალი ვარ», - იც, ეს შეიძლება ითქვას ამ წერილების საერთო შინაარსზე.

მაგრამ აი, ერთი მათგანი ისე ომხიზანად შემეხიზანა... ჰო, ნამდვილად ასე იყო, თითოეული მთელი ხნით ყვიროდნენ გაიცრცილე ეალადუნე უფერული მელნით აღბუქდილო სიტყვები. ყვიროდნენ ისე, დაკარგული ბავშვი რომ იყ-

ვირებს: სასონარკვეითი, დაფინებთ. «მაიმზე რაიმე ადამიანი, - ლაღადებდა იგი, - რაიმე იგავი, ზღაპარი, თავგატეხავი სულერთია, რაც ეკნდა, ის დაარქვი, ოღონდ რაიმე ისეთი რამე, სადაც ერთმანეთის გვერდით იქნებია ახალმოიღიოს ვაუქ-ნობიერებელი ღიმილის ნათელი და ხანმოთუელი ადამიანის სულის სიბნელე. რაიმე ახალი, ცინცვალი მიაბნე, თორემ ილაჯი აღარაა ამ უსასრულო განმეორებათაგან, ქვიშასავით რომ მყურება თავზე ყოველ წანს. იქნებ მათში ვიპოვო საკუთარი დანაშაული, თვით საკუთარ თავზე ამოუცნობი რომ გამხდარა ჩემთვის".

- შეუძლებელს ითხოვ ჩემგან, ვიღაცა ხარ, - ხმაძალდა ვუთხარი წერილის ავტორს, - შენ, როგორც ვხვდები, ჩემს დღეში მყოფა, მეტისმეტი მოგსურვებია. ახალმოიღიოს დი-მილი და ხანმოთუელი ადამიანის სულის სიბნელე... როგორ შევუთავსო ისინი ერთმანეთს, მათ შორის ხომ მთელი უსასრულობაა. ეს იგივეა, ერთმანეთთან შეარცივო ცეცხლი და წყალი, ასეთი რამ მხოლოდ ღმერთს თუ შეეღწევიდა.

სამოთხის იგავია სწორედ ასეთი. იგი თვით ღმერთმა აღბუქდა ყველაზე მაღალ, უკარება მწერელავლზე. მე ვინა ვარ, იგივე ვცადო. ნეტავი შემძლება, ჩემი მოკეთვე, და აიცოცხლოს დათუელი წუთებსაც არ დაეინახებდი.

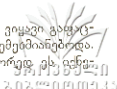
ჩემს სათქმელს კი ამბობ, ზომ იცო... მე ველარაფერს დავუმატებ შენს წერილს. ისედა შემძლება მრავალჯერ გადავიღო და მერე თვითონვე გაუუჯავნო სიკვდილმისჯილთა ბანაკის ყველა მეკიდრს.

ერთი რამ აქ ძალიან მოკლებს: ადამიანის სიცოცხლემ როგორ დაიტია მთელი უსასრულობა?

***

ამ ბოლო დროს სულ უფრო იზრიათად გხვდავო ოქროპირს, არადა მეტისმეტად ბევრი კითხვის ნიშნად დამეფრთხვდა, მათგან პირდაპირ საშუკლო აღარა...

იმ დღეს პატარა ბოსტანი გადავბარე... ასეთი საკნიახობა ჩემთვის მიმიწერ მიზოდულობასავითაა, ვერაფრით მოვწყვედი. მიყვარს მინის სურნელი, მწვანე შეგობარაა ჰუბუნებო თვინიერება. მუდამ ჩემდაა, რაც უნდა დააჭებო თავზე. მოყვარე ჩი სამუშაოს, თვლი გადავავლე ჩემს ნამოქმედარს და... შოი, საოცრებაჰ! არა, რაიმე განსაკუთრებული ეს არ დადამიხახვს, არც იფიქრობი დაეინახე უამრავი შაინა ფესტავი. დარღვებით ჩალოლები მონის ამოხრუნუნებულ ხელტეგში. თვითრად იყო დაქცეული ყოველი ბელტი. ცოცხლივე ამას მზე დაპყურება, ისაროვით სწორი სხივის კონება უხვად აფრქვედა ფესვაკების ხლართებს. ჩენი ფიქრები შაბინევი გამოეკიბნენ ამ უღონო ზღარათებს. იმის კვლევა-თიგება შეუფდექი, სად მოაურდებდა მზის სხივი, ისაროვით სწორი და მახვილებით ეღვარე, და სად იწყება ეს ახალთაოფელი. თვითონ ფესვაკი, მონის ბელტის ჩასქიდებია. მეჩვენება, რომ ეს თვითონ ფესვი იგივე შზის სხივი, რომელიც შეიცვალა მონის ნიაშში მოგზაურობის შედეგად. დაკარგა პირგანდელი ეღვარება და გამორდება კიდევ. ჰოდა, მინდა ძაღვ გავამა მზის სხივის ამ ორ სახეცვლილებას შორის, მინდა ხიდავ ვიციც მათთვის. რას ეტყვოდნენ ერთმანეთს, მათი საუბრის მოსმენა რომ შემიძლოს...

მე აქ ჩემს გონებასაც ვხედავ, რომელიც ვიღაცამ მინილადა ჩემი ცნობიერების გარიჟრაჟზე. მინილადა ისეთივე ნათელი და პირდაპირი, როგორც მზის სხივი. მერე კი, ტყონის ხვეულებში მოხეტიალის, მასაც ან ფეხვაკებოთი შეეცვალა სახე და ელფერი... და ვინ იცის, იქნებ სწორედ ამიტომაცაა ცველადფერი ასე უკუღმართი და გამბრუნებული ჩვენს ირგვლივ. ყოველ შემთხვევაში, მე აქ მერეჩვენება, ალბათ, ისევე შეცვლილი ცნობიერების ნეალობით.

გული სულ სხვაა, მას მზესთან არ სჭირდება მუამავლები. უშუალოდ იღებს მზის სითბოს და ასევე უშუალოდ, დაუნანებლად აფორქმევს სივრცეში. ჩვენ, ყველანი, მოაზრული მნათობები ვართ და ეს სწორედ გულის ნეალობით ხდება.

ნეტავი რას მიტყუდა ამანვე ოქროპირი, რა შევითვას დამისჯანდა?..

ოქროპირს არაფერი უთქვამს; მისი ქაბანებაც არ ჩანდა სადმე, მაგრამ უცბად საიდანდაც ორი სიტყვა გაჩნდა, ნამდვილი ჯარისკაცებოთი გამოიყვებოდნენ. კარგად ვიცნობ ორივეს. ერთი მათგანია „გულბობილობა“. მოგზაური სიტყვაა, მეტისმეტად ხშირად მიმოიქცევა სალაპარაკო ენის მორყევებში. ოღონდ ერთი რამაა ჩემთვის გაუგებარი: რა საოცარ გარდაქმნებს განიცდის მზის სხივი, სანამ „გულბობილობაში“ გარდაისახებოდეს... აი, ესაა ეგვლაზე მეტად საინტერესო. კარგი იქნებოდა, ვინმეს რომ შეეცდინა ამისთვის თვალის მიდევნება, ვთქვათ, რომელიმე მენივრთავანს...

შეორე სიტყვასაც ვიცნობ, - „უგული“ - ასე ელერს იგი. უარყოფას ნიშნავს. თუ გულს „გულბობილობა“ არ გაანინია, ეს დასაპირულია მისთვისო, ასე უღაღადებს. სიკვდილიც, ალბათ, ამას პეკია, სწორედ ამას და სხვას არაფერი.

მარდლაც, სადაა ოქროპირი ამდენ ხანს?

ძალიან, ძალიან მაკლია. რაბანია ერთ ადგილს ვტკეპნი, საკუთარ დანამაულს ვერა და ვერ მივაცვლივ; იგი ახლაც ისე შორსაა ჩემგან, როგორც იმ დღეს იყო, სიკვდილისჯილთა საკანში რომ აღმოვჩინე საკუთარი თავი. ასე გაგრძელება აღარ შეიძლება, აუცილებლად უნდა მოვძებნო ჩემი დაკარგული მოძღვარი.

მოთელი მონღოლებით შევედრე მის ძებნას. უპირველეს ყოვლია, ბანაკში უნდა მომიკითხა მისი ასავად-დასავალი. მაგრამ ეს სრული უაზრობა გამოდგა და აი, რატომ: ოქროპირი ხომ მე თვითონ შევარქე... ამდენად, მე მისი ნამდვილი სახელი არ ვიციოდი. გარდა ამისა, როდესაც მისი გარეგნობის გასხრენება ვცაღდე, ვერაფრით შევძელი. აღმოჩნდა, რომ არ ვიციოდი, როგორი საბე პეონდა. ამ დროს კი ვინ მოთვლის რამდენი მოსაუბრია მისთან... ჩანს, მე მოზოდდ მის სიტყვებს ვუვადებდი ყურს, მისი სახე ჩემი ყურადღების მიღმა დარჩენილა (ალბათ, აქაც შეეცვლილა ცნობიერებამ თქვა თავისი სათქმელი)... რომ მოგაკალით, ვერ ვიტყვოდი, რა ფერის თვალები უქონდა, მაღალი იყო თუ დაბალი, მსუქანი თუ გულხარი. პოდა, როგორ იპოვი იმას, ვისიც არც სახე იცი და არც სახელი?

მანაც არ დავიხიე უკან. ამდენიმა შეუსაბამობამ ზელი ვერ ამაღლებინა ცდაზე, როგორც მომიჩვენა ჩემი დაკარგული მოძღვარი. დაგვიტყობდი მივიღ ბანაკში, ყოველ შემხვედრს ყურადღებით ვაკვირდებოდი, იქნებ მომხდარიყო სახსნული და

რაიმე გამხსნებოდა. იმაზეაც ვიყავი გახეცილებული, თუკი თვითონვე შემეძინებოდა. ყველაზე უკეთესი, ალბათ, სწორედ ეს იქნებოდა.

ამაოდ ვირჯებოდი, არა და არ ჩანდა ოქროპირი.

ზოლის ჩემი ყოფილი საქონსკენაც ვავებურე. ჩემი საკანი... კარგა ხანია მივატოვე იგი და აღარც მომინახულებია მას შემდეგ. თუ აღლა სხვა სიკვდილმსვლილი იქნებოდა, ოქროპირიც, ალბათ, სწორედ მას მომღვრავს ათასნაირი ნივნებითა და საუბრებით. ამდენ ხანს რატომ ვერ მოვიასარე? უპირველეს ყოვლისა, სწორედ აქ უნდა შეეგნა ჩემი მოძღვარი. აი, ახლა შევალე კარს, რომელიც, ცხადია, ღია იქნება, ოღონდ ახალბედს ვერ არ ევლიდინება ეს... დავინახავ ახალბედსა და ოქროპირს, ერთად მოსაუბრეს...

ამ ფიქრებში გართულმა გაგიარე ჩემთვის კარგად ცნობილი დერეფანი, მივადექე ჩემს ყოველ საკანს, კარი გამოვალე... დიხმ, ახალბედა ნამდვილია აქ იყო, ოღონდ თვითონ ოქროპირი არსად ჩანდა.

შეგხედე საკნის ახალ ბინადრს, მანაც დაზაფრული მზერა შემოხატება, მტანჯველი მოლოდინის სახეც მზერა. „რა მომელის? რა ამბავია ჩემს თავს?“ - დაღადებდნენ ეს თვალეში. თითქოს დროის სარკეში ჩავეხედე და ჩემი საკუთარი სახე დავიხინე, დინების მიერ უკვე შორს გატაცებული.

მისი ხმა სადღაც შორიდან ჩამესმა, მგონი, რაღაც მკითხა. ძლივს ჩავეხედი, ზედამხედველი ხომ არ ხარო, მეკითხება.

- არა, ზედამხედველი არა ვარ. აქ ზედა-მხედველები არა სჭირდებათ. აქედან ვერავინ გაიქცევა.

გეუბნები ამ სიტყვებს, თან ყურადღებით შევფურენ ახალბედსა. რა იმალება ამ შეუვის მიღმა, ურეთია და ზაფრით რომ აღბეჭდილა? რა და როგორ ამტყველებდა შენში? იცნებ სწორედ შენ გაიკვლიო გზა იმ ელვარე და ფერუცვლელი გონების სხივისკენ, ჩვენი ცნობიერების გარიჟრაჟზე რომ გვებოძა. იქნებ შენ მოაგნო ხილს მზისა და ადამიანის გულმობრუნებათა შორის. იქნებ შენი ნეალობით შეემატოს ნათელი ცალ მთარეს ოდნევე აღმანულ და ნამაჟულია ცდომილსაც; დღემდე ასე უიქმდოდ წყვიდადმი ჩაძირულს...

კიდევ რაღაც მკითხა, მგონი, ჩემი სახელის გაგება უნდა.

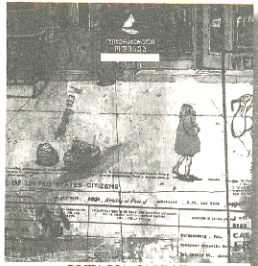
- სახელი? - შევუბრუნე კითხვა, - თვითონვე შეარჩე ჩემი სახელი. ის დამარტეი, რაც შენს სულსა და გულს ესალბუნება...

„ვიტა“ – ორი ბავშვის ისტორია, რომელიც მთელი იტალიის ბიოგრაფიად იქცა

ლელა კოდალაშვილი

1903 წელს, ელისის კუნძულს მიადგა გემი, რომელზეც ორიათასამდე ემიგრანტი იყო და მათ შორის – თორმეტი წლის დიამანტე და მისი ცხრა წლის და, ვიტა. ისინი ოჯახ-მა გაუშვა იქ გადარჩენისათვის, ნიუ-იორკის ქაოსში ზედღება სილატაკიდან და კრიმინალური იტალიიდან წასული ორი ბავშვი, რომელიც იბრძვის გადარჩენისთვის, იმისათვის, რომ ახალი ცხოვრება დაიწყო და გახდეს ამერიკელი. იტალიელი მწერლის, მელანია მაცუკოს რომანი „ვიტა“ ურთოდროულად ოჯახური საგაც არის და კოლექტიური ეპოპეა. ეს არის სამხრეთ იტალიის უღარიბესი სოფლიდან შიმშილს გაქცეული ვიტასა და დიამანტეს თვალით დანახული ემიგრაციის ისტორია. თავისი ოჯახის ამბით ავტორმა ფაქტობრივად ქვეყნის ავტობიოგრაფია დაწერა. არ ვიცი, დაინტერესდებოდა თუ არა ამ ისტორიით მელანია მაცუკო, რომ არა ის ფაქტი, რომ ეს ბავშვები მისი წინაპრები არიან... მაინც მგონია, რომ – კი, თუკი მათ შესახებ შემთხვევით შეიტყობდა, იმ კუთხით შეეზებოდა, რომელიც ამ ისტორიის დაწერის სურვილს გაუჩენდა, რადგან ეს ორი ბავშვის კი არა, რეალურად ათასობით იტალიელის თავგადასავალია, როცა თითოეული მათგანი იძულებული იყო, სამშობლო დაეტოვებინა და გადასარჩენად ამერიკაში წასულიყო. მელანია მაცუკო კი იტალიელი მწერალია, რომელიც აბერებს, ისე მოგვითხროს კონკრეტული გმირების ცხოვრება, რომ რევერბერაციამ მსოფლიოს ნებისმიერ ადამიანამდე მიაღწიოს. მკითხველმა

მელანია მაცუკო

იცის, რომ მის ტექსტებში აღწერილი ამბები ნშირად დოკუმენტურია, პერსონაჟები – რეალური... თუმცა, მელანია მაცუკოს, როგორც მწერლის, ძირითადი სამიზნე, მაინც ქალია. ქალისადმი განსაკუთრებულ ინტერესზე მან

თბილისში, მწერალთა სახლში გამართულ შეხვედრაზე ის-
 აუბრა. მიიჩნევს, რომ ქალი პერონაჟები აკლია მათველი
 ლიტერატურას. სწორედ ქალის სახელი ჰქვია ნინოს - ვიტა.
 ესაა დიამანტეს ცხრა წლის და, რომელიც ჩვენ თვალწინ,
 ტექსტში იზრდება და კითხვის დროს დედურ გრძნობებსა გი-
 ჩნება. ასე გვგონია, შეიც შევიძლია მასზე წრუნება და გულშე-
 მატყურობა, ლამისაა, ხმის მიწვევანას ცდომობა, რომ ასე
 ისე მოიქცეს ამა თუ იმ სიტუაციაში. ეს ფეტიტი მაცუკოს (და
 შენდევ შთარბნელის) დამსახურებაა, როცა პერსონაჟი ასე
 ცოცხლად და ხელშეკრულად გვსახება.

ფონი, რომელიც თან სდევს ტექსტს, ონია, შიმშილისგან
 თავისდასაღწევი ომი, და ამ ომის ფონზე ის რამდენიმე ადამი-
 ანი, რომლის ამოტოვტივება მწერალმა განიზრახა და თითქოს
 არც კი გაიმახილებს მათზე ყურადღებას, რაღაც მომენტებში ისე,
 უხებურად გადაშოგვება მათი ყველაზე ნოუანსობრივი შტრისე-
 ბი, ასახა ხასიათი, გაგვიყვალა ნაკვეთი და საბოლოოდ ერთი
 დიდი პანორამა დაგვიჩაბა, რომელიცაც ბევრად უფრო მეტი
 გვიხიბა, ვიდრე, უბრალოდ, ისტორიის თხრობაა.

„ვიტა“, რომელიც „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობაში“
 სულ ახლახანს გამოისცა და-ძმის ამერიკულ ემიგრაციაზე
 მოგვითხრობს. მთელი ტექსტი უცნაურ, მაგაურ დეტექტივს
 გვაჩვენებს, სადაც მწერალთან ერთად მიგვევებით უშველელ-
 ელ, უაღიდეგო ქვეყანაში გადაკარგულ გმირებს და თითქოს
 მათი იტალიაში დარჩენილი ნათესავების მავიჯრობას ვწევი,
 ისეთი უნიტეკამპერული მივდევს მათ უმძიმეს ცხოვრებას.

ამ ყველაფერს, როგორც ფილმს, თვალყურს ადევნებთ
 და პერიოდულად ავტორთან ერთად დადიხართ დანუსებულე-
 ბებში და კითხულობთ ქრონიკებს, განცხადებებს, წერილებს,
 პოლიციის ინფორმებსა და სხვადასხვა ქალაქდებებს. ბავშვების
 დედიდან ახლა მწერლის მეგობრად გარდისახებით. დოკუ-
 მენტსა და დოკუმენტს შორის მათი კვალი წყდება და ჩვენ
 იმდენი ველოდებით ავტორს, გააგრძელოს სხრობა და წინ
 წაგვიყვანოს, იქით, საითაც ვიტა და დიამანტი უნდა გაიზ-
 არდონ და უკეთესი ცხოვრება დაუდევონ...

მელანი მაცუკოს ეს თიბის პროკუვის ცალკე თავეა-
 დასავლეთ გადიზრდება. გინდებათ შეკითხვა - არ არის
 ეს, ავტორის ისტორია თუ გმირებისა? ჩვენ, ერთის მხრივ,
 მწერლის ფელმემატიკვიარი ვართ, მეორეს მხრივ კი - მისი
 წინაპრების. საბოლოო ვაშში კი უნდა მისი თარგვარი ოჯახ-
 ური საება, რომელიც როგორც მხატვრული ტექსტი, ცალ-
 კე მნიშვნელობის მატარებელია და როგორც ისტორიული
 ქრონიკა, რეალურ ამბებზე დაფუძნებული ისტორია, ცალკე
 ფასს სძენს მას. მწერალმა ნდების მანძილზე სვია, იკვლია
 და აგროვა წინაპრების ფეის ნაბიჯები, მივლი ის გულის-
 გამდევლავი გაჭირვება, რომელიც გამოიარეს მათ. დიამან-
 ტე და ვიტა ათათასობით ემიგრანტის ურთავებანა, ეს ის
 იტალიური სულა, რომელმაც ამერიკას, შეიღება ითქვას,
 რაღაც თავისი შტრინი შესხინა, რაღაც თავისი სურნელი,
 ფერი, იდეა. ის, რის გამოც იტალიელების შიმშილ ამერიკე-
 ლები ცხვირს იზუტდებენ. დროთა განმავლობაში ამერიკული
 კალეტური კულტურის ნაწილად იქცა.

მარამ ეს ყველაფერი აქვდა, 21-
 საუკუნის გადმოსახვიდან. წიგნში კი დი-
 მანტე ნაბეული და დამცირებული, ის რე-
 ნებობს ახალ ცხოვრებაზე, მაგრამ წალკაში
 ცხოვრებაც, ოცნებაც, ამერიკაც და იტალი-
 აც. არანაკლებ მიძივა ვიტას ბუდეც. მდგრამ
 ის ოპტიმისტია და ცდილობს, სჯეროდეს
 იმის, რასაც აკეთებს, და იმის, რომ რაღაც
 მინიც იქნება უკეთესად. ესაა გრომანა, ქა-
 ლის ძალის, ურყევობის, ნებისყოფის ამავე
 და როცა რომანის კითხვისას ქალის ბუდე
 ინუბ ფიქრს, სადაღაც უკანა ფონზე გადის
 ისტორიული კონტექსტი, ეს. ემიგრანტის
 ბედი. გუქვენება, რომ მთელი ეს ისტორია
 იმისთვისაა მოთხრობილი, რომ ქალის ძაღე-
 ში დარწმუნდეს.

დეტექტივ-მწერლის ლუბა და-ძმის ნაკეა-
 ლეგს ლამისაა, ლეგენდად, საფუძვლელთა
 ფუძვლად აქცევს, ალბათ იმიტომ, რომ ვიცი,
 ამგვარმა ისტორიულმა განაპირობა მთელი
 შემდგომი თაობების ფსიქოლოგია. ეს რომანი
 წაიკითხა ათათასობით იტალიელმა, რომელ-
 თა ოჯახის ნეკრივტი თავის დროზე ამერი-
 კაში წაეიღებო ბედის სათიბლად. სწორედ
 ამიტომ ეს ტექსტი საყვარულის და დაკარგე-
 ბის, გამძლეობის და ნარმეტების, ნერვის და
 იმედის საგაა. ესაა ისტორია ახალი ხანყარის
 გაცემის შესახებ, რომელიც გახავებულია
 ბიოგრაფიასა და ავტობიოგრაფიას, განწი-
 გონსა და ფანტასტიკურ ამბებს შორის. ესაა
 ემიგრანტთა გამოცდილების ყველაზე თა-
 ვრდუდაზივევი, ერთადროულად სეველიანი და
 მთიარული გზა.

ჩვენ არ ვიცით, როგორ ეღერა იტალი-
 ურ ენაზე ეს რომანი, როგორია მისი ენა, მა-
 გრამ ხათუნა ცხადად რომანის ქართულ ვერ-
 სიას ქმნის იმდენად ცოცხალს და ხანდაღეს,
 რამდენიმე გვერდის ნაითხვის შემდეგ საბ-
 ოლოდ გაეინყვებათ, რომ თარგმნელ ტე-
 ქსტს კითხულობთ. ესაა ძალიან ბუნებრივი,
 ხანდაიან განწმინტებული და რაღაცნაირი,
 მხატვრულად მკვაზე ენით მოთხრობილი
 ვრცელი ამბავი, ერთადროულად რომ თანაუ-
 გრანოს და აშყირებს, იბრალდება და ხოტ-
 ბას ასხანა გმირს. ირებ ეს იტალიური ენის
 თავისებურებაა, ყოველწამს თვისს მივიდარი
 და მრავალწანაგოკანი ემოციები სიტყვებსა
 თუ წინადადებაებში. აი, ნახეთ, თუნდაც რო-
 მანის დასაწყისის ეს მონაკვეთი: „პირველი,
 რის გაკეთება ამერიკაში უნდეს, შარვლის
 ჩახდაა. ეს ისე, რომ იცოდეთ. ფეხებშიუა კონ-

ნიალა ავლადიდება და ვარდის ფურცლივით პრიალა ბოქვნი უნდა უჩვენოს მთავდის იქით ჩანქრებულ ათობედ მსაჯულს. დგას, მოშველი და დამვირბული, ისინი კი - ჩაცვულნი - სხედან და დაცინვით უყურებენ. წაწნამებზე ცრემლები ჰკიდია, კომისიის წევრები კი უხერხული ღმილის დაფარვას ცდილობენ, ახვლებენ, ელოდებიან. სარცხვილს მამამის-ის ვეგმეთელა შარვალ უასხმავებს, დაძინძილი და ფართხუნა, ისეთი ძველი, მღვდელიც რომ არ იკადრებდ.

ავტორი კი... ის ენას არ დაგიდევთ. ეს მისთვის საეარაუდოდ გამოხატვის ბუნებრივი ფორმაა. ის იმ ნაბიჯებზე ფიქრობს, რომელიც უკვალად ებოკა. რაც უფრო მეტადაა შეკრობილი ემოციით, რაც უფრო მკორდუნა ძებნის არეალი და შესაძლო ტრანექტორია, მით უფრო მეტად ცდილობს, მოშორის განცდები და თხრობა საქმიანი, შორალი და დოკუმენტური ვახადოს, მეტად ერთვება სხვა, პარალელურ ისტორიებშიც, რომელთა შორის, რაღაც მომენტში, თითქოს იკარგება ვიტას საზე და ამოტივტივებს ინყებს ამერიკა თავისი რიგითი ადამიანებით, რომელთა შესახებ მხოლოდ რაღაც ვაგლებმა, ფურცლის ნაგვლები ან ორიოდ წინადადება ლაპარაკობს. აქ წახანადებით შემასრულებელ ისტორიებს, რომელიც ცალკეულ ადამიანებს, ან ოჯახებს ვადახდათ თავს. თქვენ თველწინ გაიღებებს მრავალი ისე, რომელიც იმ ებოქის საბედისწერო „ბადები“ მოჰყვა და საეარაუდოდ, ცხოვრება ცუდად დაამთავრა. ვიტას და მისი ძმის ნაბიჯები ერევა ათასი სხვა ნაბიჯი... და თქვენ ავღ-ალავ გიყურიობით ვანცდა, რომ ავტორი მარტოა ქვეყნიერების წინაშე, მხოლოდ მას მოჰყავს მოძრაობაში ყველა, თორემ ისე ყველაფერი მკვდარია ან სტატკურ მდგომარეობაში დაარქვინა.

მსოფლიო ლიტერატურაში ძლიან ცოტაა ერთადერთად დრამატული და კომიკური ტიტანობი. სადაც ავტორი მძიმე აზმებით მკითხველის გამხიარულებას ახერხებს. კიდევ უფრო რთული მგონია ამ ბენვის ხიდზე სასიარულო განწყობის სხვა ენაზე ვადმოტანა. მე ვფიქრობ, „ვიტას“ ქართული თარგმანი ამ მომენტს თავს საუკეთესოდ ართმევს. ხათუნა ცხადადის ენა არასოდეს არაა არც პათეტური, არც აქაიანებით ჩამტკბარი, როგორც ხშირად სჩვევია ბევრ მის კოლეგას. მის ტექსტში ვერ შეხედებთ თითქმის ვერცერთ კლიმეს, რომელიც ძირითადად 90-იანებმა

ვადმოლოცა ქართულ ენას და დღემდე ვერ ელენე ბერი. ძნელია, ზუსტი ფორმულირება მოუძებნო მისი ენის ვახსაკუთრებულობას, მაგრამ ერთი სიტყვით ასე დაცხადიანობადი - ესაა ცეკლე ენა: „ფერია, ბენენები არტგენერა“ კითხნა როკომ და ვარდისფერ ბოქვენზე მიაშვირა თითი, რომლის თავზეც სანვლად ნამოქიორილიყო ზუქი ბულებული. მოიჭირი, ურჩია მერე, უფრო ხშირი თმა ამოვიგა. როგორც კი მარტო დარჩა, დიანაზე ახილოს სამართებლად დასწვდა და სისწინაზოდ გაისხლა ახალაშყრის თმა. მომდევნო რამდენიმე კვირის მანძილზე ყოველდღე მოუთმენლად ითვალერებდა ბოქვენს ტუალეტში შეკეტილი, მაგრამ არაფერიც არ ეზრდებოდა. გააცურეს.“

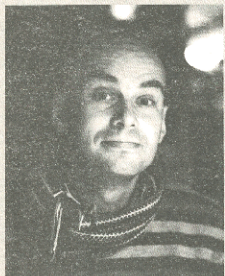
წარბაეგობა და გაქრობის განცდას ეკამთება დღევანდელი რეალობა, ავტორის აწმყო, რომელშიც ის წარსულს ვადარენას ცდილობს. მწერლის თვალთახედვის ფოკუსში თითქოს მთელი ამერიკა და იტალია და ვიტას თავადასავალი მხოლოდ მიზნია სოუქტის ვანცითარებისა, მერე კი გრწება შთაბეჭდილება, რომ ვიტაა მთავარი, ხოლო ფოზი მხოლოდ ნანარმოებისთვის აუცილებელი აქსესუარია. მოვიგანებოთა ხვედრი, რომ ეს ყველაფერი - ნაცრისფერი არარაობა, წარსულის აჩრდილებთან ბრძოლა და გოგონას ბუდ-იდაბალი - სამყაროს მკვლევარები ოქსიმორონია, რომელიც ერთმანეთის ვარეშე ვერ არსებობს. თავისუფლებისკენ სწორილი უნებურად სიკვდილისგან თავდაღწევის მცდელობას ეჯახებდა და მერე საერთოდ იკარგება, რადგან საყოფეთაო ისტერია ყველაფერს ქიშპაზე დატოვებული ნაკვალევით მყისიერად შლის. ვიტას ახალგაზრდული ენებაც ამ ქარიშხალში იკარგება. თუმცა კი, თავდაპირველად, როცა რომანის კითხვას ინყებთ, გექმნებათ შთაბეჭდილება, რომ სწორედ გაქცევის ამ წყურვილზე, მის ფილოსოფიაზე, ვიტას ვანცდებზე, პროტესტზე და რისხვა ეს ნანარმოები... გიწნდებათ აღფრთოვანება მწერლის ოსტატობის მიმართ - როგორ ჩატია ამ ერთ ნივთს ამდენი მნიშვნელოვანი რამ იყო, რომ არსად არ დაიარღვა ბალანსი მხატვრულობასა და დოკუმენტურ თხრობას შორის, ფილოსოფიასა და პრაგმატულ რეალობას შორის, სოციალურსა და ადამიანურს შორის...

ვფიქრობ, რომანის მთარგმნელმა, ხათუნა ცხადაქმე, ზუსტად მიაგნო თხრობის იმ საშუალებას, რომელიც მეოცე საუკუნის ამ პერიოდს ყველაზე ბუნებრივად ვააცოცხლებდა. ქართულ ენაზე კარგად ისმის ის რვერბერცია, რომელიც წარსულს მომდევნო თაობაში ვააცოცხლებს და მერე კი, კიდევ უფრო შემდგომ თაობას მიაწვდის ზუსტ ინტონაცია-სა და ხმას...

50-ს ვადამდებელი მწერლის, მელანია მაცულკოს რომანი, „ვიტა“ 2003 წელს იტალიის ყველაზე პრესტიჟული ლიტერატურული პრემიით, „სტრეგათი“ დაჯილდოვდა. 2005-ში კი ის Globe & Mail-ის წლის წიგნი და New York Times Book Review-ის რედაქტორთა რჩეული ვაბდა. ამავე წელს „ვიტა“ ერთადერთი უცხოენოვანი წიგნი იყო Publishers Weekly-ის წლის ათ რჩეულ რომანს შორის.

5

ახალი თარგმანები

სერგეი ტიმოფეევი

დაიბადა 1970 წელს, რიგაში. ავტორია შვიდი პოეტური კრებულის. მონაწილეობდა პოეტურ ფესტივალებში დიდ ბრიტანეთში, პოლანდიაში, შვედეთში, უკრაინაში, გერმანიაში და სხვაგან. მისი ტექსტები თარგმნილია ინგლისურ, პოლანდიურ, მაკედონიურ, უკრაინულ, შვედურ, გერმანულ, ქართულ და სლოვენურ ენებზე. 1999 წელს თანამოაზრეებთან ერთად დააარსა მულტიმედოური პოეტური პროექტი «ორბიტა». სერგეი ტიმოფეევი ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო პოსტსაბჭოთა სიურცემი, ვინც პოეტური ვიდეოს ჟანრი დაამუშავა. მონაწილეობს მულტიმედოურ პოეტურ ექსპერიმენტებში, პოეტურ ინსტალაციებში და თანამედროვე ხელოვნების გამოფენებში. 2003 წელს შევიდა ანდრეი ბელის პრემიის შორტ-ლისტში, 2005 წელს მიიღო ლატვიის «წლის პოეტური პრიზი», 2014 წელს იყო ნომინირებული ლატვიის პურეიტისის პრიზზე ვიზუალურ ხელოვნებაში. 2019 წელს დაჯილდოვდა პრიზით დებიუტანთა საბავშვო ლიტერატურაში.

სიყვარული

შურას მძიმე ბავშვობა ჰქონდა, და ახლა უამრავ ფულს ხარჯავს ექიმებში, მაგრამ ალერგიას რძეზე, ძროხის ხორცზე, კვერცხზე, სოკოზე, პანანზე... და ხახვზე ექიმებმა ვერაფერი მოუხერხეს. მისი ქმარი, პაპა, მხატვარია. წელს მას თითქმის არაფერი დაუხატავს, რადგან ოჯახისთვის ფული უნდა ეშვება, ხოლო რიგის სახელოსნოში ცოტას უხდინან და ბევრს ავალებენ, ის ზომ ნამდვილი ოსტატია და რა გინდა, რომ მან ვერ დახატოს. ასე რომ, პარალელურად შეკვეთების აღება უნევს და ამიტომაც თითქმის ყოველთვის კომპთან ზის. შურა კი ემზადება დიპლომის დასაცავად. მას ძალიან უნდა, პაპას ასიაზოგნოს და გემრიელი სადილი მოუმზადოს, პოდა, ვადანყვეტს, შეუნვას სოკო მწვანე ხახვთან ერთად, რადგან პაპას ძალიან უყვარს ხახვი. უნდა ითქვას, რომ ისინი ხახვს საერთოდ, ანუ პრინციპში, სახლში არ ჭამენ, რადგან შურას ალერგია აქვს. ასე რომ, შურა მიდის მაღაზიაში, ყიდულობს კონა ხახვს, შემდეგ ირგებს ნიღაბს, ცხვირზე საუციალურ დამცავს იმაგრებს, ფრის მწვანე ხახვს და გაცხელებულ ტაფაზე ყრის,

ნილაბქვეშ სუნთქავს, ანატებს სოკოს და ურევს.
მერე თეფშზე დებს კარტოვილს,
შემწვარ სოკოს ხახვთან ერთად და პაპის ეძახის,
თვითონ კი ბინიდან გადის. კარის მოხურვის შემდეგ
ნილაბს იხსნის და კობზე ეშვება.
ხუთი წუთის შემდეგ პაპას წერს ფბ-ში:
„მოგენონა?“ „ძაააალიან გემრიელია. მადლობა!“ –
პასუხობს პაპა და მერე დიდხანს ანიავებს სამზარეულოს.
ზურას უკვე შეუთლია მშვიდად დაბზრუნდეს
და გააგრძელოს თავისი საქმეები,
მათ შორის – ეს ძალიან მნიშვნელოვანი რაღაც –
ერთად ცხოვრება, ერთმანეთისთვის სიხარულის მინიჭება,
სოკოაა და ზაბვის შენვა მამინაც კი,
როცა ეს, უბრალოდ, შეუძლებელია.

სასტუმრო „რიცი“

ცისფერი მოზაიკის იატაკი საცურაო აუზში
გზამკვლევი ვარსკვლავებით,
ორიგინალური განათებითა და
მუდამ საკუთარ თავს ადგენებული
წყლის ნაკადის საუნდტრეკით
ფილოსოფიურ ფიქრებს აღძრავს.
ახლა შუადღეა, აქ არაფინაა, მხოლოდ
მუშებს იქითა, სადაღაც, სიღრმეში კრთება ჩრდილი
შავეთიანი ქალის თეთრებში.
ის ამონმებს კრისტალურად სუფთა
პირსახოცებსა და სააბაზანო ხალათებს,
რომლებიც საკმარისზე მეტია.
მაღალ თაროებზე ჭერამდე აწყვია ვაფლის პირსახოცის
გრაგნილები, მჭიდროდ კი არა, ჰაეროვნად, რადგან
აქ მომსვენლეთა რაოდენობა თითებზეა ჩამოსათვლელი.
ჯაკუზიდან ამოსული იმშრალეებ ტანს,
იცვამ ხალათს, რბილ ჩუსტებში ჰყოფ ფეხებს და
გვერდით ჩაუვლი ტყეის შეზღონებებს,
სპორტულ დარბაზს და ჰიგიენის საშუალებებით და
მსგავსი სისულელით გაძევილ მუშის თაროებს.
გამოდიხარ ხარკეებიან ფოიეში. იღება ლიფტი,
შეაცურებ ბარათს და აჭერ ლილაკს. მერეზე
ცხოვრობ. 808. თითქოს ორ უსასრულობას შორის
გაიჭედე. ზენ კონფერენციის დაკარგული წევრი ხარ.
კომპიუტერმა აურია და უკვე მესამე კვირაა,
არ გნერენ სასტუმროდან. საუზნობ,
შენი მაგიდა გაქვს. ახალგაზრდა, უერა დამლაგებლებს,
სასონარკვეთამდე თავაზიანებსა და
პედანტურებს, ნომერში კანფეტებს უტოვებ.
მსუენ საუზმე მთელი დღე გყოფნის. მოგვიანებით,
ჭაბაბსაც დააყოლებ და მერე მთელი საღამო შეგიძლია
სდო კურდღლეებს უზარმაზარი პარკის მდელოზე.
ასეთ დროს მხოლოდ ველისიპედისტები კვეთენ მას.

მშვიდად გძინავს დაკეტილ ფანჯრებში, ჩართული კონდიციონერის ქვეშ. როცა შეცდომას საბოლოოდ იპოვიან, აღბათ მოახერხებ მძიმლვას და ფსკერზე განოლას, ოღონდაც მასზე იყოს ცისფერი მოზაიკა.

***

ზოგჯერ სადმე უმიზეზოდ უნდა ნახვიდე. სიმართლის პური ხმელ და უხემ ნატყხებად დააქუცმაცო, ნაიშალო კონტურები, ბრმა ლაქად იქვე. არ წქარობდე გაღვიძებას ციებ-ცხელებით. ზოგჯერ დიდი ხნის მიტოვებულ შენობებში უნდა შეხვიდე, სადაც დაგრეხილ მავთულეებზე ნახევარი საათის წინ ერთი შიშველი ნათურა ენთო, მტვერი ფრთხილად გადანზინდო, გაკრული ხელით ნანერ ფურცლებს თვალი შეაელო, გადასწიო ფირფიცრები და მიხვდე, სიურცე როგორაა გადატვირთული, გადავსებული, გადახერგილი. ზოგჯერ უნდა ქამო მარტილი პურის გარეშე და არ დაიმანჭო. ზოგჯერ.

ნავსადგური

მეთუე დამეა, ნავსადგურს აშენებენ მეზობელ ქუჩაზე, ჩემამდე აღწევს მზიარული ნიბტი, ონკანის ხმაური, ლითონის ლითონზე წკარუნი, რაღაცებს მაღლა სწევენ, მერე კი - დაბლა, ხანაც - ხელიდან უვარდებათ. უეჭველია, ეს იქნება ფრანგული, ბერძნული ან იტალიური ნავსადგური. კი, ნამდვილად ასეა, თუკი ვიმსჯელებთ იმ სურნელით, რომელიც დამით ჩვენს ფანჯარაში შემოიფრქვევა. მაგრამ დილაობით სახლიდან როცა გამოვდივარ და ქუჩის კუთხეში შევუხევე, ვხედავ, რომ არაფერი შეცვლილა: არც ნავსადგურია, არც - მზიარული მუშები, არც - წყალმცენარეებისა და თევზის სუნი. ამიტომ, სულ უფრო ხშირად ემუშაობ ღამით ფართოდ გაღებულ სარკმელთან და ვიძინებ გამთენიისას. უცნაურია, რომ ჩემ გარდა ამას ვერავინ ხედავს, ვერავის ესმის. ვისაც კი ვკითხე, მყისიერად შეცვალა თემა.

ძვანთა ძვანა

როცა მსოფლიოს ყველა ძველი ფენსაცმლით ააგებენ ახალ ტაჯ-მაშალს, და ეს ორმოცდაათიოდე წლის ოფიციალტი, სპორტული აღნაგობის სტუდენტებისკენ რომ თვალი გაურბის, ფარდულის უკან ვავა მოსაწევად, როცა გოგონა, ანორექსიასთან სამწლიანი ბრძოლის შემდეგ პირველად ჩაჰბერს მონატრებულ შამპურგერს, და ხუთშაბათობით ბანჯოზე დამკვრელი ჩაჯდება დიდ, ძველ მანქანაში და ჰორიზონტისკენ გაემართება, ანდა უახლოეს ბენზინგასამართ სადგურამდე, სწორედ მაშინ ქებას შეგასხამ, ვადიდებ შენს გრძელ შალის კაბებს და დიდ, ოვალურქვებიან ბროშებს, რადგან

არაფერია ამაზე კარგი, როცა ირგვლოვ ასეთი კადრები მონაცვლეობენ, საფეოურები იმტვერებიან, და სამგლოვიარო გვარგვინებისთვის ფიფის ტოტების შემგროვებლებიც ილიმებიან სახიდან ოვლის მონმენდისას.

ქეშმარიტება

მე მინდა გითხრა მარტივი ჭეშმარიტებები, გაგინხილო მნიშვნელოვანი ამბები, მუდამ გააღე კარები, შედი ლიფტში, ადი სართულებზე, გაიარე დერეფნები. ყოველთვის ჩაჯექი მანქანებში, ჩართე ორაგი, თუ ზამთარია, დაელოდე, სანამ გახურდება. მუდამ ხარჯე ფული, მაგრამ ცონ-ცოცა, და მხოლოდ იმვითად დახარჯე მთლიანად. ზაფხულში იქნება ზაფხული, შემოდგომაზე – შემოდგომა, ნუ ამიროზები, ნუ გააკეთებ ინას, რაც არ ცაიამოგნებს, გოგონები გახდებიან ქალები, და მერედა შეამრნე მათ, როცა ბავშვებთან ერთად ხელჩაკიდებულნი ქუჩას გადაჭრიან, კაცები შუბლმეჭმუიენით გათელიან შესაძლებლობებს, მერე კი ვითარების მიხედვით იმოქმედებენ და ხშირად დაუშვებენ შეცდომებს. მთავრობები არსებობენ, რომ დაეცენ, გემები – ხიდებქემ რომ გაცურონ. მიუხედავად ამისა, სინათლე მეორე ნაპირზე, არასდროს, წარმოიდგინე, არასდროს ჩაქრება. და თუკი მაინც გამოირთო, ჩააღე ჩანთა, ზედმეტი არაფერი წაიღო და რაც შეიძლება, სწრაფად დატოვე ქალაქი. როცა მიხვალ ახალ ადგილას, მიმოიხედე, ნეს მიეყდე, თუკი ენევი, მონიე, დადეტი, იფიქრე. ბედაე, აქაც სვამენ საღამოობით ჩაის და დილაობით – ყავას, ლანძღავენ ნერს, ელოდებიან ცვლილებებს უკეთესობისკენ. და თუკი არის მდინარე, რომლის ივით მოჩანს სინათლე, – ესე ივი, არსებობს რალაც ხელმოსაჭიდი.

იტი, თუ არა, მამობარო

თუკი გავისნით კოკა-კოლას ბოთლს, შიგ ჩავაფუროხებთ, თავზე ხელს მოეუჭერთ და ერთი-ორი ნუთით შეეახჯღრეკეთ, მაშინ ფსკერზე წარმოიქმნება, ასე ვთქვათ, ნაცრისფერი ხეუულა. როგორც კი მოძრაობას შეწყვეტ, ეს ხეუულა გადაიქცევა მეორე მსოფლიო ომადროინდელ ამერიკული სამხედრო ფიზის პატარა პლასტმასის მოედელად, საომარ ფორმამი ჩაცმული ორი ფიგურით – ქალით და კაცით. ამის შეაანებ მიაძხო მეტეუფეტემ ლიეპაემი ნატოს მიერ გახსნილ მოცურავეთა ბაზაზე. ეს ელევანტური შენობაა ზღვის ნაპირზე.

უზარმაზარი მრგვალი ფანჯრებით. მებუფეტემ უკვე შეფაროვა ასეთი ჯიპების პატარა კოლექცია. ფიგურები მათ შიგნით მხოლოდ პოზებით განსხვავდებიან – ზოგჯერ სხვადასხვა მზარეს იტურებიან, ზოგჯერ ერთმანეთს აკიდებენ ხელს, ორ მანქანაში კი ერთმანეთს კოცნიან კიდევ. ამ მოდელებს მებუფეტე განსაკუთრებით აფასებს. მისი კონტრაქტი მალე დასრულდება და ის საცხოვრებლად მეთევზეთა და მხატვართა ნავსადგურთან გადავა, პავილოსტაში, სადაც რამდენიმე წლის წინ ჩალის ფასად ნაყიდ სახლში ექსპერიმენტების გაგრძელებას აპირებს. ამის შემდეგ იგი ჩუმდება და ხელში ატრიალებს ნაცრისფერ პლასტმასს. მასზე გამოსახულია ნარინრა: „დამზადებულია ჩინეთში“.

***

ფრანგული კინოს ხელოვნება გულიანობის ავტომობილს, მზეზე საუბარს, ორცხოზობილასავით გატეხილ ბედს, კაცის შეხვედრას სება, უცხო ქალთან, მერე კი – ქალთან, რომელიც უზმოზე ეწევა. კიდევ ბევრი ისეთი მომენტი უნდა იყოს, რომ შეიძლება თავის ტკივილის ამი პირდაპირ პაერში განზავდეს. ხოლო ფინალში, როცა ყველას რაღაც მანსი ეძლევა, ბიჭს ლვინოზე აგზავნიან, ის კი მთელ ფულს კანფეტებში ყრის.

სამინეგალი ოთახი

ეს მოცისფრო-მონაცრისფრო მდებრობითი სქესის კედელი, სადაც სურათი ჩამოიდეს, წინააღმდეგი სულაც არ არის ფარდის იქიდან შემოსული მამრობითი სქესის სინათლის,

და მის მუდმივ გარდასახვას კედელი იღებს, როგორც რაღაც განსაკუთრებულ მომსახურებას.

შუქის უწყვეტი ცვალებადობა, მისი ლივლივი კედელს იზიდავს, ახალისებს, ჭკუიდან შლის.

„სულელლო“, – თითქოს ასე ეუბნება მამრ სინათლეს მდებრო კედელი, – „მომეყრდენი, მომეკარი და მომეხვიე“.

სინათლეს კი უშველებელი თვალები აქვს და ვერასდროს ხედავს მის წინ ვინაა.

რუსულიდან თარგმნა ნენე გიორგაძემ

ელზა მორანტი

ელზა მორანტი (რომი, 1912 წ. 5. 18 აგვისტო – 1985 წ. 25 ნოემბერი) – მწერალი, ესეისტი, პოეტი, მთარგმნელი. პრემია „სტრეგას“ პირველი მფლობელი რომანისთვის „არტუროს კუნძული“ (1957), ნორვეგიის წიგნის კლუბის და ნობელის კომიტეტის მიერ მწერლების გამოკითხვით შედგენილ „სვედია დროის ას საუკეთესო წიგნი“ მესული რომანის, „ისტორიის“ ავტორი.

დედა – ირმა პოჯიბონსი (ნარმოშილი ებრაელი) – დაწყებითი კლასების მასწავლებელი; მამა – ფრანჩესკო ლო მონაკო – საფოსტო განყოფილების თანამშრომელი, რომელმაც 1943 წელს სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. მვიდი დედის მეუღლემ, აუგუსტო მორანტემ გაზარდა, რომელიც ბავშვთა სახლის ზედამხედველად მუშაობდა, და გვარიც მანვე მისცა.

ლიცეუმის დასრულების შემდეგ ელზა მორანტი ოჯახს ტოვებს და ცალკე საცხოვრებლად გადადის. ფილოლოგიის ფაკულტეტზე სწავლის პერიოდში ეკონომიურ სიღნაღს იღებს განიცდის და იძულებული ხდება, შეწყვიტოს სწავლა. 30-იან წლებში თავს მწერლობით ირჩენს და თანამშრომლობს რამდენიმე გაზეთსა და ჟურნალთან; ატარებს კერძო გაკეთილებს იტალიურსა და ლათინურ ენებში.

1936 წელს მას აღბრტო მორავის აცნობენ, რომელთანაც 1941 წელს ქორწინდება. ამ პერიოდშივე ქვეყნდება მისი პირველი წიგნი „საიდუმლო თამაში“, რომელშიც ჟურნალბეში დაბეჭდილი მოთხრობების მცირე ნაწილია გაერთიანებული. შემდეგ წელს გამოდის ზღაპრების წიგნი „ნაწნაგებიანი კატერის ულამაზესი თავგადასავალი“, რომელიც მწერლის მიერვეა ილუსტრირებული.

მორავისთან ერთად იგი ჯერ ანაკაპრიში ცხოვრობს, მერე კი რომში გადადის, სადაც 1943 წელს რომანის, „ტყუილი და ჯადოქრობის“ წერას იწყებს. მალე მასზე მუშაობის წყვეტს და ქმართან ერთად, რომელიც ანტიფაშისტურ მოძრაობაშია ექვემდებარებული, ჩოჩარას მთებში იმალება. 1944 წლის ზაფხულში ისინი რომში ბრუნდებიან, მაგრამ ამასობაში ურთიერთობა ურთულდებათ. ელზა მორანტეს შინაგან სამყაროში დამოუკიდებლად ცხოვრებისა და ძლიერი მანაკო-აქის გვერდით უსაფრთხოდ ყოფნის სურვილი თანაბრად იპყრობს. ის უარს ამბობს დედაობაზე, რის გამოც მერე ძლიერ სინანულსაც განიცდის.

წიგნი „ტყუილი და ჯადოქრობა“ 1948 წელს გამოდის, რომლითაც მწერალი „ვიარეჯოს“ პრემიას იგებს. ცოლ-ქმარი საცხოვრებელს იცვლის და ოკას ქუჩაზე, პრესტიჟულ ბინაში გადადის, რომელიც მალე ინტელექტუალური თავმჯდომარის ადგილად გადაიქცევა.

50-იანი წლების დასაწყისში ელზა მორანტი იტალიის ტელევიზიისთან თანამშრომლობს, მოგზაურობს, წერს მოთხრობას „ანდალუსიური თავგადასავალი“ და მუშაობს მეორე რომანზე, „სახელწოდებით არტუროს კუნძული“, რომელიც 1957 წელს „სტრეგას“ იმსახურებს. 1959 წელს ამერიკელ მ-

ავტორი პილ მოროუს გაიცნობს, რომელთანაც საბიუჯეტო ურთიერთობას იწყებს. 1962 წელს მეუღლეს საბილოლოდ შორდება და მალევე პილ მოროუს ტრადიციულ სიკვდილსაც იგებს. მწერლისთვის შემდეგი წლები სიმშვიდით არ გამოირჩევა, მასზე ძალიან მოქმედებს საცვარელო ადამიანის სიკვდილით გამოწვეული სევდაცა და სიბერის შიშიც; ძალიან განიცდის ზოგადსაკაცობრიო პრობლემებსაც, რომლებზეც წერს მესამე ცნობილ რომანს, „სახელწოდებით „ისტორია“ (1974).

1976 წელს იწყებს უკანასკნელ რომანს „არაკოელი“, რომელსაც ფიზიკური ტრავმის გამო მოგვიანებით, 1982 წელს გამოსცემს. კირურგიული ჩარევის შემდეგ მწერალი ფეხით სიარულის უნარს კარგავს და სიცოცხლის უკანასკნელ წლებს საწოლში ატარებს. 1983 წლის აპრილში, გაზის ინტოქსიკაციით თვითმკვლელობას ცდილობს, მაგრამ მოსამსახურე ქალი შეუსწრებს და ამის გამო მიზანს ვერ აღწევს. ხელახალი ომენტაციის შემდეგ საავადმყოფოში რჩება, სადაც ინფარქტით, 1985 წლის 25 ნოემბერს გარდაიცვლება.

უწინათო კაცი

უნივერსიტეტის პირველი კურსი დაფურცთუ არა, ჩვეულებისამებრ, დასასვენებლად ჩემს მშობლებთან, სოფელ ფ-ში წავედი. მამის ძალიან მორცხვი და ფეხის ახალგაზრდა ვიყავი, თან ქერა თმები და ლამაზი ღიმილი მქონდა, ამიტომ მეგობრებმა სახელად „პოეტის“ მქმარქვეს. ისე, ჩემი ფიზიკური მონაცემების გამო

ზოგი ძველი დროის რაინდსაც მამსგავსებდა, მაგრამ მე, სანშუხაროდ, არც პოუტის ნიჭი მქონდა და არც რაინდის გამოცდილება.

კურსის დასახური გამოცდები ცოტა გვიან დავარულე, რის გამოც სოფელში ჩავიკვლია ახალი ბოძინა. ამასობაში, ჩემს თანატოლებს ახალი გასართობი გამოეჩვენებინა. უნდა ვიღარო, რომ სოფელში გასართობი საშუალება თითქმის არ არსებობდა. ვოგანები, ტრადიციული იცავდნენ და მოკარგბლები იყვნენ. ძირითადად დიანახლისობდნენ. თუ-აჭრთ არ იყო და არც სექტაკლები მხართი-ბოდა. გართობისთვის ახალგაზრდები ერთ-მანეთში თუ ხუმრობდნენ, თუ არადა, კარტს თამაშობდნენ, მეტი არაფერი.

მაგრამ იმ წელს სოფელში ახალი დამზვენ-ებელი, ქალმშობელი კანდიდა გ. ჩამოვიდა, რომელიც ვაჟთბოვარ, მოხუც დეიდას სტუმრობ-და და მასზე ახალგაზრდად ნამძვილად არ გამოყურებოდა; ოცდაათ წელს მაინც იქნე-ობოდა გადაშორებულ, თუმცა თვითონ, ოც-დაექვსის ვაჟო, ამბობდა და თავი კეკლუცად მოჰქონდა. დაბალი იყო, ჩასუქებული, მოკლე ფეხებით, თქმობის რხევით დადიოდა; შავი, გრძელი თმები ჰქონდა, მრგვალი სახე ზედ ციციება თვალებით, დიდი ნაწნაშეები და თუ-სარი, წერილი კბილები. ამ ქალმშობლის ამბობს ახლა მთავრები:

კანდიდას თავისი ახალგაზრდობა ქერივ მამსთან ერთად, ქალაქ მეთოჯორნოში გაე-ტარებინა მკაცრი და ეჭვიანი მამაკაცის ტყ-ველობაში. მისი ცხოვრება, ეგრე უნდადებულ, „სახლის მონაზუნებს“ უფრო შეეფერებოდა. მამის შიშით გოგო თავის ხასიათს ვერ აე-ლუნდა და მეზღუდულად ცხოვრობდა. უც-ნაური იყო, ყველაფერზე ხამობდა და თავის გამორჩენა უყვარდა, თუმცა ბუნებრივად გუ-ლუბრკელი იერსახე მაინც შენარჩუნებული ჰქონდა.

მამა რომ გარდაეცვალა, პატარა, უმ-ნიშვნელო ქონება დარჩა და გლოვის მთელი პერიოდი დედაქალაქში, მხიარული ხასიათის ბიძაშვილებთან გაატარა. გლოვა, მამობა და გამოუსვლელი მათთან ერთად ცხოვრებამ ჩასაბმელად ხელს ძალიან უშლიდა. იმ ხალი-სიან გოგონაზე საკუთარი უდნობრება აინტ-ერესებდათ მხოლოდ. სიღრმისეული რამ მით არ იზიდავდათ და საუბრის მთავარ თემად სი-ყვარულის მიზნევენდნენ.

გლოვის პერიოდი რომ დასრულდა, ბი-ძაშვილებმა კანდიდას გრომების წასმა

ასწავლეს და ღია ფერის კაბები აყიდვინეს, მაგრამ მიუხე-დავად ყველაფრისა, ზურგსკედი მაინც დასცილობდნენ. გოგოს რომელიც მთელი ცხოვრება ნაცრისფერ კაბებზე იჯებოდა და პუდრის არასოდეს მხარობდა, სარკეში მირყული მხსენებისას თავს ხვეული თმით, შეფერილი ხახითა და ცისფრად ჩაც-მულს რომ დაინახავდა, არ შეიძლება, მოსონებისგან გონებ-და არ არუდა. სწორედ ასე დაეცმარათ ქალიშვილ კანდიდას – თავისი თავი უღამაზესი ქაწენა და ცერქვილი ხასიათიდან გამომდინარე, აღფრთოვანება ვეღარ მითოქა. იმ პერიოდში ჩამოვიდა ის სოფელ ფ-ში. თუ დედაქალაქში მისი პროვინ-ციულობის გამო ძალიან მორცხვობდა, აქ, პროვინციულებს შორის, პირიქით, მეტროპოლისში გატარებული ცხოვრების შემდეგ თავს ქალაქელად გრსობდა და თავის თავში დარ-წმუნებული ვაზაზე ამაყად ნიაბიჯებდა. სწორედ, ასე, ბედ-ნიერების ღრუბლებში გაიფეული გამოჩნდა ის წვეწ მორის: მოკლე ქვედატანს იცვამდა, მკვეთარ ფერებითა და გადატარ-ბებულად ჩამოცოცხლები ბოლოებით; შუბლზე მიხებებული თმის კულუბით, ბიჭებს თითქოს საკოცხელად ინველდა; ფერ-უმარღის ცხვირის ნესტოებამდე და ყურის ბიბილოებამ-დე იცხებდა. დედაქალაქის ცხრი, ტრიუმფალური იყრით, თავანეუ-ლი და თვალგაბაზრებული.

საქმე იმაში იყო, რომ მისი ჩაკეტილი ახალგაზრდობა ახლა ყვავებოდა ერთხანად, დროზე გადაცილებით. ამგვარი სიციხითა და თავმონონებით შეყვარებული კანდიდა სიყ-ვარულით გატაცებხასა და ქორწინებაზე ოცნებობდა; დარწ-მუნებული იმში, რომ ყველაზე ღამაში იყო და ყველა ახალ-გაზრდას თავდავიწყებით უყვარდა. მისი ცდემურიებითა და შიამოჭობით სასვე გული ამ სიტყვებს განუწყვეტლივ უშე-რებდა, თითქოს გასხვავებულად უყვარდათ, განსაკუთრე-ბით – როგორც შეყვარებულ გოგონებს სთხოვენ საქორწინო-ბელს; უყვარდათ ისე, როგორც რომანებში, რაინდები დამე-ბის სახელებს ფარებზე რომ იკვეთენ; ერთად ყოფნისას, შორიდებულები სიყვარულში რომ ვერ უტყდებიან, და თუ გაუბრბიან, იმიტომ, რომ ძალიან შეყვარებულები არიან. ამ გი-ულურ სამყაროში იყო ის ჩაყვლული და ბედნიერებისგან შუდამ-ბტუნავდა და ღლინებდა. სოფლის ქალებს თავიანთ შური-ანობაზე უღაპარაკებოდა, „მას ვუყვარვარ, ის მეთაყვანება...“, და ისინიც ისე იქცეოდნენ, თითქოს უჯერიდათ, „ერთათლა“, ეკითხებოდნენ და მერე ზურგსკედი იციმობდნენ. პრიაფერთი, ვისაც მისი სჯეროდა, დეიდა იყო, რომელიც ხალაშობით უს-მენდა და ოცნებებდა და სიამაყეს უწინებდა.

ჩემი თანატოლებისთვის კანდიდას ყოველდღიური გა-მოსვლა სექტაკლად იყო უკვე ცვეული. ასე სასტიმოდ და გამოწვევად ჩაცმულს რომ დაინახავდნენ, გარს შემოხეი-ვოდნენ და ზუმრობასა და სიცილის დააყრიდნენ, რაც მისთვის სასიყვარული მარტობივით უღრდა ბოლმე; მეტი გართობისთვის ისე ესაუბრებოდნენ, როგორც მას სიამოვნებდა. მიწდ-რის ბილიკებზეც განმარტობით მსიღრმობდნენ და სიყვარ-ულზე ელმასაკებოდნენ, როგორც რომანებში ინერობდა და როგორც მას წარმოუდგინა. ყველა სასიყვარული გამოხატვას კანდიდა განსაკუთრებული სინაზითა და წაწნაშეების ფახუ-

ლით პასუხობდა. იმდენი საჩუქრის მიღებით აყვავებულივით ჩანდა, ყოველდღე სუქდებოდა და ამაყი, თავანჯული ხეებოდა. სულ ცოტა ხანში, ჩემ გარდა, სიყვარული ცველას ჰქონდა მისთვის ახსნილი. მე სხვების გართობას არ ვზიარებდი, არ ეკეთაწმებოდი, მაგრამ ამის აღიარებასა და ხმაბალა თემას ვერ ვხედავდი. იმ სიტყვებს, რომლებსაც ბიჭები კანდიდას გასაპაპებულავებლად წარმოთქვამდნენ, ჩემს გულში დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, და მე ასე, სათანაპოოდ მათ ვერ გამოვიყენებდი, მხოლოდ საცოლისათვის, ლამაზი და უბრალო გაგონისათვის თუ ვიტყვიდო მომავალში; მეტოც, კანდიდა მე, დასაცინი კი არა, საცოდავი უფრო მეტყვენებოდა. ასე კვლავ ცად და გადაკეთებული კაბებით თავმომსონოდ გავიღვას რომ შეხვდებოდი, ტანში ურუანტელი მივიღო და ცუდად ეხდებოდი. ში გვერდით ყოფნა უზრუნველბის გარეშე არ შემეძლო. მას ჩემი უშოქმედოდ და უსიტყვოდ დგომა ძალიან უყვარდა, ნახყენი რჩებოდა და ბრახეებოდა კიდევ. ჩემი რომინტიკული აღნაგობა და მონაცემები, რომლებზეც ხეობით ვილაპარაკე, კანდიდას მოსახონებელ დეკლემს ენერგობდა ალბათ და ამიტომაც იყო, რომ ხშირად მომღიშარი და გამოშვნივი თვალბუთი მიყურებდა. ამხანაგები მანველობდნენ, ზურგზე ხელს მკრადენდნენ და მიყვარდნენ: „შიდი, პოეტო, მიდი! ნუ გრცხვინება გამოუტყდე ქალიშვილს სულ კრძნობისში!“

კანდიდან დაიჯერა, რომ მე სიმორცხვე მაკაეებდა და თითქოს ამიტომ ვერ ვუტყვებოდი სიყვარულში. იმ დღი-ობა, მეგობრებთან ერთად სადმე არსე გხვდებოდი, მხოლოდ მე მიყურებდა, თითქოს ყველაზე დიდ ლტოლვას ჩემ მიმართ განიცდიდა, და ქალური თავმომსონებით ისე გამოშვნივდად გამიტყვებოდა, რომ თარღვებში სისხლი მყვინებოდა. ამ სიტუაციით ძალიან ვლიზიანებდებოდი და სირცხვილია და მოზღვავებული სიბრალულის გამო სახე მინითლდებოდა, რაც მეგობრების ხუმრობას უფრო ამძაფრებდა.

მაშინ ჩემში ერთმა გადამწყვეტილებამ იწყე მომშიყვება, რომელსაც მალე გეტყვიოთ და ეინ მიკარნახა ამის შესახებ? ღირსება, სინართლე, სიბრალული და სხვა ყველაფერი ერთად მომანება სინდისზე, მაგრამ ზოგჯერ საკუთარი სინდისიც კი გვიხრევს თავგახს.

მაშასადამე, ერთ მშენიერ დღეს, მარტო რომ გეიერნობდი, კანდიდას შევხვდი. მან გამოშვნივდად გამოშვნივდა და ქვედატანის ქნეით თავის გზაზე სულა განაგრძო. კანკალითა და ანითლტებული სახით დავედევნე, დაეკუსახე: „ქალიშვილო, ქალიშვილო!“

დელოფური ივრით მოიხებდა. მე ენის ბორიტიკით ვუბნარი, მისთან

საუბარი რომ მინდოდა. რატომაც არაო, ეშაპურად მიპასუხა. ის ჩემი შენუბუნული და აკანკალბული სახე რომ დაინახა, ვინ იცის, გულში როგორი სითბო ჩაუღვარა, მაგრამ მისი სულელური აღფრთოვანება იმდენად გადაჭარბებული მომეყვინა, რომ გაქცევაც კი ვიფიქრე. თუმცა ნაბიჯი უკვე გადავწყული მქონდა და აღარ გამოდიოდა, ამიტომ ძალია მოვიკირავე და ჩემი თავი ხელში ავიყვანე, უფრო მეტიც, ისეთი გამმედაობა შემემატა, რომ მე თვითონაც გამიკვირდა.

ქალაქის მოედნისკენ მიმავალ გზაზე გადავედით, რომლის ბოლოს, ე.წ. კლდე იყო, სადაც ახალგაზრდები იკრიბებოდნენ, აქვე ბოლოდნენ, რადისი უსმენდნენ და კარტის თამაშობდნენ. ვიცოდი, ჩემი მეგობრები იმ დროს იქ რომ იყვნენ, მე თვითონ დატოვე ცოტა ხნის წინ. მოვადნე ვაგინური და თავდავცვის ივრით, მიუსხვადავა იმისა, რომ ძალიან არ მიაბოუნებდა, ხელი კანდიდას ნითელ მკლავს დავადე, მან გაიღიმა და გაურინა.

„არა, გასხივთ, ქალიშვილო“, ვუთხარი, „ნუ მისცემთ ამ ჩემს ვესტს ისეთ მნიშვნელობას, ილუზიაში რომ მანდავით. დიახ, რადგან თუვენ ცდებით. მე ნაწილური მეტობარი ვარ და მინდა, თვალბუთიდან ფირდა ჩამოგხსნათ. ქალიშვილო, ვიცი, რომ ჩემი მეგობრები ერთ-გვარი სიმსუბუქით სიყვარულსა და მსგავს რამეზე გესაუბრნენ. თქვენ, მიუსხვადავა იმისა, რომ ბავშვი აღარ ხართ, მინც დიოჯერეთ. იცოდათ ახლა, რომ არცერთ მათგანს არ უყვარბართ. ქალიშვილო, დროა, საკუთარი თავი და ცხოვრება შეიცნოთ. თქვენი ასაკისა და კლასის ქალს ცხოვრება სულ სხვა რამის სათავაზობს. შეგამოლათ, ნიგნები იკითხოთ, კარგ მშობენდებდა ეხიაროთ, ან კრეკა დაიწყეთ. უნდა იცოდათ, რომ თქვენ ჩემი მეგობრები თავს გაჩვენებენ და მერე ზურგს უკან დაგვიჩინა. მოკლედ, ამ სოფლებს მათთვის მხოლოდ გასართობი სათანამო ხართ, მეტი არაფერი. გინდათ, ეს ყველაფერი დამგიტკიცოთ?“

ის უსიტყვოდ იდგა და თავდაუჯერებელი ღიმილით მიყურებდა.

„დარბით აქ, კლდის ფარდის უკან“, ვფორჩიე, „სეუროდ და უსმინეთ. ჩემს მეგობრებს საბაბს მივცემ და თქვენზე ავალაპარაკებ. თვითონეე ნახეთ, რასაც ფიქრობენ და რეალურად კი როგორ გეცქვიან.“

ასე დავეტოვე კანდიდა ფარდის უკან და მე დარბაში შევედი. სახეზე მკრთალი ფერი მდო და თვალბუთი მიზრდა, ძალიან განვიცოდი. ყველაფერი ეს ჩემთვის არაბუნებრივი იყო. იძულებული არ გავმხდარვარ, ის ახალგაზრდები კანდიდაზე სალაპარაკოდ რომ გამოემენია. არც კი იცოდნენ, ფარდის უკან ვინმე თუ იდგა და უსმენდა; დამინახეს თუ არა, სიცლითა და ხუმრობით შეჩებდნენ: „სად დატოვე შენი ლამაზი? დანჯორდან გიყურებდით ცოტა ხნის წინ. შენ მამლის ზიზი-ლოხავით ივავი განითლებული, ის კი – ფარ-შეკანგვით გაფოფრილი.“

„სივარულში გამოვუტყდი“, ნამოვ-
იანზე ცინიკურად. ამ ჩემმა სიტყვებმა გველ-
ში ვიფიქრე მხიარულება გამოიწვია. „აჰ რა
უთხარი, პოეტო? და რა გიპასუხა?“, მჭიკობ-
ებოდა ერთი. „მოინადირე მისი გული?“, მე-
კითხებოდა მეორე. მესამე უარეადა იქცევდა,
კანდიდას აჯავრებდა, მის ხმას გამოსცემდა,
რაც იხეისა უფრო ჰგავდა, ვიდრე ქალისას;
და მასთან ერთად გველა იგვეს იმეროებ-
და. ხარხარებდნენ, უხამს ნამოძახილებს არ
ერთდებოდნენ, ისეთებს, გადმოცემაც რომ არ
შეგიძლია ახლა.

როცა ვიფიქრე, რომ ეს მტკიცებულე-
ბა კანდიდას უბრალო სულისთვის საკმარის
იქნებოდა, დარეწმინდა გავიდე და ფარლას
უკან მოტაროდი, აცხვაცხებულ იარსება დაი-
წახე. დარწმინდებული ვარ, არასოდეს დამიფი-
წყებდა მისი ახალი ასაქეტი, როგორცაც წამინ
უფურებდი. ტიროდა, მე კი უფრო სულელუ-
რი და უღამაზო მეჩვენებოდა. მისი ცხვაცხე
მალაღიანიცხიანისას უფრო ჰგავდა, ვიდრე სუ-
ლიერი ტკივილისგან გამომწყვლს. ისე შემე-
და, თითქოს ვერ მიფურებსო. სამსული გა-
მომჩვენებულემა ჰქონდა და იმ ბავშვს ჰგავდა,
სულ ახლახანს მოჩვენება რომ ნახა.

იმ გამოხედვამ, არ ვიცო, რატომ, მაგრამ
მის მიზართ ანტიპათია და სიძულელი გა-
მოიწინა ჩემში. უკან რომ ვაძვილებდი, მისი
მსუქანი სახის შექმნას თვალს ვარიდებდი,
ფერ-უმარლითა და ცრემლებით რომ ჰქონ-
და მოსვრელი და სიმერის ნაოჭები რომ უფრო
ემწნეოდა. მიუხედავად იმისა, რომ მთელი
გზის განმავლობაში თვალგაბრუნებულ იყავი
და თავს მისკენ მხოლოდ ძალდატახებით თუ
იხივდებოდი, რაღაცნაირი სიბუღილის განც-
დას მაინც ვგრძობდი. გამოვუტყდი, თუ რა-
ოდენ უღამაზო იყო მისი ქცევები, სასაცილო
- მისი კაბები, უშნო - სახის გრომი და საერ-
თად - მთელი მისი ცხოვრება. ფარსიტელური
გულახდობლობითა და მოკრძალებით რჩევაც
კი მივეცი იმის შესახებ, თუ რა უნდა გააკეთო-
ხინა, როგორც ზრდასრულ გოგოს, რითი
უნდა დაკავებოლიყო. ის არ მასულობდა, მა-
გრამ თავს მიწევდა და ტუჩებს იკვსებდა;
სახეს ისე მანჭავდა, როგორც ბავშვი - ტირო-
ლის დროს. ბოლოს, საცოდავად ნაიბურტყუ-
ნა: „აჰ, საკმარისია! შერეედიო, ფახოთო!“
ამოსუნთქა და თავისი სახლისკენ გაიქცა.
მეც ჩემი სახლისკენ გავემართე; პირში მჭავე
გამოს გრძობოდი, ძვლებში კი - მტერივას,
ფიზიკური მუშაობის შემდეგ რომ იცის.

შემოდგომა ახლოვდებოდა. ჩემი ქალაქი დაბრუნების
დღეც დადგა. ისე დავტოვე სოფელი, რომ კანდიდას აღარ
შეგხვედრიოვარ. შეიძლება სიკვდილის გამო სახლდუნდუნდუნ
კი გამოსულა, არ ვიცი. მე კი მოგვიანებით, ქალაქში ჩემს ქვე-
დად მოწყობილ ოთახში, ჩემს მხირ მასათათას ერთად, მარ-
ტოდ შეოცნარებულ განმსვენებლას მასთან ბოლო შეხვედრა
და მისი ის სახე, რომლის დანახვასაც მაშინ თავს ვარიდებდი;
ახლა ეს ყველაფერი სინდისის ქენჯნასთან სულს მიღწინადა
და ცოდავად მეგლიწებოდა. „ბედნიერი იყო“, ვიმეორებდი, „რა-
ტომ გავანძილე? იმედი რატომ გავუტრე?“ და ვიხანებდი ჩემს
გულიანტკივლს. ბავშვობაში თანატოლები რომ მიწუნებოდ-
ნენ, კეთილი ჯადოქარი არ არსებობსო; ბავშვობის მოკონებე-
ბი, ოცნებები, განმსვენებული ამბიციები, მოუღვეველი მინზე-
ბი, ყველაფერი ამ ჩემს მონანიებას ერწყმობა, ეწრება და
იმ დონეზეც კი მივიდოდი, რომ ტირილიდან თავს ვეღარ
ვიკაყებდი. იმ მძიმე წუთებში არაერთხელ მიფიქრა გაქცე-
ვა, კანდიდასთან მისვლა და ბოდიშის მოხდა; უფრო მეტიც,
მისი ცოლად მოყვანა; ასე, არაფერი აზრებითა და ფიქრით
მოუხვევრად ვტრიალებდი ლოკალურ შემოდგომის იმ წვიმიან
დღეებში. არეულობამ სულში კულმინაციას მაშინ მიაღწია,
როცა ეს ამბავი გაიგე; ჩემი გამგზავრების შემდეგ, კანდიდა
ნაღვ ტრეფთ ავად გამხდარა, გარდაცვლიდა და სოფლის სა-
სფლაოზე დაუმარხავთ. დედაჩემი თავის წერწიში სოფლის
ამბებთან ერთად კანდიდას სიკვდილის შესახებ მავებინებდა,
რითაც გაუთავისებრებულად უცნაური ტკივილი გამოიწვია
ჩემში. მე, როგორც დიდმა რომანტიკოსმა და ფაქირი სულის
ადამიანმა, თავი კანდიდას მეკვლევად ვიგრძენი. „მხოლოდ
ილუზია“, ვიმეორებდი, „მხოლოდ ილუზია აცოცხლებდა,
მატი არაფერი. და ამ ილუზიის გაქრობით მე ის მოკვალა.“
ამ მწარე ფიქრებსა და სინანულში ვიმყოფებოდი, რომ ში-
ბის დღესასწაული მოახლოვდა. ამ დღეს ჩვეულებრივ, ჩემი
ოჯახის წევრებთან ერთად, სოფელში ვატარებდი.

მაშინაც იქ ვიყავი. შობის წინა დღე იყო, დეკემბრის
ძალიან ცივი არა, მაგრამ ქარიანი პერიოდი. ძლიერი წვიმი
და თბილი ქარი ერთად იმ დღეზეც უფრო მოსაწყენს და სე-
ვდიანს ბდიდა. კლუბის მოუღვევი წიყოფებოდა; უსუსდა იქ,
სადაც კანდიდას ვუთხარი, „თქვენ თვითონვე შეგიძლიათ, ქ-
ლინილო...“ და როგორც არასდროს, ისე ვიგრძენი სულისტ-
კივილი ჩემი მხრიდან იმ წამებში დაკლებული სიკეთის გამო;
როგორ მინდოდა უკან დახევა და იმ ყველაფერი ცუდის წამ-
ლა, რაც მაშინ კანდიდას ვუთხარი.

ჩემი უნიათი სულის სიღრმეში თავს მხოლოდ უკანასკ-
ნული ფედორიო ჩრცვები, მომეშველი ქალის მიერ მოყოლი-
ლი რელიგიური ამბები და ბავშვის ენით თქმული ლოცე-
ბი იხენდა. რაღაცნაირი გაურკვეველი გრძნობა დამეუფლა,
რომელმაც კანდიდას საფლავზე. მისი სულისთვის ბოდიშის
მოსახადვლად წასვლისკენ მიბიძგა. ჩემი სახლის უკან, ბალ-
ში, რამდენიმე დეკვიანებით გაშლილი ქროზანთიემისა და სხვა
მცენარის ყვავილი კაპიტოფე, თიავალი შეგვიარა და სასა-
ლაოსკენ გავემართე. დახვდისთვის რომ მიმეჭანა.

წვიმით დაბურულ ამინდში მიფიქოდა და გული ისე

მივთქვამდა, რომ ყველი ამომდიოდა. მივბაიჯებდი ვალანტურად, მეგვარებული ჰაუციით, საყვარელი ადამიანის საფლავზე ნაღვლად რომ უნდა მისვლა. ის იყო, ქვის კედლებით აუთო-ოთი მიყოლილი ვიწრო გზა გავიარე და ჩემის წვეთებში საფლავის ქვის ლამიადარული წარწერაც დავინახე, „ვუღვის ეტ უმბრა სუმუს – შისტე ვიატორი“ („მეტყობ და ჩრდილი ვართ – შერეული, დაფიქრდი“), რამ ერთ ძველ, მხიარულ მეგობარს მევეფეთ, რომელმაც დაძინახა თუ არა, გულის-ამრევად გამოიღინა და მიცვირა: „მოუტო, ვისთვის მიგაქვს ეგ თაიგული?“

„როგორ?“, ენა დამება, „ამ პატარა თაიგულზე ამბობ?“ და თავი ისე ვიგრძენი, ბავშვივით, სახაცილოდ, როგორც არსდროს; სირცხვილისგან გაწითლდი, თითქოს ვალდებულეა მწონდა, იმ ბოქოსთვის ნებისმიერი ანსა-განმარტება მიმეტვა; და მაშინვე უფისარი, ეს პატარა თაიგული ერთმა წათხოვარმა გლეხის გოგონამ მომცა, ფული რომ მივანოდე ცოტა ხნის წინ-მეოტი. „მთელი გულით უნდადი, რომ ამელო“, დავამატე ჩემს სიტყვებს და ბელოვნური სიცილიც მთავიყოფ. „არც კი ვიცი ახლა, რა ფუფო და სად ნაილო“, ვთქვი თუ არა, თაიგული გზის მეორე მხარეს გაბარსებული სახით გადავიხროლე, სადაც ცოტა ხანში თბებდა შეჭამა.

მერე ჩემი დიდი ქოლგით ხელში გამოვეფეცი უკანა გზას მასთან ერთად. ის რაღაცას მიცვებოდა, მე კი მონური ღიმილით მივეცებოდი გვერდზე.

კერძო ბაკვეთილი

13 წლის ასაკში, გიმნაზიის დასრულების ატესტატი რომ ავიღე და ლათინურშიც ათიანთ გამოვედი, გადავწყვიტე, კერძო ბაკვეთილების ჩაატარებით ცოტა ფული გამომეშუშავე ბინა და ჩვენს გამყიდველს, ბატონ მიკელეს თავის მალაზიონში განცხადების გამოცემა ვთხოვე. ვარდათაფრი ლენტი ამჟამინებულ ქალაქზე ლამაზი კალიგრაფიით ვე თვითონ დავწერე: „ვაშაბადებ ყველა საგანში. გაკვეთილები გამოირჩევა მალადი ფეფქტურობითა და მისაღები ფასებით“

რამდენიმე დღის შემდეგ ერთი მოზრდილი ტანის, 23 წლამდე ასაკის მანაკიკა გამოვიხადე – სახელად, კატანი ფიორენცო, რომელიც საასისტენტო გამოცდებზე აპირებდა გასვლას. ეკრძოდ, რის ასისტენტობას ეხებოდა საქმე, აღარ მახსოვს. ყოველ შემთხვევაში, ფიორენცოს, როგორც თავად განაცხადე, კარგი მასწავლებელი სჭირდებოდა, თანაც კარგი ფასით; ამიტომ მოუდივარ შენთან, მითხრა. საათამი სამ ლირაზე შეეთანხმდით, მაგრამ ყოველ გადაპორებულ ოცთათნო ნუთზე ორმოცდაათი ცენტაიც უნდა დავამატებინა. უფალმა რატომღაც ხელი არ შეუწავლა ამ ჩვენს შეთანხმებას, არც კატალიზმი მოაწინა და არც მინისერა.

მეორე დღიდან, ყოველ შუადღის ვიდექი ფანჯარასთან და ჩემს მოსწავლეს ვულოდი. მეგობარი გოგონები თუ გაოვლდნენ და მკითხავდნენ, ჩვეთან ერთად რატომ არ მოდიხარო; დასაკარგი დრო არ მაქვს-მეთქი, კმაყოფილი იერთ

ვასუხოვდი. ასე ხედავდნენ, ყოველდღე რომ ეუცლიდი ზემს მოსანაღვლე; და როგორც დღე-ღამე მიმა უფურცო თავის ცვლადი ნაწილი, მაშე შეილებს, ისე უფურცობდი გმც დაგვირბინ გოგონებს, გზას მხიარულად რომ მიუყვებოდნენ.

კატანი ძალიან ივჯიანებდა ხოლმე და როგორც მატარებელი, ისე ქმნდა. კვება მოტყულებილი ჰქონდა, ხელები – მახვილი და კვანძებით სავსე, ნარბები – სქელი და ხშირი; ნებისმიერ შემთხვევაში ივინებოდა და ღმერთის ცუდად მოიხსენებდა. მისი ასეთი უღამაზო ჩვევით მოხერხებულმა მამანეე ლანბმერყოლად და მკაცრად გაიფიქრებოდე, ეს თოთხი სასწავლებელი და ხშირად ადგილია, სადაც მე მასწავლებელი ვარ და ჩემ წინაშე ასეთი სიტყვების წარმოთქმას სასტიკად გაიკნსლავე-მეთუ. ფიორენცომ აღმწერად გამომხედა და იმ დღიდან მოყოლებული, მს-გაკეს სიტყვები როგორც კი წამოსცდებოდა, ბოდიშის ნაცვლად მამანეე ტურებზე ხელს ირტყამდა, ზოგჯერ ისე ძლიერად, რომ მიშის-გან სკამზე ეხტოდა.

კიდევ, როცა ივდა, იდაცვებით, უზარმაზარი ფესებითა და ხელებით მიველ თავისუფალ ადგილს იკავებდა; წაგიდის კუთხეში ისე მიმეკვებოდა, რომ გაქრობას აღ-არაფერი მაკლდა. მე რომ მთელი გატაცებითა და მოწოდებით ვუბნხიდი, ის მაგობზე ბე-ლებდანგობილი და შორილი სახით მიყურებდა; ეტყობოდა, ჩემი ნათვლიდან ერთი სიტყვა-ც რომ არ სჯეროდა.

პირველ დღეს, თავი უხერხულად რომ არ ეგრძნო, აღოთებული სიგარტეტბა მოწნვას მოჰყვა. მეორე გაკვეთილისთვის მოგასწარი და მის წინ, კედლებზე ასეთი აზრა გაეკარო: „მონევა აკრძალულია“ რომ წაიკითხა, არ ეს-ია მოხვას; და იმ წუთიდან, რამდენჯერაც არ ვაითძულე და არ ჩავეჯინდი, ერთი სიტყვაც ვერ ვათქმევინე, ვოულად ჩაიკეტა სიწუმეში. ბო-ლოს, ჩაფიქრებული იერთი, ნარბმერყოლმა, ვერსაფერს გააპაუებე და მოიგამენ, სიგარე-ტების გარეშე მეკვარი ადამიანი ვარ და ყოველ-გვარი ინტელექტუალური შესაძლებლობა მშორდებოა, მითხრა. მამინ იძულებული შე-ვიქნე, ამ გაფიქვისთვის წერტილი დამესვა და ოთახში მონევის ნება მიმეტვა. მისი თხ-ოვითი საფურთხებითი ქურჭელიც დავდედე; ამ მოსწავლის საკუთილდროად რამდენი რამ გავაკეთე; პატარ-პატარა რაღაცები გამოვიგ-ონე და სწავლების ახალი სისტემა შევიმუშავე.

მგერამ ის მაინც არაფერს აფასებდა, არც ჩენს მეითვდა და არც ჩემს ჰუმანიტარულ-სახარებას. სხვარად, პასუხის ნაცვლად ჩემს კითხვებზე თავაჯგანაღობით იფანადა და იფურთხებოდა. უნდა დავამატო, რომ თავისთავად არაფერს სწავლობდა, არც იყო მიონდობილი, არც რამეს იწერდა, ჩანაწერებს არ აკეთებდა; მაქსიმუმ მისი მონდომებისა, ჩემს გაკვეთილებზე გატარებული დრო იყო. ისე, სანაყლად კარგსაც აკეთებდა, სწავლისთვის რომ არ ირყებოდა; ბუნებით იდიოტი იყო და გონებრივი დაძაბულობა მაინც არაფერს მოუტანდა. საქაროა იმის თქმაც, რომ კატანი ყველა მოსწავლისგან განსხვავდებოდა, ყველა იდიოტისგანაც, ერთი განსაკუთრებული თვისებით: როცა სხვა მოსწავლეს მასწავლებლის მიერ დასმულ კითხვებზე პასუხის გაცემა არ შეუძლიათ ან შეცდომით პასუხობენ, შეწუხებულნი რჩებიან და სამართლიან საყვედურს თავდახრით უსმენენ; ეს კი, პირიქით, ყველაფერს სწავლების მეითვდს აბრალებდა, შენი გადმოცემული საქმარისი არააო, მუღუნებოდა. ყოველთვის, როცა რამეს ვეკითხებოდი, ჩუმდებოდა, ანდა ბოლსნიტყვაობითა და უცნაური ქცევით მპასუხობდა; უპატყვემლო და ბრაზიანი თვლებითაც შემომხედავდა, თითქოს უნდოდა ეთქვა: – რა ვკითვობ ჩენი აქ ესთამაშობი?! და მერე მიიღო გაკვეთილის განმავლობაში ჩუმად იყო, გაბრაზებული; სამაგიეროს გადახდით რომ იმუქრება კაცი, ისე, მე მიიღო ჩემი მონდომებით ვამაიერებდი მის მიმართ ყურადღებას, ყველა გაკვეთილისთვის განსაკუთრებულად ვემზადებოდი, ყველა წესს ვიმორჩებოდა და რეკლამ ვიწერდი, ჩემს კეთილმინდობერებაში ვჭყო რომ არ შეშვარვოდა, მგერამ კატანი ყველაფერს ზერელედ უყურებდა, ჩემს ნაოფლარ რეკლემას არაფრად აგებებდა, საქმეს არასერიოზულად უდგებოდა. ერთხელ ისე დაიჩივრა, დედაჩემი საცოდავი ქერივია და ამ გაკვეთილების ღირებულება რომ გადაიხდის, დიდი წვადება უსწევს, თითქოს მე მემართლებოდა რაღაცას; აკანკალებულ ხმაში საყვედურიც ისმოდა. თვითონ კი, ამდენი ხნის შემდეგ, არც გაუმოხებესებელი ჩანდა, არც გაურჩებულნი; ცოდაზ არც მოკლებული ჰქონდა და არც მომატებული; ისეც იმ დონეზე იდგა, როგორც დასანყისში. სჯობდა, გაკვეთილზე მოხვლის მაგიერად, ფეხბურთის სათამაშოდ წასულიყო. ასეთი უსიამოვნო მდგომარეობა მერე სამაგიეროს გადახდით შეიძლებოდა დამთავრე-

ბულიყო. იგრონობოდა კიდევ მსგავსი რამ მის საზღვარში. კატანი ამბობდა, მატყრილიური პრობლემის გამო თანხის ვერ გაძლეო, და თვის ბოლოსკენ გადაჰქონდა გადასახადი, რომელიც ყოველდღობად ხანი ღირით ისე იმარტებოდა, რომ საბოლოოდ საქმობად დიდი ციფრაც გამოვიტათო. უძილო ღამეები რამდენჯერც ცხოვრებისეული გეგმებისა და ნახაზების შედგენაშიც კი ვივატებო. ერთი მალაზის ვიტრანაში ნითელი, ბრწყვიალებითა და ბუმბულით წაწყობილი ქუდი ვნახე და ისე მომეხონა, რომ ვიფიქრე, კატანი რომ გადაიხდის, აუტკობლად ვიყავი-შეთი; ანდა როგორც კი ჩემს მობლებეთათო იღწავ რამე წინააღმდეგობა მომიწვედა, მეტყარითა და თავისუფლებითა სასეე ხნით ვიყვირებდი ხოლმე, ფულს რომ ავიღებ, მატყრილებში ჩავედები და ჩემს ზაზხე ნავაღმეთი. ჩემი მოზაღვის გეგმა და მოხაზულობა ფასის ზრდასთან ერთად კიდევ უფრო იზრდებოდა; ყველაფერი ყელზე მოსახვევი ბენვის ყიფვის დამმა სურვილმაც კი გადაფარა ერთ დღეს. ვიფიქრე, კატანი რომ გადაიხდის, კევრის ბენვის ვიყვი-და-შეთი; ძალიან მომწონდა, გოგობებს ყელზე რომ ჰქონდათ; მოხეყული; არისტოკრატული და მდიდრული იერი ჰქონდათ, დახაზისთანავე პატვისციცმას იმსახურებდნენ. მიხაროდა, მეც რომ შექმნებოდა მალე ასეთი, რაო და თავის მოწონებას შევეძლებო.

საზაფხული სესიების დროც დადგა, და ჩემი მოსწავლე საგამოცდი კომისის წინაშე წარდგა. იმ დღეს, სკოლის მოსალებში განცხადებების დაფაზე შედგებები რომ უნდა გამოეყრათ, კატანის უუთხარი, წადი, ყველაფერი უსუსტად გადაიწერე და მომტყახე-შეთი. მიიღო დღე დაწვარსათან ვიდექი და აფორაბებელი ვიციდენი. როგორც იქნა, მოვიდა; სახეზე გულგრილობა ეტყობოდა, არც მოწყენილი ჩანდა და არც მხარული. „როგორ ნაივია?“, ვკითხე. „ისე რა...“, მიპასუხა. „დამაკმაყოფილებელი ნიშანი მაინც თუ მიიღე?“, ვკითხე ისევ. „აქ სუთი და თობი წერია?“, მოისრა და დაკვეცილი ფურცელი ისე გამომიწონდა, თითქოს მთელ პასუხისმგებლობას იმორებს თავიდანო. „სუთი და თობი?“ ეს ხომ არადადამაკმაყოფილებელია?! ასისტენტობას ეულარ შეძლებო“, წამოვიძახე განადგურებულმა. „პო...“, თქვა და უპატყვემლობითა და მურაჯცმყოფელი სახით ქუდი სკამიდან იიღო; მერე დედაჩემი მოვა ანგარიშის გასასწორებლად, დაძაბა და ისეთი მოძრაობით გავიდა, თითქოს შარვლიდან მტყვრს იფერხავსო.

მეორე დღეს ჩემთან შვე, სამკლოვიარო კაბაში ჩაცმული მოხუცი ქალი მოვიდა, რომელსაც ხელში ყვითელი შუკრა ეჭირა. რომ ვავიო, მასწავლებლის წინაშე იდგა, სლოკინარევი ტირილით, ერთი უბედური ქვრივი ვარო, მოთქმა დაინყო. ხელების ტერით მითხრა, საცოდავმა ქმარმა სიკვდილის წინ მხოლოდ ორი რამ დამიტოვა კარგი – ჩემი იშვიათი ნიჭია; დაფილდოვებული, მგერამ ზარმაცი შეიღო და ერთი პატყა ხორციის მაღაზია, რომელიც სასიცოცხლოდ ძლივს გვეყოფნის მე და ფიორენცოსო; ისეთი სანაყლი ქვრივისთვის, როგორც მე ვარ და როგორც ჩემი ობოლი შეიღო, ამხელა გადასახადი დაქტევაასა და შიმშილს ნიშნავს ნამძვილოდა. „თქვენ არაფერი გაკლიათ, გეტყობათ. რა ღამაში კულულები გაქტო, ღმერი

გვარადგეოთ ცისფერი თვალები და შავი თმები - იმგვარი სილამაზე! და მუხური კბილებიც რომ ფორტუნას ნიშნავს... უფლასხელთან ქორწინებას გისურვებთ, საყვარელო, დიხსი ხართ მართლა", დაამატა ქალმა. მე მიხვდი, კერძის ბუნების ყიდვას რომ ვიღარ შევძლებდი და ტირილი დაწვივე. მან კი იფიქრა, ჩვენ გამო ტირის. ვეცოფებითო და ჩემს ლოცვას მოჰყვა, რა არ მიწონდა: ანგელოზო, კრავიო... მტრედიც კი. ბოლოს, ამ ფულის გადახდა მხოლოდ საკეები პროფექტი შემიძლიაო, თქვა და ის ყვეითული შეკრა გამოიჩინა. შიგ ერთი კილო პალიატა იყო - ბალახისქაშაელი, ჯერ კიდევ ბუჭუნე შყოფი ცხოველის ნაწლავები.

„რამდენი ხართ ოჯახში?“, მკითხა ქალმა. „სული - დედა, მამა და ორი პატარა ძმა“, ვუპასუხე თვალცრემლიანმა. „მამა კი გვეყოფათ ყველას ეს პალიატა“, წამოიძახა. მე მადლობა გადავუხადე, მაგრამ ქალი ნასვლად მიხვდა არ აპირებდა, ბოთქოს რაღაცას მოქმადნა, რაღაცას კიდევ ფიქრობსო. თითოთი, დედაშენის ნახვა თუ შემიძლიაო, მორიდებით მკითხა. დედაჩემს არ სცალია, ვუპასუხე, მითხარით, რისთვის გინდათ მისი ნახვა-მეთქი. ქალმა, ამ შეკვრას გადავცემდი, თვეწინარი პატარა გოგონს ვერაფრით ვანდობო. შევადე იყავით, მე პალიატა ისედაც გეზიზღება; ორი რამ არ მიყვარს ბავშვობიდან - პალიატა და სოფელურად გაკეთებული ნახარში-მეთქი, სელკითი ვუპასუხე; ამიტომ დიდი სიამოვნებით გადავცემ ამ თქვენს ძველს ოჯახის სხვა წევრებს-მეთქი. ეს რომ გაიგონა, ქალმა დიდი ბოძინი მოიხადა, სიამოვნებით კიდევ ერთხელ დამლოცა და წავიდა.

დედაშენი ვენანციო

დედაშენი ვენანციო ბარცენა საფუთქელზე თეთრი, მძიმისმაგარი ნიშანი ჰქონდა, რომელზეც დედა წერინა, მთვარეზე ჩაფიქრებული სურვილიაო, ამტკიცებდა; ჰყვებოდა, ვენანციოზე ფეხმძიმობისას, ახალ მთვარეს შეხებდა, ცაზე ოქროსაღი რომ ბრწყინავდა და ნაშინ ჩაუვთქვი სურვილად, ნეტა, ჩემზეც იყოს ასეთია; მთვარეზე პატარა ფორმა მიიღო და ბავშუს დაეხატა საფუთქელზეო.

მთვარის ნიშნის ვენანციო ძალიან პატარა და გამხდარი ბიჭი იყო. ბუნებრივით ისე ჰქონდა ამონეული, გაღაფრული ფრთები გვერდობდათ; ხახვის ფურცლებით თხელი და ნაზი კანის ქვეშ პატარა, მოცახტახტ ძვლები თავისი მნულებით ნათლად უჩანდა; ნუდამ მტკირანი შავი კულულები ნაცისაფრის მთავებდობას ტოვებდა, ხოლო შავ და ფართო თვალეში მუდამ მელანქოლია იკითხებოდა. მისი ქმედებები და მოძრაობები მთვარის ჩუქურ მორბენალი ველური კურდღელივით აჩქარებული და ნერვიული იყო. ვენანციო არასახლად ტირიდა. როგორც კი ტირილს დააპირებდა, ნერწყვს გადაყლაპავდა, რითაც მამხივე შეიძლებოდა მის ცხელ მხარე ცრემლის ლუქის დანაევა, რომელიც მსხვილი კვანძით ზეგათქვევით უმოძრაავებდა. რომ იღიებოდა, ტურნას

შორის წერილ და მწიერ კბილებს ზნებდა, ნაგრამ იმ წერწევის კვანძის ვლავისას სახე კი უფითრდებოდა.

დედა წერინა, ვენანციოს დედას...
სანამ სატელეფონო ოფისში სამუშაოდ წავიდოდა, ერთი დღი საქმე ჰქონდა შესასრულებელი, რაც თრითიდავდა, მის ხვეულ თმას ეფებოდა; საღამომით თმას ვჯავჯავუფად იყოფოდა და თითოეულზე გაბთვის ქალად ისევება, რომლებსაც დილით იწორებდა; და ეს იყო გველავური, რაც საკუთარი თავის მიწესრიგებითა და მაქსიმალურ ყურადღებას წარმოადგენდა. დანარჩენი, მთლიანად ტანსაცმელში იყო გახვეული და ყველაფერი ერთნათევით ჰქონდა და დამაგრებული. მის მალაქქელის ფეხსაცმელებით დადიოდა, რომლებიც ყოველთვის გადალურული ჰქონდა და თანაც ტრახახობდა, ყვრილობებზე მოწითალო ფერი ბუნებრივად მაცხვ, ფერ-უმარლის ნახმა არ მჭირდებოდა. ისე იყო სულ აღტაცებული, რომ როცა იცინოდა, გვერდობდათ, ასაკონებდა. მისი წერილი და მტვარა მძია ვსკონებდას, „ვენანციო“-ს რომ იხსნდა, ტანში ვეწლას უტანაური ურუანტული გვოვლიდა.

ვენანციოს ყველა დედაშენივითი რაღაცით იყო დაკავებული: უფროსი ძმა ნაწირობებს წერდა, ბროშურებად ბეჭდავდა და მუშობლებს ურიგებდა; მეორე ფეხბურთის თანაობდა და სუნთებით იყო სახეს; მესამე სკოლაში სწავლობდა, და ხედავობდა კიდევ ზოგჯერ კეფამი; მეოთხე, ვენანციო, მაინც არაფერს აკეთებდა და რატომ უნდა გაეშავთ სახნავლებლად?! იჯდა თავის მერხზე ჩუქად და მანსავლებულს არ უსმენდა; მოულოდნელად თუ გაიგონებდა, „როსინი, გაიმეორე, რა ვთქვი“-ო, პირს ალებდა მხოლოდ და გაოცნებული უჩინებულად იღიებოდა, თან ნიწნამონეულ ყურებს სურდღელივით აცახტახებდა. ნათლად ჩანდა, ვეწლავური რომ აიწყდებოდა, ძალიან რცხენებოდა. საცოცხლად აზრები ისე სწედებოდა განსებთან, როგორც ხეებს - ცერ-ნამი; წამით ეკიდა თითქოს და ტიკ, უცებ ჩამოსწყდებოდა. ერთი სიმღერა იცნავდა მხოლოდ, რომელიც მისი მთხზული იყო:

- „მუხლავური გმიდო მიცურავს და მიცურავს.“
და სულ ამას მღერავდა თავისი ატონალური ხმით.

კიდევ, ძალიან კარგად იცნობდა ალმატებით ხარისხის ფორმებს, რომლებსაც დიდი სიამოვნებით იყვებოდა, როცა სატელე-

ფონო ოფისიდან დაბრუნებული დეიდა წერინა ეკითხებოდა: „კარგად მოიქცეო დღეს, ჩემო სიყვარულო?“, ის დამიანუნებლად პასუხობდა, „ძალიან კარგად!“, მერე ცოტას დაფიქრდებოდა და დაბაბტებდა, „უარესის საწინააღმდეგო“; და ბოლოს, „საუკეთესო!“, თან თვალებს მოჭუტავდა.

ყოველ დღითი, სამსახურში წასვლამდე, დეიდა წერინა ლეიბის საბერკეტი სცემდა ვენანციოს. ამბობდა, მთელი დღის მანძილზე ისე ცეცქობს და იმდენ რამეს აშავებს, რომ იძულებული ვარ, გაღვიძებისთანავე ვცემოო. საფიქრალს ასე იღვევდა წინასწარ. აიღებდა საბერკტს, მოუახლოვებოდა მის საწლოს და ეუბნებოდა, „ვენანციო, პიუჟამ აინიე, უნდა გცემო!“, და მერე წავიდოდა სამსახურში, თუმცა ვერ თმოდან ქალადღებს იპირებდა.

მამა სახანრო სადაზღვევო კომპანიაში მიიდიდა, უფროსი შვილი – ტიმოგრაფიაში, მეორე – საფარციმოდ, და მესამე – სკოლაში. შინ მხოლოდ ვენანციო რჩებოდა, რომელიც მთელი სახლის ორგვლეე ინეცებდა სირხილს, კიბებზე ათავსერ ავიდოდა და ჩამოვიდოდა, გაპყუფოდა თავს ფანჯრებიდან და „ჰიოდოის“ სიმღერას მღეროდა – უამრავ სიცვლქეს სწაილიდა. თორმეტი ქიქიდან ერთისთვის რომ ეხლო ხელი, ძირს ზუსტად ის უფარდებოდა. და ქათმის ქურდები... იცოდნენ, სახლში ვენანციო მარტო რომ იყო, შედიოდნენ და ქათმებს ცხვირნი პარადვდნენ. ერთადერთი, რასაც აკეთებდა, შუადღისას, მაკოანის მოსახარმად გაზზე წყლით სავც ქვაბის შემოდგამ იყო, მაგრამ ესეც იმპიათად ხდებოდა, რადგან ვენანციო ზოგჯერ წყლიან ქვაბს რომ შემოდგამდა, გაზის ანიუზა ავიწყდებოდა ანდა გაზს რომ აანთებდა, ქვაბს უწყლოდ შემოდგამდა.

ვენანციოს უფროსი ძმების მიერ ნახმარი შარვალი და პერანგი ეცვა, რომლებზეც ღიჯეთ აღარც კი იყო უკვე შემორჩენილი და ქინძისავეებით და დიდოდა; ფანშიშველა სიარულით გაბრტყელებული და მარბასეთი გაძლილი თათები იხვისას მიუგავდა.

მაგრამ ეს არაფერი. ვენანციო მთავარული იყო. მისი ძმები ფეხების ქნევის გამო მასთან აღარ იძინებდნენ, ამიტომ ცალკე, დერეფანში, გასალულ ღოღინზე უნდვდა ყოფნა. ადგებოდა შუალაბის დაძინებული და მოჭებოდა სიარულს. მერე, მოულოდნელად რომ იღვიძებდა, თავს სვეის სიღრმისებურ სიბნელეში წარმოიდგენდა, კედლებზე ჩრდილებასც

დაინახავდა და შიშისგან ოფლში განწულული სწრაფი ნაბიჯებით ლღინის მივარდებოდა. ძიძმე რასაც აკეთებდნენ დედები აღარ ახსოვდა; და დროშების აშავეც სწორედ ეს დღეა!

ერთ დღეს დეიდა წერინამ ვენანციოს ლაშაზე ტანსაცმელი უყიდა; შავ ფონზე მარკების სიღდის ფერად-ფერადი დროშები ეხაბა. ყველა ქვეყნის დროშა იყო; წერილი ვერსკვლეებით, თეთრ ფონზე წითელი შროშაწებებით, წითელზე თეთრი ჯვრებით... ვენანციომ როგორც კი ნახა, ისე მოეწონა, კარგა ხანს იცინა პირდაღებულმა და იბტუნა მის ორგვლეე, დეიდა წერინამ, ჩემო კავი, იცოდე, ამ დროშების ამოჭრა აზრად არ მოგივიდესო, გააფრთხილა.

იმ ღამეს ვენანციოს, როგორც თვითონ მოჰყვა, წრე ეს-იზმრა, რომელზეც ათასობით დროშა ფრიალებდა და ტრიანლებდა. მას კოლეჯში ეგონა და განაღვენას შეეცადა, მაგრამ ამაოდ, ვერ მოიშორა. მერე მძინარე წამოდგა, სასტუმრო ოთახში შევიდა, სადაც დღიანზე ღამაზე მიფენილი ტანსაცმელი იდო, სინათლე აანთო, ერთ კუთხეში მოკალათადა და მსხვილი მაკრატლით საითთოდ მათ ამოჭრას შეუდგა. დეიდა წერინამ ძიძმე რაღაც იგრნო, უცებ წამოყარდა და ოთახში შეეარდა, მაგრამ ბიქს ტანსაცმლის წინა მხარე მთლიანად ამოჭრილი ჰქონდა უკვე და დროშების მაგვირად უამრავი ოთხკუთხა ნახვრეტიც ჩანდა.

რვა წლისაც არ იყო ვენანციო, რომ გარდაიცვალა. ყველა ამბობდა, მისი ზედმეტად აზრებილი ნაწამებელი, წინანძისული ყურები და მოსაძრობად გამზადებული მრგვალი ფრჩხილები ნიშანი იყო იმისა, რომ მალე მოკვდებოდაო. თავის სამძიელი ტყივლი რომ დაეწყო, ყინულოდადებულმა, რამდენიმე დღის ძიძმე შეეგება, საბოლოოდ ამოსაშუთქა და მოკვდა. გავლებული ფანჯრებიდან კარგად ჩანდა, დეიდა წერინა სახლის კიბებზე ყვირლით როგორ ადიოდა და ჩამოდიოდა. „შვილო ჩემო, ვენანციო! მიშველეთ, მიშველეთ!“-ო, იძახდა. ახლა თამ სულ მთლად დაუფარცხენილი ჰქონდა, ზედ არც ქალადღები ეკეთა და არც – ხვეულები. სახლის დამლაგებელმა ვალკირიამ, სატაცურის ბუჩქივით აქვს თავიო, თქვა. დეიდაშვილი ვენანციო თავისი იხვიეთ თეთბობა და მტკრიანი კულულებით ამჯერად მაინც იყო ჩავსული. კუბოში ცისფერი, ელეგანტული კომპლექტი ეცვა და მიცვალებულთა ეტლში სვენდა.

შვიდობით, ვენანციო ყველა თეთრად გამოწყობილი ბიძაშვილ-დეიდაშვილი იღებდა მონაწილეობას მის გასვენებაში, მაგრამ არ ტორიდნენ, უფრო გაოცებულები იყვნენდნენ; მებტაც, შურდათ, ოქროსფერი ღენტები, ცხენები, მუეტლედ და ყველაფერი ვენანციოს პატყვაცემად რომ იყო იქ. მხოლოდ დეიდაშვილ ელზას არ ეცვა სამგლოვიარო ტანსაცმელი. სკოლის თეთრი ფორმით იყო მისული, რომელსაც წარწერა, „შვილო ბ“, ჰქონდა. მხოლოდ ელზა ტორიდა; და საქმე ის იყო, რომ ვენანციოს ერთხელ, თმაზე დამაგრებული ღამაში ბაფთის გამო, რომელიც ძალიან მოსწონებია, მისთვის ცოლობა უთხოვია; გოგოც, სხვა არავინ მყავსო, და დათანხმებია. ახლა ტორიდა, გაუსთხვრად დარჩენის ფიქრი ანუთხებდა.

იტალიურიდან თარგმნა მია ტურაბულიძემ

ბალზაკის

„გამძრალი ილუზიები“¹

გეორგ ლუკაჩი

გეორგ ლუკაჩი (1885 - 1971) - გერმანულენოვანი უნგრელი ფილოსოფოსი, ლიტერატურათმცოდნე და კრიტიკოსი. ლუკაჩი XX საუკუნის ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი მარქსისტი მოაზროვნეა. მისი ინტელექტუალური განვითარება რამდენიმე ეტაპად შეგვიძლია დავყოთ - წინამართლისტულად, როცა ის ნეოკანტიანელების წრეში მოღვაწეობს, მეგობრობს და თანამშრომლობს გეორგ ზიგელთან, მაქს გუბერთან, ერნსტ ბლოხთან. ამ პერიოდის მისი ფუნდამენტალური ნაშრომებია ესეების კრებული „სული და ფორმები“ (1910) და ნარკვევი „რომანის თეორია“ (1920). ეს ეტაპი 1910-იანი წლების მინორულს მთავრდება და ლუკაჩის სიტყვებით რომ ვთქვათ, იწყება მისი „გზა მარქსისკენ“. ამ პერიოდში ლუკაჩი აქვეყნებს თავის ყველაზე პოპულარულ და გავლენიან ნინგს „ისტორია და კლასობრივი ცნობიერება“ (1930), რომელიც დისკალური მარქსიზმის ფუნდამენტული ნაშრომად მიიჩნევა. მესამე ეტაპი იწყება ლუკაჩის სსრკ-ში გადახვევით, როცა მან, როგორც თავად წერს, მარქსის ადრეულ ხელნაწერებთან ვაცნობის შემდეგ, თავის 20-იანი წლების შეხედულებებში მნიშვნელოვანი კორექტივები შეიტანა (ანამთ ასევე დიდი როლი ითამაშა ლუკაჩის თანამშრომლობამ და მეგობრობამ საბჭოთა ფილოსოფოსის მიხაილ ლიფშიცთან, რომელიც ლუკაჩის გარდაცვალებამდე გრძელდებოდა). ლუკაჩის საბჭოთა პერიოდი, რომელიც თვითმეტყველების (1930-1945) განაზღვრავს მისი ცხოვრება, განსაკუთრებული ნაყოფიერებით გამოირჩეოდა. ლუკაჩი უახლოვდება ფილოსოფოსებისა და კრიტიკოსების ჯგუფს (ე.წ. „neue Schule“ - ე.წ. უსიხური, ა. პლატონოვი, ვ. გრები, ი. საცი, ბორის ალექსანდროვი (კვლერი) და სხვ.), რომელიც გაერთიანებული იყო ჟურნალ „ლიტერატურის კრიტიკა“-ის ირგვლივ და მიხაილ ლიფშიცთან ერთად მისი ლიდერი ხდება, აქვეყნებს დიდი როლიერებით სტატიებს ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე (რომელთა ნაწილი შევიდა 30-იან

წლებში რუსულ ენაზე გამოცემულ კრებულებში „მარქსიზმი და XIX ს.-ის ლიტერატურული თეორიები“ და „რეალიზმის ისტორიისთვის“), წერს ფუნდამენტურ ნაშრომს „ახალგაზრდა ჰეგელი“ და მონოგრაფიას „ისტორიული რომანი“. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ლუკაჩი თავის სამშობლოში, უნგრეთში ბრუნდება და აგრძელებს პროდუქტიულ მუშაობას, წერს ისეთ ფუნდამენტურ ნაშრომებს, როგორიცაა „გონების განადგურება“ (Die Zerstörung der Vernunft), იობტიომიან „ესთეტიკას“, ტრაქტატს „საზოგადოებრივი არსებობის ინტოლოგიისათვის (პროლეგომენები)“ და მრავალრიცხოვან კრიტიკულ და სალიტერატურათმცოდნეო ნერილებსა და მონოგრაფიებს რეალისტური ტრადიციის მწერლობის შესახებ. ლუკაჩს ახლო ურთიერთობა ჰქონდა თომას მანთან, რომელმაც, მიუხედავად ლუკაჩთან მსოფლმხედველობრივი უთანხმოებისა, მას „თანამედროვეობის უმნიშვნელოვანესი კრიტიკოსი“ უწოდა და პოპულარული ვერსიის თანხმებამ, „ვუდასნურ მთაში“ ნაფტას პერსონაჟის პროტოტიპადაც გამოიყენა.

შემოქმედებითი სიმწიფის მწვერვალზე ყოფნის პერიოდში (1837) დასრულებული ამ ნაწარმოებით ბალზაკმა შექმნა რომანის ახალი ტიპი, - იმედგაცრუების, კაპიტალისტური საზოგადოების ტლანქ სინამდვილესთან შეჯახებისას ცხოვრებისეული იდეალების ვარდაუული მსხვერვის რომანი.

როგორც ცნობილია, ილუზიების მარცხის თემა რომანში ბალზაკამდე დიდია ხნით ადრე გარანდა. ახალი ისტორიის პირველი რომანი - „დონ კიხოტი“ - ასევე „გამძრალი ილუზიების“ შესახებ მოგვითხრობს. მაგრამ სერვანტესის ნაწარმოებში, რომელიც ახლად აღმოცენებული ბურჟუაზიული საზოგადოების სულისკვეთებითაა განმსჭვალული, უმთავრესად, ფეოდალური საზოგადოების ილუზიების გადმონამთები ნადგურდება. ბალზაკთან თავად ბურჟუაზიული საზოგადოების მიერ შემუშავებული ნარმოდგენები ადამიანზე, საზოგადოებაზე, ხელოვნებაზე და ა.შ., ბურჟუაზიული საზოგადოების სინამდვილესთან შეჯახებისას, მხოლოდ და მხოლოდ ილუზიები აღმოჩნდება.

¹ თარგმანი შესრულებულია შემდეგი გამოცემის მიხედვით: Лукач Г. К. История реал.изма, М.: Гослитиздат, 1939. გვ. 202-220.

ბალზაკის „გამქრალ ილუზიებში“² დასრულებული ფრაგმენტი პირველად არის გამოცხადებული ბურჟუაზიული იდეალების მათივე ეკონომიკური ნიდაგისი – კაპიტალიზმის – ზემოქმედების ქვეშ მსხვერვალი. „გამქრალ ილუზიებში“³ დაიხრია სტენდალის „ითიული და შავი“, მოუსეს ტრაკუნის შეილის აღსარება“. თუმა პარსონ ტროლეუბად, ის უფრო არა ლიტერატურულმა მოვად, არამედ საფრანგეთის, იმ ქვეყნის საზოგადოებრივმა განვითარებამ, სადაც ყველაზე უფროდ ჩანდა, საითკენ მიდის ბურჟუაზიის პოლიტიკური ევოლუცია. საფრანგეთის რევოლუციისა და ნაპოლეონის პეროიკული დროებამ გამოაღვიძა, გაამარავლა და აღარაშმა ანამდე პარულმარე „მესამე სიდეგის“ ენერგია. ამ ეპოქამ თავის საუკეთესო ადამიანებს შესაძლებლობა მისცა, ხორცი შესესხათ თავიანთი იდეალებისთვის, ამ იდეალების თანადედე ცეხობრება და ტირობა მომიკვადრიკენენ. ნაპოლეონის დეკემბის, რესტავრაციისა და იგლისის მონარქიის შემდეგ დაფდა ამ ეპოქის აღსასრული. იდეალები რომოდ მორთულობად, უბრალო დეკორაციებად იქცა; გზა, რომელიც კაპიტალიზმის განვითარების ნაპოლეონისა და რევოლუციისამ გატყავა. უკვე საბოლოდ ფართოდ, ყველასათვის მისაწვდომი და მოსახერხებელი გახდა. „ფინილშია და პრეტყულებმა ბურჟუაზიულმა საზოგადოებამ ნარმოშუა თავისი სამდელო ამსხელ-განმმარტებელი და ნარმოამდეულეები სეების“, კუნენების“, როიკოლარების“, ბენეამენ კონსტანების“ და გიზობების“ სახით.

² მოუსხედავად იმისა, რომ ქართულენოვან თარგმანში რომანის სახელწოდება „გამქრალ ილუზიებშია“, ვართო, დენოსიული სახელწოდებით („Illusions perdues“) მხალმდენელა, – არა მხოლოდ იმიტომ, რომ თავად ლიტარე ამ სათავართი სარტყლებს, არამედ იმის გამოც, რომ „კონენები“ და „ილუზიები“, რაოდენ მსგავსი მნიშვნელობებიც არ უნდა ელხოდ, მაინც სხადანება რაწეს აღწმანება. ბალზაკის კი სწორედ ილუზიებზეა საუბარი, ისტორიული ილუზიებზე და მათ მარტზე, რომელიც აგრეთვე იმიტიტორ ისტორიული მიზეზებით არის გააირობებული.

³ სეი ყნაბატისტ (1767-1832) – ფრანგი ეკონომისტი, კლასიკური პოლიტიკონომიის ნარმოამდგენელი.

⁴ ელსილი ვიტორი (1792-1867) – ფრანგი ფილოსოფოსი, ისტორიკოსი და პოლიტიკური მოღვაწე. სპირიტუალიზმის და გლუბტეზმის დოქტრინების შემქმნელი.

⁵ როიე-კოლარი პიერ პოლ (1763 – 1845) – ფრანგი პოლიტიკური მოღვაწე და ფილოსოფოსი.

⁶ კონსტან ბენეამენ (1767-1830) – ფრანგი-შვეიცარიული მწერალი, პუბლიცისტი და საფრანგეთის რევოლუციის ნაბარტაზისა და რესტავრაციის პერიოდის პოლიტიკური მოღვაწე.

⁷ გიზო ფრანსუა (1787-1874) – ფრანგი ისტორიკოსი, პოლიტიკოსი და სახელმწიფო მოღვაწე კლიბერალ-კონსერვატორი.

მისი ნამდვილი მენდართმთავრები კანტორის მაგიდა უახდენ, ხოლო ულუვიე XVIII გახივებული თავი მისი პოლიტიკური მეთაური იყო“.⁸

მაღლი სამოქალაქო აღმავლობა – ნინამორქვი ეთიოპიული ევოლუციული პროდუქტი – საზოგადოებრივად არასაქრო გაბდა. რეოლუციისა და ნაპოლეონის მონარქიის დროს გამოღვიძებული ენერგის დაქვეითება, – აი, თენები, რომელიც ყველა იმედეგატრების რომინა“ აერთიანებდა. ბალზაკი, მიუხედავად იმისა, რომ ლეგისტიმისტი იყო, მთელი სიყვადით ხედავდა თავისი დროის ტუმნარტ ხასიათის. ის ამბობა: „არ არსებობდა სხვა მოვლენა, რომელიც უფრო ნათელი მტკაცებულედა იქნებოდა იმისა, თუ როგორ ილოვრება“⁹ აქვია რესტავრაციამ ახალგაზრდობა. ახალგაზრდა ადამიანები, რომლებმაც არ იცოდნენ, საითკენ მიგრნართთ საკუთარი ძალები, ხარჯდენენ მათ არამოლოდ ჟურნალისტიკაზე, შეთქმულებებზე, ლიტერატურისა და ხელოვნებაზე, არამედ ურეულო ზედმეტობებზეც. რამოდენადა და ნაყოფიერება იყო ახალგაზრდა საფრანგეთში ამ მრეენიერ, მრომისმოყვარე ახალგაზრდობას სწყუროდა ძალაუფლება და სიამონებანი; შამოტყუდებითი სულთ განმსტყალულის, ეხარბებოდა სიმდიდრე; მცონარეგამში ცდილობდა ვნებების გამოცოცხლებას; ყოველგვარი ხერხებით ილტვოდა, სეოვა თავიი ადგილი, მაგრამ პოლიტიკა არ აძლევდა ამის საშუალებას“.

ამ მდგომარეობის, მთელი თაობის თავს დამტყდარი ამ ტრავედიის შეცნობა და ასახვა – არის კიდევ ის საერთო, რასაც ბალზაკი და მისი თანამედროვე ატორებთან ვაყოლობთ.

თუმცა, მიუხედავად ამ მსგავსებისა, „გამქრალი ილუზიები“ მთისაიეთ აღმართული ამ დროის მთელი ფრანგული ლიტერატურის თავზე. ბალზაკი არ იფარგებდა ტრავედიული ამ ტრავეტიკური საზოგადოებრივი ვითარების დაკვირვებითა და გამოსახვით. ის ხედავს უფრო ღრმად და უფრო შორს. ის ხედავს, რომ საფრანგეთში ბურჟუაზიული განვითარების კაპიოკული პერიოდის აღსასრული, ამევე დროს, ფრანგული პავიტალიზმის ფართო აღმასვლასაც ნიშნავს. თითქმის ყველა თავის რომანში ბალზაკი ასახავს კაპიტალიზმს ამ იერიში, პრიმიტიული ხელობის ახალი, კაპიტალისტური ნარმოვად გადაცეცის, მზარდი ფინანსური წნეხის ქვეშ ულატესა და სოიელის დაკაბალებს,

⁸ K. Маркс, Восмидцллет брнмера Луи Бонапарты, Собр. Соч. Т. VIII, стр. 324. Изд. ИМЕЛ.

⁹ მარქი კ. თვრამეტი ბრიოეური ლუი ბონაპარტისა/ მარქი კ. და ენგელიხ ფრეიული თხზულებანი რრ ტომად, თბ., სახელგამი, 1963, ტ. 1, გვ. 269.

¹⁰ ილოტები (ძე ზერქ. მანბანი) – ძველ საარტაბო სახელწოდების საუთრებთან მყოფი ვლებების ფენა, რომელიც დამარტებული ტომების ნარმოამდგენელებისთან შეუდგებოდა. ილოტები მონებისგან გამოირჩეოდნენ იმიტომ, რომ გაანწილათ თავიანთი მურუმბო და რომის იარაღები; არ შეძლებოდა მათი გაყვად. ილოტები ახალიწმუნება უფლებებით იცვენენ და როგორც ძველი ბრძენი ატორები გადმოცევენ, სპარტელისა მურნად დამკვირებისა და მორალური ზენსლის იმიტიტი ნარმოამდგენენ. მათ უნრეადენენ არასრულყოფილების კომპლექსს, ურკამადაცენენ საზოფრო სიმღერების შესრულებას და მიძულდენენ, ემტარო უხამში შინაარსის სიმღერები, გამოამრავლენენ, რათა შემდეგ ახალგაზრდობისთვის ექნებინათ, როგორი ამზრუნული სიმართლე, ებარებინათ ძაღლის ტყავიებთან დახატებული ქაღალდი. სპარტის მოქალაქეებზე რიცხობრივად გაკვირვებულ ადამტებულ ილოტები უფროდ დაეძღოდნენ, რამაც სპარტე საბოლოოდ კრიტიკების სისხტების – ილოტების ნინაამდგენე მიმართული პერიოდული სადამსჯელო ექსპედიციების ჩამოყალიბებამდე მიოყვანა.

პედანტური, მას არასდროს აქვს მშრალი „მეტეოროლოგია“ ხასიათი, როგორც ეს მოგვიანებით მის მიმდევრებთან გვეხდება. საზოგადოებრივი პრობლემის გაშლა ყოველთვის გამორჩევი ინდივიდუალურ ბედისწერასთან და ენებებთან განუყოფელ და ორგანულ კავშირში მიმდინარეობს. და, მოუხედავად ამისა, კომპოზიცია, რომელსაც, ერთი შეხედვით, მხოლოდ ინდივიდუალობების გამოსახვა უდევს საფუძვლად, შეიცავს საზოგადოებრივი ურთიერთობების უფრო ღრმა გაგებას, საზოგადოებრივი განვითარების ტენდენციის უფრო სწორ შეფასებას, ვიდრე XIX ს.-ის მეორე ნახევრის რეალისტ მწერალთა უმრავლესობის პედანტურად-„მეტეოროლო“ კონსტრუქციები. „გამქრალ ილუზიებს“ ბალზაკი ისეთივერად აგებს, რომ მოქმედების ცენტრში მოქცეულია დღესობის ბედი და მასთან ერთად – ლიტერატურის საეონოლო ვადექცევა; ლიტერატურის მატერიალური ფუნდამენტის კაპიტალისტური გარდაქმნა, საგამომცემლო საქმიანობის ტექნიკური პროგრესისგან სარგებლის მიღება, თითქმის, რომანის მხოლოდ დასკვნით ემსოხება გვეყვარება. შეიძლება მოვეცინეთ, რომ ამგვარი კომპოზიცია თავდაყირა აგენებს მატერიალურ ბაზისა და შედარებით შორის არსებულ ლოკალურ და ნაივლურ ურთიერთმართებულ სინამდვილეში, ის აღსავსეა მხატვრული და საზოგადოებრივი სინონით. მხატვრული იმპოტიმ, რომ ბედის უკუღმართობანი, რომელსაც ლუსიენი თავის დიდიხასიათის ბრძოლაში განიცდის, ნოლიანობაში საგნის მრავალფეროვანი და მოძირკე მიწარასია გამოსახავს უფრო მეტ შესაძლებლობას იძლევა, ვიდრე იმ პროვინციელი კაპიტალისტების წერილი თალღითური ხრიკები, რომლებიც სესპარის გაძარცვა მოახერხეს. ეს კომპოზიცია შეთანხმავს საზოგადოების კრიტიკის თვალსაზრისითაც, რადგან ლუსიენის ბედისწერა კაპიტალიზმის მიერ კულტურის განადგურების საკითხს ბოლიანობაში სვამს, მაშინ როდესაც გამოიმგონებლის უფადრუკი ბედის აღწერა, რა თალღითობებზეც არ უნდა იყოს ამასთან ნაჩვენები, წინა პლანზე მაინც ტექნიკის განვითარებაში კაპიტალიზმის პროგრესულ როლს წამოხსენებდა. გონიერი სემპარი სულლიად მართალია, როცა დასკვნის, რომ ამბავილუმში მისი აღმოჩენა უკვე გამოყენებულა ნარმოებაში, ხოლო გამომგონებლის განთავრების ფუნქცა – მთლიად პირადი ნარეულებლობის ენამდვილბა აქვს. ლუსიენის პირადი კატასტროფა, პირითი, ამავეროლულად გვიძლევს კაპიტალიზმის მიერ დაკინებულ და პროსტიტუტურული ლიტერატურის ხატს.

ამ ორი ცენტრალური ფიგურის კონტრასტში შესანიშნავად გამოხატება კულტურის პრობლემებისა და ადამიანური გზიის საქონლად გადაქცევის მიმართ ადამიანთა რეაქციის მრავალფეროვნება. სემპარის ხაზი – ის რეზინიაცია, საკუთარ ტერორში შეგუება. რუზინიცილა ძალიან დიდ როლს ასამაშობს XIX ს.-ის ბურჟუაზიულ ლიტერატურაში. გოცუე – უკვე მოხუცებული – პირველი იყო, ვინც მასზე, როგორც ბურჟუაზიული საზოგადოებრივი აზრის ახალი ეტაპის ნიშანზე, მიუთითა. ბალზაკი თავის დიდაქტიურ-ტოპოპურ რომანებში მეტწილად გოცუეს კვლავ მიყვება – ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში ერთადერთი მოღვაწეობი, რომელზეც საკუთარი თავის და ეტრისტურ, არაზედ საზოგადოებრივ მიზნება უსახაევს, ის ადამიანები არიან, ვინც უარი თქვა, ამ იძულებული იყო, უარი ეთქვა პირად ბედინებრებაზე. თუქცა, სემპარის განდგობის რამდენიმე სხვა ელემერი აქვს: ის წყევტს ბრძოლას, უარს ამბობს გარკვეული მიზნების მიღწევაზე, რათა პირადი ბედინებრე განმარტობის სიმძვიდეში შპოვოს. ვისაც სურს, თავისი სწიმნდე შეინარსებოს, ის არ უნდა ეტებოდეს კაპიტალისტურ მანქანას – აი, სემპარსეული „საკუთარი ბილის დამუშავების“ გადამწყვეტილების არსი, სულლიად უცხო ეოლტიკური ირონიისთვის.

ლუსიენი, პრიოტი, პარიზის ცხოვრებაში გადაღვება და იქ სურს მიადნოს ძლევამოსილებასა და აღიარებას, რაც რუსტავრაციის ეოპის ახალგაზრდობის მრავალფეროვანი სხეულების რიგებში აყვებს – ახალგაზრდობის, რომლებიც ილუმბოდინენ ან აღწევდნენ წარმატებას, ყრგებოდნენ რა ბინძურ, ჰეროიზმიისთვის სრულიად უცხო ენებას (ეღუთნე სორელი, რასტიანიაკი, დე მარსე, ბოლნდე და სხვ.). ლუსიენს ამ წყებში თავისებური ადგილი უჭირავს. ბალზაკმა, საოცარი გულსხმიერეზითა და თამაში განფრეტილი, ამ პერსონაჟით ბურჟუაზიული ხელოვანი ახალი, სტეტიკური ტიპი გამოასახა: სუსტი და ყოველგვარ გარყვეულობს მოკლებული ხასიათი, ნერვების ღლართი. მაგრამ ლუსიენის ხასიათი მნიშვნელოვანია არამხოლოდ იმით, რომ ტიპური სიმართლიათა აღსაქვს, ის – შესანიშნავი ლიტერატურული ნიადაგია ლიტერატურის ბურჟუაზიული გახრნის პროცესის ყოველმხრივი კვლევისათვის. მინაგანი ნინაღმდეგობა პოეტურ ნიჭსა და პროვოკაციულ უნებისყოფობას შორის ლუსიენს აქცევს სათანამოდ ლიტერატურაში არსებული შემოქმედებითა და პოლიტიკური მიმართებებისთენი, რომლებიც კაპიტალიზმი თავის სასარგებლოდ იყენებს. სწორედ ეს უნებისყოფობის, პატიმოყვარეობის, პატიოსანი და სუფთა ცხოვრებისადმი სწრაფობის, დიდებისა და ნატივთ ტეპობის უსაზღვრო, თუნცა გაურკვეველი, ნურევილის შერწყმა – შესაძლებელს ხდის ლუსიენის თავბრუსხვევებზე ნარმატებას, სწრაფ თეოტარეგებისა და სამარტეგინო ჩაღვლებას.

თავისი გმირების თაობაზე ბალზაკი არასდროს ქადავებს მორალს. ის ობიექტურად გამოასახავს მათი აღმავლობისა და დაცემის დიალექტიკას, ასახალებს რა ერთხელ და მეორეხელ ხასიათებისა და ობიექტური პრობლების ურთიერთეკომქმედებით და არა გმირების „კარტი“ ან „ცუდი“ მარტეგინი იზოლირებული შეუახებთ. რასტიკი თავისი კარტიის დასაწყისში მორალურიობა თვალსაზრისით ლუსიენზე დაბლა მყირედითაც არ დგას, თუქცა, ნიჭის სხვა შემცველობა, უნარებისა და უსამუსობის ნაერთი, ორთავეს რომ ახასიათებს, შესაძლებლობას

აძლევს რასტინიას, გახდეს ერთ-ერთი გონიერი ბატონ-პატრონი იმ ცხოვრებისა, რომელიც ლუსიენს ანადგურებს. ამ ტრიგაგომიკურ ეპოპეაში სრულიად დასტურდება ბალზაკის მიერ მელმოტის შესახებ ნოველად გამოთქმული გესლისანი აფორიზმი: ადამიანები მოღალატეებად და მძარცველებად, ე.ი. პატიოსან სულელებად და თაღლითებად იყოფიან.

ამგვარად, ძირითადი, რაც რომანს ერთ მოღალატეებად კრავს, თავად საზოგადოებრივი პროცესია. კაბიტალიზმის იერში და გამარჯვება - რომანის ჭეშმარიტ მოქმედებას წარმოადგენს. ლუსიენის პირად მარცხის უდიდესი მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ ეს მარცხი განვითარებული ბურჟუაზიული წინაწყობილების ეპოქაში პოეტის ტიპურ ბედს წარმოადგენს.

აუცილებელია, მივითვლით, რომ ამ ეთხით ბალზაკის კომპოზიციის არც ანტირატურული და არც კონრო: „განქრალი ილუსიები“, გვიანი პერიოდის რომანისტების შემოქმედებისგან განსხვავებით, არაა საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან აღებული გარკვეული „სოუდენტის“ ან „ნაწილისთვის“ მიძღვნილი რომანი, მიუხედავად იმისა, რომ ბალზაკს უნატიფეს წერილ-ამანბნებამდე მიჰყავს ლიტერატურის გახრანის ყველა მომენტი და სცენარზე მხოლოდ კაბიტალიზმის ეს მხარე გამოჰყავს. „ზოგადსოციალური სადუქველი ბალზაკთან არასდროს არამოდის წინა პლანზე. ბალზაკის ადამიანები არასდროს არიან უბრალოდ „ფიგურები“, რომლებიც მის მიერ აღწერილი საზოგადოებრივი სინამდვილის გარკვეულ მხარეებს გამოხატავენ. საზოგადოებრივ განსახლებებთან ერთობლიობა ბალზაკთან, პირადი ენებებთან და შემთხვევითი მოვლენების ქაოსში, თავს იჩენს არათანაბრად, რთულად, გადახლართულად, წინააღმდეგობრივად. ცალკეული ადამიანური სხეულებისა და დებულებების შინაარსი არასდროს წარმოვიგებდა პირდაპირ და მარტივი ფორმით, არამედ ყოველივე განსახლებული საზოგადოებრივი ძალების ერთობლივიდან გამომდინარეობს. აი ამიტომ, ეს ღრმად სოციალური რომანი, ამავე დროს, არის მოთხრობა ცალკეულ და თავისებურ ადამიანზე, ჩვენ ეს განსწავლვ ვხედავთ ლუსიენს და რუბინოვს, რომელიც - როგორც ეს ჩანს - დიდი საზოგადოებრივი ძალებისგან სრულიად დამოუკიდებლად ებრძვის შინაგან და გარეგან დაბრკოლებებს, რომლებიც ხელს უშლის მის წარმატებას. ეს დაბრკოლებები, ყოველ ჯერზე ახალი სახით რომ ჩნდება, კვლავაც და კვლავაც იმავე წინადაგიდან წარმოიშობა, რომლიდანაც იზრდება თავად ლუსიენის მისწრაფებები.

ბალზაკი ცხოვრებას მისი მიწველი სიმდიდრითა და მრავალფეროვნებით ასახავს, თუმცა ამ მრავალფეროვნებაში მკითხველი ყოველთვის გრძნობს ორგანულ ერთობლიობას. ბალზაკის შემოქმედების ეს დამახასიათებელი თვისება მისი მხატვრული აღლოს სიღრმისა და სისწორის ლიტერატურული გამოხატულებაა. დიდი რომანისტების უმრავლესობისგან განსხვავებით, ბალზაკი არ იყენებს სხვადასხვა სახის „მანქანებს“, ანუ იმ „ზამბარებს“, მოქმედებაში რომ მოჰყავს ნაწარმოები, როგორებიც იყვნენ ლმირები XVII-XVIII სს-ის ეპოხში, ფრანკანონები ან ეფუტები XVIII საუკუნის ბერ რომანში (შევახსენებთ იდუმალ კომს „ვილჰელმ მისტრის სწავლების წლებში“). თითოეული „ქილიანა“ ბალზაკის რომანის განვითარების „მეტანიზმი“-სრულიად დამოუკიდებელი ცოცხალი ადამიანი, თავისი განსა-

კუთრებული ინტერესებით, ვიწებებით, ტრადიციებითა და კომედიებით. რომანის მთავარი თემასთან ლუსიენს მიახლოებული ერთი მხარე აკავშირებს მაგრამ, რამდენადაც კავშირის წყარო არის საკუთრივ გმირის ინდივიდუალური ცხოვრების სრული მისწრაფებით, რომლებიც ორგანულად ამოიზრდება მისი ინტერესებიდან, ენებებიდან და ა.შ., იძენდა ეს კავშირი რომანის ძირითადად ხაზთან სწორედ ამით ხდება ცოცხელი და აუცილებელი. ამასთან, პერსონაჟის ღრმა შინაგანი კანონზომიერება აქცევს მის სისხლსაც და არ აძლევს უფლებას, გახდეს მთლიანი მოქმედების მექანიკური დამატება.

მოქმედი სახეების ამგვარი კონცეფცია ნინასნარ განსახლებურა თხრობის ფარგლებს გარეთ მათი ვასკლის აუცილებლობას. რაოდენ ფართოც არ უნდა იყოს ბალზაკის თითოეული ნაწარმოების მოქმედება, რაოდენ ღრმაც არ უნდა იყოს პერსპექტივა, მაშინ მეტ-ნაკლებად სრულიად მხოლოდ მოქმედი ადამიანური სახეების მცირე რაოდენობა შეიძლება დეტის.

ბალზაკის რომანებს ეს ეთიომად ნაკლები, სინამდვილე კი მათი სრულფასოვნება თვალსაჩინო საბუთი, წინასწარ განსახლებურა რომანების ციკლების ფორმას. მიმდევლოებიანი და ტიპური ფიგურები, ეპიზოდური პერსონაჟების სახით ერთ რომელიმე რომანში თავიანთი თვისებების მხოლოდ ზოგიერთ ასპექტს რომ აღვნიშნავ, მოითხოვენ სორცემესხას ცალკე ნაწარმოებში, რომლის თემაცა და მოქმედებაც იმაზეა გათვლილი, რომ ეს პერსონაჟები თხრობის ცენტრში აღმოჩნდნენ და მათით განსახლებული სისხლსაც იქნის განვითარებული (ამასთან დაკავშირებით გავიხსენებთ ბლონად, რასტინიას, ნათაი და სხვ.).

ბალზაკის რომანების ციკლური ფორმა უშუალოდ არის დამოკიდებული ხასიათების განვითარებაზე; სწორედ ამიტომ, ის არასდროსაა ისეთი შედარებულად მშრალი, როგორც ციკლების უწარავლეთაა, თუნდაც დიდი რომანისტების მიერ დაწერილი. ციკლის წინააღმდეგ დაყოფა არ განსახლებურა ადამიანის მოღალატეული რომელიმე ფაქტორით, - დროის მონაკვეთებით თუ ერთი პრობლემატი შემოფარგული სოუტებით.

ბალზაკის ნაწარმოებებს კონკრეტულ ეპოხს, რეალურობის, ცხოვრებისეულობის საფუძველი - ეს, უპირველეს ყოვლისა, თითოეული ადამიანური სახის ტიპური ნაკვეთის ღრმა გაგებაა. ამის წყალობით, ერთი მხრივ, ტიპურიბა არამხოლოდ არ აკნებებს, არამედ, პირიქით, ხაზს უსვამს ამ სახეების ინდივიდუა-

ლობას, განუმეორებლობას. მეორე მხრივ, დიდი სივრცადით, თვალსაჩინოებითა და სისასხით წარმოვიდგინება ურთიერთობები, საზოგადოებრივ გარემოსა და ცალკეულ პირივნებებს შორის რომ არსებობს, - პიროვნებებს, რომლებიც ჩამოყალიბებულნი არიან ამ გარემოში, ცხოვრობენ ნააბი და იბრძვიან. გმირების ხასიათებისა და მათი საზოგადოებრივი მდგომარეობის ტიპურობა აქ არასდროს გადადის სქემატიკაში, ერთიანი, დაარსებული ხასიათის რთულ და კონკრეტულად გამოსახულ საზოგადოებრივ გარემოში მოქმედებენ, ცალკეულ ხასიათი შეიძლება. ბალზაკს გენიალური გამომგობრებულურმა დაყენარა, ესევე ისეთი ფიგურები, რომლებიც, მოქმედების ცენტრში მოთავსებული, არ კარგავენ არცერთ ინდივიდუალურ თვისებას და შუქს ჰფენენ საზოგადოებრივი ცხოვრების გარკვეულ მხარეს. ამიტომ, რომანების ციკლის ცალკეული ნაწილები ადამიანთა ინდივიდუალური ბედისწერების საკმაოდ დამოუკიდებელ გამოსახულებებს წარმოადგენენ, მაგრამ, ამასთან, სინათლეს ჰფენენ ისეთ მიჯნურებს, რომლებიც მთელი საზოგადოებისთვისაა დამახასიათებელი. პირადი და საზოგადოებრივი აქ მხოლოდ ანალიზის გზით შეიძლება განცალკევდეს, თავად ნაწარმოებში ეს ეს ორი სფერო განუსუფილთა, როგორც ცეცხლი და მისგან წარმოქმნილი სითბო. ამგვარი კომპოზიციის პერსონაჟების დახასიათებისთვისა და მოქმედების გაშლისათვის ძალზედ ფართო დასაბუთებულობას მოითხოვს. ეს სიფართოვე აგრეთვე იმისათვისაც არის საჭირო, რომ ცალკეულ პერსონაჟებს ბედისა და გარემოებათა შემთხვევითობა (ბალზაკი, როგორც ყველა ეპიკური მწერალი, მათ საკმაოდ თავისუფლად განაგებენ) ანალოდეს აუცილებლობად შემოიღო და სფეროთაგან და ურთიერთობათა მრავალფეროვნებას შეუძლია, შექმნას პლაცდარი შემთხვევითობის ნაყოფიერი შემოქმედებითი გამოყენებისათვის და კანონზომიერების ნაკადში ჩართვისთვის: „პარიზში შემთხვევაზე იმდენი დამყარება მხოლოდ მრავალრიცხოვანი კავშირების მქონე ადამიანებს შეუძლიათ; რაც უფრო მეტი კავშირი გაქვს, მით უფრო დიდია წარმატების მიღწევის იმედი. შემთხვევა მხოლოდ მაშინ იმარჯვებს, როცა მხარს ძლიერი ბატალიონები უჭირვენ“.

ბალზაკთან შემთხვევითობის მხატვრული დაძლევის ფორმა „მედიოკრიზისი“, რაც სასუქვლითვე განასხვავებს მას უბრალო მწერლებსგან. აი, მაგალითი. დოს პაპოსია „მანუეტენში“ წინასიტყვაობაში სინკლერ ლუისი მოქმედების აგების „ძველ“ მეთოდას აკრიტიკებს; ის უმ-

თავრესად დიკენსზე საუბრობს, მაგრამ მისი კრიტიკა იმდენ აკსაც მიეზარება. სინკლერ ლუისი წერს: „კლასიკური მეთოდი ნამდვილად მოითხოვდა ზედმეტწინა აღტურვას... შენდღეს ზემთხვევას უნდა შეუღლებინა მისტერი ფიზიკ. მანუეტენში მანუეტენი ეტლიმ აქვდადგროდა, რათა შემდგომ ჩამორევი და ამადლეველები მოკლეთები განეითარებულყო. „მანუეტენში“ ცალკეული ადამიანების გზები ან საერთოდ არ იკვეთება, ან ეს საველით ხუნტებულად ხდება“.

ამ უახლესი კონცეფციის უკან (მწერალთა უმრავლესობისთვის - გაუცნობიერებლად) მიზეზ-შედეგობრივი კავშირისა და შემთხვევითობის საკითხის ზედამართული, არადიალექტიკური გაგება იმალება. შემთხვევითობა აქ ზედმეტად მკაცრად უპირისპირდება აუცილებლობას. ჩნდება წარმოდგენა, რომ, თითქოს, შემთხვევა აღარ იქნება შემთხვევა, თუ განაოლონდება მიზეზები, რომლებიც ის გამოიწვია. თუმცა ეს ჯერ კიდევ არაფერს გვაძლევს მხატვრული მოტივირებისთვის. ნებისმიერი ტრაგიკული ეპიზოდი, თუ მის საფუძვლად ამგვარად განმარტებულ შემთხვევითობას ვაქცევთ, აღქმული იქნება როგორც გროტესკი და ვერაიკითარი მიზეზთა ჯაჭვი მის აუცილებლობაზედ ვერ ამაღლებს. მაგალითად, რომ ნავეჯიკობა უსწორმასწორო ნიადაგის სუქმინეებით აღწერა, რომელიც გვიხსნის, რატომ მოიტება ფეტი შექტორს დადევნებულმა აქილევსმა, ან იმ მიზეზების ბრწყინვალე პათოლოგიურ-სამედიცინო კვლევა, რომლებზედა ანატომიუსის ფორუმზე სიტყვით გამოხვლის წინა დღეს მისი ავადმყოფობა გამოიწვია - ამგვარი მოტივირებები ჩვენზე კურთხული და შემთხვევითი დაშთხვევება შთაბეჭდილობას დატოვებს. ამის საპირისპიროდ, უხუბად ნონიშნული და თითქმის დაუსაბუთებელი შემთხვევები, რომელთაც დალეუხამდე მიჰყავთ რომეო და ჯულოცა, სულაც არ გვიჩვენებთ უბრალო შემთხვევითობად. რატომ? დიან, ცხადია, იმიტომ, რომ აქ აუცილებლობა, სპობს რა შემთხვევითობის ერთჯერად და მამასადაზე ნაკლებმნიშვნელოვან ხასიათს, ერთმანეთში გადახლართული მიზეზობრიობების წყებათა სისტემიდან შედგება. იმისათვის, რომ ნამდვილ მხატვრულ კანონზომიერებას მივაღწიოთ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა ვანაზაზღვროთ მიზართულება, რომლითაც გარდაუვალად განეითარდება მოვლენები.

რომეოსა და ჯულოცის საყვარელს უნდა ჰქონდეს ტრაგიკული დასასრული და ეს გარდაუვალობა იმორჩილებს ყველა შემთხვევითობას, რომელიც მოქმედების ცალკეულ ეტაპზე მიზნადი სხვადასხვა მოვლენების უშუალო მიზეზია. აი, ამიტომ, დამაჯერებლობის ხარისხს, რომლითაც აიხსნება ესა თუ ის მოვლენა, არ აქვს დიდი მნიშვნელობა.

ყველა ადამიანებზე თანაბრად შემთხვევითია და მწერალს აქვს უფლება, მათგან ის აირჩიოს, რომელიც, მისი აზრით, უფრო ქმედითი იქნება. ბალზაკ ამ არჩევანის თავისუფლებით უდევს - შექმნილზე არანაკლები - თავდაჯერებულობით სარგებლობს. ხასიათებისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ასახვის დადგენილობა და სიღრმე, მოქმედ პირებსა და მათი ტყვის განსწავლველ საზოგადოებრივ ფაქტორებს შორის არსებული კავშირების განტოტეობა და მრავალფეროვნება - ეს ყველაფერი ბალზაკის რომანებს იმ სიფართოვეს სძენს, რომელსაც შეუძლია, დაიტვიროს ათასობით გადაჯვარდინებულ

შემთხვევითობა, თავისი ერთობლიობით ღრმად აუცილებლობას რომ ქნისა.

ჩვენ მიერ განხილულ შემთხვევაში ნამდვილი აუცილებლობა იმაში მდგომარეობს, რომ ლუსიენი უნდა დაიღუპოს კატალიტურ ჰარნიში. მისი ცხოვრების ტეხილის ანაღლებსა თუ დაცემის ყოველი ნახატი, ყოველი მომიწევი სულ უფრო და უფრო ააშკარავებს ამ საზოგადოებრივ და ფსიქოლოგიურ მიზეზებს, რომლებიც წინასწარ განსაზღვრავს მის დაღუპვას. ბალზაჟის რომანის სისტემაში ყოველ შემთხვევას მიზნისაკენ მიყვარობა, — და მაინც, ყოველი ერთეული მოვლენა, რომელიც აუცილებლობის გამოძღვლევებში გვეხმარება, თავისთავად შემთხვევითია.

უდიდესი საზოგადოებრივი კანონზომიერებების გამოვლენას ბალზაჟი ყოველთვის მოქმედებს; მოვლენათა ენერგიული, ყველაზე ხშირად კატასტროფული, შეჯახების საშუალებით იღვწის. დანერვილებით აღწერილი, ხანდახან ამა თუ იმ ქალაქზე, ინტერიორზე, რესტორანზე ტრეპეჯილი იმ გადახზრდება, არასდროსაა ბალზაჟთან უბრალოდ აღწერები. ისინი, ისეც და ისეც, იმ გარემოს შემზადებას ემსახურება, ხავედ მოვლენებით კატასტროფა უნდა მოხდეს. ეს უკანასკნელი თითქმის ყოველთვის „უცქრავს“, მოულოდნელად მოდის, მაგრამ ეს „ანაზღუფლობა“ — მხოლოდ მოჩვენებითია: კატასტროფის დროს საკმაოდ ცხადად იკვეთება ის კონტრებრი, რომელიც, ნაკლებად ინტენსიური სახით, კატასტროფამდე დიდ ხნით ადრე ვაკვირდებოდათ.

„გამქრალ ილუზიებში“ რამდენიმე დღის (ან რამდენიმე საათის) განმავლობაში ორი გადამწყვეტი გარდატეხა ხდება. ეს ახლებე დამახასიათებელია ბალზაჟისთვის. ჰარნიში ერთად ყოფნის ორი დღეც საკმარისი აღმოჩნდა, რომ ლუსიენისა და ლუიზ დე ბარტონოს ერთმანეთში ნამდვილი პროვინციანობები ამოიკვრიოთ და ერთმანეთი მოეკლენინათ. კიდევ უფრო კატასტროფული აღმოჩნდა ლუსიენის ჟურნალისტობა კარიერის ისტორია. ერთხელ, როცა იმდგაცრეუებამ შეიპყრო, ლუსიენმა თავისი დეკლები ჟურნალისტ ლუკატის წაუკითხა. ლუსკომ ჯერ გამოძეკებულან, შემდეგ იმ თეატრში ნაიგვანა. ლუსიენი წერს თავის პირველ კრიტიკულ სტატიას თეატრის შესახებ, დღითი ეს უკვე სახელოვან ჟურნალისტად იღვიძებს. ამგვარ „მოულოდნელობებში“ უდიდესი საზოგადოებრივი სიმართლება — იმ სოციალურ ძალთა სიმართლე, რომლებიც ამ „მოულოდნელობებში“ კანონზომიერებებზე აქცევენ. ამგვარად, კატასტროფული ფორმა, რომელიც მოვლენათა განმსაზღვრველ მიზეზებს კონცენტრირებული სახით წარმოადგენს, გამოირიცხავს ზედმეტად არაარსებით დეტალებს.

შემთხვევითობის, როგორც მხატვრული პრობლემის, მერე მხარე ვახლავთ არსებითისა და არაარსებითის საკითხი.

ლიტერატურული თეალასპირით, ხოლო ნებისმიერი თვისება იქნება შემთხვევითი, ადამიანის ნებისმიერი უბრალო რეაქციები, თუ ის არ არის დაკავშირებული წინარმოყვანის ძირითადი ხაზის განვითარებასთან. სიფართოვე, რომლითაც ბალზაჟი თავის რომანებში მოიცავს მასალას, მცირედითაც არ უპროსპირდება ფუქციებად, კატასტროფიდან კატასტროფამდე მომრავ მოქმედებას. პირქით, სიუჟეტის განვითარება ბალზაჟის რომანებში ხდებ დაიასპონს მოთხოვნებს: მიუხედავად მისი დამატებლობისა და სირთულის, რომელიც სულ უფრო და უფრო

გამოკვეთს სახეების ახალ ნაკეთებას, არცერთი მკვეთრი გარდატეხა არ ამტკიცებს რაიმეს სრულიად ახალს, არამედ მხოლოდ დატყვევებს ხდის იმას, რაც ადრე დაფარული იყო.

ლიტერატურული თეალასპირით, ხოლო აკის სახეებს არასდროს აქვთ შემთხვევითი ნაკეთები, ისევე როგორც არცერთი, თუნდაც უმნიშვნელო, თვისება, რომელსაც განსაზღვრულ მომენტში გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ ექნებოდა. სწორედ ამიტომ, ბალზაჟი აღწერებით არ წარმოადგენს იმ „გარემოს“, რომელსაც გვიანდელი პერიოდის სოციალოგ-პოზიტების ტენტანს ეხებათ. სწორედ ამიტომ, ინტერერერებთან და მსგავსიდეკალური აღწერები არასდროს ხდება ბალზაჟთან რეაქციები. გავიხსენით თუნდაც ლუსიენის ოთხი კონტრემის როლი პირველ პარიზულ კატასტროფაში. ორი კონტრემი მან ანგულენიდან ჩამოიგანა, და პირველივე გასიერებისას ირკვევა, რომ მათგან საუკეთესოს ტრეპეჯიც იმ მულოდებელია. პარიზში შექმნილი პირველი სამოსი არასამიდეო და მოძველებული აბჯარი გამოდგა საიზიად, რომ მასში გამოწყობილ ლუსიენს მარკიხა დექსპრის ლოქით პარიზისა საზოგადოებასთან გამართული პიძოლა გადაეტანა. მეორე პარიზულს სამოსს დაიავიანა, — უკვე დაიწყო ლუსიენის ცხოვრებას ახალი ეტაპი — და მთელი პოეტურად ასექტური მერიოდის განმავლობაში კოტაქტში კარდალში იხსებოდა, რათა მერე, როცა ლუსიენი ჟურნალისტ გახდა, ძალიან ცოტა ხნით გამოიმუხურებულყო. ასეთ ქმედითად დრამატულ როლს ასრულებს ბალზაჟის მიერ „აღწერილი“ ყველა ნიუთი.

ბალზაჟი მოქმედებისათვის ქმნის უფრო ფართო ფუნდამენტს, ვიდრე რომელიმე სხვა რომანისტი ბალზაჟამდე ამ მის შემდგომ. მაგრამ ყველაფერი, რაზეც ის წერს, მოქმედებაში მონაწილეობს. სიღარიბეში და დაღინებულში სწრაფვენ, ავასა მიძევებური სინამდვილე, ბალზაჟი შესაძლებლობა მისცა, მტრად დაბნელოვებოდა იმ მწერლებს, რომელთა შემოქმედება სხვა პერიოდების ჟურნალისტთა. მაგრამ ის იმდენად გუნევეტს ობიექტური სინამდვილის უშუალო ასახვის დოქტი, ჩვეულებრივ, რითი წესს, რამდენადაც თავად ობიექტურ სინამდვილეთანა გაახლოვებს. ბალზაჟი გადალახავს ამ „უშუალობის“ შეზღუდულ, გაცვეთილ და რუტინულ ჩარხოებას; რითიც ახერგებს სინამდვილეთან მიდგომის ჩვეული მანერის კომპორტულობას. — სწორედ ამიტომ საყვდელროდენენ ასე მირად „პოპობოლოზმს“, „გამატკირთულობას“ და ა.შ. დღეი ბალზაჟი ყველაზე ილირად ურტკამს ახალი ბურჟუაზი-

ის აზროვნების წესს, რომელიც უარს ამბობს ობიექტური სინამდვილის შემცვენებაზე და მის ნაცვლად „უშუალო შერწყმებას“ ნამოწნევს.

მხატვრული გამოსახვის საშუალებებში ბალზაკი არ ზღუდავს საკუთარ თავს ყოველდღიური სინამდვილის ჩარჩოებით. და რატომ ბალზაკი „გაგზავნა ილუმინიზმ“ ამბობს: „რა ახალს ხელმოწერა? ეს არის კონცენტრირებული ბუნება... მაგრამ ეს ბუნების კონცენტრირება არასდროს მასთან ფორმალური ხერხი, არამედ ამა თუ იმ სიტუაციის საზოგადოებრივი, ადამიანური შინაარსის უნაღწევრ აფეთქებულ აყვანას წარმოადგენს. ბალზაკი - ერთ-ერთი ყველაზე უმთავრესი მწერალი იმთა შორის, ვისაც კი ოდენამე უცხოვრია დედამიწაზე. მისი გენია ვერ კმაყოფილდებოდა მახვილგანხილული და ბასრი ფორმულები გამოგონებით; ის მოელოდა არსებითი შინაარსის გამოტანისკენ უბიძგებდა, შინაარსის, რომელიც მამის იქნება თავის, როცა დაპირისპირებული მამისი იფიქრებს დადაბლებას აღწევდნენ. ლუსიენს თავისი კარიერის დასასრულს უნდა დაეწინააღმდეგა ნათათის რომანზე, რომელშიც ალაფროთოვანა. რამდენიმე დღის შემდეგ კი მიერ სტატიაში მის წინააღმდეგ უნდა გაეულაშრა. თავდაპირველად ამ ამოცანამ ახლადგამოქვეყნარი ჟურნალისტი ლუსიენი დააბნია. ჯერ ლუსიენი, შემდეგ კი ბლონდე უხსნიან, რამი მდგომარეობის მისი ამოცანა და მოჰყავთ მის ფიგურაში, რომელიც ისე ისტატურად არის გამაყარებული ობიექტურად და კვატორიის ისტორიის დამოწმებით, რომ დამაჯერებელი უნდა მოეჩვენოს არამხოლოდ სტატიის მკითხველს, არამედ თითო ავტორსაც. ლუსიენი შექმნილია ლუსიენის მიერ წაითხული ლექციით. „მაგრამ, რასაც შენ ამბობ, - წამოიხიხა მან. - ხშირად იგივე რაღაცეა დასაბუთიანია. - აგრე რომ არ იყოს, როგორ მოემქმნებოდა სუსტ აგდენს ნათათის წენს? - უპასუხა ლუსიენი. - აი, საყვარელი, სტატიის პირველი ფორმა, რასაც იყენებენ ნაწარმოების გასაანალიზებლად“. ბალზაკის შემდეგ ბევრი მწერალი გამოსახა აგრე ფორმალისტების უნაზუსტობას და გვიამბობდა, როგორ იხრებდა სტატიები, რომლებიც მათ ავტორთა შეხედულებებს ეწინააღმდეგებდა. მაგრამ მხოლოდ ბალზაკი აპაქარავებს ჟურნალისტური სოფისტისთვის მიერ სიღრმეს. ასახავს ის კავიბალიზმი გახრწნილი მწერლების ნოფორების, ბალზაკი ასევე აჩვენებს, როგორ მოჰყავთ მათ ვირტუოზულობამ სოფისტის ხელობა, ნებისმიერი დებულების უარყოფისა და მტკიცების უნარი, თან ისე დამაჯერებლად, რომ აიძულოს მკითხველი, ირწმუნოს, თითქოს, საკუთარ შეხედულებებს გამოიტყმენს.

მხატვრული გამოსახვის სიმალე ბალზაკის მიერ გამოწარმოებული პირებს, რომლებიც სულიერი ცხოვრებით საკუთარ ტენზურულად კლასის უდიდეს ტრაგიკომედია დაქვეყნებული გენია პერიოდის რეალისტ მწერლები აღწერიდნენ. ეს ქვს, როცა სულიერი ცხოვრების კავიბალიზტი წყობისადმი დაქვემდებარების პროცესი უკვე დასრულდა; ბალზაკი ამ პროცესის ადრულე სტადიას ასახავს, მთელი მისი პირქუში „პრინციპალიზმი“ და სისხადვლით. ის ფაქტი, რომ სულიერი მოღვაწეობის პროდუქტები საქონლად იქცა, მამის არ იყო თავისთავად ცხადი, ჩვეულებრივი მოვლენა, და ხელგონებასაც ჯერ კიდევ არ ჰქონდა ის მოსახვენი, პროფული ხასიათი, რომელიც მოვკინებით შეიძინა.

ბალზაკის რომანში გონის საქონლად გადაქცევა ჩვენს თვალში ხორციელდება როგორც ახალი, დრამატულად დადაბული მოვლენა. ლუსიენი და ბლონდე გუმონ ისეთივე ადამიანები იყვნენ, როგორცაღ და რომანში ლუსიენი ნაჩვენები, ანუ მწერლები, რომლებიც საკუთარი ხელოვნება და შეხედულებები გარდაუვლად უნდა აქციონ საქონლად.

ყოველდღიური სინამდვილის ფოტოგრაფიულად ამხანგელი ობიექტურისგან ბალზაკის ნაწარმოებებს რეალიზმის სიღრმე განასხვავებს. ამიტომ, რეალური ადამიანების ძიება, რომლებიც, თითქოსდა, ბალზაკისთვის „მოვლენა“ როდეს ასრულებდნენ, - უშედეგო და ფუჭი საქმეა. ამ მხატვრული სახეების სიმართლე იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი წარმოადგენენ ტიპებს და არა ერთეულ პორტრეტებს და მითუმეტეს ფოტოგრაფიებს. ბალზაკის რეალისტური სახეები მოკლებულია რომანტიზმის რაიმე ნაწილს. მაგრამ შინაარსის დადაბლება მის მიერ დახატულ სურათს პირქუში და ბნელი ფანტასტიკის ხასიათს სძენს. სწორედ ამ გაგებია ბალზაკის საუკეთესო ნაწარმოებები განამტკიცებელი რომანტიკული მღვდელმთავრები, რაც მაინც არ აქცევს მათ რომანტიკულ ნაწარმოებებად. ბალზაკის ფანტასტიკა - ეს ავტორის მიერ შესწავლილი საზოგადოებრივი განხედვების ობიექტურ დასასრულად გაბედული მიყვანა, ყოველდღიური ბრძოლა და ზედაპირული დამაჯერებლობის გვირი ჩარჩოებს მიღმა გასულია. მაგალითის სახით გვიხსენებთ ნოველას მელმობზე, სადაც სულის ხსნა გაიგივებულია საქონლთან, რომლის საბაჟო კურსი, გაზრდილი მოთხოვნის შედეგად, სწრაფად მცირდება.

ამის საილუსტრაციოდ ვოტრენის პერსონაჟი კვად მაგალითს გვაწვდის. ცხადია, შემთხვევით არაა, რომ ეს „კატორღელი კროშველი“ გვხვდება იმ რომანებში, რომლებიც რევოლუციის შემდგომი ახალგაზრდობის ყველაზე ტიპური წარმომადგენლების იდეალებზე უარის თქმასა და სინამდვილესთან შერიგებას ასახავს. ვოტრენი ჩნდება პატარა პანსიონში, სადაც რასტინიკი იდურ კრიზისს განიცდის; ის კვლავ ჩნდება „გამქალაქი ილუმინიზმის“ ბოლოში, როცა ინედაცირებული და მატერიალურად და მორალურად აბსოლუტურად განხადგურებული ლუსიენი თვითმკვლელობას გადაწყვეტს. ვოტრენი ყოველ ჯერზე ჩნდება ისეთივე „გამართლებული-გაუმართლებელი“ მოულოდნელობით, როგორითაც მეცხრედიველი გოეთეს „ფუსტიმი“ ან ლუციფერი ბაირონის „კაეში“. მისი როლი ადამიანურ კომედიაში“ ისეთივეა, როგორც მეფისტოფელისა და ლუციფერის როლები გოეთესა და ბაირონის მხატვრებში.

მაგრამ შეცვლილმა დროებამ არამხოლოდ მინაზე ჩამოიყვანა „სახანა“, რომელიც ერთ დროს უაზრყოფით საწყისს ზედადამიანურ სიდიადესა და სიღამაზეში მოსავდა, მან აგრეთვე შეცვალა „ცდულების“ არსიცა და ადამიანის ცდულების მეთოდიც.

გარეთ, რომელიც უდიდესი სიღრმის ასახავდა რევოლუციის შემდგომი ეპოქის პრობლემებს, რენესანსის დროიდან მომხდარ საზოგადოებრივ ცვლილებას მაინც დადებითად აღიქვამდა. ამიტომ მეფისატორელი მასთან არის „ნაბილი იმ დიადი ძალის, ბოროტი რომ სურს და კეთილს სჩადის“. ბალზაკია მიზეზები, ისევე მითლივ ოცნებებს შიშველად არსებობდეს. მეურსიტატორული კრიტიკა ვოტრენთან – ეს ტლანკი და ცინიკური გამოხატულება იმისა, რასაც ყველა ადამიანი აკეთებს და უნდა გააკეთოს, თუ არ სურს, თავი დაიღუპოს.

„სულ არაფერი გაგაჩინათ, სწორედ ისეთსავე მდგომარეობაში მიხვდით, როგორც მუდამიტი, რომელიც და ნამოლონი იყვნენ პატრიმონტარეობის სარბიელზე პირველად გამოჩენის პერიოდში. ეს ადამიანები, ჩემო კარგო, საკუთარ მომავალს უმადლონობის, ღალატის და უმთავრესი უბოროტების ფაიად ყიდულობდნენ. ყველაფრის მიმართ გაბედულება უნდა გამოიჩინო, თუ გსურს ყველაფერი გქონდეს. ანა დავუფიქრდეთ, როცა მთელენი მათგან ბულიონის² სათამაშოდ, განა მათგანის პირობებზე კამათს იწყებთ? არსებობს კანონები, თქვენ მას ემორჩილებით“.

საზოგადოებრივი ცვლილების შესების ამგვარი გაგების ღრმა ცინიზმი მხოლოდ მის მიხარსში არაა მოცემული. ბალზაკის გმირები ხშირად გამოთქვამენ ამგვარ აზრებს. ვოტრენის საიფიათობა იმაში მდგომარეობს, რომ ის ამ საზოგადოებრივ სიბრძნის ნათელია მიშვლად, ილუზიებისა და შეღამაზეების გარეშე გამოთქვამს.

ცდუნება აქ იმაში მდგომარეობს, რომ ვოტრენის სიბრძნე თავისი არსით თითქმის არ განსხვავდება ბალზაკის სამყაროს უნეტარესი პერსონაჟების საზოგადოებრივი ფილოსოფიისგან. მხოლოდ ერთ მაგალითს მოვიყვან. ცნობილ ნერალში ფუციეს განდენეს „წმინდა“ მადამ დე შორიუსი წერს: „საზოგადოებაზე ფიქრისას ერთადერთი, რაც ჩემთვის უტყვევია, – ეს მინა არსებობაა. თუ თქვენ საზოგადოების გარეთ ცხოვრება არ გსურთ, მასში არსებულ კანონებს უნდა იცავდეთ“. (გველის შრომაში³)

მიუხედავად პოეტურად ბუნდოვანი ფრაზოლოგიისა, ამ სიტყვების შიშველი შინაარსი იკვეთა, რაც ლუიჯინსთვის ნათევემ ვოტრენის სიტყვებში. გაიხსენეთ, რომ რასტინიაკმაც შეინიშნა გაკვირვებით, თუ როგორ შეესაბამება ვოტრენის ცინიკური სიბრძნე ეპოქისათვის მოსავლის შთავიზნებულ აფორიზმებს. კაპიტალისტური სინამდვილე შეფასებისას არის ტერიტორიული ინტელიგენციის ბრწყინვალე ნარჩობადგენილება და გაქცეულ კატორღელ ვოტრენს შორის არსებული ერთობლივება, უკანასკნელის მეფისატორელი არის განსახლებად, ნებისმიერ თეატრალურ-მისტიკურ ატრიბუტებს ანაცვლებს. დანაშაულებასა და ჯამუშებს ტყუილად არ დაურქმევიათ მისთვის ზედმეტსახელად „გაბიტიურ სიკვდილი“. ის ნამდვილად დგას ეშაფორების, რომელსაც დაიდა საუკუნის მიერ შექმნილი ვეჯი ილუზია კვება და მისი ბაგები ბალ-

ზაკისეული სიბრძნის მხარე და გულისა სიტყვებს ნარმოთქვამს: ადამიანები ან ბრიტები არიან ამ თაღლითები

ამ პირქუდ სურათს არ შეიძლება დასწრება პეიანიტორი იმ გაგებით, რომელიც ამ ტერმინმა XIX საუკუნის ბოლის შიშინა. ბურჟუაზიის განვითარების იმ ეტაზე დიდი მწრლეები და მოაზროვნეები კაპიტალისტური პროგრესის ბრტყელ აპოლოგტიკასა და ყოველგვარ წინააღმდეგობას მოკლებული ცვლილების შესახებ მითებს საზოგადოების გაბედულ და ღრმა კრიტიკას უპირისპირებდნენ. ისინი ამნაირადვე შორს იყვნენ საზოგადოების მიერ თავისი განვითარების პროცესში განვლილი ცხოვრების ფორმების მიმართ რომანტიკული სევდაგან. მაგრამ სწორედ აზროვნების სიღრმე და მიუყვარებლობა განაპირობებდა მათ გაორბებას და შინაგან წინააღმდეგობას: ამ მწერლებია და მოაზროვნეების მიერ სინამდვილის კრიტიკული და მასი ალიარება, კაპიტალისტური განვითარების წინააღმდეგობის შემოქმედებით და ფილოსოფიური გაგება გარდაუღლად ტრანსმოდ ყველაზე უსავფელო ოცნებებს. ბალზაკი რომ მასში ამ ილუზიების პოეტურ ხატს და რასტიკის წრე წარმოადგენს, ისევე როგორც „რამოს ამისწულში“ ილუზიის ხორცშესხმული „თანამოსაუბრის“ პერსონაჟი, რომლის უკანაც თავად დიდრო იმალეა.

ორივე შემთხვევაში მანკურ სინამდვილეს პოეტურად დეკორირებულ ანაგ, უკეთესი სინამდვილის არებობა უპირისპირდება.

ამგვარი არგუმენტაციის სისუსტე უკვე შეველისთვისაც სრულად ნათელი იყო. თუ, მერდა ის „კომის ფემონიენოლოგიაში“¹³, მთელი რეალური სამყარო გამოისახება, როგორც მანკიერი და შემოქმედის მისთვის მხოლოდ ერთთული და, ამიტომ, თითქმის ანეკდოტური, კელილი საქმეების დაპირისპირება მუდღია, – ხელოვანი, ამგვარად, რეალური სამყაროზე უმნარეს ტენარტებას გამოთქვამს. და, დიდროს ნანარობების კომენტარებისა, პეველი ამტკიცებს, რომ საზოგადოებრივი განვითარების უმთავრესმა სახან („რამოს ძინსულში“) სწორედ უარყოფითი, ბოროტი, მანკურ საწყისში შოვადამიანატულედა, რომ სწორედ აქ ხედავთ იმ ისტორიულ ტენდენციებს, რომელთაც ფეოდალიზმი-ბოლოტისტური წყობილების დანგრევამდე, განმანათლებლობამდე და საფრანგეთის რევოლუციამდე მიეყვართ. განადაგურებისთვის

¹² ბულიონი (ფრ. Bouillon) – ფრანგული აზარტული ბანქის თამაში.

¹³ იხ. პეველი ვ.ვ. გონის ფნომენოლოგია, თბ., გამოცემლობა „Carpe Diem“, 2017, გვ. 284-287.

განწირული ძველი საზოგადოების წინააღმდეგობრივობები, რომელიც ახალგაზრდა ბურჟუაზიული საზოგადოების წინააღმდეგობრივბუნებრივობის, უფრო მეტად ადვოკატურ ასახვას საზოგადოებრივი ყოფიერების მანიკიერებებიც ცინიკურ გამოქვეყნებაში ჰპოვებს, ვიდრე ობიექტური სინამდვილისგან მოწვევითი „მორალური ქვემარტობების“ განყენებულ და შორბოტორ ქდავებშია.

თ. რატომ ვერდნობა „სიკეთის პრინციპი“ დიდროსთან მხოლოდ იზოლირებულ და ერთეულ ცხოვრებისეულ მოვლენება, მაშინ როდესაც საზოგადოების მანიკიერებების იდეოლოგიური წარმომადგენლის ფიგურაში რეალური წინააღმდეგობები მთლიანობაშია ასახული (სოციალად სოციატურად-ცინიკურ, გამარჯვებულ გამოსახულებაში). ურცხვე ცინიზმი, რომლითაც ეს წინააღმდეგობები გლანდება, საყვარლთაო მოტყუების და თვითმოტყუების აუცილებლობად გამოიყვანება, ყველა მორალური ცნების სოციატურად და-მაიხრებულ გამმარტებში, მაშასადამე, აღმონებდა უდადესი ქვემარტობა, რომელიც ეს შესაძლებელია ამგვარ მდგომარეობაში შყოფ საზოგადოებაში. ააე განაახლებრავს ჰეგელი დიდროს დიალოგის არსს.

მაგრამ, ცხადია, არც დ'არტეზ-ბალზაკი, არც დიდრო-თანამოსაბურე, მათი ყველა ილუზიის მუხებდავად, არ შეიძლება, მკვეთრად დაუბიროსპიროთ ამ უარყოფით სამყაროს. ძირითადი წინააღმდეგობა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ბალზაკმა დ'არტეზის ილუზიონთან ერთად გამოსახა „გამქრალი ილუზიებიც“, და ამ ფაქტში უფრო დიდი პოზიტორი ქვემარტობა, ვიდრე დ'არტეზ-ბალზაკის მიერ გამოტყმულ ყველა ილუზიაშია. ბალზაკიცა და დიდროც აცნობიერებდნენ მათ მიერ გამოსახული სამყაროა როგორც დადებით, ისე უარყოფითი მხარეებს; ამ მწერლების გაჩანდათ ილუზიები და, ამადროულად, ხედავდნენ, როგორ უუფრადებს მათ კამიტლისტური სინამდვილე. ამიტომ თავიანთ შემოქმედებაში, რომელიც სწორედ აკაიტალობის არსს ააშკარალებს, იაინი მალდებთან ილუზიებზე, რომელია რუპორადაც სურდათ ექციათ თვინისი ნაწარმოებები, მალდებთან მათ მიერვე შექმნილი გმირების სოფიზმსა და ცინიზმზე, მალდებთან გმირებზე, რომლებიც ან ნაწარმოებებში კამიტლისტურ წყობილებას განასახიერებენ, ეს სინამდვილის წინააღმდეგ მიმართული სარბადმდებლო აქტები – შენიც-

ნების უმაღლესი საფეხურია, რომელსაც კი შეიძლება, ხელოვნაში ან მოაზროვნებ ბურჟუაზიულ საზოგადოებში წმინდა წილის მანამ, სანამ ისტორიული განვითარებამ მწრ მათი უმეტეს რეალური დასაყრდენი იპოვოს პარალელტარიზმი.

თუმცა, მარაალია, ამ მწერლების მიერ საზოგადოებისადმი წამოყენებულ ბრალდებებშიც არსებობს მათი იდეოლოგია-აგან განუყოფელი ილუზიები.

ჰეგელი დიდროს დიალოგის ანალიზში აშბობს, რომ წინააღმდეგობების ნათლად შერეცება – მათზე მალდა დადგომის ნიშნავს. ის აზრი, რომ წინააღმდეგობების აზროვნებაში გადალახვას რეალური წინააღმდეგობების დაძლევა შეუძლია – ყველასთვის ცნობილი, იდეალიზატებისთვის ტიპური ილუზიაა. გარდა ამისა, წინააღმდეგობების აზროვნებაში დაძლევა, როცა რეალობაში ამის წანამდებრები არ არსებობს, ახვეე ყოველთვის ილუზორული აღმონდება. მაგრამ ეს ილუზია (რომელიც თითქმის ყოველთვის მეტ-ნაკლებად რეაქციულ იდეებს უკავშირდება), არამარტო საზოგადოებრივად აუცილებელია, როგორც მთლიანობაში სოციალური განვითარების პროგრესული აღიარების გამართლება, ამადროულად, არსებული საზოგადოებრივი სინამდვილის სისამაგვლებსა და ქუჩის დაუნოდებელი მიღებით, – ამ ილუზიაში მუდობს რწმენა, რომ კაცობრიობის განვითარება შეუძლებელია, იყოს უაზრო, რომ შეუძლებელია, ადამიანთა მიერ საუკუნეთა განხალდაბაში – რენესანსიდან განმანათლებლობამდე და ფრანგულ რევოლუციამდე – წარმოებული ბრიოლის ჰეროიკულ ძალისხმევებს წიუსინჩები და კო სამარადისოდ მოზიემე გამარჯვებულბად წამოუყენებინს.

ბალზაკის მწარე სიმართლე – ჰუმანიზმის განვითარების ტრაგიკული, მაგრამ წინმეტრეფანი საფეხურია. იმ გარდამავალი დროის ორბა მუქზე, როცა ბურჟუაზიულ-რევოლუციორი ჰუმანიზმის მზე ჩაყენება, ბოლო პროლეტარული ჰუმანიზმი ჯერ კიდევ ახლად ფორმირდებოდა, კაპიტალიზმის კრიტიკის ამგვარი ფორმა ყველაზე სწორი ვხა იყო დიად ჰუმანიტური მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად, საუკეთესო საშუალება, ამ მემკვიდრეობაში არსებული საუკეთესო ელემენტების კაცობრიობის შექვევამ განვითარებაში შესატანად.

„გამქრალი ილუზიები“ XIX ს-ში პირველი იმედგაცრუების რომანი“ იყო, მაგრამ, გარდა ამისა, ის ამ ფართს ყველაზე მალად ნაწარმოებად რჩება. ამ რომანში, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ბალზაკი გონის სვეროში მიმდინარე ერთგვარ თავდაპირველ კამიტლისტურ დატროვებს ასახავს. ბალზაკის მიმდევრებს, ყველაზე გამოჩინილებსაც კი (მაგალითად, ფლობერს), საემე უკვე უკლებლო ყველა ადამიანური ღირებულების კაპიტალიზმის მიერ დაქვემდებარებასთან ჰქონდათ. ამიტომ, ბალზაკთან ჩვენ ცხედარი დაძაბულ ტრაგედიათ, რომელიც ახალი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას აჩვენებს, ხალხის მიმდევრებთან – მკვდარ ფაქტს და ლირიკულ ან ირონიულ სეგდას იმის თაობაზე, რაც უკვე მოიდა.

თარგმანი ნორიკ ბალოანმა

„ახალი საუნჯის“ გამოწერა!

GE59BG0000000210646500

დანიშნულებაში მიუთითეთ: „ახალი საუნჯე“,
საკუთარი ტელეფონის ნომერი და მისამართი.

2019 წლის 8 ნოემბერი - 16 დანი

661/38

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՆՈՑՆՈՐԱԳՈՅՑ

ISSN 0134-9648
ՀԱՅԿ
9 770134 984002